

КОН ИГЪЛДЪН ЦЕЗАР

КРЪВТА НА БОГОВЕТЕ

Отмъщението ще бъде жестоко!

ИЗДАТЕЛСКА КЪЩА БАРД

КОН ИГЪЛДЪН КРЪВТА НА БОГОВЕТЕ

Превод: Венцислав Божилов

chitanka.info

Отмъщението ще бъде жестоко!

Петата и последна книга от завладяващата поредица „Цезар“ на Кон Игълдън.

Юлий Цезар е убит. Народът е в траур. Великият герой на Рим е брутално убит от най-доверените си хора. Самозваните „Освободители“ търсят спасение и амнистия от Сената, но са подценили един човек — Октавиан, осиновения син на Цезар, чието име ще остане в историята като Цезар Август. Съюзен с големия си съперник Марк Антоний, Октавиан няма да се спре пред нищо в стремежа да отмъсти на предателите за смъртта на баща си. Омразата му е насочена най-вече към Брут, приятеля от детинство и най-приближения човек на Цезар, а сега водач на заговорниците.

Когато народът се изсипва по улиците на Рим, Освободителите трябва да посрещнат участта си. Някои бягат от града; други няма да се измъкнат от правосъдието на тълпата. Нито един от тях няма да умре от естествена смърт. И отмъщението ще настигне Брут на бойното поле при Филипи.

На Джордж Романис

Аз съм изключително миролюбив човек. Мечтая си само за скромна къщичка със сламен покрив, добро легло, добра храна, прясно издоено мляко и току-що избито масло, цветя под прозореца ми и няколко хубави дървета пред вратата: и ако Бог реши да направи щастието ми пълно, ще ме дари с радостта да видя шест-седем от враговете ми да висят на клоните на тези дървета. Преди смъртта им ще им простя всички злини, които са ми сторили през живота си. Човек трябва да прощава на враговете си — но не преди да са увиснали на бесилото.

Хайнрих Хайне

БЛАГОДАРНОСТИ

Отново съм задължен на талантиливата група, която чете, препрочита, спори ожесточено и редактира тази книга с мен. И по-конкретно — на Кейти Еспинер, Тим Уолър, Трейси Девайн и Виктория Хобс. Благодаря на всички ви.

ПРОЛОГ

Не всички бяха опетнени с кръв. Тялото му лежеше на студения мрамор, неподатлив за червените струйки, които се стичаха по пейките. Отдалечаващите се поглеждаха назад поне веднъж, неспособни да повярват, че тиранинът няма да се надигне. Цезар се беше борил, но те бяха прекалено много, прекалено твърдо решени.

Не можеха да видят лицето му. В последните си мигове водачът на Рим беше издърпал гънките на тогата си и бе покрил главата си, докато го блъскаха и пробождаха. Бялата тъкан бе цялата в разрези. Беше изпуснал червата си, когато се свлече и падна на една страна, и сега миризмата изпълваше театъра. Нямаше никакво достойнство в мъжа, когото бяха убили.

Над двайсет души бяха омърсени с насилието и някои от тях все още дишаха тежко. Около тях имаше най-малко два пъти повече свидетели, които не бяха извадили оръжие, а бяха останали настрана и бяха гледали, без да помръднат и пръст, за да спасят Цезар. Извършителите все още бяха като зашеметени от насилието и топлата кръв по ръцете си. Мнозина бяха служили във войската. Бяха виждали смърт, но в далечни страни и градове. Не и тук, не и в Рим.

Марк Брут прокара длани по острието на меча си и по тях останаха червени петна. Децим Юний го видя и изпаднал в страхопочитание, също беляза ръцете си с прясната кръв. Останалите почти благоговейно повториха действието. Брут им бе казал, че няма да останат обременени с чувство за вина. Че са спасили държавата от тиранин. Зад него те направиха първите крачки към широката ивица светлина, водеща навън.

Когато излезе на слънце, Брут пое дълбоко дъх. Спря на прага и остави топлината на лъчите да го изпълни. Беше облечен като войник, единственият мъж с броня и с гладиус^[1] на кръста. Макар да приближаваше шейсетте, голите му загорели крака бяха все още силни, здраво стъпили на земята. В очите му имаше сълзи, но се чувстваше

така, сякаш сянката на възрастта и предателството се разпръскват, а белезите по кожата му изчезват; сякаш се превръщаше в нов човек.

Чу как мъжете в тоги се събират зад гърба му. Касий пристъпи до него и го докосна по рамото, за да го успокои или може би да засвидетелства подкрепата си. Брут не го погледна. Лицето му бе обърнато към слънцето.

— Сега можем да го почетем — каза той, сякаш говореше на себе си. — Можем да трупаме слава върху паметта му, докато не бъде смазан под тежестта ѝ.

Касий въздъхна. Звукът беше като досадно стържене.

— Сенатът очаква вестта, приятелю — тихо рече Касий. — Да оставим стария свят тук.

Брут го погледна и жилавият сенатор почти се присви от онова, което видя в очите му. Моментът се проточи. Никой от стоящите зад тях не издаде нито звук. Макар да бяха участвали в убийство, едва сега започваха да се страхуват от града. Бяха повлечени като есенни листа от вятъра, загърбили здравия разум, оставили се да ги водят по-силните. Реалността се носеше из въздуха, сякаш Рим беше пресъздаден в златистите пращинки. Без да каже нито дума повече, Брут излезе навън. Останалите го последваха.

Улиците бяха оживени: хиляди товари и стоки бяха изложени на всеки свободен перваз и направо по каменната настилка, препречвайки пътя. Вълна от тишина се носеше от театъра на Помпей и изчезваше зад сенаторите, но оставаше с тях, докато те вървяха към форума. Улични продавачи, слуги и граждани замръзваха при вида на почти шейсет души с бели тоги, водени от човек с броня, който крачеше енергично напред, а дясната му ръка току посягаше към дръжката на меч.

Рим и преди беше виждал хиляди подобни процесии, но у онези, които се изкачваха по Капитолия, нямаше радост. Хората си шепнеха, побутваха се и сочеха червените петна по ръцете им и все още ярката кръв по дрехите. Клатеха уплашено глави и се отдръпваха, сякаш групата носеше опасност или някаква заразна болест.

Брут крачеше на изток и нагоре по хълма. Изпълни го странно очакване, първата истинска емоция, откакто бе забил желязото в най-големия си приятел и бе почувствал потръпването, което му каза, че острието е достигнало сърцето. Копнееше да види форума и сградата

на Сената, каменния център на огромната република. Трябваше да положи усилие, за да не ускори крачка, да запази бавното темпо, което колкото запазваше достойнството им, толкова и ги защитаваше. Нямахше да избягат от извършеното. Оцеляването им зависеше от това да не показват вина или страх. Щеше да се появи на форума като освободител.

Когато изкачи Капитолия, спря за момент. Виждаше заобиколеното от храмове открито пространство. Сградата на Сената сияеше, бяла и неопетнена, стражите на входа ѝ бяха мънички фигурки в далечината. Слънцето започваше да напича и Брут усети как потта се стича под нагръдника му. Сенаторите зад него пристъпваха от крак на крак, без да разбират защо са спрели. Пътят пред тях бе широк, но тази сутрин от авторитета им не беше останало нищо и нито един от тях, дори Касий или Светоний, не смееше да слезе надолу, без Брут да ги води.

— Ние сме *Liberatores*^[2] — неочаквано рече Брут. — Долу има мнозина, които ще приемат радушно онова, което направихме. Има и стотици други, които ще въздъхнат с облекчение, когато научат, че тиранът е мъртъв и че Рим е спасен, че републиката е спасена. Ще има предложение за амнистия и тя ще бъде гласувана. Всичко това вече е решено. Дотогава не забравяйте достойнството и честта си. Няма нищо срамно в постъпката ни.

Сенаторите се поизправиха, мнозина вдигнаха окървавените си ръце.

Брут отново погледна Касий, но този път изражението му беше радушно.

— Изиграх своята роля, сенаторе. Останалото трябва да го направиш ти. Поведи дребосъците след себе си и внимавай на всяка стъпка. В противен случай ще пострадаме.

Касий кимна и каза иронично:

— Разполагам с гласовете. Всичко е уредено. Ще влезем свободно и ще бъдем посрещнати с почести.

Брут изглежда сурово сенатора, който държеше бъдещето на всички в ръцете си. Касий беше твърд и жилав, не показваше никакви признаци на слабост.

— Тогава води, сенаторе. Ще съм зад теб.

Касий сви устни при този намек за заплаха, но вдигна глава и закричи към сърцето на Рим.

Докато приближаваха сградата на Сената, чува надигащи се гласове — всъщност глух рев. Огромните бронзови врати бяха отворени и нечий глас се извисяваше над останалите. После изведнъж се възцари тишина.

Брут стъпи на първото стъпало и потръпна. Знаеше, че няколко часа, оставащи до пладне, ще са най-важните в живота му. Кръвта на Цезар беше по ръцете им. Една погрешна дума или необмислена постъпка и собствената им кръв щеше да се пролее, преди слънцето да е залязло. Погледна Касий и отново почерпи сили от увереността му. У сенатора нямаше никакви съмнения. Беше работил дълго и упорито за този ден.

Двамата legioneri от двете страни на вратата стояха като статуи. Но все пак се поколебаха, когато сенаторът вдигна окървавената си дясна ръка, за да е сигурен, че са я видели, и посочи Брут.

— Брут е мой гост — каза Касий, който вече мислеше за тълпата вътре.

— Ще трябва да остави гладиуса си тук, сенаторе — каза единият legioner.

Нещо в начина, по който го погледна Брут, го накара да посегне към меча си, но Касий се изкиска.

— Предай си оръжието, Бруте. Не поставяй човека в неудобно положение.

Брут неохотно разкопча колана си и изхлузи ножницата, вместо да извади острието и да посече войника. Предаде меча си и забърза да настигне Касий, обхванат от внезапен яд, макар да не знаеше защо точно. Юлий никога не бе спрян на входа на тази сграда. Дразнещо бе, че му напомнят за положението му точно в момента на личния му триумф. В сградата на Сената Брут беше просто римски офицер, високопоставен, но без цивилен ранг. Е, това можеше да се поправи. Цезар вече бе мъртъв и всички провали и неуспехи в живота му можеха да се поправят.

Тази сутрин в Сената имаше над четиристотин души. Брут познаваше повечето след многото години, през които бе стоял до

Цезар, но едно лице прикова вниманието му. Бибил. Преди години той бе избран за консул заедно с Цезар, но между двамата се бе случило нещо и Бибил така и не бе стъпил повече в Сената. Внезапното му завръщане говореше много за промените във властта — и за това колко хора вече са научили за станалото. Брут забеляза, че Бибил се е състарил ужасно през годините в изолация. Беше станал още по-тлъст, с тъмни торбички под очите и паяжина спукани капиляри по бузите. Двойната му гуша беше ожулена, сякаш се бе бръснал за първи път от месеци. Погледът му беше трескав и Брут се запита дали вече не е започнал да пие, за да отпразнува смъртта на стария си враг.

Новината на Касий едва ли щеше да предизвика голям шок: повечето сенатори изглеждаха самодоволни, споглеждаха се многозначително и си кимаха като девици, споделящи обща тайна. Брут ги презираше, мразеше ги заради префърцунените им маниери и помпозното им мнение за собствената им значимост. Беше виждал Египет, Испания и Галия. Беше се сражавал за републиката, бе убивал за нея, а те си седяха тук, дрънкаха глупости по цял ден и не знаеха нищичко за хората, които проливаха кръвта си за тях по бойните полета.

Касий пристъпи към трибуната. Навремето тя бе символ на римската мощ, изработена от носа на картагенски боен кораб.

Онази трибуна обаче беше изгорена при бунтовете и подобно на много други неща в сградата, тази сега беше само бледо копие на старата. Брут вдигна очи към мъжа, който стоеше на нея, и замръзна. Осъзна, че студеният му поглед не се е откъсвал от него, откакто е влязъл в залата.

Последният консулски мандат на Марк Антоний още не беше завършил. Преди събитията тази сутрин той бе просто пионка на Цезар, но това вече се бе променило. Републиката бе възстановена и Марк Антоний държеше юздите. Той владееше положението тук и Брут трябваше да признае, че това му подхожда. Висок и мускулист, Марк Антоний имаше чертите и острия нос на представител на старите римски родове. Никой от Освободителите не знаеше как ще реагира, докато планираха покушението. Един от тях, Гай Требоний, беше натоварен със задачата да отвлече вниманието на консула. Брут се огледа и видя младия сенатор. Изглеждаше толкова доволен от себе си, че стомахът му се сви.

Марк Антоний се взираше в него над главите на седналите сенатори и Брут долови потреса му. Консулт беше уведомен или бе дочул разнасяните шепнешком слухове. Цезар беше мъртъв. С тирана бе свършено. Всички знаеха, с внезапна увереност осъзна Брут. Но въпреки това думите трябваше да се изрекат.

Касий зае мястото си в подножието на трибуната под извисяващия се над него консул. Брут го гледаше как вдига дясната си ръка и докосва дървото като талисман, след което заговори:

— Днес, на мартенските иди^[3], Рим бе освободен от потисника. Нека новината се разнесе до всички. Цезар е мъртъв и републиката е възстановена. Нека сенките на бащите ни ликуват. Нека градът ликува. Цезар е мъртъв и Рим е свободен.

Думите бяха посрещнати с бурни овации. Сенаторите крещяха с пълно гърло, като се стремяха да надвикат онези до себе си. Ревяха със зачервени лица и тропяха с крака така силно, че каменният под трепереше. Марк Антоний стоеше с наведена глава, мускулите на челюстта му бяха изпъкнали като тумори.

Внезапно Брут си помисли за египетската царица в чудесната римска къща, която ѝ бе дал Цезар. Клеопатра още не знаеше какво се е случило с бащата на сина ѝ. Представи си в каква паника ще изпадне, когато научи. Не се съмняваше, че тя ще събере скъпоценностите си и ще напусне града със скоростта, на която са способни най-добрите коне. Тази мисъл го накара да се усмихне за първи път днес. Толкова много неща предстоеше да бъдат направени наново през идващите месеци. Цезар бе като тежест върху града, тежест, която притискаше всички. Сега можеха да се изправят, по-силни и по-добри отпреди. Усещаше промяната във въздуха. Най-сетне бе настъпил неговият момент.

Сенатът почти беше забравил как бяха нещата навремето. Брут виждаше как дребосъците отново започват да осъзнават собствената си сила. Вече не бяха прости слуги. Само за една сутрин, с един раздиращ гърлото рев те отново се бяха превърнали в мъже. Той им беше дал това. Сведе замислено глава, но когато чу, че Марк Антоний взема думата, вдигна очи, внезапно обзет от подозрение.

— Запазете ред, сенатори — каза Марк Антоний. — След тази новина ни предстои много работа.

Брут се намръщи. Марк Антоний беше прочут поддръжник на Цезар. Неговото време бе *свършило*. Единственото, което му оставаше, бе да напусне залата с достойнство и да сложи край на живота си.

— На Марсово поле има легиони, които очакват Цезар да ги поведе срещу партите — продължи Марк Антоний, без да подозира за раздразнението на Брут. — Трябва да бъдат обуздани преди да са научили новината. Те са верни на Цезар. Към тях трябва да се подходи внимателно, в противен случай ще се разбунтуват. Единствено авторитетът на Сената стои между всички нас и анархията, която заплашва да обхване града. Сенатори, *запазете ред*. — Последните думи бяха заповед, издадена с по-дълбок и силен глас, за да усмири развълнуваните приказки.

Стоящият на прага Брут поклати кисело глава. Марк Антоний не беше глупак, но се опитваше да надскочи самия себе си. Нищо чудно да си въобразяваше, че може да бъде част от новата ера, въпреки че се бе подмазвал години наред на Цезар. Това също бе политика, но Брут знаеше, че сенаторите са все още вцепенени и се мъчат да се ориентират в новия свят, който им бяха натресли. Консулт можеше дори да се спаси, макар че щеше да му се наложи да подбира внимателно всяка своя стъпка. Още имаше стари вражди и Антоний щеше да понесе тежестта на много от тях. Въпреки това, поне за тази сутрин, той все още бе консул.

— Трябва да има официално гласуване, преди и един човек да напусне тази сграда — продължи Марк Антоний и силният му глас проехтя в залата. — Ако дадем амнистия на убийците на Цезар, това ще задуши бунта, преди да е започнал. Гражданите и легионите ще разберат, че сме възстановили справедливостта и закона, потъпкани преди години от един-единствен човек. Така че ви призовавам да гласувате така.

Брут замръзна, загризан от червейчето на безпокойството. Касий стоеше до трибуната с леко увиснала челюст. Той трябваше да е онзи, който да призове за гласуване на амнистия. Всичко беше уредено предварително и Освободителите знаеха, че ще победят. На Брут му се прииска да извика възмутено, че фаворитът на Цезар ги измества в тази жизненоважна стъпка. Думите напираха съвсем ясно в ума му. Цезар беше предавал Рим на Антоний, когато напускаше града да се сражава с враговете си. Антоний беше неговият консул марионетка,

маската, която му позволяваше да скрие тиранията си под старите форми на управление. Какво *право* имаше този човек да говори, сякаш сега той ръководеше новата република? Брут пристъпи напред, но гласът на Марк Антоний продължаваше да отеква над тях.

— Моля ви само за едно — Цезар да бъде обожествен посмъртно. Той беше първият гражданин на Рим. Легионите и народът ще очакват да бъде почитен. Нима онези, които го отстраниха, ще отрекат това? Не бива да има подозрения за срам, нито тайни погребения. Нека се отнесем към божествения Юлий с уважение, след като вече си е отишъл от този свят. След като си отиде от Рим.

Поставеният в безизходица Касий се качи на трибуната и застана до Марк Антоний. Дори така консулт изглеждаше здрав и силен до слабата му фигура. Преди Касий да отвори уста, Марк Антоний се наведе към него и промърмори:

— Получи своята победа, Касий. Сега не е време за дребни хора и дребни отмъщения. Легионите ще очакват погребение на форума.

Касий постоя неподвижен, обмисляйки думите му. Накрая кимна. Брут остана на мястото си; десният му юмрук беше стиснал нищото там, където би трябвало да е дръжката на меча му.

— Благодаря на консула Марк Антоний за трезвото му мислене — каза Касий. — И съм съгласен с него. Трябва да има най-вече ред и той е по-важен от закона и мира. Нека гласуваме и след това ще имаме възможност да се оправим с обикновените граждани и дребните им емоции. Ще почетом Цезар посмъртно.

Сенаторите гледаха Касий. Брут кимна енергично на начина, по който беше поел контрола над положението. На това място имаше специални служители, чиято задача бе да обявяват гласуването и разискванията, но докато те ставаха от местата си около трибуната, Касий заговори отново, без да им обръща внимание. Нямаше да позволи никакво забавяне тази сутрин, нито щеше да допусне някой друг да вземе думата, преди да е приключил. Брут започна да си отдъхва.

— Онези, които са за пълна амнистия на освободителите на Рим, да станат, за да бъдат преброени.

Брут видя как потящият се тлъст Бибил скача на крака с енергичността на юноша. Останалите го последваха миг по-късно. Онези, които вече бяха прави, като Марк Антоний, вдигнаха десните

си ръце. Последва момент тишина, след което Касий кимна и напрежението видимо го напусна.

— Против?

Сенаторите седнаха като един и нито един не се осмели да стане. Брут се почувства някак засегнат. Половината от тези хора тук дължаха живота и състоянията си на Цезар. Фамилиите им бяха свързани с Юлиите, възходът им — с неговия възход. Беше ги подбирал един по един през годините — все мъже, които бе искал да почете поради една или друга причина. Брут бе малко разочарован. Тези хора бяха приспособенци, които чудесно се ориентираха накъде духа вятърът. Цезар заслужаваше нещо повече от Рим, особено на този ден.

Поклати объркано глава и отново си даде сметка за кръвта по ръцете си — тя вече започваше да засъхва. Недалеч на форума имаше фонтан и той искаше да се измие. Докато Касий поздравяваше Сената, Брут се измъкна навън. Взе меча си от стражите и се спусна сковано по стъпалата към площада.

Около фонтана вече се беше събрала тълпа, мъже и жени в разноцветни роби. Докато ги приближаваше, Брут усещаше погледите им върху себе си, но самият той не ги погледна. Знаеше, че новината вече е започнала да се разпространява. Никой не се беше опитвал да я спре.

Разтърка ръце в ледената вода, докарана по акведукт от далечните планини, текла по стесняващи се оловни тръби, докато не бликне бистра и сладка на форума. Някои ахнаха, когато видяха червеното петно, плъзнало във водата от кожата му, но Брут не им обърна внимание.

— Вярно ли е? — внезапно попита някаква жена.

Брут вдигна глава и разтърка лице с мокрите си длани, усещаше грубата четина. Жената беше облечена в скъпа стола^[4], разкриваща голо загоряло рамо; изящността ѝ бе подчертана и от косата, прибрана със сребърни фиби. Беше красива, с гримирани очи като куртизанка. Брут се запита колко ли други в града задават в момента същия въпрос.

— Кое да е вярно? — попита той.

— Че божественият Цезар е мъртъв, че е бил убит? Знаеш ли нещо? — В тъмните ѝ очи проблясваха сълзи, докато го гледаше как мие кръвта от ръцете си.

Брут си спомни удара, който бе нанесъл преди четири часа и в някакъв друг живот.

— Нищо не знам — каза и се извърна.

Погледът му се насочи към Капитолия, сякаш можеше да види през него огромната сграда на театъра на Помпей. Дали тялото все още лежеше на каменните седалки? Не бяха оставили заповеди да се погрижат за мъртвия Цезар. За момент усети парене в очите при мисълта, че Юлий може да лежи там сам и забравен. Двамата бяха добри приятели от много, много дълго време.

[1] Къс римски меч, стандартно въоръжение на легионер. — Б.пр. ↑

[2] Освободители (лат.). — Б.пр. ↑

[3] Иди — дни в средата на месеца, посветени на Юпитер; падат се на 15-о число през март, май, юни и октомври, а в останалите месеци са на 13-о число. Мартенските иди бележат началото на новата година. — Б.пр. ↑

[4] Традиционна дреха на римската жена. — Б.пр. ↑

ПЪРВА ЧАСТ

Октавиан се мръщеше — освен че убиваха през тънките подметки на сандалите, камъните бяха напечени от слънцето и пареха.

Макар Рим да твърдеше, че най-сетне е дал цивилизацията на Гърция, той почти не виждаше следи от нея в селата по хълмовете. Хората, живеещи във вътрешността, се отнасяха към непознати или с подозрение, или с открита враждебност. Дори простата молба да използваш кладенеца се посрещаше с намръщени физиономии и затръшнати врати. А през цялото време слънцето печеше неумолимо и изгаряше вратовете им. Октавиан си спомни как се беше усмихнал, когато местният претор му каза, че в Гърция имало места, където един млад римлянин има горе-долу толкова шансове за оцеляване, колкото и събирач на данъци. Беше преувеличение наистина, но не кой знае колко голямо.

Спря да избърше потта от челото си. Самата земя беше дива, с дълбоки клисури, които сякаш нямаха дъно. Октавиан пое дълбоко дъх. Изведнъж се почувства сигурен, че ще му се наложи да трамбова пеша. Нищо не можеше да достави по-голямо удоволствие на местните момчета от това да видят трима римляни с подбити крака да търсят откраднатите си коне.

Беше нащрек, докато се катереше; оглеждаше се за някакъв знак за дрипавата група, след която вървяха. Отначало пътеката бе лесна, но после се раздели и отново се раздели. Октавиан не знаеше дали разбойниците знаят, че ще ги преследват, или просто са поели към дома си, изчезвайки из планините по същия начин, по който са го правели и прадедите им в продължение на хиляди години. Огледа се пак. Лесно беше да си представи стрелец, спотаен зад някоя скала.

— Извикайте, ако видите нещо — каза той.

Меценат изсумтя и махна към голите чукари.

— Не съм следотърсач. Ако питаш мен, може да са минали оттук преди час със стадо кози. Защо не се върнем при основната група и да продължим търсенето оттам? Не очаквах да прекарам отпуска си по

този начин. Представях си повече вино и по-малко... катерене. — Изпъшка, когато стигнаха едно огромно скално стъпало.

Нямаше никаква следа от пътека и се набраха нагоре, драпайки със сандали. Слънцето печеше свирепо, а небето бе толкова синьо, че очите ги заболяваха. И тримата бяха плувнали в пот, а единственият им мях с вода вече бе празен.

— Поне хората от селото познават тези чукари — продължи Меценат. — Ще знаят къде да търсят.

Октавиан нямаше дъх, за да му отговори. Склонът ставаше все по-стръмен и по-стръмен, докато не им се наложи да използват ръцете си, за да запазят равновесие, а след това продължиха направо на четири крака. Октавиан беше задъхан, когато изкатери чукара и се загледа напред, преценявайки най-добрия път по другия склон. Лабиринтът от сиви скали се губеше в далечината, напълно лишен от живот с изключение на гущерите, които се разбягваха пред тях на всяка стъпка.

— Искаш да стоя и да гледам, без да си мръдна пръста, за да им помогна ли? — внезапно рече Октавиан. — Изнасилване и убийство, Меценате. Видя тялото й. Каква чест има в това да пуснем неколцина селянци да ги гонят, а ние да стоим и да гледаме, потвърждавайки всичко, което говорят за римляните? Я *стига*!

Кимна към избрания маршрут към дъното на клисурата и тръгна надолу. Тук поне беше сянка и камъните бяха по-хладни, но после отново щяха да се катерят нагоре под палещото слънце.

— Трябва ли да ми пука какво казват някакви си гръцки селянци? — промърмори Меценат, но толкова тихо, че никой не го чу. Меценат беше от толкова стар род, че отказваше да твърди, че е потомък на близнаците, които били кърмени от вълчица, а по-късно основали Рим. *Неговите* предци, казваше той, притежавали вълчицата. Когато се срещнаха за първи път, Меценат беше приел, че тъй като познава Цезар, Октавиан няма да бъде впечатлен от някакъв си римски благородник. След време обаче осъзна, че Октавиан го възприема като идеала, към който да се стреми той самият. Беше малко огорчаващо в крайна сметка да оправдаеш по-високото си положение. Меценат усещаше, че Октавиан пропуска основното при благородните фамилии. Не беше важно кой си, а кои са предците ти. И в същото време тази проста вяра бе нещо, което не можеше да разбие у приятеля

си. Октавиан беше изгубил рано баща си и познаваше бедността. И щом си въобразяваше, че един истински римски благородник трябва да е храбър и почтен, Меценат нямаше никакво намерение да го разочарова.

Въздъхна при тази мисъл. Бяха облечени с прости туники и тъмни гамаша. С всяко облекло щеше да им е горещо при катеренето, но гамашите бяха направо ужасни и вече бяха потъмнели от пот. Меценат беше убеден, че кожата му под тях се е протрила. Надушваше собствената си пот и бърчеше с погнуса нос, докато се катереше и подхлъзваше обратно надолу. Ножницата му се заклеци в някаква цепнатина и Меценат изруга, докато я освобождаваше. Настроението му стана още по-мрачно, когато чу зад себе си смеха на Агрипа.

— Радвам се, че успявам да те забавлявам, Агрипа — рязко рече той. — Така удоволствията от деня вече са пълни.

Агрипа се усмихна мълчаливо, настигна го и го задмина, като правеше грамадни крачки надолу. Флотският центурион беше с една глава по-висок от другарите си и постоянният труд на борда на римските галери само беше увеличил силата в ръцете и краката му. Като го гледаше човек, цялото това бърхане изглеждаше детска работа и той изобщо не беше задъхан, когато стигна дъното. Октавиан го следваше на няколко крачки. Двамата изчакаха Меценат да се домъкне до тях.

— Нали си давате сметка, че на връщане отново трябва да катерим този чукар? — каза Меценат, докато скачаше долу.

— Не искам да споря с теб, Меценате — отвърна Октавиан. — По-лесно ще е, ако просто приемеш, че го правим.

— И то без мърморене — добави Агрипа. Дълбокият му глас отекна от скалите около тях.

Меценат изгледа кисело двамата си приятели.

— Има хиляди различни пътеки през тези проклетни камънаци. Нищо чудно разбойниците вече да са далеч и да отпиват разхладителни напитки, докато ние тук умираме от жажда.

Агрипа насмешливо посочи прашната земя и когато погледна надолу, Меценат видя следите на много хора.

— О — рече той и с плавно движение извади меча си, сякаш очакваше всеки момент да ги нападнат. — Все пак си мисля, че са местни пастири.

— Може би — отвърна Октавиан. — Ние обаче сме единствените по тази пътека, така че бих искал да съм сигурен.

Той също извади гладиуса си. Беше по-къс с цяла длан от оръжието на Меценат, предназначено за дуел, но бе добре смазан и излезе от ножницата с шепот. Металът опари ръката му.

Агрипа също извади меча си и тримата мълчаливо продължиха в клисурата, като стъпваха предпазливо. Без изобщо да го е планирал, Октавиан поведе, с едрият Агрипа от дясната му страна и Меценат от лявата. Откакто се бяха сприятелили, Октавиан беше водач на групата, сякаш друга алтернатива просто нямаше. Меценат разпознаваше и оценяваше вродената му увереност. Старите фамилии все трябваше да започват отнякъде, пък било то и с Цезар. Усмихна се при тази мисъл, но усмивката му замръзна, когато заобиколиха една висока скала и видяха някакви мъже да ги чакат в сенките. Октавиан продължи непоколебимо напред, като държеше меча си ниско. След три крачки се озова в сянката на клисурата. Отвесните скали се издигаха високо над главите им. Той спря и погледна хладно мъжете, изпречили се на пътя му.

Зад тях пътеката продължаваше и Меценат видя натоварени мулета, които чакаха търпеливо. Мъжете срещу тях не изглеждаха изненадани или уплашени, може би защото бяха осем на брой; взираха се с жив интерес в тримата млади римляни. Най-едрият от тях вдигна оръжие от друга епоха — огромно парче желязо, което приличаше по-скоро на секира, отколкото на меч. Мъжът имаше черна брада, стигаща до гърдите му; грамадните му мускули издуваха охлузения му кожен елек. Здравеният им се ухили и на местата, където би трябвало да има зъби, се видяха дупки.

— Доста сте далеч от приятелите си — каза на гръцки.

Меценат знаеше гръцки, но Октавиан и Агрипа не разбираха нито дума. Двамата не погледнаха назад заради насочените към тях оръжия, но Меценат долови очакването им.

— Трябва ли да превеждам? — каза той, зарови в ума си за подходящите думи и продължи на гръцки: — Владея високата реч, а твоят селяшки акцент е толкова силен, че едва те разбирам. Все едно слушам хрипове на умиращо муле. Говори бавно и ясно, сякаш се извиняваш на господаря си.

Мъжът го погледна с изненада и лицето му потъмня от гняв. Даваше си сметка, че смъртта на римляните ще го направи издирван човек, но планините бяха крили трупове преди и можеха да го направят отново. Той леко наклони глава, преценявайки възможностите.

— Искаме онзи, който изнасили и удуши жената — продължи Меценат. — Предайте ни го и се върнете към късия си безсмислен живот.

Водачът на разбойниците изръмжа и направи крачка напред.

— Какво му каза? — попита Октавиан, без да откъсва поглед от мъжа.

— Направих му комплимент за чудесната брада — отвърна Меценат. — Никога не съм виждал подобна.

— Меценате! — рязко рече Октавиан. — Те трябва да са. Само разбери дали знае кого търсим.

— Е, брада? Знаеш ли кого търсим? — продължи Меценат, преминавайки отново на гръцки.

— *Мен* търсиш, римлянино — отвърна онзи. — Но ако сте дошли тук сами, сте направили огромна грешка.

Разбойникът погледна нагоре към синьото небе и скалите за издайническо движение, което да разкрие засада или капан. Изсумтя удовлетворено и хвърли поглед към другарите си, които стояха нащрек. Един от тях, черен и слаб, с нос като клюн, сви рамене и вдигна недвусмислено камата си.

Без абсолютно никакво предупреждение Октавиан пристъпи напред и с жесток замах преряза гърлото на най-близкия разбойник. Мъжът пусна ножа, хвана се за шията и рухна на колене, като се давеше в собствената си кръв.

Водачът на разбойниците за момент замръзна, а после нададе яростен рев, който бе подет от останалите. Вдигна меча си, за да съсече Октавиан, но Агрипа скочи, хвана дясната му ръка със своята лява и заби късия си гладиус между ребрата му. Разбойникът се сви като продупчен мях и рухна по гръб.

За миг разбойниците се поколебаха, потресени от внезапното насилие и смърт. Октавиан не спря нито за миг. Уби още един зяпнал бандит с обратен удар в гърлото. Беше заел добра стойка и вкара цялата си сила в замаха, така че почти обезглави противника си.

Гладиусът беше създаден точно за такива удари и Октавиан го усещаше като продължение на ръката си.

Останалите щяха да побегнат, ако пътят им не беше препречен от собствените им мулета. Принудени да останат, те се биеха ожесточено, но римляните бяха обучавани още от деца. Бяха професионални войници, а разбойниците бяха свикнали да се изправят срещу уплашени селяни, които не смееха да вдигнат оръжие срещу тях. Сражаваха се яростно, но безполезно, атаките им биваха отбивани и те не можеха да посрещнат ответните удари. Тясната клисура се изпълни с пъшкане и стонове, разбойниците рухваха съсечени. Нито един от римляните не беше с броня, но тримата стояха плътно един до друг и се пазеха, докато мечовете им се издигаха и спускаха, а топлата кръв се стичаше по още по-топлата стомана.

Всичко свърши за секунди и накрая прави останаха само Октавиан, Агрипа и Меценат. Дишаха тежко. Октавиан и Агрипа имаха порязвания по ръцете, но не ги забелязваха, все още обзети от възбудата на боя.

— Ще вземем главите им — каза Октавиан. — Съпругът на жената ще иска да ги види.

— Всички ли? — попита Меценат. — Една няма ли да е достатъчна?

Октавиан погледна приятеля си, пресегна се и стисна рамото му.

— Справи се добре. Благодаря ти. Ще направим торба от дрехите им. Искам селото да разбере, че тези бандити са убити от римляните. Ще го запомнят. И подозирам, че ще извадят най-доброто си вино и ще заколят една-две кози или прасета. Може дори да си намериш момиче, склонно да ти пусне. А сега да им отсечем главите.

Меценат се намръщи. От дете беше заобиколен от слуги, които угаждаха на всяка негова прищявка, но въпреки това Октавиан някак успяваше да го накара да работи и да се поти като домашен роб. Ако някогашните му наставници го видеха, челюстите им щяха да увиснат от изумление.

— По тези места дъщерите са мустакати колкото бащите си — отвърна той. — Може би след като се стъмни напълно, но не и преди това.

Навъсено се зае с гадната задача да реже глави. Агрипа също се захвана за работа и замахваше здраво, за да разсече прешлените.

Октавиан клекна до тялото на водача на разбойниците и погледна в изцъклените му очи. Кимна на себе си, повтаряйки наум движенията от сражението. Едва сега забеляза разреза на ръката си. Кървеше обилно. Беше на дваисет и това не бе първата му рана. Просто щеше да добави още един белег към вече съществуващите. Започна да сече главата, като я държеше за мазната брада.

Конете още си бяха там, където ги бяха оставили, умиращи от жажда и едва държащи се на крака, с подути езици.

Слънцето залязваше, когато тримата римляни отново влязоха в селото с двете торби, от които капеше кръв. Местните мъже се бяха върнали гневни и с празни ръце, но настроението се промени, когато Октавиан отвори торбите и изсипа съдържанието им в прахта. Съпругът на жертвата се просълзи, прегърна го и започна да го целува, като спря само колкото да изрита главите към стената на къщата си, след което отново се опита да смаже Октавиан в прегръдката си. Нямаше нужда от преводач. Накрая оставиха човека и децата му да скърбят за загубата си.

Другите селяни извадиха на открито грубо сковани маси и донесоха храна и напитки от прохладни мазета, за да угостят младежите. Както си бе представял Октавиан, ги тъпчеха с чудесно месо и ги наливаха с бистра течност с вкус на анасон. Тримата пиеха без мисъл за утрешния ден и не отстъпваха в броя чаши на местните мъже, докато селото не започна да се размътва пред очите им. Само неколцина селяни говореха латински, но това като че ли нямаше никакво значение.

В мъглата на пианството Октавиан осъзна, че Меценат му повтаря някакъв въпрос. Заслуша се замаяно, после се изсмя и смехът му премина в ругатня към собствената му непохватност, когато разля чашата си.

— Не го вярваш — каза той на приятеля си. — Неслучайно го наричат Вечния град. Римляни ще има и след хиляда години, че и повече. Или си мислиш, че някой друг народ ще се надигне и ще стане наш господар?

Загледа с пианска съсредоточеност как пълнят чашата му.

— Атина, Спарта, Тива... — започна да брои на пръсти Меценат. — Златни имена, Октавиане. Сигурен съм, че мъжете от тези градове са си мислели същото. Когато Александър е пропилявал живота си във войни в чужди земи, да не би да си е помислял, че един ден римляните ще владеят всичко от единия бряг на морето до другия? Щеше да се смее като магаре, точно както правиш ти сега. — Меценат се усмихна, наслаждавайки се на начина, по който приятелят му се задави от нечувания коментар.

— *Пропилявал* живота си? — повтори Октавиан, когато успя да си поеме дъх. — Сериозно ли искаш да кажеш, че Александър Велики е можел да изживее годините си по-пълноценно? Няма да се съглася с това. Ще бъда строг и благороден римлянин... — Замълча за момент. Питието бе замъглило мислите му. — Твърде строг и благороден, за да те слушам.

— Александър е имал алчните пръсти на търговец — рече Меценат. — Все зает с нещо, а накрая какво? Прекарал е толкова години в сражения, а дали е нямало да предпочете да ги изживее в забавления, ако е знаел, че ще умре млад в чужда страна? Ако беше тук, можеше да го попиташ. Мисля, че той би предпочел доброто вино и красивите жени пред безкрайните битки. Но ти не отговори на въпроса ми, Октавиане. Гърция е владеела света, така че защо Рим трябва да е по-различен от нея? След хиляда години някой друг ще владее света след нас. — Млъкна, за да откаже поднос нарязано месо и да се усмихне на двете старици, които не разбираха нито дума от разговора им.

Октавиан поклати глава, остави чашата си много внимателно и също започна да брои на пръсти.

— Първо, защото не можем да бъдем победени във война. Второ... защото ни завиждат всички народи, управлявани от дребните си царе. Те искат да станат като нас, а не да събарят онези, на които завиждат. Трето... не се сещам за трето. Но и тези аргументи са достатъчни.

— Само два не са достатъчни! — възрази Меценат. — Бих отстъпил, ако бяха три, но два!? Навремето гърците са били най-великите воители на света. — Той се престори, че хвърля щипка прах във въздуха. — *Толкова* за величието им. Нищо не е останало от него. *Толкова* за спартанците, а навремето само няколкостотин от тях са

всели ужас в персийската армия. Другите народи ще се учат от нас, ще заимстват методите и тактиките ни. Признавам, че не мога да си представя нашите войници да претърпят поражение от някакви си мръсни племена, без значение какви трикове са откраднали от нас, но това не е невъзможно. Да видим другия ти довод — че искат онова, което имаме. Така е, но ние също искахме културата на гърците. И какво направихме? Нима дойдохме смирено и ги помолихме да я споделят с нас? Не, Октавиане! Взехме я, копирахме техните богове, построихме храмовете си по техен образец и сега се преструваме, че всичко това е било наше открай време. Един ден някой ще направи същото с нас, а ние няма да разберем как е станало. Така че и двата ти аргумента са прах под сандалите ми. — Той вдигна крак и посочи земята. — Виждаш ли ги? Виждаш ли доводите си?

От съседната пейка, на която се беше излегнал Агрипа, се чу сумтене.

— Маймунякът се събужда! — радостно възкликна Меценат. — Има ли да добави нещо нашият осолен приятел? Какво ново от флота?

Агрипа беше скроен по различни размери от селяните и пейката стенеше и се огъваше под масивното му тяло. Докато се размърдваше, изгуби равновесие и едва успя да се задържи, опрял мускулеста ръка в земята. Надигна се с въздишка и изгледа кръвнишки Меценат, после се наведе напред и опря лакти върху голите си колене.

— Не можах да заспя от вашето кудкудякане.

— Собственото ти хъркане те нарича лъжец, макар че аз не бих го направил — отвърна Меценат, докато приемаше поредната пълна чаша.

Агрипа разтърка лице и почеса къдравата си черна брада, която беше отгледал през последните седмици.

— Така че ще кажа само едно, преди да си намеря по-удобно и по-тихо местенце за сън — с прозявка продължи той. — След нас няма да се появи друга империя, защото сме достатъчно богати, за да издържим срещу всяко ново племе или държава. Плащаме на стотици хиляди, даже на милиони мъже с мечове и копия по всичките ни земи. Кой може да се изправи срещу нас, без цялата мощ на Цезар да се стовари отгоре му?

— При теб всичко винаги опира само до пари, нали, Агрипа? — отвърна Меценат и очите му проблеснаха закачливо. Харесваше му да

дразни здравеняка и двамата го знаеха много добре. — Още мислиш като син на търговец. Не съм изненадан, разбира се. Това е в кръвта ти и просто не можеш да се сдържиш, но макар Рим да е пълен с търговци, неговото бъдеще и съдбата му се решават не от тях, а от благородните класи.

Агрипа изсумтя. Вечерта ставаше хладна и той разтърка голите си ръце.

— Самият ти каза, че благородният човек би прекарал живота си в развлечения, вино и красиви жени — посочи той.

— Значи си *слушал*? Не знам как си успял да го направиш покрай ужасното си хъркане. Рядък талант си, да знаеш.

Агрипа се ухили и белите му зъби лъснаха на фона на черната брада.

— Бъди благодарен за произхода ми, Меценате. Мъже като баща ми са построили Рим и са го направили силен. А мъже като теб яздят красиви кончета и изнасят впечатляващи речи, както някога са правели Аристотел и Сократ на агората.

— Понякога забравям, че си образован, Агрипа. Всеки път, когато те погледна, нещо в теб ми говори за безпросветен селяк.

— А пък нещо в теб ми казва, че най-много си падаш по компанията на мъже.

Октавиан изстена, когато чу заяждането. Главата му се въртеше и беше изгубил представа за времето.

— Хайде се усмирете и двамата. Мисля, че изядохме и изпихме всички зимни запаси на тези хора. Извинете се и ми помогнете да се справим с още една кана.

Меценат повдигна вежди.

— Ама ти още ли си буден? Не забравяй, че ми дължиш един ауреус^[1], ако заспиш или повърнеш преди мен. Аз лично се чувствам много свеж.

Октавиан го изгледа продължително в очите и накрая Меценат изсумтя и отстъпи.

— Добре, Октавиане. Извинявам се за предположението си, че черепът на Агрипа може да намери призванието си като таран.

— Не си казвал подобно нещо — отвърна Октавиан.

— Но си го мислех — защити се Меценат.

— А ти, Агрипа? Ще бъдеш ли също толкова благороден?

— Мъча се да достигна нивото му, Октавиане, но щом искаш, извинявам се, че казах, че няма да спечели толкова, колкото си мисли, като се продава на час.

Меценат се разсмя, но в следващия момент пребледня и се извърна, за да изпразни съдържанието на стомаха си. Една от стариците промърмори нещо, което той така и не схвана.

— Дължиш ми един ауреус — доволно заяви Октавиан.

Приятелят му само изстена.

[1] Златна монета. — Б.пр. ↑

На сутринта Меценат го мъчеше ужасен махмурлук, но въпреки това се застави да изпълзи от леглото и да излезе с Агрипа на двора. Гръцката къща, която бяха наели за отпуската, беше малка, макар да вървеше с домашен роб, който да се грижи за тях. Примижал с едно око заради яркото слънце, Меценат погледна към приятеля си, който се разкършваше енергично, и попита:

— Къде е Октавиан? Още ли спи?

— Тук съм — обади се Октавиан и излезе. Косата му лъщеше от студената вода. Изглеждаше блед и зле, но вдигна ръка за поздрав. — Изобщо не си спомням как сме се върнали. Богове, главата ми е спукана, сигурен съм. Да не би да съм паднал някъде?

— В една кана, предполагам. Иначе не — жизнерадостно отвърна Агрипа. От тримата той с най-голяма лекота се отърсваше от влиянието на алкохола и сега се наслаждаваше на мъките на другите двама.

— Какви са планове за последните дни от отпуската, Октавиане? — попита Меценат. — Сигурен съм, че се изкушаваш да ги прекараш в образование на местните деца или може би гориш от желание да помогнеш на селяните по нивите. Аз обаче чух, че довечера се организира състезание по юмручен бой. Още чакам да науча къде, но гледката ще си заслужава.

Октавиан поклати глава.

— Последното се превърна в бунт, което изобщо не ме учудва. Все така се получава. Същото се отнася и за боя с петли. Не се подигравайте. Знаете, че бях прав. Онези трябваше да бъдат убити.

Меценат предпочете да извърне поглед и да не спори.

— Остават ни още два дни — заяви Агрипа. — Мисля, че е най-добре да ги прекараме в упражнения и тичане. Не искам да се върна на кораба си като грохнал старец.

— Виж, Агрипа, това твоето се нарича липса на въображение — каза Меценат. — Първо, ти вече си старец...

— На дваайсет и две, с три години по-голям от теб, но продължавай — прекъсна го Агрипа.

— ... мъкнеш твърде много тежест по кокалите си, като същински вол. Онези от нас, които не сме си пропилили годините във вдигане на тежести, не губим толкова лесно форма. Ние сме състезателни коне, нали разбираш, ако не си схванал веднага метафората.

— Искаш ли да изпиташ скоростта си срещу моята сила? — с гадна усмивка предложи Агрипа.

Меценат погледна тежкия тренировъчен меч, с който приятелят му разсичаше въздуха.

— Миналия път ме преби почти до смърт, което изобщо не е честно. При истински дуел ще те надупча, приятелю, но с тези дървени мечове, пълни с олово? Те са сопи за селяци и ти размахваш своята с жар. Идеята не ми допада. — Меценат отвори другото си око и примижа към слънцето. — Въпреки това се замислям, предвид последния ти инструктаж.

— Това означава, че си научил урока си, така че съм доволен — отвърна Агрипа.

Напрежението на пясъчния двор растеше. Меценат не обичаше да бъде побеждаван в нищо и Октавиан знаеше, че много го е яд, че го блъскат като малко дете. Агрипа бе толкова едър и силен, че почти не усещаше тежестта на дървения меч и можеше да нанесе на Меценат удар, с който да го зашемети. Октавиан отвори уста да им отвлече вниманието, но Меценат беше забелязал стойката с метателни копия на стената — бяха с дълги метални върхове — и лицето му светна.

— Предполагам, че с друго оръжие бих могъл да ти покажа това-онова.

— И да имаш три стъпки по-голям обхват от моя ли? — Очите на Агрипа проблеснаха, но Октавиан не можеше да определи дали от гняв, или развеселено.

— Ако те е страх, ще те разбере — рече Меценат. — Не? Отлично. — Отиде до стойката, взе едно от дългите оръжия и го прецени на тежест.

Агрипа вдигна дървения меч пред себе си. Носеше само гамаша, сандали и широка туника и изобщо не му се нравеше Меценат да размахва копие около него.

— Стига, Меценате — разтревожено се обади Октавиан. — Ще си намерим някакво добро занимание за днес.

— Аз вече си намерих добро занимание — отвърна Меценат, пристъпи бързо напред и замахна рязко. Агрипа трепна, но все пак поклати глава и попита:

— Сигурен ли си? Това е оръжие за войници, благороднико.

— Мисля, че ще ми свърши работа — отвърна Меценат и внезапно мушна върха към широките гърди на Агрипа, после се дръпна и отново атакува, но този път към слабините. — О, да, ще ми свърши чудесна работа. Защиатавай се, маймуняк!

Агрипа наблюдаваше внимателно Меценат, следеше движенията на краката му, позата и очите. Бяха се изправяли неведнъж един срещу друг и всеки познаваше стила на противника си. Октавиан седна на близката пейка. От опит знаеше, че няма да може да ги спре, докато сами не решат. Макар да бяха приятели, двамата бяха свикнали да побеждават и не можеха да устоят на предизвикателството. Така че той се настани удобно и загледа.

Отначало Агрипа просто отстъпваше от мушкация връх. Намръщи се, когато той се озова пред очите му, но се измъкна и вдигна тренировъчния си гладиус, за да блокира удара. Меценат беше доволен, че е принудил едрия си противник да премине в защита, и започна малко да преиграва, краката му затанцуваха по пясъка.

Краят бе толкова внезапен, че Октавиан едва не го пропусна. Меценат се хвърли напред достатъчно бързо и рязко, за да нанесе рана. Агрипа блокира с ръба на меча си, завъртя се на място и халоса копие с ръка. То се счупи и Меценат го зяпна. Агрипа опря меча си в гърлото му и се изсмя:

— Победа!

Без да каже нито дума, Меценат бутна дървения меч настрана и се наведе да вземе половината копие. Беше срязано, а срезът бе скрит с кафяв восък. Очите му се разшириха и той тръгна към стойката. Изруга, когато огледа останалите копия, после започна да ги чупи едно по едно на коляно. Агрипа избухна в смях, когато видя вбесената му физиономия.

— Ти ли си го направил? — остро попита Меценат. — Колко време ти отне приготвянето на всяко копие? Що за човек може да

направи подобно нещо? Богове, откъде изобщо си знаел, че ще избира тях? Ти си побъркан, Агрипа!

— Не съм побъркан, ами стратег — отвърна Агрипа, като бършеше сълзите си. — Ох, какво изражение само. Де да можеше да се видиш.

— Това не е почтено поведение — измърмори Меценат. За негово най-голямо раздразнение Агрипа отново се разсмя.

— Предпочитам да съм печелещ селяк вместо губещ благородник. Нещата са съвсем прости, приятелю.

Октавиан стана да огледа повредените копия. Внимаваше да не показва, че му е смешно — знаеше, че Меценат и без това ще е непоносим през целия ден, а неговата реакция можеше само да влоши положението.

— Чух, че тази сутрин на пазара ще има пресни портокали в лед. Май един студен сок ще се отрази добре на главата ми. Можете ли да си стиснете ръцете и да бъдете приятели до края на деня? Би ми доставило удоволствие.

— Аз съм съгласен — рече Агрипа и протегна широката си като лопата ръка. Ръката на Меценат изчезна в неговата.

Докато двамата се ръкуваха с подигравателна сериозност, домашният роб изтича на двора. Фидол винаги правеше всичко възможно да не се натрапва на гостите и Октавиан не го познаваше добре; беше останал само с впечатлението, че е любезен и тих.

— Господарю, дойде вестоносец с писма от Рим.

Октавиан изстена.

— Обзалагам се, че ме викат да се прибера. Цезар се чуди къде ли е любимият му роднина, не се съмнявам.

Меценат и Агрипа го гледаха с невинни физиономии. Октавиан махна с ръка.

— Ще трябва да почака още малко. В края на краищата цяла година чакаме тази отпуска. Фидол, погрижи се да настаниш вестоносеца. Отивам до пазара да купя портокали.

— Да, господарю — отвърна Фидол.

Тримата млади римляни се върнаха във вилата малко преди залез-слънце. Влязоха шумно, като се смееха и закачаха трите гъркини,

които бяха подбрали по пътя. Меценат ги беше заговорил в едно бижутерско магазинче и им бе препоръчал накити, които да отиват на цветовете на очите и косите им.

Октавиан завиждаше на таланта на приятеля си — самият той бе лишен от него, въпреки че в лицето на Меценат имаше привилегията да се учи от истински майстор. В цялата работа като че ли нямаше кой знае колко магия. Меценат ги засипа с комплименти и започна да се върти около тях, докато ги увещавахе да пробват една или друга дрънкулка. Бижутерът гледаше сдържано и търпеливо, надяваше се, че ще успее да продаде нещо. Доколкото Октавиан можеше да прецени, момичетата бяха разбрали от самото начало какви са намеренията на Меценат, но жизнерадостната му увереност беше заразителна.

Октавиан прегърна своето момиче през тънкия кръст, като се мъчеше да се сети как ѝ беше името. Имаше гадното подозрение, че не е Лита, и чакаше някоя от приятелките ѝ да я заговори и да го спаси от неудобното положение.

Когато стигнаха портата, Меценат внезапно притисна своето момиче към варосания камък и започна да я целува, а ръцете му зашариха по тялото ѝ. Тя носеше на шията си златен медальон, подарък от него. И трите момичета носеха еднакви накити, купени с почти всички пари, които младежите бяха спестили за последните няколко дни отпуска.

Агрипа не беше изкарал късмет като другите двама. Щеше да е невероятно да попаднат на три красавици и момичето, което се бе лепнало за него, бе доста едро, с тъмен мустак покрай горната устна. Въпреки това Агрипа изглеждаше доволен. От доста време не се бяха уреждали с жени, а покрай сушата стандартите падаха. Докато чакаха вратата да се отвори, Агрипа погъделичка голото ѝ рамо с брадата си и я накара да се разсмее.

Фидол се отзова тутакси и се затича да вдигне резето. Беше зачервен и дланите му бяха потни.

— Господарю, слава на боговете! Трябва да се видите с вестносеца.

Октавиан потисна раздразнението си. Беше прегърнал прекрасна гъркиня, усещаше топлината на тялото ѝ и последното, което искаше в момента, бе да мисли за Рим и армията.

— Моля те, господарю — каза Фидол. Робът направо се тресеше от възмущение и Октавиан изпита внезапно безпокойство и попита:

— Нещо свързано с майка ми ли е?

Фидол поклати глава.

— Моля те. Той те чака.

Октавиан пусна момичето и нареди:

— Заведи ме при него.

Фидол въздъхна облекчено и Октавиан го последва с бърза крачка, като се мъчеше да не затича.

Меценат и Агрипа се спогледаха. И двамата вече подозираха, че вечерта няма да мине според плановете им.

— Това не ми изглежда добре — рече Агрипа. — Дами, имаме баня, на която мнозина биха завидели. Опасявам се, че двамата с Меценат ще трябва да се погрижим няколко часа за приятеля си, но ако сте склонни да почакате... — Видя израженията им. — Не? — Въздъхна. — Е, добре тогава. Ще наредя на Фидол да ви изпрати до града.

Меценат поклати глава.

— Каквото и да е, може да почака малко, сигурен съм. — И изгледа многозначително Агрипа, мъчейки се да го разубеди. На жената в обятията му май също никак не ѝ се искаше да си тръгва и Агрипа изведнъж се ядоса.

— Добре, прави каквото искаш. Аз смятам да разбера какво става.

И влезе в къщата, като остави портата отворена. Меценат повдигна вежди.

— Питам се дали вие трите не можете да усъвършенствате гръцкия на един млад римлянин?

Момичето на Агрипа изсумтя и си тръгна. След двайсетина крачки се обърна и извика на приятелките си. Те се спогледаха и за момент Меценат си помисли, че късметът му се усмихва.

— Съжалявам, Меценате, може би друг път — каза неговото момиче.

Той загледа с копнеж как трите се отдалечават, млади, гъвкави и с чисто нови златни накити. Изруга и влезе в къщата. Гневът и отчаянието му растяха с всяка крачка.

Октавиан стигна до всекидневната почти тичешком, нервността му се засилваше непрекъснато от шока, изписан на лицето на роба. Рязко спря, когато пратеникът се изправи да го посрещне и му подаде пакета, без да каже нито дума.

Октавиан счупи печата на майка си и бързо зачете. Пое дълбоко дъх, после отново, усещаше как целият настръхва. Поклати глава, седна на близката пейка и запрепрочита редовете отново и отново.

— Господарю... — започна Фидол.

Вестоносецът се наведе, сякаш се опитваше да прочете думите.

— И двамата — вълн. Доведете приятелите ми и се махайте — отсече Октавиан.

— Наредено ми е да чакам отговор — кисело отговори пратеникът.

Октавиан скочи, сграбчи го за туниката и го блъсна към изхода.

— Вълн!

Агрипа и Меценат — вече бяха наблизко — чуха вика, извадиха мечовете си и се затичаха към приятеля си, като едва не се сблъскаха със зачервения вестител, който излизаше от къщата.

Фидол беше запалил лампите и Октавиан крачеше нервно между двата кръга светлина. Меценат беше самото възпламеняване на спокойствието, макар лицето му да беше бледо. Агрипа показваше възбението си единствено с това, че почукваше дясното си коляно с пръсти.

— *Трябва* да се върна — каза Октавиан. Гласът му беше прегракнал от говорене, но вътрешно кипеше от енергия. Докато крачеше напред-назад из помещението, юмруците му се свиваха и отпускаха, сякаш си представяше как удря враговете си. — *Трябва* ми информация. Нали повтаряш все това, Агрипа? Че знанието е всичко? *Трябва* да се върна в Рим. Имам приятели там.

— Вече не — обади се Меценат.

Октавиан рязко спря и се завъртя към него. Меценат се извърна, смутен от мъката, изписана на лицето на приятеля му.

— Твоят закрилник е мъртъв, Октавиане. Да ти е хрумвало, че ти също ще бъдеш в опасност, ако се появиш в Рим? Той се отнасяше към

теб като с наследник, а онези така наречени „Освободители“ едва ли ще искат някой да предяви претенции към наследството му.

— Той си *има* наследник и името му е Птолемей Цезар — озъби се Октавиан. — Египетската царица ще пази момчето. Аз... Трябва да се върна! Това не може да остане без последици. Трябва да има съд. Трябва да има наказания. Те са *убийци*, посред бял ден са убили първия човек на Рим, а твърдят, че са спасили републиката. Трябва да говоря от негово име. Трябва да говоря от името на Цезар, преди да са покрили истината с лъжи и демагогия. Знаеш ги как действат, Меценате. Ще направят пищно погребение, ще посипят главите си с пепел и ще ридаят за великия мъж. А след месец или по-малко ще започнат нови кроежи, ще търсят начини да се издигнат, без изобщо да виждат колко са дребнави и користни в сравнение с него.

Отново закричи гневно по покрития с плочки под. Яростта го изгаряше до такава степен, че едва можеше да говори, дори да диша.

Меценат махна с ръка, отстъпвайки думата на Агрипа. Здравенякът прочисти гърлото си и заговори колкото се може спокойно: даваше си сметка, че Октавиан е на ръба да избухне в насилие или сълзи и че е в това положение от часове. Младият мъж бе изтощен, но тялото му продължаваше да се движи отсечено, неспособно да спре и да се успокои.

— В писмото на майка ти се казва, че им е дадена амнистия, Октавиане. Законът си е казал думата. Вече няма как да си отмъстиш, без да обърнеш целия Сенат срещу себе си. Колко време би издържал на подобно нещо?

— Колкото си поискам, Агрипа. Ще ти кажа нещо за Цезар. Виждал съм го да пленява фараон в собствения му дворец в Александрия. Бях до него, когато предизвикваше армии и управници и никой не посмяваше да вдигне ръка или да каже и една дума срещу него. Сенаторите имат толкова власт, колкото решим да им отпуснем. Разбираш ли? Ако не им отпуснем нищо, ще си останат с *нищо*. Онова, което наричат власт, е само сянка. Юлий го разбираше. Те приемат гръмките си закони, простолюдието свежда глава и всички заявяват, че властта е истинска... но тя *не е*!

Поклати глава, леко залитна и удари стената с рамо. Двамата му приятели се спогледаха разтревожено. Октавиан остана до стената, опрял чело в хладната гипсова мазилка.

— Зле ли ти е, Октавиане? Трябва да поспиш.

Агрипа стана, без да е сигурен дали да го доближи. Беше се сблъскавал с побъркани, а Октавиан беше на ръба, изцяло под властта на бушуващите емоции. Приятелят му се нуждаеше от почивка и Агрипа си помисли дали да не смеси виното му с малко опиум. Утрото беше настъпило и всички бяха изтощени. Нищо в Октавиан не показваше, че яростта, стегнала мускулите му, отшумява. Дори в този момент ръцете и краката му потръпваха.

— Октавиане? — отново попита Агрипа. Отговор не последва и той се обърна към Меценат и вдигна безпомощно ръце.

Меценат пристъпи към Октавиан с предпазливостта на ездач. Нещо в потръпващите мускули на приятеля му напомняше за необязден кон и той несъзнателно започна да издава успокояващи звуци, докато поставяше ръка на рамото на приятеля си. Кожата под дрехата гореше и от докосването Октавиан внезапно се отпусна и се свлече покрай стената. Меценат го подхвана и макар той внезапно да натежа в ръцете му, успя да го сложи да легне на пода. За ужас на Меценат около слабините на Октавиан се появи тъмно петно и стаята се изпълни с острата миризма на урина.

— Какво му е? — попита Агрипа и приклепна до тях.

— Поне диша — отвърна Меценат. — Не знам. Очите му се движат, но не ми се вярва да е на себе си. Виждал ли си нещо подобно?

— Не и при него. Познавах един центурион, който страдаше от припадъци. И той се изпускаше.

— Какво стана с него? — попита Меценат, без да вдига глава.

Агрипа се намръщи.

— Самоуби се. След първия припадък изгуби авторитет пред хората си. Знаеш как стоят нещата.

— Да, знам — отвърна Меценат. — Може пък при него да е само веднъж. Не е нужно някой да научава. Ще го почистим и когато дойде на себе си, всичко ще бъде забравено. Умът е странно нещо. Той ще повярва на всичко, каквото му кажем.

— Освен ако вече не знае за тази своя слабост — рече Агрипа.

Чуха приближаващи стъпки и скочиха. Домашният роб се връщаше.

— Фидол не бива да вижда това — бързо каза Меценат. — Аз ще му отвлека вниманието, ще го натоваря с някаква задача. Ти се

погрижи за Октавиан.

Агрипа се намръщи при мисълта, че ще трябва да сваля опиканата дреха. Меценат обаче вече се отдалечаваше и протестът му си остана неизказан. Агрипа въздъхна и вдигна Октавиан на ръце.

— Хайде. Време е за измиване и преобличане.

Банята беше малка и Фидол по всяка вероятност не беше стоплил вода, но и така щеше да се справи. Докато носеше отпуснатото тяло, Агрипа поклати глава, потънал в мисли. Цезар бе мъртъв, а само боговете знаеха какво ще се случи с приятеля му.

Скрит в сянката, Марк Антоний разтърка слепоочията си. Бореше се с изтощението. Нямаше трийсет и спокойно можеше да будува цяла нощ и после да работи здравата през следващия ден. В Галия беше вървял в тъмното и се бе сражавал цяла сутрин, без да отстъпва с нищо на десетте си хиляди легионери. Знаеше, че всички неща отминават, че времето отнема всичко от човека, но въпреки това беше убеден, че издръжливостта е част от самия него, подобно на съобразителността или ръста му. А сега откриваше, че тя изтича от него като вода от спукана стомна.

Форумът бе пълен с граждани и войници, дошли да отдадат последна почит на Цезар. Богати и бедни бяха принудени да се смесят и непрекъснато се чуваха раздражени и гневни викове, а множеството продължаваше да приижда от околните улици. Някаква жена изплака, че е изгубила детето си, и Марк Антоний въздъхна. Искаше му се Юлий да беше тук, да стои до него и просто да гледа как Рим се тълпи около тялото на бога.

Нямаше достатъчно място за всички желаещи да го видят. Слънцето удряше като чук голите глави на събралите се, които се блъскаха, за да си намерят по-удобно място. Жегата се засилваше неотклонно още от изгрев-слънце, когато Цезар бе изложен и четирийсет центуриони от Десети легион бяха заели позиции около него. Тялото почиваше върху златна носилка, превърнала се във фокус и център на света в този ден.

Марк Антоний с усилие вдигна глава. Не беше спал две нощи и се потеше обилно. Жаждата вече го измъчваше, но не смееше да пие, за да не бъде принуден да напусне форума, за да изпразни мехура си. Щеше да отпие глътка вино, преди да говори пред множеството; един роб вече стоеше до него с чаша и кърпа. Марк Антоний беше готов и знаеше, че няма да се провали. Не поглеждаше лицето на приятеля си. Вече се бе взирал твърде дълго в трупа, докато го миеха, а учените доктори брояха раните и ги рисуваха с въглен и мастило за Сената. Онова нещо на носилката вече беше просто празна надупчена обвивка,

а не човекът, който караше сенаторите да треперят от страх и пред когото подгъваха колене царе и фараони. Леко олюлявайки се от изтощение, Марк Антоний стисна свитъците и пергаментът изпука и се нацепи в ръката му. Знаеше, че би трябвало да поспи поне малко. Не биваше да си позволява да припадне пред всички или да покаже дори мъничко от мъката и яростта, които заплашваха да го съсипят.

Не виждаше Освободителите, но знаеше, че всички те са тук. Двайсет и трима бяха забили ножовете си в приятеля му, мнозина след като животът бе напуснал тялото, сякаш участваха в някакъв ритуал. Очите на Марк Антоний станаха студени и гърбът му се изпъна при мисълта за тях. Часове наред се упрекваше, че не е бил там, че не се е досетил какво предстои, но сега всичко това нямаше значение. Не можеше да промени миналото. Искаше му се да изреве срещу убийците, да свика войниците си и да ги разкъса на парчета, а бе принуден да се усмихва и да се държи с тях като с първенци на града. Само при мисълта за това устата му се изпълваше с горчилка. Щяха да гледат, да чакат дните на погребалните церемонии да отминат и гражданите да се успокоят в мъката си, след което щяха да се наслаждават на новите си постове, спечелени от ножовете им. Марк Антоний стисна зъби. Беше носил маска от първия миг, когато чу слуховете. Цезар бе мъртъв и джафкащите псета седяха в Сената. Едно от най-трудните неща в живота му бе да крие отвращението си. Но въпреки това си струваше да предложи гласуването на амнистия. С тази проста постъпка бе извадил зъбите им и не беше трудно да осигури подкрепата на малцината си останали приятели за правото да произнесе погребалната реч. Освободителите бяха посрещнали идеята с подигравателни усмивки, сигурни в победата и новото си положение.

— Кърпа и чаша — рязко заповяда той.

Робът побърза да избърше потта от лицето на господаря си, а Марк Антоний взе чашата и отпи, за да прочисти гърлото си. Време беше да говори на Рим. Изправи се, за да може робът да оправи гънките на тогата му. Едното му рамо беше голо и той усещаше как потта изстива на подмишницата му. Излезе от сянката и мина пред редицата центуриони, като гледаха сурово тълпата. След още четири стъпки се озова за последен път на платформата с Юлий.

Тълпата видя консула и всички се смълчаха. Никой не искаше да пропусне нито дума и внезапната тишина беше почти изнервяща. Марк

Антоний погледна величествените сгради и храмове около форума. От всеки прозорец надничаха чернокоси глави и той се запита отново къде ли са Брут и Касий. За нищо на света нямаше да пропуснат момента на своя триумф, това бе сигурно. Пое дълбоко дъх и се обърна гръмко към множеството.

— Граждани на Рим! Аз съм просто човек, консул на нашия град. Но въпреки това не говоря с гласа на един, когато става дума за Цезар. Говоря от името на всеки гражданин. Говоря от името на всичките си сънародници. Сенатът постанови почести за Цезар и когато казвам всичките му имена, ще чувате не моя глас, а вашия собствен.

Обърна се леко на трибуната, за да погледне тялото на приятеля си. На форума цареше пълна тишина и никой не смееше да я наруши. Раните на Цезар бяха скрити от бялата тога и туниката. В тялото вече нямаше кръв и то бе станало бледо и вкочанено през дните на подготовка на погребението. Единствено в зелените листа на лавровия венец имаше останал живот.

— Той бе Гай Юлий Цезар, син на Гай Юлий и Аврелия, потомък на Юлиите и на Еней Троянски, син на Венера. Той беше консул и водач на Рим. Баща на отечеството. Старият месец квинтилий беше преименуван в негова чест. И най-вече той получи правото на божествени почести. Тези имена и титли показват как почитаме Цезар. Нашият августейши Сенат постанови, че тялото му следва да бъде недосегаемо под страх от смъртно наказание. Че всеки с него ще има същия имунитет. По законите на Рим тялото на Цезар е неприкосновено. Той не бива да бъде докосван. По силата на нашите закони храмът на плътта му не може да бъде осквернен.

Замълча за момент, заслушан в гневното мърморене, което премина през огромната тълпа.

— Той не изкопчи тези титли със сила от ръцете на Сената, от вашите ръце. Дори не ги поиска, а те му бяха дадени в знак на благодарност за всичко, което направи за Рим. Днес вие го почитате отново с присъствието си. Вие сте свидетели на римската чест.

Един от центурионите под него се размърда неспокойно и Марк Антоний погледна надолу, после отново вдигна очи към многохилядната тълпа. В очите на хората се четеше гняв и срам и Марк Антоний кимна на себе си, пое дълбоко дъх и продължи:

— Според нашите закони, според нашата римска чест, ние се заклехме да защитаваме с всички сили Цезар и личността му. Заклехме се онези, които не го защитят, да бъдат завинаги прокълнати.

Тълпата зашумя, когато разбра думите му, и Марк Антоний се принуди да заговори още по-гръмогласно.

— О, Юпитер и всички богове, простете провала ни! Смилете се. Простете на *всички нас*, че нарушихме клетвата си.

Дръпна се от трибуната и застана над тялото. Хвърли поглед към сградата на Сената. Стъпалата бяха пълни с мъже с бели тоги. Гледаха го. Никой не можеше да наблюдава по-добре погребалната реч и Марк Антоний се запита дали онези там се наслаждават толкова на местата си, колкото са очаквали. Мнозина от тълпата гледаха към сенаторите с открита вражда.

— Цезар обичаше Рим. И Рим обичаше любимия си син, но не го спаси. Няма да има мъст за смъртта му въпреки всички закони и празни обещания, които така и не спряха ножовете. Законът е само желание на хората, записано и облечено във власт, каквато само по себе си не притежава.

Замълча, за да могат да осмислят думите му, и бе награден с вълнение в тълпата. Сърцата им забиха по-бързо, кръвта нахлу в крайниците им. Беше ги накарал да очакват с нетърпение следващите му думи. Друг центурион го погледна предупредително, опитвате се да привлече вниманието му. Марк Антоний го пренебрегна.

— Във *ваше* име нашият августейши Сенат даде амнистия на онези, които наричат себе си „Освободители“. Във *ваше* име беше гласуван закон. Той също е свещен и не може да бъде нарушаван.

Тълпата изръмжа и Марк Антоний се поколеба. Беше уязвим, също като войниците около подиума. Ако натовареше тълпата прекалено много с гняв и чувство за вина, тя щеше да го погълне. Движеше се по ръба на острието. Беше виждал на какво са способни изпадналите в ярост жители на града. Отново погледна към сенаторите и видя, че броят им се е стопил — и този път бяха усетили накъде духа вятърът. Усмихна се уморено и събра сили. Знаеше какво би поискал от него Юлий. Беше го разбрал в мига, когато видя Касий и съзаклятниците му да влизат в залата, вдигнали високо ръце, за да покажат кръвта на тирана. Трябваше да накара римския народ да разбере какво са направили.

Марк Антоний се наведе към редицата центуриони в лъснати брони и тихо каза на най-близкия:

— Ти. Качи се горе. Застани до мен.

Центурионът бе съвършен образец за поста си, с блестяща на слънцето броня и късо подстригани пера на шлема, точно по устав. Несъмнено беше ветеран и реагира крайно неохотно. Всички инстинкти му казваха да не откъсва поглед от тълпата, която ги притискаше от всички страни.

— Консуле, мястото ми е тук... — започна той.

Марк Антоний се наведе още малко и заговори тихо и гневно.

— Както сам каза, аз съм консул на Рим. Нима републиката е толкова хилаво нещо, че дори един римски офицер отказва да изпълнява заповеди?

Центурионът се изчерви, наведе засрамено глава и без нито дума повече се качи на подиума. Мълчаливите му другари се раздвижиха, за да запълнят оставената празнина.

Марк Антоний се изправи в цял ръст и очите му се озоваха на нивото на перата. Погледна строго надолу.

— Под тялото има восъчен манекен, центурионе. Извади го и го дръж. Вдигни го така, че да го виждат.

Мъжът зяпна потресено и поклати глава.

— Какво?! Консуле, моля те. Довърши речта си и ми позволи да те отведа на безопасно място.

— Как се казваш? — попита Марк Антоний.

Центурионът се поколеба. Досега беше анонимен, скрит сред строените си другари. А ето че изведнъж се оказваше на показ пред всички, без основателна причина. Преглътна горчиво, но не възропта срещу боговете, че са му дали такъв лош късмет.

— Опий, консуле.

— Ясно. Ще говоря бавно и ясно, за да ме разбереш, Опий. Подчини се на заповедта ми. Спазвай клетвата си пред републиката или махни перото от шлема си и предай на своя трибун молбата ми да ти покаже какво означава римска дисциплина, защото явно си забравил.

Центурионът стисна пребледнелите си устни. В очите му проблесна гняв, но той кимна отсечено. Подобна „молба“ означаваше да бъде бичуван, докато не оголят ребрата му, а може би дори

екзекутиран за назидание. Обърна се сковано и се загледа за момент в тялото на Цезар.

— Той не би имал нищо против, Опий — продължи Марк Антоний с неочаквано мек тон. — Беше мой приятел.

— Консуле, не знам какво става, но ако се нахвърлят върху нас, ще се видим на оня свят — изръмжа Опий.

Марк Антоний стисна юмрук и сигурно щеше да го удари, но центурионът се наведе и повдигна златотъканата покривка. Под тялото на Цезар имаше манекен в цял ръст от бял восък, облечен в пурпурна тога със златна шевица. Опий се поколеба, изпълнен с отвращение. Манекенът беше изработен с чертите на самия Цезар. А най-отвратителното бе, че на главата му имаше свеж лавров венец.

— Какво е това... нещо? — промърмори той.

Марк Антоний само му даде знак и Опий вдигна манекена. Оказа се неочаквано тежък и центурионът леко се олюля, преди да го задържи.

Тълпата мърмореше, неспособна да разбере ожесточения разговор на подиума. Всички ахнаха и нададоха викове, когато видяха манекена с неговите слепи бели очи.

— Консуле! — извика друг центурион през надигналия се шум. — Трябва да спреш веднага това, което си намислил. Опий, слизай долу. Тълпата няма да понесе това.

— Тишина! — изрева Марк Антоний, изгубил търпение от глупаците около себе си.

Тълпата застина в ужас, хората не можеха да откъснат поглед от чучелото, изправено пред тях и поддържано от Опий.

— Нека ви покажа, граждани на Рим. Нека ви покажа какво струва думата ви!

Марк Антоний пристъпи напред и извади от колана си сив железен нож. Дръпна пурпурната тога на манекена и оголи гърдите и врата му. Тълпата зяпна като омагьосана. Мнозина вдигнаха разтреперани ръце и почнаха да правят знаци за пропъждане на злото.

— Тулий Цимбер държал Цезар, докато Светоний Пранд нанасял първия удар... тук! — каза Марк Антоний.

Опря дланта на лявата си ръка в рамото на манекена и заби ножа във восъка под моделираната ключица, при което дори старите

войници в тълпата трепнаха. Сенаторите на стъпалата стояха като заковани. Светоний беше сред тях и гледаше с увиснала челюст.

— Публий Сервилий Каска нанесе тази рана върху първата — продължи Марк Антоний и с жесток замах разряза тъкан и восък. Вече се беше задъхал и ревеше басово, а гласът му отекваше от околните сгради. — Тогава приближил и брат му, Гай Каска, докато Цезар се е съпротивлявал! Той забил своя нож... тук.

Пред сградата на Сената братята Каска се спогледаха с ужас. Без да кажат нито дума, двамата се обърнаха и побързаха да се изнесат от форума.

Плувнал в пот, Марк Антоний запретна тогата и оголи дясната ръка на манекена.

— Луций Пела нанесе дълъг разрез ето тук. — С рязко движение той разряза восъка и тълпата изстена. — Цезар *още* се съпротивлявал! Той беше левак и вдигнал окървавената си дясна ръка, за да ги отблъсне. Тогава Децим Юний съсякъл мускула и ръката му била осакатена. Цезар извикал за помощ на каменните скамейки на театъра на Помпей. Призовавал за отмъщение, но бил сам с тези мъже... и те нямало да спрат.

Тълпата се люшна напред, докарана почти до лудост от онова, което виждаше. В нея нямаше здрав разум, беше се превърнала в ръмжаща, кипнала от ярост маса. Само неколцина сенатори бяха останали на стъпалата и Марк Антоний видя как Касий се обръща, за да се махне.

— После Гай Касий Лонгин наръгал Бащата на отечеството, като проврял тънките си ръце между останалите убийци. — Марк Антоний изсумтя, заби ножа във восъка през дрехата и го извади. — Кръвта бликнала, напоила тогата на Цезар, но той продължавал да се съпротивлява! Той бе римски воин и духът му останал силен, макар че те продължавали да удрят и *удрят*! — Подчерта думите си с удари, от които тогата стана на парцали.

Накрая спря. Дишаше тежко и клатеше глава.

— И тогава Цезар видял шанс да се спаси.

Гласът му бе паднал и тълпата се люшна още по-напред, напълно подивяла, но жадно ловяща всяка дума. Марк Антоний погледна множеството, но очите му виждаха друг ден, друга сцена. Беше

изслушал всички подробности от десетина източници и за него тя бе толкова истинска, сякаш беше присъствал лично.

— Видял Марк Брут да излиза на сцената на театъра. Мъжът, с който се сражавал рамо до рамо през половината си живот. Мъжът, който веднъж го предал и застанал на страната на враг на Рим. Мъжът, на когото Юлий Цезар прости, когато всеки друг би го убил на място и би хвърлил тялото му на кучетата. Цезар видял най-големия си приятел и за момент, наред всички удари и викове, сигурно си помислил, че е спасен. Сигурно решил, че ще оцелее.

Очите му се напълниха със сълзи. Марк Антоний ги избърса с ръкав; усещаше умората като огромна тежест върху раменете си. Беше почти приключил.

— Видял, че Брут държи нож като всички останали. Това разбило сърцето му и силите най-сетне го напуснали.

Центурион Опий стоеше като зашеметен, едва успяваше да придържа восъчната фигура. Трепна, когато Марк Антоний се пресегна, наметна края на тогата върху главата на манекена и прикри лицето му.

— Цезар не искал да ги гледа след това. Седял, докато Брут приближавал и всички продължавали да пробождат плътта му.

Задържа ножа над сърцето. Мнозина в тълпата, мъже и жени наравно, плачеха и очакваха в агония последния удар. Стоновете вече бяха преминали в изпълнени с болка ридания.

— Може би не е почувствал последния удар. Не знаем.

Марк Антоний беше силен мъж и заби ножа до дръжката в гърдите на манекена. Остави оръжието да стърчи, за да го видят всички.

— Остави го, Опий — каза той, като дишаше тежко. — Видяха всичко, което исках да видят.

Всички очи проследиха обезобразения манекен, докато центурионът го полагаше на платформата. Обикновените хора не посещаваха театри като благородниците. Това, на което бяха станали свидетели, бе най-разтърсващото представление през живота им. Над форума се понесе дълга, изпълнена с болка въздишка.

Марк Антоний разбираше техните мудно влачещи се мисли. Беше развълнувал и яхнал тълпата, но я бе преценил добре. Щяха да си тръгнат оттук опечалени и разговарящи тихо помежду си. Нямаше да

забравят приятеля му. А Освободителите бяха осъдени на презрение до края на живота си.

— Само като си помисли човек — с по-спокоен тон рече той. — Цезар е спасил живота на мнозина от онези, които са били там, в театъра на Помпей, на мартенските иди. Мнозина от тях дължат богатствата и постове си на него. И въпреки това те се обърнаха срещу него. Той стана първи в Рим, първи в целия свят, но това не го спаси.

Вдигна рязко глава, когато от тълпата се разнесе вик:

— Нима те заслужават да живеят?!

Марк Антоний отвори уста да отговори, но се надигнаха още десетки гласове, отправящи гневни проклетия към убийците на Цезар. Той вдигна ръце да успокои множеството, но първият възглас бе подействал като искра върху сухо сено и възгласите се разпростираха и усиливаха и скоро стотици сочеха с пръст към сградата на Сената и крещяха яростно.

— Приятели, римляни, сънародници! — изрева Марк Антоний, но дори неговият мощен глас потъна в глъчката. Онези отзад започнаха да напират напред и центурионите едва удържаха напора на тълпата.

— Това е — изръмжа един центурион и блъсна напред с цялата си сила, за да си освободи пространство да извади гладиуса си. — Време е да се махаме. При мен, момчета. Заобиколете консула и запазете спокойствие.

Тълпата обаче не напираше към консулския подиум. Хората се понесоха към Сената и опустелите вече стъпала.

— Чакайте! Ще ме послушат. Оставете ме да говоря! — извика Марк Антоний и изблъска центуриона, който се опитваше да го свали от подиума.

Хвърлен от задните редици камък полетя във въздуха и остави вдлъбнатина в един украсен нагръдник. Тълпата къртеше настилката на форума. Улученият центурион лежеше по гръб и се мъчеше да си поеме дъх, докато другарите му срязваха кожените връзки на бронята му.

— Вече е късно за това, консуле — рязко рече Опий. — Надявам се да си постигнал онова, което искаш. А сега се размърдай, ако обичаш. Или искаш да убият всички ни?

Във въздуха полетяха още камъни. Марк Антоний виждаше как тълпата се движи на отделни потоци. На форума имаше хиляди разгневени хора и мнозина от по-слабите щяха да бъдат стъпкани до смърт, преди гневът да се уталожи. Той изруга под нос.

— Взе ми думата от устата, консуле — мрачно рече Опий. — Но стореното — сторено.

— Не мога да оставя тялото — отчаяно рече Марк Антоний.

Сниши се, когато поредният камък профуча покрай него. Хаосът бързо се разрастваше. Нямаше начин да удържат тълпата. Внезапно го обхвана страх, че ще бъдат пометени.

— Добре тогава. Измъкнете ме оттук.

Подуши пушек и потръпна. Единствено боговете знаеха какво беше отприщил, но той си спомни бунтовете от предишните години и появилите се в ума му картини бяха грозни. Докато се отдалечаваше, защитаван от войниците, погледна назад към тялото на Юлий, изоставено и само. По платформата се катереха мъже с ножове и камъни.

Горчивата миризма на мокра пепел изпълваше въздуха над Рим. Марк Антоний чакаше във външната зала на Дома на девиците зад храма на Веста. Макар да бе с чиста тога, имаше чувството, че долавя в тъканта миризмата на горяло дърво, която витаеше около него като мъгла. Въздухът в града беше просмукан с нея и бележеше всеки и всичко.

Изгубил търпение, той стана от мраморната пейка и закричи напред-назад. Две храмови жени го наблюдаваха безучастно, толкова сигурни в положението си, че не показваха абсолютно никакво напрежение дори в присъствието на римски консул. Девиците бяха неприкосновени и посегателството срещу тях се наказваше със смърт. Те посвещаваха живота си на богослужение, макар отдавна да се носеха слухове, че по време на фестивала в чест на *Vona Dea*^[1] използвали любовни опии и си играели с мъже, преди да ги убият. Марк Антоний ги изгледа кръвнишки, но те само се усмихнаха и заговориха тихо помежду си, без да обръщат внимание на влиятелния държавник.

Върховната жрица на Веста бе преценила търпението му изключително високо и се появи в последния момент. Марк Антоний беше на път да си тръгне, да извика войници или да направи нещо друго, което да му позволи да действа, вместо да играе ролята на смирен молител. Беше седнал отново, взираше се в нищото и си спомняше ужасите от предишния ден и нощта.

Жената, която се приближи, му беше непозната. Марк Антоний стана и се поклони съвсем леко, като се помъчи да овладее раздражението си. Тя беше висока и носеше гръцка дреха, оставяща краката и едното ѝ рамо голи. Косата ѝ бе блестяща тъмночервена маса, която се виеше около шията. Погледът на Марк Антоний се плъзна по къдриците и спря на нещо, приличащо на малко петънце кръв върху белия плат. Потръпна и се запита в какъв ли ужасен ритуал е участвала тя, докато той е чакал.

На форума още имаше трупове и гневът му кипеше, но той се нуждаеше от благосклонността на жрицата. Насили се да се усмихне, когато тя заговори.

— Консуле, това е рядко удоволствие. Аз съм Квинтина Фабия. Чух, че хората ти работят здравата, за да въдворят ред по улиците. Какъв ужас само.

Гласът ѝ бе тих и културен и Марк Антоний преразглежда първоначалната си преценка. И преди това знаеше, че жената е от Фабиите, благородна фамилия, която по всяко време можеше да разчита на подкрепата на десетки сенатори. Квинтина беше свикнала с властта и авторитета и гневът постепенно го напусна.

— Надявам се тук да не сте имали проблеми — отбеляза той.

— Имаме стража и други начини да се защитим, консуле. Дори вилнеещите размирници са достатъчно благоразумни да не безпокоят този храм. Кой мъж би рискувал да си навлече проклятието на богинята дева и мъжеството му да остане увиснало и безполезно до края на живота му?

Тя се усмихна, но Марк Антоний продължаваше да долавя миризмата на мокра пепел и не беше в настроение за духовити приказки. Достатъчно дразнещо бе, че беше принуден да дойде лично, когато имаше толкова много други неща за вършене. Пратениците му обаче биваха отпращани без никакви обяснения.

— Дойдох да изпълня завещанието на Цезар. Доколкото знам, то е депозирано тук. Ако ми го донесете, ще мога да продължа работата си. Слънцето е на път да залезе, а всяка следваща нощ е по-зле от предишната.

Квинтина поклати глава и между тъмнокафявите ѝ очи се появи деликатна бръчка.

— Консуле, бих направила всичко в моята власт да ти помогна, но не и това. Последната воля на мъжете е моя работа. Не мога да я предавам на друг.

Марк Антоний отново се помъчи да овладее надигащото се раздразнение.

— Да, но Цезар е *мъртъв*, жено! Тялото му беше изгорено на форума заедно със сградата на Сената, така че можем да сме сигурни в това! Кога ще ми дадеш завещанието му, ако не днес? Целият град очаква то да бъде прочетено.

Гневът му мина през нея без никакъв забележим ефект. Жрицата само се усмихна леко на грубия му тон и погледна през рамо към двете жени на близката пейка. Марк Антоний изпита внезапно желание да я сграбчи и да я разтърси, за да я измъкне от летаргията ѝ. Половината форум бе унищожен. Сенатът бе принуден да заседава в театъра на Помпей, тъй като собствената му сграда лежеше в развалини, а с него се отнасяха като с някакъв слуга! Големите му юмруци се свиха и отпуснаха.

— Консуле, знаеш ли защо е бил построен този храм? — тихо попита тя.

Марк Антоний поклати глава и повдигна вежди. Не вярваше на ушите си. Нима тази жена не разбираше какво му е нужно?

— Бил е издигнат като дом на Паладиума, статуята на Атина, която някога била сърцето на Троя. Богинята водила своя образ до Рим и ние сме негови пазителки от векове, разбираш ли? През това време сме виждали много бунтове и безредици. Виждали сме застрашени дори стените на самия Рим. Гледали сме как войската на Спартак минава покрай града и как Хораций излиза да удържи моста само с двама души срещу цяла армия.

— Аз не... Какво общо има това със завещанието на Цезар?

— Това означава, че между тези стени времето тече бавно, консуле. Нашите традиции започват от основаването на града и няма

да ги престъпя само заради неколцина мъртви размирници и някакъв си консул, който си мисли, че може да заповядва тук!

Тонът ѝ бе станал твърд и се повишаваше и Марк Антоний вдигна ръце, за да успокои внезапно разгневилата се жена.

— Добре, нямам нищо против традициите ви. Аз обаче трябва да получа завещанието. Наредете да ми го донесат.

— Не, консуле. — Тя също вдигна ръка, за да прекъсне възражението му. — То ще бъде прочетено на форума през последния ден на месеца. Ще го чуеш тогава.

— Но... — Марк Антоний се поколеба под суровия ѝ поглед и пое дълбоко дъх. — Е, както кажеш — рече през зъби. — Разочарован съм, че не виждаш полза от подкрепата на един консул.

— О, консулите идват и си отиват, Марк Антоний — отвърна тя. — *Ние* обаче оставаме.

[1] Добрата богиня (лат.) — Веста, богиня на дома и домашното огнище. — Б.пр. ↑

Октавиан се събуди късно сутринта. Чувстваше се така, сякаш е прекалил с лошо червено вино. Главата го болеше ужасно, стомахът му бушуваше и бе толкова слаб, че трябваше да се облегне на стената и да събере сили, докато Фидол изведе коня му. Искаше му се да повърне, за да проясни главата си, но нямаше какво да изхвърли и едва успяваше да сдържи напъните на сухо, от което главата му заплашваше да се пръсне, сякаш някой я налагаше с чукове. Знаеше, че трябва да потича, за да вкара кръв в крайниците си и да *изкара* срама, който го изгаряше. Когато домашният роб влезе вътре за седлото, Октавиан заудря с юмрук бедрото си все по-силно и по-силно, докато не започна да вижда светкавици всеки път, когато затваряше очи. Проклетата му слаба плът! Толкова внимаваше след първия път, казваше си, че е пипнал някаква инфекция от драскотина или някаква болест от противния въздух в Египет. Тогава собствените му хора го бяха открили в безсъзнание, но бяха приели, че се е напил до безпаметство, и не бяха видели нищо странно в това — та нали по същото време Цезар се бе отдал на безкрайни пиршества с египетската царица по Нил.

Усещаше как на крака му се появява синина. Искаше му се да изкрещи от гняв. Да бъде предаден от собственото си тяло! Юлий го бе учил, че то е просто инструмент като всички останали, който трябва да бъде кален и овладян като куче или кон.

А ето че двамата му приятели го бяха видели, докато... отсъстваше. Промърмори молитва на богинята Карна, че този път не беше изпуснал мехура си. Само не и пред тях.

— Моля те — прошепна той на божеството на здравето. — Избави ме от това, каквото и да е то.

Беше се събудил чист и завит с груби одеяла, но спомените му свършваха със свитъка от Рим. Не можеше да приеме новата реалност. Неговият наставник и закрилник бе убит в града, животът му бе изтръгнат точно там, където би трябвало да бъде в най-голяма безопасност. Направо невъзможно.

Фидол му подаде повода и погледна загрижено младия мъж, който трепереше под утринното слънце.

— Добре ли си, господарю? Мога да доведа доктор от града, ако ти е лошо.

— Прекалих с пиенето, Фидол — отвърна Октавиан.

Робът кимна и се усмихна съчувствено.

— Няма да продължи дълго, господарю. Свежият въздух ще проясни главата ти, а днес Атрей е изпълнен със сили. Ще те откара до хоризонта, ако му позволиш.

— Благодаря. Приятелите ми събудиха ли се? — Октавиан следеше внимателно роба за знак, че той знае нещо за припадъка му, но изражението на Фидол си остана съвсем невинно.

— Чух някой да се движи из къщата. Да ги извикам ли да дойдат с теб?

Октавиан възседна тежко коня, от което той изпръхтя и затанцува на място. Фидол понечи да вземе юздите, но Октавиан го спря.

— Не сега. Ще се видя с тях, когато се върна.

Заби пети в хълбоците на коня и той препусна, щастлив, че е излязъл от конюшната и може да потича. Октавиан видя движение при вратата на къщата и чу плътния глас на Агрипа: викаше го. Не се обърна. Тропотът на копитата по плочите бе силен, а и той все още не можеше да погледне приятеля си в очите.

Кон и ездач се понесоха в лек галоп през портата. Агрипа изтича на двора зад тях, като все още търкаше сънените си очи. Известно време остана загледан след Октавиан, после се прозя.

Меценат също излезе, още облечен в дългата риза, с която бе спал.

— Нима си го пуснал сам?

Агрипа се ухили, когато видя римския благородник така разчорлен. Намазаната му с помада коса стърчеше във всички посоки.

— Остави го да се поизпоти — рече той. — Ако е болен, това ще му се отрази добре. Само боговете знаят какво ще направи сега.

Меценат забеляза Фидол, който се беше дръпнал назад с наведена глава.

— Пригответи коня ми, Фидол. А също и впрегатното добиче, което има нещастieto да мъкне приятеля ми.

Робът забърза към конюшната, посрещнат от развълнуваното цвилене на двата коня в сумрака. Римляните се спогледаха.

— Мисля, че заспах преди около час — рече Меценат, като търкаше лицето си с длани. — Мислил ли си какво ще правиш сега?

Агрипа се окашля смутено.

— За разлика от теб, аз съм просто войник, Меценате. Нямам свободата да вземам решения. Ще се върна във флота.

— Ако си направиш труда да използваш блестящия си ум, който криеш така добре, щеше да си дадеш сметка, че флотът в Брундизиум вече няма цел. Цезар е мъртъв, Агрипа! Твоята кампания няма да продължи без него. Богове, ами римските легиони? Кой ще ги поведе сега? Ако се върнеш, ще има да се клатушкаш в морето месеци наред без заповеди, а Сенатът няма да ви обърне никакво внимание. Повярвай ми, познавам онези хора. Ще има да се дърлят и препират като деца за парченцата власт, след като сянката на Цезар вече я няма. Могат да минат години, преди легионите да тръгнат отново, и ти го знаеш. Те бяха верни на Цезар, а не на сенаторите, които го убиха.

— Октавиан каза, че имало амнистия — смутено промърмори Агрипа.

Меценат се изсмя горчиво.

— А ако прокарат закон, че трябва да се женим за сестрите си, дали това ще стане? Честно казано, започнах да се възхищавам на дисциплината във войската, но има моменти, когато цялата дъска се разчиства, Агрипа! И сега е един от тези моменти. Ако не виждаш това, може би наистина е по-добре да седнеш с още хиляда моряци, да си пишете докладите и да гледате как водата се вмирисва, докато чакате разрешение да качите прясна храна на борда.

— Добре, ами *ти* какво ще правиш? — гневно попита Агрипа. — Може би ще се оттеглиш в имението си и ще гледаш как ще се развият събитията? Нямам патрицианско семейство, което да ме закриля. Ако не се върна, до името ми ще се появи „беглец“ и някой някъде ще подпише заповед за преследването ми. Понякога си мисля, че си живял твърде добре, за да разбираш другите. Не всички имаме твоите връзки!

Лицето на Агрипа се бе зачервило. Меценат кимна замислено. Усещаше, че моментът не е подходящ да го дразни още, макар че възмущението на Агрипа винаги го караше да се усмихва.

— Прав си — каза той с по-мек тон. — Роднина съм на достатъчно много важни мъже, за да не се страхувам от когото и да било от тях. Но и аз не греша. Ако се върнеш в Брундизиум, ще има да вадиш червеи от храната си, докато редът не се възстанови. Ако не за друго, можеш да ми се довериш поне за това.

Агрипа понечи да отговори и Меценат знаеше, че ще каже нещо типично за него, честно и почтено. Приятелят му се беше издигнал по стълбицата благодарение на заслугите си и това понякога си проличаваше. Меценат побърза да го прекъсне преди Агрипа да се е заклел, че ще изпълни дълга си или някаква друга подобна глупост.

— Старият ред умря с Цезар, Агрипа. Говориш за моето положение — добре тогава! Нека го използвам, за да те защита, поне за няколко месеца. Ще напиша молби за освобождаване от задълженията ти. Ще се постарая да запазиш ранга си, докато не отmine всичко! Помисли си, великане. Октавиан има нужда от теб. Ти поне имаш своя флот и ранга си. Какво има той сега, след като Цезар го няма? Мен ако питаш, няма да се учудя, ако в момента насам не препускат хора, решили да довършат работата, която са започнали в Рим...

Меценат внезапно млъкна и се ококори.

— Фидол! Идвай веднага тук, гръцко нощно гърне такова! Побързо!

Робът вече се връщаше с двата коня. Меценат грабна юздите и скочи в седлото, като се намръщи, когато студената кожа опря тестисите му.

— Меч! Донеси ми оръжие. Живо!

Агрипа яхна коня си, докато Фидол тичаше презглава към къщата. Вярно бе, че неговият кон бе много по-як от онези на другите. Беше висок и силен, черният му косъм лъщеше на утринното слънце. Когато пое тежестта му, животното изпръхтя и затанцува странично. Агрипа разсеяно го потупа по шията, като си мислеше за казаното от Меценат.

— Кълна се в Марс, по-добре *наистина* наоколо да се навъртат убийци — озъби се Меценат и обърна коня си. — След половин миля ще съм целият в синини.

Отвън се чу тропот на копита, приближаваше се. Октавиан препусна преbledнял през портата. Изненада се, когато видя

приятелите си на коне и Фидол, който тъкмо излизаше тичешком от къщата с мечовете им.

Погледът на Октавиан се спря върху Меценат, чиято дреха бе вдигната така, че оголваше задника му, и той попита:

— Какво правите?

Меценат се опита да го изгледа високомерно, но му бе трудно да запази достойнство в този си вид.

— Не знаеш ли, че всички млади римляни вече яздят така? Може би модата още не се е разпространила в провинциите.

Октавиан поклати безрадостно глава.

— Върнах се да ви кажа да си съберете нещата. Трябва да идем в Брундизиум.

Агрипа рязко вдигна глава, когато чу името, но Меценат заговори преди него.

— Тъкмо обяснявах на нашия запален моряк защо Брундизиум е последното място, където бихме искали да отидем, поне докато градът не се успокои. Там ще цари пълен хаос, Октавиане. Повярвай ми, в момента всяка римска фамилия удвоява охраната си и се готви за гражданска война.

— Прав си — рече Октавиан. — Легионите също са в Брундизиум.

— В такъв случай ми кажи дали това наистина не е последното място, което бихме искали да посетим — каза Меценат.

Октавиан се умълча и сведе замислено глава. В двора за момент се възцари тишина, след което той заговори отново.

— Трябва да отида там, защото онези мъже бяха верни на Цезар. На *моята* фамилия. Ако са останали някои, които искат да отмъстят за убийството му, те ще са потеглили по море към лагера. И моето място е там.

— Даваш ли си сметка, че там може да има и хора, които биха те убили, без изобщо да се замислят? — тихо попита Меценат.

Погледът на Октавиан се стрелна към него.

— Трябва да започна отнякъде. Не мога да позволя да си измият ръцете и да продължат да си живеят, сякаш нищо не се е случило. Аз го *познавах*, Меценате. Той беше... по-добър от онези псета в Рим, до последния от тях. И би поискал от мен да вляза в домовете им и да им покажа същата милост, която те показаха към него.

Агрипа кимна и потърка брадата си.

— Прав е — рече той. — Трябва да се върнем в Брундизиум. Тук сме твърде далеч, за да сме в течение на събитията.

Меценат изглежда първо единия, после другия и като никога в изражението му не се долавяше нито капка ирония.

— Трима души? — попита той. — Срещу легионите на Рим?

— Не срещу, а *заедно* с тях — поправи го Октавиан. — Познавам тези мъже, Меценате. Служил съм със стотици... не, с хиляди от тях. Те ще си спомнят кой съм. Познавам ги поне по-добре, отколкото побелелите глави в Сената.

— Разбирам. Това е... окуражаващо — отбеляза Меценат.

Погледна Агрипа с надеждата да види някакъв знак, че той няма да се върже на тази лудост, но Агрипа на свой ред гледаше настоятелно Октавиан. Младият мъж, който бе скочил леко от коня си и сега крачеше през двора, го бе впечатлил още първия път, когато се запознаха преди две години. Не само заради това, че Октавиан беше кръвен роднина на Цезар и бе виждал великите градове на изток. Младият римлянин беше човек, който виждаше през трескавото суетене на търговци, благородници и войници онова, което наистина имаше значение. Агрипа си спомни как на една гощавка бе взел думата и бе говорил така добре и уверено, че дори пияните го слушаха. Октавиан им бе казал, че трябва да се гордеят с онова, което дават на света, но Агрипа бе чул и другите послания, втъкани в думите му — за цената, която трябва да платят, и товара, който трябва да поемат като представители на града. Беше слушал с благоговение концепции и мисли, които никога не бяха хрумвали на баща му в безкрайния му стремеж към все повече богатство.

Един от пияните благородници се беше изсмял подигравателно на Октавиан. Агрипа го беше наградил и го бе метнал през балкона. Ухили се при спомена за изумената физиономия на Октавиан, когато почти всички гости бързо се изнесоха. Това бе достатъчно за началото на приятелство; което никой от двамата не бе търсил. Пиха и разговаряха до зазоряване и Агрипа благодари на боговете, че се бе съгласил с настояването на баща си да отиде на събирането. Не беше намерил нови делови партньори, нито богаташки дъщери, които да ухажва, но на следващата сутрин отиде на пристанището и постъпи на

служба на първата си военна галера. Оттогава баща му не му бе проговорил.

По туниката на Октавиан имаше петна от пот и конят му бе целият в пяна. Заповедите му към Фидол обаче бяха ясни и точни, докато вървяха обратно към къщата да съберат багажа му.

— Не спомена за припадъка, който го повали снощи — тихо отбеляза Агрипа.

Меценат го погледна.

— Не е имало такова нещо. А и да е имало, той би трябвало да го каже.

Меценат слезе от коня, праметна юздите на един стълб и влезе да се преоблече. Агрипа гледаше след него и когато остана сам, на лицето му се появи усмивка. Харесваше и двамата, което бе истинско чудо за човек, който не се сприятеляваше лесно. Въпреки целия си изтънчен цинизъм Меценат беше готов да си насини задника от яздене в мига, когато му хрумна, че Октавиан може да е в опасност.

Агрипа пое дълбоко дъх и издиша бавно. Беше човек, който ценеше римския ред, строгата стабилност и предсказуемостта на военния живот. През детството си бе посетил десетки градове и бе гледал как баща му сключва хиляди сделки. Флотът го бе спасил от скуката и му бе дал нов дом, в който най-сетне се чувстваше като част от нещо, което наистина има значение. Приказките за хаос го тревожеха много повече, отколкото би признал пред когото и да било. Надяваше се Меценат да греши, но беше достатъчно наясно с положението, за да се страхува, че приятелят му е предрекъл вярно бъдещето. Божествения Юлий го нямаше и хиляди по-дребни фигури щяха да се втурнат да запълнят празнината, която беше оставил. Агрипа знаеше, че републиката може да бъде разкъсана, докато хора като баща му се борят да извлекат ползи от положението. Скочи от коня си и разкърши яките си рамене. Вратът му изпука. В момент като този човек трябва да избира внимателно приятелите си, в противен случай рискува да бъде пометен.

Чу Меценат да вика заповеди от къщата и се ухили, докато мятеше юздите на стълба и влизаше. Поне щеше да бъде пометен в посока Брундизиум.

Брут гледаше осветения от пожари град. Трептящото жълто и оранжево напомняше на болест, която съсипва здравата кожа и се разпространява твърде бързо, за да бъде овладяна.

От прозореца лъхна топъл ветреца, но и той не му донесе облекчение. Къщата се намираше в Квартала на благовонията, на една миля източно от форума. Макар да беше на третия етаж, Брут още долавяше миризмата на разрухата от предишните дни. Ароматите на скъпите масла се смесваха неприятно с миризмата на мокра пепел. Искаше му се да се изкъпе, за да се отърве от вонята. Призляваше му от пушека и рева на сблъсъци в далечината. Щом се стъмваше и мракът скриваше кипналите тълпи, те излизаха отново, все по-многобройни и по-многобройни. Онези, които имаха охрана, се бяха барикадирали и гладуваха в домовете си. Разбира се, бедните страдаха най-много. Те винаги бяха по-лесната плячка за мародери и банди от онези, които можеха да отговорят на насилието с насилие.

Някъде наблизо чу маршируващи войници — звук, който му бе така познат, че се беше превърнал в част от него. Легионите на Марсово поле не се бяха разбунтували, поне засега. Сенатът беше издал набързо заповед да бъдат вкарани в града на отряди от по хиляда души. Цели два легиона бяха пръснати из града, но дори те изпитваха трудности срещу тълпите и трябваше да леят кръв за всяка крачка напред. Брут разтърка ръката си там, където го беше ударила хвърлена керемида през деня. Беше защитен от цяла центурия, но докато войниците го ескортираха към дома му на Квиринал, покривите на околните сгради се изпълниха с размирници и върху главите им заваля порой от камъни и керемиди. Дали бяха дебнели точно него, или просто никъде в града не беше безопасно?

Стисна юмруци. Дори цяла центурия можеше да бъде смазана по тесните улици. Сенатът получаваше доклади за войници, заклещени от всички страни и атакувани отгоре; в един случай размирниците дори бяха хвърлили по войниците гърнета с горящо масло и ги бяха превърнали в живи факли.

Попаднал под дъжда от камъни и керемиди, Брут бе дал заповед да се изтеглят по една странична уличка. Изтеглиха се с намерението да заобиколят бързо по успоредните улици, да нахлуят в къщите и да се разправят с нападателите. Спомни си дюдюкането и подигравките на простолудията, което ги гледаше отгоре и следеше всяка тяхна

стъпка. Когато хората му най-сетне се озоваха на покривите, намериха там само натрошени керемиди и изписани ругатни. Брут се беше отказал от опитите да стигне до дома си и се бе върнал в безопасния район около форума, където патрулираха хиляди легионери.

— Май започва да става по-лошо въпреки допълнителните хора от Марсово поле — каза Касий и върна Брут в настоящето. Подобно на него, сенаторът се беше загледал към града.

— Не могат да продължат дълго така — отвърна Брут и махна раздразнено с ръка.

Третият в стаята стана да напълни чашата си със силно червено вино. Двамата при прозореца се обърнаха при звука и Луций Пела повдигна питащо вежди. Касий поклати глава, но Брут кимна и Пела напълни втора чаша.

— Пияни са, но не от вино — рече той. — Ако бяхме спасили сградата на Сената, може би вече всичко щеше да е приключило, но... — Пела поклати отвратено глава. Каменна сграда не би трябвало да рухва само защото са били подпалени дървените скамейки в нея. С разрастването на пламъците обаче едната стена се бе напукала от пода до тавана. Огромният покрив рухна толкова бързо, че на практика потуши пожара.

— Какво още можех да сторя, Луций? — попита Касий. — Вкарах легионите в града. Уредих Сенатът да даде разрешение всеки, който не спазва вечерния час, да бъде убиван. А ето че вълненията продължават и дори се засилват! Вече цели райони от града са в ръцете на онези говеда с техните сопи и жезла. Един милион граждани и роби не могат да бъдат спрени само от няколко хиляди войници.

— Днес Марк Антоний отишъл в къщата си, съпровождан само от неколцина души — обади се неочаквано Брут. — Чухте ли това? Станал е любимец на тълпата след речта си. Него не го докосват, а чуват ли моето име, започват да вият като вълци. Както и твоето, Касий — и твоето, Пела!

Отиде до масата и пресуши чашата си на три дълги глътки.

— Налага ми се да се крия като издирван престъпник в собствения си град, докато консулт се прави на *миротворец*. Богове, иде ми да... — Млъкна, обхванат от безсилен гняв.

— Това ще мине, Бруте. Сам го каза. Ще продължи още малко, но когато огладнеят, ще се укротят.

— Мислиш ли? Бандите опразниха житниците още първата вечер. Тогава нямаше кой да ги спре, нали? Защото всички бяха на форума и гасяха пожарите. Знаеш ли, че братята Каска вече са напуснали града?

— Знам — рече Касий. — Дойдоха при мен и аз уредих да ги изведат. Имат имение далече на юг. Ще изчакат там положението да се успокои.

Брут се вгледа в сенатора.

— Почти всички, които изцапаха ръцете си с кръв заедно с нас, избягаха с подвити опашки. Знаеш ли, че Децим Юний още пише писма, които да бъдат четени на форума? Някой трябва да му каже, че пратениците му са пребити до смърт. — Млъкна, задавен от гняв. — Ти обаче си още тук. Защо, Касий? Защо още не си избягал при лозята си?

Сенаторът се усмихна безрадостно.

— Поради същата причина, поради която и ти си тук, приятелю. Както и Пела. Ние сме Освободителите, нали така? Ако всички побегнем от града, кой знае какво може да се случи, докато ни няма? Нима трябва да дам на Марк Антоний властта, която иска? Той ще сложи ръка върху Рим веднага щом тълпите престанат да убиват и палят. Трябва да съм тук, когато този момент настъпи. Същото се отнася и за теб.

— Как мислите, дали е планирал всичко това? — попита Пела и отново напълни чашата си. — Той възпламени простолюдието с проклетия манекен. Би трябвало да е знаел какво ще последва.

Касий се замисли за момент.

— Преди година не бих повярвал, че е способен на подобно нещо. По онова време бях сигурен, че Марк Антоний не е от хитреците. Когато предложи да се гласува амнистията, си помислих... помислих си, че осъзнава новата реалност. Дори сега не мисля, че е видял пожара, който ще предизвика речта му. Но в същото време той не е толкова глупав, че да не се възползва от предоставената му възможност. Той е опасен за всички ни.

Пела сви рамене. Бузите му се бяха зачервили от виното.

— Тогава да му видим сметката. Точно сега един труп повече или по-малко няма значение. Улиците са пълни с трупове и болестите не ни

мърдат, бъдете сигурни. Започне ли чумата, Рим ще бъде изяден отвътре.

Ръката му така трепереше, че чашата му звънна, когато допря каната до нея. Брут едва сега си даде сметка колко уплашен е Пела.

— Е, без мен! — заяви Пела с леко преплетен език и вдигна подигравателно чашата си към другите двама. — Не съм убил Цезар, за да намеря смъртта си от ръцете на пекари и кожари или да си изкашлям дробовете от някаква гадна болест. Не си ми обещаваха подобно нещо, Касий! Да се крием в тъмното като крадци и убийци. Каза, че ще бъдем почетени!

— Успокой се, Пела — невъзмутимо го сръза Касий. — Запази достойнство. Не бива да оставяш ума си на дъното на каната, особено тази нощ. Ако имаш намерение да напуснеш града, ще го уредя. По зазоряване, стига да поискаш.

— А жена ми? Децата ми? Робите? Няма да ги оставя да бъдат разкъсани.

В очите на Касий проблеснаха гневни пламъчета.

— Изглеждаш ми уплашен, Пела — студено каза той. — Разбира се, те могат да заминат с теб. Това е *Рим*, а ние с теб сме сенатори. По-голямата част от безредиците са в западната част на града. Не изкарвай положението по-тежко, отколкото е. Най-много след десетина дни отново ще има ред. Ще изпратя за...

— Отначало каза три дни — прекъсна го Пела, който вече бе достатъчно пиан, за да не забележи начина, по който замръзна Касий.

— Върви си у дома, Пела. Подготви семейството си и си събери нещата. Ще ти бъдат спестени още удари по достойнството ти.

Пела примигна пиански към него.

— Да си вървя у дома? Улиците не са безопасни. Нали самият ти каза, че е прекалено рисковано да се излиза след мръкване.

— Ти каза становището си. Излез с високо вдигната глава и ако някой те спре по пътя, му кажи, че си сенатор. Сигурен съм, че ще те пуснат да продължиш.

Пела поклати нервно глава.

— Касий, съжалявам. Не биваше да казвам подобни неща. От виното е. Предпочитам да остана тук с вас, поне до сутринта. Мога да...

Млъкна, когато Касий отиде до вратата, водеща към стълбите и улицата. Когато я отвори, непрекъснатите викове и трясъци отвън изведнъж се засилиха.

— Върви си — рече Касий. Носеше кама и постави ръка върху дръжката ѝ.

Пела го зяпна невярващо. Погледна Брут, но не забеляза съжаление в очите му.

— Моля те, Касий...

— Вън! — озъби се Касий.

Пела отпусна рамене и излезе, без да ги поглежда. Касий едва се сдържа да не тресне вратата след него.

— Мислиш ли, че ще успее да премине? — попита Брут и отново се обърна към отворения прозорец.

— Сега е в ръцете на боговете — раздразнено отвърна Касий. Просто вече не можех да търпя жалкото му бърборене.

Брут понечи да отговори, но точно в този момент в далечината лумна нов пожар. Той изруга под нос и Касий отиде до него.

— Това е на Квиринал, нали? — попита сенаторът. Знаеше, че Брут има имот на хълма, и се постара гласът му да прозвучи смаяно и ужасено.

— Май да. Никога не докосват имотите на Цезар, знаеш ли това? — Брут разтърка тила си. Чувстваше се ужасно уморен. — Трудно е да определиш разстоянието на тъмно. Ще разбере сутринта, стига да намеря достатъчно хора, които да ме последват. — Стисна зъби, когато си представи как жителите на Рим разграбват имуществото му. — Трябват ни легионите от Брундизиум, Касий! Още трийсет хиляди души ще се справят с тълпите. Трябва да ги смажем, да покажем, че сме достатъчно силни, за да си затворят устата.

— Ако можех да ги докарам, вече да съм го направил. Офицерите на Цезар не отговарят на посланията на Сената. Когато това приключи, ще ги накажа с децимация или ще направя от орлите им чаши за бедните, но засега не мога да ги накарам да помръднат.

Някъде наблизо се разнесе силен и продължителен писък. Двата погледа нахатам, после се престориха, че не го чуват.

— Аз мога да ида при тях — каза след известно време Брут.

Касий се изсмя изумено.

— В Брундизиум? Ще ти теглят ножа веднага щом чуят името ти. Да не би да си мислиш, че аз съм непопулярият, Бруте? Тълпите крещят най-силно твоето име, когато настояват за отмъщение за Цезар.

Брут въздъхна. Беше толкова обезсърчен, че почти трепереше.

— В такъв случай може би *наистина* е време да се махна. Можеш да уредиш своят Сенат да ме направи управител на някой град далеч оттук. Все още не съм виждал наградите, които ми обещаваха...

— Усети се и млъкна. Нямаше желанието да моли Касий за подаяния. Брут обаче нямаше граждански пост, нито беше богат. Личните му средства вече се топяха и той се запита дали благородник като Касий изобщо разбира тежкото му положение. — Цезар щеше здравата да се посмее, ако можеше да ни види как се крием от народа му.

Касий се загледа в нощта. Пожарът на Квиринал се разпространяваше с изумителна скорост. В далечината стотици горящи къщи разкъсваха мрака, подобно на червени пукнатини в земята. На сутринта там щеше да има хиляди овъглени трупове и Пела бе прав, от мъртвата плът щяха да плъзнат болести и да попаднат в дробовете на живите. Той изсумтя и Брут го погледна, като се опитваше да разчете изражението му.

— Има легиони и в Мала Азия — най-сетне рече Касий. — Мислех да замина при тях като представител на Сената. Източните ни земи трябва да бъдат защитени от хаоса тук. Може би година-две в Сирия ще ни позволят да оставим тези кървави дни в миналото.

Брут се замисли, после поклати глава. Помнеше жегата и странните страсти на Египет и нямаше никакво желание да се връща в онази част на света.

— Не и Сирия, поне за мен. Никога не съм стъпвал в Атина, макар да съм ходил в Гърция на младини.

Касий махна с ръка.

— В такъв случай ще станеш пропретор. Решено. Ще уредя назначаването и всички документи. Богове, иска ми се да не се беше получавало така! Не свалях един тиран само за да видя как Марк Антоний заема мястото му. Този тип е по-хлъзгав и от змия.

— Останем ли тук, бунтовете ще продължат — отвърна сурово Брут. — *Издирват* ме някакви си синове на уличници и мръсни роби. Нахълтват по домовете и търсят *мен*.

— Това ще мине. Помня предишните безредици. И тогава сградата на Сената беше подпалена, но в крайна сметка лудостта утихна.

— Водачите умряха, Касий. Затова спряха размириците. Вчера трябваше да се местя на два пъти, за да съм сигурен, че няма да ме приклепят. — Изръмжа, търпението му вече се изчерпваше. — Щях да съм по-щастлив, ако Марк Антоний беше паднал още първия ден. А той ходи където си иска, само с няколко телохранители. Не преследват него, благородния приятел на Цезар!

Отвън се чу трясък и двамата рязко се обърнаха и впериха поглед във вратата, сякаш очакваха всеки момент тя да се разлети на парчета и гадната римска тълпа да нахълта в стаята. Някаква жена наблизко изпищя, но викът ѝ внезапно секна.

— Май го подценихме. Или най-малкото подценихме способността му да оцелява — отвърна Касий. Говореше не толкова за да изрази мисълта си, колкото да наруши настъпилата тишина. — Аз също щях да съм по-щастлив, ако Марк Антоний беше станал поредната трагична жертва на безредиците, но той е твърде предпазлив, а в момента е и обичан. Познавам някои хора, но вероятността да изпълнят поръчката е точно такава, каквато и да му кажат кой я е направил.

Брут изсумтя. От улицата се чуха още трясъци и писъци, макар че май се отдалечаваха.

— Е, в такъв случай подготви документите — уморено рече той. — Мога да прекарам година-две като управител в Атина. Когато Рим остане без жило, ще го видя отново.

Касий постави ръка на рамото му.

— Можеш да разчиташ на мен, приятелю. Стигнахме прекалено далеч и не можем да си позволим да изгубим всичко.

Никога досега Брундизиум не бе свидетел на подобно оживление. Градът бе като преобърнат кошер, войници и граждани сновяха навсякъде и нямаше и помен от леността на Рим. Всички в пристанищния град бързаха, доставяха продоволствия за флота и легиона — бъчви с вода, ножове, въжета, корабни платна, осолено месо и десетки и стотици други жизненоважни стоки.

Въпреки че корабът беше пропуснат от външния кордон, беше почти пладне, когато мина през огромните порти на вътрешното пристанище, които се отваряха всяка сутрин от отряди потящи се роби.

Щом търговският съд стигна кея, моряците хвърлиха въжета на пристанищните работници и те ги завързаха за яките железни стълбове, вградени в камъка. Със скрипци вдигнаха и спуснаха широк дървен мост, който образува същински път между кораба и кея. Октавиан и Агрипа стъпиха първи на сушата, а Меценат остана да се разплати с капитана и да наглежда разтоварването на конете. Десетина работници и две празни каруци се качиха на борда да свалят сандъците от кораба. Тези мъже бяха платили за правото да обслужват тази част на пристанището и налагаха високи цени за услугите си. Когато свалиха конете, дори Меценат се оплака от продажната природа на пристанището, което сякаш беше специално замислено да го изцеди до последната монета.

— В околните трийсет мили, ако не и повече, няма свободни стаи, нито конюшни — доложи той на приятелите си. — Според докерите в района са разположени на лагер шест легиона и офицерите са заели всяка таверна в града. Така ще е по-лесно да намериш някого, когото познаваш, Октавиане, но пък ще е нужно време, за да намерим квартира. Дай ми половин ден.

Октавиан кимна. Обзе го безпокойство. Планът му да се срещне със старшия офицер в Брундизиум беше изглеждал много по-прост, преди да види царящия в града хаос. С войниците населението се беше увеличило четирикратно и способностите на Меценат му бяха по-нужни от всеки друг път. Приятелят му вече беше събрал вестonosци и

ги пускаше да тичат из плетеницата улици. Октавиан не се съмняваше, че до залез-слънце Меценат ще намери място, където да оставят нещата си.

— По каква работа сте дошли в Брундизиум? — обади се глас зад него. — Не можете да оставите целия този товар тук и да блокирате дока. Кажете на капитана да отплава. Вече два кораба чакат на опашка.

Октавиан се обърна и видя плешив мъж с броня на опций^[1], дребен и як, с меч на кръста. Зад него стояха двама служители с туники.

— Тъкмо уреждаме носачи. Кажи ми името на командващия в Брундизиум. Искам да се срещна с него.

Офицерът се усмихна сухо и прокара длан по голото си теме, за да избърше потта.

— Сещам се най-малко за седем души, които отговарят на определението. Само че за да ги видиш, ще ти се наложи да почакаш доста. Освен ако не си сенатор. Сенатор ли си? Изглеждаш ми малко млад за сенатор. — И се усмихна на собственото си остроумие.

Вече раздразнен, Октавиан пое дълбоко дъх. Когато стоеше до Цезар, никой не си позволяваше да го разпитва. Погледна развеселената физиономия на мъжа и осъзна, че няма да може да се оправи с повишаване на тон и заплахи. Не можеше да каже дори истинското си име, тъй като имаше вероятност да го издирват.

— Аз... нося съобщения за старшия офицер в града.

— И въпреки това не знаеш името му, така ли? — отвърна опцията. — Прости, че се съмнявам в младеж като теб... — Видя обезсърчената физиономия на Октавиан и сви рамене с известно съчувствие. — Виж какво, момко. Просто си махни товара от кея ми, става ли? Не ми пука къде, само да не го виждам. Ясно? Мога да те свържа с човек, който има склад наблизко, ако искаш.

— Трябва да се видя с някой военачалник — продължи Октавиан. — Или трибун.

Опцията го изгледа мълчаливо и Октавиан извъртя отчаяно очи и каза:

— Меценате?

— Ето — отвърна Меценат, бръкна в кесията си и извади две сестерции. С отдавна заучено движение опцията взе монетите, без да ги

поглежда, разтърка ги между пръстите си и те изчезнаха.

— Не мога да ти уредя среща с легат, момко. Усамотили са се през последните няколко дни, откакто дойдоха новините от Рим.

По израженията на тримата младежи си личеше, че те вече знаят за случилото се.

— Все пак можете да опитате таверната на Пета улица. — Той погледна към слънцето. — Трибунът Либурний често се храни там. Сигурно все още можете да го заварите, но ви предупреждавам, че не обича да прекъсват обяда му.

— Дебел е, нали? — обади се безгрижно Меценат. — Сигурно е голям чревоугодник.

Опцията го изгледа и поклати глава.

— Искан да кажа, че е важен човек, който не търпи глупаци. — Хвана Октавиан за ръката и го дръпна настрана. — Съвет от мен: лично аз бих държал твоя приятел по-далеч от трибуна. Либурний не се слави като особено търпелив.

— Разбрано. Благодаря — отвърна Октавиан през зъби.

— Няма за какво. А сега си разкарайте нещата от кея ми, или ще заповядам да ги хвърлят в морето.

На Пета улица имаше три таверни и изгубиха още час, докато проверят първите две. Яздеха с носачите, натоварената каруца и десетина улични хлапета, които ги следваха с надеждата да получат някоя дребна монета. Когато видя голямата група, насочила се към заведението му, собственикът на третата таверна метна кърпа на рамото си, излезе на улицата, разпери ръце и заклати глава.

— Съжалявам, нямаме свободни стаи. Опитайте в „Чайка“ на главната улица, три преки нататък. Чух, че там още имало места.

— Не ни трябва стая — рязко отвърна Октавиан, скочи от коня и хвърли юздите на Агрипа. — Търся трибун Либурний. Тук ли е?

Когато чу заповедническият тон на младок на половината от неговите години, мъжът вирна брадичка.

— Това не е ваша работа. Както и да е, пълни сме.

Собственикът се обърна да си върви и Октавиан изгуби самообладание. Сграбчи мъжа, залепи го за стената и се надвеси над

него. Лицето на собственика почервения от гняв, но щом усети студения допир на метал до гърлото си, той замръзна.

— Тук съм едва от сутринта, а този град вече ми идва до гуша — изръмжа Октавиан. — Трибунът ще иска да се види с мен. Тук ли е, или не?

— Ако извикам, охраната му ще ви избие — отвърна мъжът.

Агрипа слезе от коня си, застана зад Октавиан и сложи ръка върху дръжката на гладиуса си. Беше уморен също като приятеля си и надущваше миризмата на топла храна, лъхаща от кухнята на таверната.

— Викай тогава. Да видим какво ще стане.

Собственикът бавно вдигна очи към едрия центурион и се предаде.

— Добре де, не е нужно да се стига до това. Само че не мога да притеснявам трибуна. Трябва ми някакъв повод.

Октавиан го пусна и прибра ножа си. Свали от пръста си златен пръстен. Прободе го болка. Беше му даден лично от Цезар и на него имаше печат на Юлиите.

— Покажи му това. Ще ме приеме.

Собственикът погледна пръстена, като разтриваше врата си там, където се бе намирал ножът. Погледна гневния млад мъж пред себе си, реши, че е по-добре да си държи езика зад зъбите, и изчезна в сумрака.

Чакаха дълго, изтощени от глад и жажда. Носачите оставиха товарите си и насядаха в каруцата или върху по-здравите сандъци, скръстиха ръце и започнаха да си приказват. Нямаха нищо против да стоят на едно място и да безделничат, щом това означаваше повече пари накрая.

Улицата стана по-оживена, животът в Брундизиум продължаваше на пълни обороти. Двама вестоносци, получили възнаграждение от Меценат, дойдоха и съобщиха за приятел с празна къща в богатата източна част на града.

— Влизам — не издържа Октавиан. — Ако не за друго, поне да си взема пръстена. Богове, никога не съм си помислял, че ще е толкова трудно просто да говориш с някой високопоставен.

Агрипа и Меценат се спогледаха. В известен смисъл двамата имаха повече опит със света от приятеля си. Бащата на Агрипа го беше водил в домовете на мнозина влиятелни мъже и го беше научил как да

дава подкупи и да се оправя с персонала. Меценат беше неговата противоположност — човек, който наема подобни хора в именията си.

— Идвам с теб — каза Агрипа и разкърши врат и рамене. — Меценат може да остане да наглежда конете.

Всъщност нито Агрипа, нито Октавиан искаха Меценат да се озовава около римски трибун. Човек с подобно положение можеше да нареди да го убият дори заради най-малкото оскърбление на достойнството му. Меценат сви рамене и двамата влязоха, като присвиха очи в полумрака.

Собственикът стоеше зад тезгяха. Не им каза нито дума и едва сдържаше подигравателната си усмивка. Октавиан понечи да тръгне към него, но Агрипа докосна рамото му и кимна към една маса в дъното на помещението, далеч от прахта и жегата, влизащи през вратата.

Там седяха двама мъже с тъмносини, почти черни тоги. Ядяха студено месо и варени зеленчуци от голям поднос, опрели лакти на масата, и разговаряха оживено. Двама legioneri с брони стояха с лице към помещението, достатъчно отдалечени от масата, за да дадат на мъжете ако не друго, то поне илюзията, че разговорът се води на четири очи.

Октавиан се обнадежди, когато видя, че двамата са облечени в траурни цветове. Щом показваха, че са опечалени от смъртта на Цезар, може би можеше да им се довери. Те обаче не му бяха върнали пръстена, така че Октавиан пристъпи предпазливо към масата.

Единият от мъжете беше прехвърлил през облегалката на стола си наметало на трибун. Изглеждаше в добра форма и загорял, главата му бе почти плешива, ако не се броеше ивицата бяла коса покрай ушите. Не носеше броня, а само туника със свободна яка, която оставяше ръцете му голи и разкриваше белите косъмчета по гърдите му. Октавиан забеляза всичко това преди един от войниците да вдигне небрежно ръка, за да го спре. Двата на масата продължаваха да разговарят, без да вдигат очи.

— Трябва да говоря с трибун Либурий — каза Октавиан.

— Не, не трябва — отвърна legionerът, като нарочно говореше тихо, за да не го чуят мъжете на масата. — Трябва да престанеш да досаждаш на важни хора. Иди в казармата на Четвърти Железен легион. Все някой там ще те изслуша. А сега изчезвай.

Октавиан замръзна, кипящият гняв си личеше във всяка фибра на тялото му. Легионерът не се впечатли, макар че хвърли поглед към Агрипа, чиито размери си заслужаваха бърза преценка. Въпреки това войникът само се усмихна леко и поклати глава.

— Къде е казармата? — най-сетне попита Октавиан. Знаеше, че името му може му гарантира среща с някой високопоставен, но със същия успех би могло да му осигури и арест.

— На три мили западно от града — отвърна легионерът. — Питай по пътя. Ще я намериш.

Войникът явно не изпитваше удоволствие, че ги отпраща. Просто изпълняваше заповед и не допускаше непознати да досаждат на трибуна. Несъмнено мнозина се опитваха да се доберат до него с една или друга молба. Октавиан с мъка овладя гнева си. Плановите му се проваляха на всяка крачка, но пък нямаше да постигне нищо, ако го убият в някаква мръсна таверна.

— Ще си взема пръстена и се махам — каза той.

Легионерът не отговори и Октавиан повтори думите си. Разговорът на масата беше спрял и двамата мъже дъвчеха мълчаливо, като явно го чакаха да се махне. Октавиан стисна юмруци и двамата войници се напрегнаха. Онзи, с когото беше разговарял, поклати бавно и предупредително глава.

— Ей сега се връщам — отсечено рече Октавиан.

Обърна се и тръгна към собственика, който наблюдаваше мазно и с безпокойство сцената. Агрипа тръгна с него и изпука с пръсти, когато застана до приятеля си.

— Показа ли пръстена, който ти дадох? — остро попита Октавиан.

Мъжът — бършеше чаши и ги редеше на спретната редица по тезгяха — хвърли поглед към трибуна и войниците му, реши, че е в безопасност, и се ухили гадно.

— Какъв пръстен?

Октавиан рязко се пресегна и го сграбчи с лявата си ръка отзад за врата. Собственикът стегна мускули и не помръдна, а Октавиан заби юмрук в носа му. Мъжът политна назад.

Единият от войниците изруга, но преди да направи каквото и да било, Октавиан вече беше прескочил тезгяха и бе възседнал падналия собственик. Онзи размаха ръце и успя като по чудо да му нанесе удар в

главата, преди Октавиан да му фрасне още два здрави юмука. Якият мъж се просна на земята, а Октавиан претърси джобовете на престилката му и напипа нещо малко и твърдо. Извади пръстена точно когато войниците пристигнаха с извадени мечове. Единият постави длан върху гърдите на Агрипа и вдигна оръжието си към шията му. Агрипа нямаше друг избор освен да вдигне ръце и да отстъпи. Само една дума на трибуна и, и двамата с Октавиан щяха да са мъртви.

Другият войник се пресегна, хвана Октавиан в душеща хватка и го дръпна назад с всички сили. Със задавен вик Октавиан беше хвърлен през тезгяха и двамата паднаха по гръб.

Октавиан се мъчеше да се освободи, но хватката на врата му се стягаше, задушаваше го и лицето му стана мораво. Светът пред очите му започна да се размазва и да потъмнява. Той така и не чу сухия глас на трибуна, който вървеше към тях.

— Пусни го, Гракх — нареди трибун Либурний и избърса устата си с фина ленена кърпа.

Войникът освободи Октавиан, като не пропусна да му нанесе жесток удар в бъбреците, преди да стане и да оправи бронята си. Октавиан изстена от болка, но вдигна ръка и показа пръстена. Трибунът не му обърна внимание.

— Мисля, че заслужава двайсет удара с камшик за сбиване на публично място — рече той. — И още двайсет, защото прекъсна обяда ми. Би ли се погрижил, Гракх? На улицата има стълб за бичуване, можеш да изпълниш наказанието веднага.

— *С удоволствие* — отвърна войникът, още задъхан от борбата, но когато отново посегна да хване Октавиан, младият мъж скочи на крака. Гневът го бе завладял дотолкова, че вече не можеше да мисли.

— Откраднаха ми пръстена и вие наричате това римска справедливост? — остро попита той. — Нима трябва да позволя някакъв си тлъст кръчмар да отмъкне подарък, даден ми от самия Цезар?

— Покажи ми пръстена — каза трибунът и се намръщи.

— Няма — отвърна Октавиан. Агрипа го зяпна. Приятелят му направо се тресеше от ярост. — Ти не си човекът, с когото искам да се видя. Вече го знам. Предпочитам бичуването.

Трибун Либурний въздъхна.

— О, я стига с тая момчешка напереност. Гракх? Ако обичаш.

Войникът сграбчи ръката на Октавиан и насила разтвори пръстите му. Пръстенът полетя във въздуха, но трибунът го хвана с лекота и се загледа в него в сумрака. Повдигна вежди, когато видя златния печат.

— Само преди месец този пръстен можеше да ти отвори почти всяка врата, млади момко. Но сега само повдига въпроси. Кой си ти и как това нещо се е озовало у теб?

Октавиан упорито стисна устни и Агрипа реши, че е крайно време да се намеси.

— Той е Гай Октавиан Турин, роднина на Цезар. Говори истината.

Трибунът като че ли се замисли.

— Май съм чувал това име. А ти кой си?

— Марк Випсаний Агрипа. Центурион капитан от флота.

— Ясно. Е, господа, пръстенът на Цезар ви осигури място на масата ми, поне за един час. Яли ли сте?

Агрипа поклати глава, напълно слисан от внезапната промяна в тона на трибуна.

— Ще поръчам, когато собственикът дойде на себе си. Гракх? Ако обичаш, лисни му едно ведро помия... и му дай да разбере, че кражбата се наказва. От утре ще трябва да сменя таверната.

— Слушам — отвърна легионерът. Беше възвърнал достойнството си и погледна със задоволство проснатия под тезгяха мъж.

— Елате, господа — каза трибунът и посочи масата, на която още седеше събеседникът му. — Имате вниманието ми. Надявам се, че няма да съжалявате.

Трибун Либурний сложи пръстена на масата. Не представи другия мъж и Октавиан се запита дали той не е шпионин. Непознатият го погледна за момент и Октавиан прочете в очите му интерес и буден ум.

Чуха плисък на вода, трясък на хвърлено ведро и приглушен вик зад тезгяха и трибунът каза:

— Уверявам ви, че виното ще пристигне всеки момент. — Отново взе пръстена и го огледа. — В последно време тази дрънкулка

е доста опасна. Наясно ли си с това?

— Започвам да го разбирам — отвърна Октавиан и докосна подутината под дясното си око.

— Ха! Не заради крадците. Много по-опасни са онези, които в момента се мъчат да се доберат до властта в столицата. Ние в Брундизиум сме встрани от играта. Ако зависи от мен, ще останем така, докато не се въдвори отново ред. Гърция обаче е още по-далеч от Рим, така че вероятно всичко това е ново за теб.

Октавиан примигна.

— Откъде знаеш, че идвам от Гърция?

За негова изненада Либурний се изкиска доволно.

— Богове, ама ти си *наистина* млад! Честно казано, караш ме да си спомня с тъга за собствената ми младост. Наистина ли си мислиш, че можеш да влезеш в пристанището, да пръскаш пари и да настояваш да говориш с някой високопоставен, без затова да бъде докладвано? Сигурен съм, че всеки клюкар в града вече разполага с описанието ти, макар че все още едва ли знаят името ти.

Октавиан погледна мълчаливия другар на трибуна. Той усети погледа му и се усмихна леко, без да вдига глава.

— Появата ти поставя пред мен интересен проблем, Октавиане. Разбира се, мога да те пратя окован в Рим и някой сенатор да реши какво да прави с теб, но това ще ми осигури само благоволение или малко злато, а тези неща едва ли си заслужават.

— Значи не си верен на никого? — остро попита Октавиан. — Четвърти Железен беше основан от Цезар. Би трябвало да го познаваш.

Трибун Либурний го погледна и прехапа замислено устна.

— Да, познавах го. Не мога да кажа, че бяхме приятели. Мисля, че хора като Цезар нямат много приятели, а само последователи. — Либурний забарабани замислено с пръсти по масата, без да откъсва поглед от Октавиан.

Собственикът на таверната поднесе виното лично. Изглеждаше ужасно — с подуто лице и затворено око. В косата му имаше някакъв зеленчук. Не погледна към Октавиан или трибуна, докато внимателно поставяше каната и чашите, преди да се отдалечи с накуцване. Легионерът Гракх отново беше заел позицията си с гръб към масата.

— И все пак... — тихо рече Либурний. — Завещанието на Цезар още не е прочетено. Той има момче от египетската царица, но казват,

че те обичал като свой син. Кой знае какъв ще бъде дарът му към теб? Възможно е ти да си печелившият кон, поне засега. Може пък и да стигнем до някакво споразумение, което да е от полза и за двама ни.

Пръстите забарабаниха отново и другарят на трибуна наля на всички. Октавиан и Агрипа се спогледаха, но не им оставаше друго, освен да чакат мълчаливо.

— Мисля... да, мога да съставя договор. Една десета от всичко, което наследиш, срещу моето време и средства да стигнеш до Рим и подкрепата ми да получиш онова, което ти се полага. И, разбира се, да те оставя жив и здрав. Споразумяваме ли се? Пръстенът ще ти трябва, за да подпечаташ съглашението, така че ти го връщам.

Октавиан го зяпна. След кратко колебание грабна пръстена, надяна го на пръста си и отсече:

— Никога не е бил твой, за да ми го връщаш. Една десета! Трябва да съм луд, за да се съглася на подобна сделка, особено преди да знам какъв е залогът. Отговорът ми е не. Разполагам с достатъчно средства, за да се оправя сам. Имам достатъчно приятели, с които да се изправя срещу убийците.

— Разбирам — рече Либурний, леко развеселен от гнева на младия мъж.

По масата бяха капнали няколко капки вино и трибунът започна да рисува замислено кръгове с тях. Поклати глава и Октавиан сграбчи ръба на масата, готов да я обърне отгоре му.

— Май не разбираш колко опасен е станал Рим, Октавиане. Как според теб ще реагират Освободителите, ако влезеш в града? Ако нахълташ в Сената и гръмко заявиш претенциите си, сякаш имаш правото да бъдеш изслушан? Давам ти най-много половин ден, преди да те намерят с прерязано гърло, като дори този срок ми се вижда дълъг. На властимащите няма да им хареса някакъв роднина на Цезар да подбужда тълпата. И едва ли им трябва претендент за неговото богатство, което може да попадне в техните ръце. Между другото, ще преобръщаш ли масата? Да не мислиш, че съм спял или глупак? Охраната ми ще те съсече още преди да си успял да се надигнеш. — Либурний тъжно поклати глава, сякаш съжаляваше безразсъдството на младостта. — Няма да получиш по-добро предложение от моето. С мен поне ще останеш жив достатъчно дълго, за да чуеш прочитането на завещанието.

Октавиан махна ръце от масата и се облегна назад, мислеше трескаво. Трибунът бе реална заплаха и той осъзна, че няма да излезе от таверната, без да е изгубил нещо. Запита се как ли би постъпил Юлий на негово място. Трибун Либурний го наблюдаваше с лека усмивка.

— Няма да се откажа от наследството си, нито от някаква част от него — заяви Октавиан.

Либурний цъкна с език и вдигна очи към войниците, за да даде заповед.

— Обаче присъствах, когато Цезар и Клеопатра се пазаряха с египетския двор — бързо продължи Октавиан. — Мога да ти предложа повече от злато в замяна на подкрепата ти. Не отричам, можеш да ми бъдеш полезен. Именно затова те потърсих.

— Продължавай — подкани го Либурний. Погледът му беше студен, но усмивката си оставаше на лицето му.

— Виждам съм Цезар да се отблагодарява по начини, ценени много повече от парите. И аз мога да направя същото. Ще поставя печата си под споразумение, което ти предлага една-единствена услуга, каквато и да е тя, по всяко време.

Либурний примигна, избухна в смях и заудря по масата с длан. Когато най-сетне се успокои, избърса сълзите си, като продължаваше да се смее.

— Наистина ме развесели, момко. Ужасно си забавен, не мога да го отрека. А аз си мислех, че се очертава скучен ден. Знаеш ли, имам син на твоята възраст. Искан ми се да беше дързък като теб, честна дума. А вместо това той ми чете гръцка философия, можеш ли да си представиш? Едва се сдържам да не повърна, като го слушам.

Либурний се наведе над масата. Изведнъж бе станал много сериозен.

— Ти обаче не си Цезар. Както стоят нещата в Рим, не бих заложил и един сребърник, че ще оцелееш през следващата година. Това, което ми предлагаш, почти сигурно няма никаква стойност. Както казах, възхищавам се на куража ти, но хайде да приключваме с тази игра.

Октавиан също се наведе напред и заговори ясно и тихо.

— Не съм Цезар, но той *наистина* ме обичаше като син и във вените ми тече кръвта на неговата фамилия. Приеми предложението

ми и един ден, когато щастието престане да се усмихва на теб или на сина ти, може би моето обещание ще е най-ценното нещо, което притежаваш.

Либурний бързо направи знак, за да отклони дори предположението за лош късмет. Пъхна палец между показалеца и средния си пръст и го насочи към Октавиан. След малко разплете пръсти и каза:

— С това обещание и десет хиляди ауреуса ще имам десет хиляди ауреуса.

Октавиан сви рамене и каза:

— Не мога да обещавам нещо, което нямам.

— Именно затова ти поисках една десета, момче. Не можеш да изгубиш при подобна сделка.

Октавиан знаеше, че трябва да се съгласи, но упоритият инат продължаваше да го спира. Той скръсти ръце на гърдите си.

— Казах всичко, което имам да казвам. Приеми предложението ми и един ден то може да ти спаси живота. Ако помниш Цезар, помисли си как би поискал той да постъпиш. — Погледна към тавана. — Той умря от ръцете на хора, които сега живеят добре. Ако сега ни гледа отнякъде, как ли вижда, че се отнасяш с мен — с чест или с презрение?

Зачака отговор и Либурний отново забарабани по масата в гробовната тишина. За момент погледът на трибуна се стрелна нагоре, сякаш наистина си представи, че Юлий го наблюдава.

— Не мога да преценя дали не разбираш... или просто не ти пука за живота ти — рече той. — Виждал съм мнозина такива като теб, предимно млади офицери, които се мислят за безсмъртни. Някои се издигнаха, но повечето отдавна са мъртви, жертви на прекалената си самоувереност. Разбираш ли какво ти казвам?

— Разбирам. Рискувай с мен, трибуне. Няма да бъде повален толкова лесно.

Либурний въздъхна.

— За да бъдеш повален, първо трябва да се издигнеш. — После взе решение. — Добре. Гракх? Намери ми пергамент, писец и мастило. Ще сключи тази неизгодна сделка пред свидетели.

Този път Октавиан предпочете да премълчи. Едва успяваше да скрие тържествуването си.

— Когато подпишем, ще ти гарантирам безопасен път до Рим. Завещанието ще бъде прочетено след осем дни, което означава, че имаш достатъчно време да стигнеш до града с добри коне. Надявам се, че няма да имаш нищо против Гракх да дойде с теб, за да те пази. По пътищата има разбойници, пък и бих искал да съм сред първите, научили какво е завещал Цезар на своя град и на клиентите си.

Октавиан кимна. Загледа как Либурний потапя кухата тръстика със заострен край в мастилницата и пише с уверена ръка. Собственикът на таверната донесе запалена свещ и трибунът стопи восък и капна върху сухия пергамент. Октавиан притисна пръстена в меката повърхност и двамата войници добавиха по едно кръстче под имената си. Сделката беше сключена.

Либурний се облегна назад.

— Май имам нужда от още вино, Гракх. Знаеш ли, момко, надявам се, ако извадиш късмет, да живееш толкова дълго като мен, когато цветовете, вкусовете и дори амбициите изгубят яркостта си, която сега приемаш за така естествена, да срещнеш някой наперен младок точно като теб сега — и да видиш онова, което виждам аз. Дано тогава си спомниш за мен. Чувството е горчиво и сладко едновременно, повярвай ми, но ще го разбереш едва тогава.

Собственикът донесе каната и Либурний напълни чашите до ръба.

— Пий с мен, момко. Пий за Рим и за славното безразсъдство.

Без да откъсва поглед от него, Октавиан вдигна чашата си и я изпи до дъно.

[1] Опций (избраник) — войник, посочван от центуриона за негов помощник или за отговорник за специфична задача, приблизително съчетаващ функциите на съвременен заместник-командир и ротен старшина. Опцият може да отговаря за разквартируването на центурията, за щабквартирата, осигуряването на храна и т.н. — Б.пр. ↑

Лъчите на изгряващото слънце надникнаха над хълмовете Есквилин и Виминал, позлатиха покривите на сградите около форума и достигнаха Палатин от другата страна. Кръглият храм на Веста заблестя, сякаш оживял след мрака. Нито древната постройка, нито много по-големият Дом на девиците зад нея бяха докоснати от пожарите, бушували в града. Собственият им свещен огън все още гореше в сърцето на храма и тълпите размирници бяха предпочели да стоят настрана от гнева на богинята, като правеха знаци с ръце, за да се предпазят от проклятието ѝ, и продължаваха нататък.

Докато вървеше през форума, Марк Антоний знаеше, че изглежда чудесно. Съпровождаха го шестима ликтори, носещи традиционните брадви в снопа пръчки за бой, както и двама центуриони с блестящи брони и дълги тъмни наметала, спускащи се до глезените им. Консултът на Рим беше дошъл да чуе завещанието на Цезар и макар сградата на Сената да представляваше купчина почернели развалини, поне самият Марк Антоний все още представляваше държавната власт. Усещаше върху себе си погледите на събралата се тълпа, но точно в този ден от нея не идваше заплаха. Сигурен беше, че мнозина от присъстващите бяха участвали само преди часове в размириците, но утрото беше спокойно и почти създаваше впечатление за настъпило примирие. Целият град искаше да чуе последните думи на Цезар към неговия народ.

Марк Антоний застана пред кръглият храм, така че да вижда вечния огън, чиито отражения танцуваха по стените. Хората му заеха позиции около него, без да се чувстват застрашени от смълчаната тълпа. Марк Антоний потърси с поглед останалите Освободители, но не ги откри. Шпионите му докладваха всеки ден и той знаеше, че мнозина от тях вече са напуснали града, за да си спасят кожата.

Изражението му беше сурово, макар че отсъствието на заговорниците беше поредният знак, че е спечелил най-много от кланетата и бунтовете. Щом влиятелни мъже като Брут и Касий вече не смееха да се показват, как можеха да се надяват да възстановят

авторитета си в Рим? Победата беше изтънчена. Несъмнено те имаха в тълпата свои хора, които щяха да им доложат всяка чута дума, но отсъствието им говореше много и Марк Антоний нямаше да е единственият, който е забелязал, че ги няма. Само преди месец не можеше и да си помисли за ден като този. Цезар бе жив и светът беше вкаран в коловози, по които можеше да се движи единствено напред, в определената му посока. Освободителите бяха променили всичко това с ножовете си, но сега Марк Антоний беше човекът, който бе във възход. Той триумфираше стъпка по стъпка, докато те се проваляха.

Марк Антоний бе по-висок от повечето присъстващи и можеше да гледа над главите на хората. Форумът съвсем не беше претъпкан. Почернелите от пожарите камъни зад него бяха празни, но на площада се бяха събрали най-малко три хиляди мъже и жени, а още граждани и роби продължаваха да прииждат по всички улици и хълмове, подобно на тъмни потоци, спускащи се към сърцето на Рим. В повечето квартали вече имаше някакво подобие на ред — беше се погрижил за това. Градските порти отново бяха отворени и в града прииждаха стоки, макар и продавани на нелепо високи цени. Навсякъде се виеха опашки, работещите в хлебарниците и пекарниците не бяха мигнали цяла нощ. Нямаше достатъчно храна за всички и Марк Антоний беше принуден да прати патрули на най-важните места, за да спре масовите сбивания. Буйната енергия на размирниците се беше изчерпала толкова бързо, колкото се бе появила, и сега най-страшните врагове бяха гладът и болестите. Никой не знаеше колко трупа са хвърлени в Тибър и в момента се носят към морето.

Погледът му се спря върху група от четирима мъже вдясно от него — трима младежи и един малко по-възрастен. Бяха въоръжени и явно бяха дошли заедно, тъй като си приказваха тихо. Двама от тях му се сториха смътно познати — стройни фигури в сравнение с плещестия мъж до тях. Марк Антоний обаче не можеше да се сети за имената им. Стотици в тълпата несъмнено бяха клиенти на Цезар — хора, които дължаха именията и постове си на него и приемаха скромна месечна сума срещу подкрепата си за него. Твърдеше се, че били дори хиляди. Богати и бедни, те определено искаха да разберат дали техният патрон ги е споменал в завещанието си.

Марк Антоний продължи да върти глава, като се вглеждаше най-вече в онези, които покриваха главите си. Сред тях разпозна сенатори,

мнозина от които с охрана от легионите или наемници. С напредването на деня тълпата продължаваше да расте, докато прохладата на утрото не изчезна и в стоплящия се въздух започна да се разнася миризмата на пот и пикантна храна. Пролетното небе бе ясно и по пладне градът щеше да стане неприятно горещ. Марк Антоний прехвърляше тежестта си от крак на крак, докато чакаше нетърпеливо жрицата най-сетне да се появи.

Тълпата замръзна, когато от Дома на девиците се чу пеене. Всички се обърнаха натам, за да видят весталките. Марк Антоний потисна усмивката си, когато ги видя: за разлика от повечето присъстващи, той си даваше сметка за въздействието на пищното представление. Весталките имаха малки цимбали на пръстите и китките си и ги удряха на всяка крачка, така че нестройният им хор заглушаваше песента им. Загледа как процесията се подрежда пред храма и песента достига до връхната си точка, след което настъпи пълно мълчание. За негово разочарование, младите жени не показваха почти нищо в дългите официални роби и наметала, скриващи напълно краката им. Жрицата бе показала повече плът, когато я беше посетил, и Марк Антоний се усмихна на младежа в себе си. Всяка весталка беше подбрана заради физическото си съвършенство, но полагаше клетва за целомъдрие в продължение на трийсет години, преди да напусне храма. Като гледаше някои лица, Марк Антоний неволно си помисли, че това е зашеметяващо пропиляване на женска красота.

Изтърпя ритуалните благодарности към Минерва и Веста и само въздишаше, докато слънцето се издигаше в небето и жегата се усилваше. Сякаш мина цяла вечност, преди да изнесат от храма дървен подиум, покрит с тъмночервен плат. Квинтина Фабия се качи на него и погледна Марк Антоний в очите. Сигурно си спомняше, че той също неотдавна беше говорил пред Рим. Последиците от речта му още се виждаха около тях. Марк Антоний видя студена ирония в очите ѝ, но интересът му беше насочен единствено към покритата с резба кутия от кедр, изнесена от храма. Тя бе заключена и запечатана и две весталки разбиха печатите с чукчета, преди да вдигнат капака. Извадиха отвътре таблички, овързани с оловни пластини и запечатани лично от Цезар с голям восъчен печат. Марк Антоний потръпна при мисълта, че ръката на приятеля му е била последната, докоснала тези таблички до днешния ден.

Весталките поднесоха табличките на жрицата и тя сръза с нож печата, като показа на всички, че е бил непокътнат. След това внимателно огъна оловните ивици и ги отстрани.

Петте дървени таблички бяха покрити с тънък слой восък. Марк Антоний не можеше да види изписаните думи, но въпреки това се наведе напред като всички останали, очакващ с трепет да чуе последната воля на Цезар.

Без изобщо да се трогне от нетърпението на тълпата, Квинтина Фабия върна четири таблички на спътничките си, прочете наум първата, кимна леко и вдигна очи към събралата се тълпа.

— В името на Рим, чуйте волята на Гай Юлий Цезар — започна жрицата.

А после млъкна и Марк Антоний изстена тихо от театралното ѝ изпълнение и промърмори:

— Хайде, давай.

Квинтина Фабия погледна към него, сякаш го беше чула, след което продължи да чете:

— Гай Октавиан е мой наследник. Признавам го като кръв от моята кръв и чрез тези думи го припознавам и обявявам за свой син.

Тълпата замърмори и Марк Антоний забеляза как четиримата млади мъже се вцепеняват почти като един и се споглеждат с потрес. Простите думи бяха типични за човека, който ги бе написал, без никакви епитети и изтънчена риторика. Цезар обаче беше написал и оставил завещанието си тук преди да се върне от Египет, може би дори преди да напусне Рим, за да се бие с Помпей в Гърция. По онова време не бе знаел, че египетската царица ще му роди наследник. Марк Антоний задиша бавно, обмисляше чутото. По-добре щеше да е основният наследник да е някакво чуждоземно пале, което никога няма да дойде в Рим и да се бори за онова, което му принадлежи по закон. Консултът беше виждал Октавиан преди няколко години, но тогава той бе почти момче и Марк Антоний дори не си спомняше физиономията му.

Жрицата продължи:

— Цялото ми имущество е негово, с изключение на сумите и имотите, които определям тук. От тях, първо посочвам градината до река Тибър. Тя е първият ми дар за гражданите на Рим, за да могат за вечни времена да почиват на обществена земя.

Докато тълпата мърмореше от удивление, жрицата остави табличката и взе други две. Повдигна вежди, докато четеше наум.

— Освен мястото за разходка на открито давам на всеки гражданин на Рим по триста сестерции от имуществото си, които те да похарчат както намерят за добре. Те бяха моите любимци приживе. Не мога да направя по-малко за тях след смъртта си.

Този път реакцията на тълпата бе възторжен рев. Триста сребърни монети бяха страшно много пари, достатъчни за изхранването на цяло семейство месеци наред. Марк Антоний разтърка чело, мъчейки се да изчисли общата сума. Последното преброяване бе отчело почти един милион жители на града, макар че само половината от тях би трябвало да са граждани. С иронична усмивка отчете, че бунтовете бяха намалили броя им, но въпреки това те си оставаха многобройни като мравки и щяха да настояват за парите си от съкровищниците, които се контролираха от Сената. Цезар не би могъл да знае, но с това просто завещание бе смазал Освободителите. След този ден те не биха могли да вървят по улиците, без да ги преследват виковете „Убийци!“ Марк Антоний затвори за момент очи в памет на приятеля си. Дори в смъртта си Юлий беше нанесъл удар на враговете си.

Квинтина Фабия продължи с изброяването на отделните суми, оставени за клиентите. Мнозина завикаха да се пази тишина, за да могат да чуват жрицата, но приказките продължаваха навсякъде. Клиентите щяха да се принудят да отправят молби до храма да прочетат табличките допълнително, за да научат подробностите. Марк Антоний си спомни собствената си среща с жрицата и им пожела късмет.

Квинтина Фабия зачете последната табличка, в която Цезар завещаваше злато и земи на членовете на фамилията си и на всички, които го бяха подкрепяли. Марк Антоний чу своето име и изкрещя на онези около него да млъкнат. За разлика от другите, неговият глас успя да смаже шума на тълпата.

— ... на когото давам петдесет хиляди ауреуса. Давам същата сума и на Марк Брут. Те бяха, и все още са, мои приятели.

Марк Антоний усети погледите на тълпата върху себе си. Не можеше да скрие шока си, че Брут получава същата сума. Марк Антоний беше пропилял много злато, поддържайки стандарта на

консул, както и за собствените си клиенти. Макар да беше щедро, завещанието едва щеше да покрие дълговете му. Поклати глава. Даваше си сметка за възхищението и горчивината на онези, които го гледаха. Петдесет хиляди не бяха чак толкова много за човека, който бе разбунил тълпата в името на Цезар. И определено бяха много повече от онова, което заслужаваше Брут.

— Останалото е собственост на Гай Октавиан, когото приемам като свой син във фамилията на Юлиите. Оставям Рим в твоите ръце.

Квинтина Фабия приключи и подаде последната табличка на чакащите я весталки. Марк Антоний с изумление видя блестящите в очите ѝ сълзи. Нямаше помпозни думи, само делово изброяване на наследници, суми и отговорности. Всъщност това бе завещанието на човек, който не бе вярвал, че ще умре. Марк Антоний усети как нещо започна да пари в собствените му очи. Ако Юлий бе оставил завещанието си в храма преди да напусне Рим, то това е било в годината, когато се беше доверил напълно на Марк Антоний и бе оставил управлението на града в ръцете му. Завещанието бе прозорец към миналото, към един различен Рим.

Докато жрицата слизаше от подиума. Марк Антоний се обърна и хората му го последваха, принуждавайки тълпата да се раздели. Събралото се множество не разбираше защо консултът е разгневен. Зад него се разнесе ясен глас. Когато го чу, Марк Антоний спря и се обърна, а хората му застанаха нащрек, готови да посрещнат всяка заплаха.

Октавиан си спомняше много добре Марк Антоний. Консултът почти не се беше променил през изминалите години, докато самият Октавиан се бе превърнал от момче в млад мъж. Когато Марк Антоний пристигна по зазоряване, Меценат го забеляза пръв. Широкоплещестият Агрипа се намърда между двамата с надеждата, че тълпата ще скрие Октавиан. Беше вторият им ден в града, след като бяха яздили триста мили от Брундизиум. Бяха принудени да сменят многократно конете, като почти всеки път им се падаха по-лоши от предишните. Меценат беше уредил собствените им коне да бъдат прибрани в конюшната на първата станция, но в този момент никой от тях не знаеше дали ще се върнат отново на брега.

Легионерът Гракх не беше от най-приятните спътници. Знаеше, че просто го търпят, и затова почти не говореше и стоеше настрана от компанията им, докато те яздеха, планираха и се строполяваха изтощени в първата странноприемница, която им попадеше вечер. Трибунът му беше отпуснал средства и Гракх неведнъж преспиваше в конюшните, за да спести пари, докато Меценат неизменно вземаше най-добрите стаи.

Октавиан не беше сигурен, че цялото това бързане си заслужава. Беше пристигнал в Рим два дни преди прочитането на завещанието, но от мира и реда, които бе познавал, не беше останала и следа. Според приятеля на Меценат, който ги бе приютил, положението било още по-лошо и сега започнало да се успокоява; огромни части от града бяха превърнати в почернели развалини и парцаливи граждани ровеха из останките с надеждата да открият нещо ценно. Десетки хиляди гладуваха и обикаляха на банди улиците в търсене на храна. Неведнъж Октавиан и приятелите му трябваше да вадят мечовете си само за да пресекат някой квартал, който си оставаше див дори денем. Градът изглеждаше като след война и Октавиан почти не бе в състояние да примири реалността със спомените си. В известен смисъл това се съчетаваше с мъката, която изпитваше по Юлий. Пейзажът подходеше на тази загуба.

— Ето я най-сетне и нея — измърмори под нос Агрипа.

Октавиан излезе от унеса си и видя жрицата на Веста да излиза от храма. Беше търсил в тълпата познати лица. Не знаеше как щеше да реагира, ако беше видял Брут, но от човека, когото желаше най-силно да види мъртъв, нямаше и следа. Два дни в Рим му бяха достатъчни, за да чуе подробностите около покушението, и Октавиан гореше от гняв при мисълта за така наречените Освободители, които се бяха опитали да се облагодетелстват чрез убийството на един добър човек. В тишината на собствените си мисли, в сянката на храма на Веста, той се закле да отмъсти. Състоянието на града беше житото, което те бяха засели, резултатът от тяхната алчност и завистливост. Преди да види отново Рим, не беше подозирал каква сила може да дава омразата.

Докато жрицата вадеше завещанието на Цезар от кутията и сваляше оловните пластини, Октавиан продължаваше да оглежда тълпата. Някои му заприличаха на познати сенатори, но не можеше да е сигурен заради наметалата и качулките.

Агрипа го побутна да слуша, когато жрицата свърши да чете наум първата табличка и челото ѝ се сбърчи. Когато вдигна поглед, тя сякаш се загледа право в Октавиан. Той зачака, сърцето биеше болезнено в гърдите му, а устата му пресъхна така, че трябваше да оближе устните си отвътре, за да успее да ги отвори.

— В името на Рим, чуйте волята на Гай Юлий Цезар — започна тя.

Октавиан сви юмрук. Вече почти не можеше да понесе напрежението. Усети, че Гракх го гледа. Изражението на легионера бе непроницаемо.

— Гай Октавиан е мой наследник. Признавам го като кръв от моята кръв и чрез тези думи го припознавам и обявявам за свой син.

Октавиан беше потресен и сигурно щеше да се свлече на земята, ако Агрипа не го беше подхванал. Ушите му забучаха, лицето го засърбя и той се почеса ожесточено, като едва не раздра кожата си с нокти. Всичко това бе прекалено много за него и той почти не чу останалото, а само гледаше как жрицата на Веста чете табличките една по една и ги подава на спътничките си. В един момент мъжете и жените в тълпата нададоха ликуващи викове, но Октавиан не успя да разбере защо. Беше вцепенен от емоциите, поразен от ръката на Цезар, която сякаш се пресягаше от отвъдното, за да го докосне.

Лицето на Гракх се бе превърнало в кисела маска при мисълта за състоянието, което би могъл да прибере патронът му, ако Октавиан се бе съгласил да му даде една десета от наследеното. Богатствата, спечелени от завоеванията на Цезар, бяха почти легендарни; в един момент той бе изсипал в града толкова злато, че бе обезценил парите с близо една трета. Октавиан беше наследник на всичко това и Гракх моментално реши да е по-дружелюбен спътник. Сигурен бе, че никога вече няма да стои в присъствието на толкова богат човек. Пресегна се да потупа Октавиан по гърба, но Меценат улови китката му, усмихна му се и каза тихо:

— Хайде да не правим представление точно тук. Тълпата не ни познава и това трябва да остане така, докато не ни остане време да помислим.

Гракх се усмихна насила и кимна, освобождавайки ръката си от изненадващо силната хватка. Не беше виждал Меценат да тренира, докато препускаха като обезумели от Брундизиум; не забеляза и късото

острие в другата ръка на благородника, нито факта, че Агрипа беше зад него, готов да го събори на земята при първия признак на агресия.

Изброяването на клиентите и допълнителните дарения продължи сякаш цяла вечност. Октавиан изръмжа с отвращение, когато чу името на Брут и огромната сума, която му бе завещана. Нямате нито дума за Клеопатра и сина, който бе родила на Цезар. Приятелите на Меценат знаеха само, че тя е напуснала Рим след убийството и че най-вероятно се е върнала в Египет.

— Останалото е собственост на Гай Октавиан, когото приемам като свой син във фамилията на Юлиите. Оставям Рим в твоите ръце.

Очите на Октавиан се насълзиха. Лесно му бе да си представи Юлий, седнал в някаква тиха стая, как пише върху восъка и чертае бъдещето. За хиляден път му се прииска Цезар да беше жив, но се застави да се изправи пред реалността. Нямаше връщане назад, нямаше как да заличи новия Рим.

Жрицата предаде последната табличка, която беше върната с почит в кутията. Беше изпълнила ролята си и една от помощничките ѝ и помогна да слезе от подиума. Октавиан се огледа, а тълпата около него най-сетне си пое дъх и зашумя. Видя Марк Антоний да кима на хората си и да се обръща.

— Мисля, че е време да се махаме — тихо каза Меценат. — Тази вечер можем да отседнем в къщата на Бруцел. Не е пострадала от размириците и той обеща да ни нагости добре. Имаме много неща за обсъждане.

Приятелят му постави ръка на рамото му и леко го побутна да си тръгнат от храма на Веста. Октавиан остана на мястото си. Изведнъж му беше дошло до гуша да се крие в собствения си град.

— Жрице! — извика той най-неочаквано.

Меценат замръзна, после изсъска:

— Какво правиш? Половината сенатори имат шпиони тук! Нека първо се махнем оттук и после ще решим какво да правим.

Октавиан поклати глава и извика отново:

— Жрице!

Квинтина Фабия тъкмо приемаше от една весталка тежката си мантия. Огледа се и го откри от реакцията на тълпата, която го бе зяпнала.

— Аз съм Гай Октавиан, посочен като наследник в завещанието, което току-що прочете — каза той високо.

Меценат изстена и извади камата си, готов да посрещне евентуални нападатели от тълпата. Все още никой от групата не знаеше кои са враговете им в града.

— Какво искаш от мен? — попита тя.

За Квинтина Фабия се носеха слухове, че на младини е била актриса. Истина или не, тя определено имаше актьорски инстинкт: отказа предлаганото ѝ наметало и отново стъпи на ниския подиум.

— Искam официално да променя името си пред теб, в качеството ти на пазителка на записите.

Жрицата се замисли и леко наклони глава на една страна. Младежът в тълпата току-що бе наследил огромно състояние, стига да останеше жив достатъчно дълго, за да сложи ръка върху него. Погледна към Марк Антоний, който наблюдаваше разиграващата се сцена. Първата ѝ мисъл бе да каже на Октавиан да изчака аудиенция, но онзи зъл поглед я накара леко да се усмихне и да попита:

— Какво име би подхождало на наследника на Рим?

— Само едно — отвърна Октавиан. — Гай Юлий Цезар, за да почета мъжа, чието име ще нося.

Квинтина Фабия се усмихна по-широко, възхитена от храбростта на младия римлянин. Приятелите му стояха потресени около него, а на нея ѝ се искаше да заръкопляска.

— Ще ти трябват двама свидетели с добро име, които да се закълнат, че наистина си онзи, за когото се представяш — каза тя след кратко колебание. — Ела при мен по пладне, в Дома на девиците.

Замълча отново, като следеше крадешком Марк Антоний. Консулт стоеше като зашеметен вол.

— Добре дошъл у дома, Октавиане — рече тя.

Той кимна мълчаливо. От дясната му страна консулт понечи да си тръгне и Октавиан се обърна, тръгна след него и извика:

— Консуле!

Меценат сложи ръка върху рамото му.

— Недей да прибързваш, Октавиане. Остави го да си иде.

Октавиан се освободи и продължи да върви.

— Той беше приятел на Цезар. Ще ме изслуша.

— Агрипа! — подвикна Меценат.

— Тук съм.

Едрият им приятел беше на крачка зад тях.

Легионерът Гракх изруга и ги последва.

Марк Антоний гледаше как жрицата разговаря с младежа. Усещаше как потта избива по тялото му. Това беше прекалено. Сенатът го беше извикал на среща по пладне и той искаше преди това да се изкъпе, за да излезе пред тях свеж и чист. Обърна се, заобиколен от ликьорите и центурионите. Чу някой да го вика по титла през форума, но се направи, че не чува. Направи двайсетина крачки, усети колко са настръхнали хората му и се раздразни. Четиримата млади мъже го настигнаха, докато приближаваше края на тълпата.

— Консуле! — отново извика Октавиан.

Марк Антоний прегърби рамене. Ликторите му бяха напрегнати, че ги приближават отзад, и двама центуриони изостанаха, за да застанат между двете групи. Марк Антоний вдигна ръка и ги спря. Нямахте да позволи да гледат как се измъква, сякаш има да крие нещо.

— Какво искаш? — рязко попита той и се обърна към младия мъж със сиви очи и тъмноруса коса, вързана на опашка.

Октавиан бе навършил двайсет, но изглеждаше по-млад, с гладко лице и без наченки на брада. Нещо във външния вид на младежа успя да раздразни консула още повече. Не искаше да има нищо общо с някакъв далечен роднина на Цезар, който му се натрапва с исканията си.

При резкия тон усмивката на Октавиан изчезна, той поизправи рамене и погледът му стана по-твърд.

— Октавиане... — предупредително промърмори стоящият до него Агрипа. Ликторите около консула не бяха само символ на властта. По заповед на Марк Антоний те можеха да грабнат брадвите и пръчките и да прогонят и дори да убият всеки, който се осмели да го оскърби на форума.

— Мислех, че ще поздравя стар приятел — рече Октавиан. — Но може би греша.

Думите му сякаш смаяха Марк Антоний. Той затвори очи за момент и се помъчи да възвърне достойнството си.

— Грешката е моя, Октавиане. Не те поздравих за осиновяването ти.

— Благодаря — каза Октавиан. — Радвам се да видя, че си добре в този тъжен момент. Именно затова дойдох при теб. Завещанието трябва да бъде официално потвърдено от Сената. Трябва ми куриатно постановление^[1]. Би ли го внесъл днес?

Марк Антоний се усмихна и поклати глава.

— Сигурно си забелязал, че градът тепърва се възстановява от размириците. Сенатът е затрупан с работа най-малко до края на месеца. След това ще поискам да отделят време да разгледат молбата ти.

Октавиан замръзна; много добре усещаше върху себе си погледите на ликторите.

— Това е само формалност. Мислех си, че в памет на Цезар ще успееш да задвижиш нещата по-бързо.

— Разбирам. Е, ще видя какво мога да направя — небрежно отвърна Марк Антоний, обърна се и се отдалечи.

Октавиан понечи да каже още нещо, но Агрипа и Меценат го хванаха и го задържаха.

— Да не си казал нито дума повече! — предупреди го Агрипа. — Богове, всички ще си изпатим, ако не можеш да си държиш устата затворена. Изложи искането си. Сега го остави.

Меценат наблюдаваше съсредоточено отдалечаващия се консул. После погледна Гракх, който стоеше неловко встрани, сякаш не знаеше къде е мястото му в малката група.

— Мисля, че твоята роля приключи, Гракх — рече Меценат. — Май е време да се върнеш при господаря си в Брундизиум.

Гракх го изгледа кръвнишки.

— Не си ти онзи, който решава това. Либурний ми нареди да пазя приятеля ти. Мога да пратя съобщение на трибуна.

Меценат пусна рамото на Октавиан и пристъпи към легионера.

— Как точно да се изразя, че да ме разбереш? — попита той. — Бих искал да поговоря с приятеля си, преди да е сгазил сериозно лука. И не искам да слухтиш наоколо, докато го правя. Знаеш, че по пладне ще бъдем при Дома на девиците, лично чу жрицата. Така че какво ще кажеш да се поразходиш и да ни изчакаш там?

Гракх го изгледа безстрастно — беше прекалено старо куче, за да позволи да го заплашват. Но все пак се обърна и се отдалечи.

Тълпата бе оредяла, за да избегне ликторите на консула, така че не им беше трудно да намерят място, където да поговорят насаме.

— Богове, Октавиане! Ако консулт се беше сетил, само с една дума можеше да сложи ръка на наследството ти. Ликторите му можеха да те съсекат, и Агрипа и мен също!

— Помислих си, че ще помогне — упорито рече Октавиан. — Толкова неща са се променили. Направо не съм на себе си.

— Ами тогава топни глава в някой фонтан — озъби му се Меценат. — Трябва да мислиш ясно.

Агрипа и Октавиан го изгледаха изненадано. Меценат поклати бавно глава.

— Имаш ли представа колко важно е това завещание за теб и за властимащите?

Октавиан сви рамене.

— Знам, че парите са огромни, но докато не ги получа...

— Не говоря за златото, Октавиане! Въпреки че сега си най-богатият човек в най-богатия град на света. Говоря за клиентите! Сега разбра ли ме?

— Честно казано, не — призна Октавиан.

Агрипа изглеждаше също толкова озадачен и Меценат пое дълбоко дъх. Беше израснал в свят, в който подобни неща бяха известни на всички, а сега виждаше, че никой от приятелите му не си дава истинска сметка за дара на Цезар.

— Юпитер, спаси ме от невежите — промърмори той. — Благородните фамилии осигуряват положението си чрез клиентите, семействата, които са на тяхна издръжка. Това поне трябва да го знаете.

— Разбира се — каза Октавиан. — Но...

— Цезар имаше *хиляди* клиенти. Беше прочут с това. И сега всички те са твои, Октавиане. С осиновяването той не ти дава само името на фамилията си. Ти можеш да призовеш на своя страна половината Рим, дори половината от легионите, ако поискаш. Ето, трибунът Либурний е положил клетва да ти служи, както и Гракх заедно с него.

Октавиан сбърчи чело.

— Не мога да ги наследя като някакъв накит или къща.

— Осиновяването казва, че можеш — настоя Меценат. — О, ще има някои недоволни, които ще отпаднат — безчестните кучи синове винаги ги е имало. Но ти си синът на божествения Юлий, Октавиане. Още ли не си го разбрал? Клетвите, които са положили пред него, сега преминават към теб.

— Но аз дори не знам кои са те! — възрази Октавиан. — А и каква полза да ми говориш всичко това? Имам само дрехите на гърба си и коня, останал някъде по пътя за Брундизиум. Докато Сенатът не излезе с куриатно постановление, всичко това е само вятър.

Меценат не отговори веднага. Погледна през форума към почернелите развалини на старата сграда на Сената, най-лошият от многото белези, които бяха видели в града през изминалите два дни.

— Някъде сигурно има описи, но те *не знаят*, че не притежаваш нищо, Октавиане. Отсега нататък трябва да влезеш в играта, ако искаш да запазиш живота си — и да унищожиш враговете си. Това, че прие неговото име, беше брилянтен ход. Искаш Освободителите да си получат заслуженото, нали? Тогава действай като наследник на бог и най-богатия човек в Рим. Като някой, който може да стовари отгоре им гнева на Марс само с едно щракване на пръсти. — Меценат се замисли за момент. — Грешка беше да искаш помощ от консула. Може би вече имаш достатъчно верни хора в Сената, които да прокарат принудително постановлението без негово участие.

Октавиан го зяпна.

— Мога да се държа както си искам, но това няма да ми донесе златото, което ми трябва, нито клиентите.

— След два часа имаш среща в Дома на девиците — каза Меценат. — Октавиане, от днес нататък твоето благоволение е онова, което ще иска всеки в Рим. Не е нужно ти да ги търсиш. Те сами ще дойдат при теб.

[1] Куриатно постановление/закон (лат. *Lex curiata*) — постановление, издавано (на теория) от куриатните комици и (събранията на патрициите по курии, или райони), които наред с всичко останало разглеждат и свързаните с осиновяването въпроси. — Б.пр. ↑

Освежен, Октавиан вървеше към Дома на девиците. Срещу дребна сума тримата с Агрипа и Меценат бяха намерили работеща баня и се бяха нахранили на една улична сергия. Вярно, че беше облечен в тогата на един приятел на Меценат, но се чувстваше много по-сигурен. Бяха съставили плана си в горещата баня, след като наредиха на робите да чакат отвън. Когато слънцето достигна зенита, Октавиан уверено приближи храма, като мина покрай Гракх и охраната, сякаш имаше пълното право да не им обръща внимание. Те не го спряха и след няколко крачки тримата се озоваха в прохладата на сградата. По-възрастните мъже може би нямаше да зяпат така открито, но весталките бяха прочути с красотата и невинността си — комбинация, когато дразнеше апетита дори на преситения Меценат.

Квинтина Фабия се появи от един страничен проход да ги посрещне. Беше сменила официалната роба от сутринта с фина памучна дреха, която показваше фигурата ѝ, вместо да я крие.

Приближи с леки стъпки Октавиан, взе ръцете му в своите и го целуна по бузата.

— Тъгувам за теб и с теб — рече тя. — Иска ми се да бяха събрали прахта на Цезар, за да я погребат, но размириците бяха ужасни. Известно време никой не смееше да излезе. Ужасно съжалявам.

Октавиан примигна. Не беше очаквал подобно съчувствие и то застрашаваше да достигне до онази част от него, където мъката бе все още неизплакана.

— Благодаря — рече той. — Мисля, че си първият човек в града, който ми казва подобно нещо.

— Трябва да простиш на властимащите поне това. Бяха изцяло заети с бунтовете. Честно казано, нямаш представа колко лошо беше известно време.

— Знаеш ли нещо за онези „Освободители“? Къде се крият? — попита Октавиан.

— Неколцина като Луций Пела бяха убити от тълпите. Останалите се усетиха бързо и се пръснаха из именията си и в провинциите. Няма да ги откриеш тук поне тази година, макар че все още си имат поддръжници в Сената. Но не се съмнявам, че след време отново ще пропълзят в града. — Тя сви рамене и стисна здраво ръцете му. — Радвам се, че стана така. Те се опитаха да снемат от себе си срама за стореното, но гражданите не го позволиха. Въпреки целия хаос налице е поне това.

— Ще пристъпим ли по същество, Квинтина? — обади се Меценат.

Тя го погледна.

— Я, ти още си бил жив, Меценате. Колко време мина?

— Няколко години, предполагам. Изглеждаш много добре.

— И съм достатъчно добре. Да предам ли поздрави на майка ти, или смяташ да я посетиш лично?

— Познавате ли се? — попита Октавиан.

— Би трябвало. Квинтина Фабия ми е леля — без капка смущение отвърна Меценат. — Съвсем не любимата ми леля или нещо подобно. Просто леля, нали разбираш.

— И той със своя мързел не ми е любим племенник — каза тя, но с усмивка. — А кой е този красив и мълчалив млад мъж?

— Агрипа ли? — попита Меценат. — Миризмата на риба би трябвало да те предупреди, Квинтина. Той е моряк, груб и прост тип, но пък верен, досущ като добро куче.

Агрипа не обърна внимание на думите му и когато жрицата хвана ръцете му, се изчерви под изпитателния ѝ поглед.

— Меценат си мисли, че е духовит, Агрипа — рече тя. — Вече се отказах да се извинявам вместо него.

— Не е нужно — отвърна Агрипа. — Той е просто нервен. Имахме... интересна сутрин.

Квинтина Фабия леко наклони глава и каза:

— Радвам се да видя, че има такива приятели. Майка му е отчаяна от долнопробните компании, с които се забърква обикновено. Вие ли ще бъдете свидетелите, които да потвърдят самоличността на Октавиан?

Меценат кимна и изглежда кръвнишки Агрипа.

— Добре, тогава елате.

Тримата я последваха в лабиринта от помещения и коридори зад преддверието. Домът на девиците беше многократно по-голям от кръглия храм, който гледаше към форума. Млади жени с прости бели дрехи минаваха забързано покрай тях, повечето носеха листа пергамент или свитъци.

Квинтина забеляза интереса им и се усмихна.

— Да не би да си мислехте, че прекарват по цял ден в молитви? Моите момичета са част от биещото сърце на Рим, младежи. Повярвайте ми, те знаят повече за законите на града, отколкото повечето височайши оратори в съдилищата и в Сената. Когато срокът на службата им в храма приключи, те нямат никакви трудности да си намерят добри съпрузи и да управляват домакинството.

— Никога не съм се съмнявал в това — каза Меценат и се препъна, заяпан по едно дългокрако момиче, което мина покрай тях. Естествено, Квинтина го видя.

— Разбира се, дотогава те са Деца на богинята — рече тя. — Ако чистотата им бъде отнета, така да се каже, биват погребвани живи — а виновникът се побива на кол пред тълпата.

— Сурово наказание — тъжно отбеляза Меценат.

— Но необходимо. Мъжете могат да бъдат същински вълци, племеннико.

— Потресаващо, наистина потресаващо.

Стигнаха до врата от полиран дъб и жрицата отвори и ги въведе. На една голяма маса лежаха купища восъчни таблички и нарязани листа пергамент, наред с мастилници, писци и всички други необходими инструменти. Квинтина се настани зад писалището, като ги остави да стоят прави.

— Всичко е съвсем просто. Съставих документа, който трябва да подпишеш пред свидетелите. Аз ще добавя моето име и тогава, Октавиане, ще започнеш да се наричаш Гай Юлий Цезар. — Тя леко потръпна, докато произнасяше името. — И през ум не ми бе минавало, че ще го чуя отново толкова скоро. Това е име на честта. Надявам се да го носиш подобаващо.

— Ще го направя — рече Октавиан. Прочете единствената страница, след което и тримата се подписаха с писеца, предложен им от Квинтина.

Жрицата доближи бучка восък към пламъчето на една лампа. Нямахше пръстени, а използва железен цилиндър с печата на Веста. Октавиан повтори действието ѝ с пръстена на Цезар и тя погледна печата с тъга и обич.

— Той беше обичан човек. Ако си наполовина като него, ще накараш сянката му да се гордее с теб.

Квинтина вдигна малък звънец и позвъни. Вратата се отвори и една деликатно прелестна жена влезе и взе документа. Докато минаваше покрай Меценат, изсумтя тихо и го изгледа гневно. Изражението на Меценат беше самата невинност.

— Е, свършено е. Надявам се, разбираш, че не бих допуснала аргентариите да влязат тук. Достатъчно необичайно е, че вие тримата сте в тези стаи. Те чакат в градината от другата страна. Портата ѝ излиза на Палатин.

— Аргентарии ли? — не разбра Октавиан.

Квинтина го погледна изненадано.

— Лихварите. Цяла сутрин ме молят да се видят с теб. Какво очакваше?

— Не ми трябва заем... — започна Октавиан.

— От тази сутрин ти си човекът с най-големия кредитен лимит в Рим — изсумтя Меценат. — Така че ти трябва заем, освен ако не възнамеряваш да те издържам.

Квинтина поклати глава.

— Ти май не разбираш. Не са се събрали да ти предлагат заеми. Цезар беше вложил парите си в трите най-големи сдружения на аргентариите. Мисля, че са дошли да те питат какво смяташ да правиш със златото.

При вида на сенаторите пред себе си Марк Антоний изпита задоволство. Принудени да използват театъра на Помпей до възстановяването на Сената, те имаха усещането, че огромните размери на сградата някак омаловажават авторитета им. Едвам се побираха в старата постройка, а сега бяха заобиколени от хиляди празни места и се чувстваха като незначителна групичка. В качеството си на консул Марк Антоний стоеше на сцената срещу тях и акустиката също беше в негова полза. Гласът му отекваше, както и бяха

възнамерявали архитектите, докато гласовете на сенаторите звучаха немощно, когато ставаха да говорят.

Сенаторите избягваха една определена част от театъра. Камъните вече бяха почистени, така че беше трудно да се посочи точното място, но никой не седеше там, където бе убит Цезар.

Преди официалното заседание Марк Антоний беше чакал търпеливо заедно с всички, докато писарите изброяваха монотонно списъка задачи, молби и постановления, които трябваше да бъдат разгледани. Беше се заговорил, когато слухът му долови познати имена, и прекъсна разговора, за да чуе. Касий си беше уредил пост в Сирия, а Брут беше получил Атина. Децим Юний вече беше на север и мнозина други бяха получили постове възможно по-далеч от Рим, на места като Йерусалим, Испания и Галия, където да изчакат бурята в Рим да премине и да се завърнат, когато стане безопасно. На Марк Антоний му се искаше всички да се бяха махнали. Светоний още беше тук — силно оплешивяващ, с няколко редки кичура по темето. Той беше последният останал в града Освободител и винаги се появяваше заедно с Бибил, който бе негов пръв поддръжник и приближен. Бяха се сдушили със сенаторите Хирций и Панса, които вече бяха набелязани да заемат мястото на Марк Антоний след края на консулската му година. Марк Антоний усещаше неприязънта, с която го гледаха, но не позволи това да наруши спокойствието му.

Първият официален дебат бе свързан със завещанието на Цезар и най-вече с онези имоти и средства, които трябваше да се управляват от Сената. Онези, които още не знаеха, бяха шокирани, когато научиха размера на сумите. Повече от сто милиона сестерции трябваше да бъдат раздадени на народа — огромно начинание, което изискваше идентифицирането на всеки човек според фамилията му и стотици доверени хора, които да раздават среброто. Марк Антоний с нищо не показваше бушуващата в него буря, докато слушаше досадните речи на хора като Бибил, които настояваха Сенатът да отложи плащанията. Разбира се, те не искаха щедростта на Цезар да бъде всеобща тема за разговор — сякаш новината вече не се беше разпространила.

— Сенатори — най-сетне заговори Марк Антоний и гласът му прогърмя в театъра и накара станалия Светоний да млъкне. — Гражданите на Рим знаят много добре какво им е дадено. По този въпрос можем единствено да отстъпим и да изпълним завещанието.

Едва се възстановихме от безредиците. Нима искате да избухнат отново? Цезар беше вложил средства във всеки по-голям храм, а неговото име е изписано срещу шест десети от парите в държавната хазна. Нека не допускаме хората да ни нарекат крадци, когато популярността ни и без това е паднала достатъчно ниско. Завещанието му трябва да бъде изпълнено, при това бързо.

Светоний отново се изправи; постоянно червеното му лице беше изкривено от яд.

— По-добре е тези средства да се използват за възстановяването на града. Защо да даваме на простолюдието пари, щом те нанесоха десет пъти повече поражения през изминалия месец? Предлагам да задържим средствата, докато градът не бъде построен отново — и старата сграда на Сената трябва да е първата сред проектите. Нима няма да има последици за разрушенията, които причиниха на нашия град? Нека видят как безценните им монети вършат нещо, което си заслужава. Нека също да видят, че не се боим да накърним деликатните им чувства. В противен случай завинаги ще живеем в страх от тълпата.

Стотици гласове замърмориха одобрително и гърлото на Марк Антоний се стегна от раздразнение. Запита се дали зад доводите на Светоний не стои Касий. Изплащането на парите щеше до голяма степен да възстанови положението им в града, а ето че другите сенатори бяха скочили в подкрепа на Светоний и гласовете им звучаха глухо в просторния театър.

За отвращение на Марк Антоний предложението за отлагане на плащанията беше прието с огромно мнозинство и сенаторите насядаха по местата си, доволни от възможността да упражнят властта си. Марк Антоний временно се оттегли, докато един служител четеше серия писма от командирите на легионите в Галия. Беше кипнал от поражението и най-вече защото то показваше какъв е авторитетът му пред Сената. Мъжете, които управляваха Рим, явно не бяха пропуснали да забележат специалното отношение към него по време на метежите. Едва сега виждаше откритата враждебност на много повече сенатори от онези, които бяха креатури на Освободителите. Потърка брадичка, като се мъчеше да скрие възмущението си. Сенатът показваше мускули, а в същото време някакъв млад глупак, нарекъл

себе си Цезар, беше наследник на половината злато на Рим. Направо вбесяващо.

Докато заседанието продължаваше, Марк Антоний взе решение за себе си. Разискванията продължиха с въпроса за легионите в Брундизиум и се чуха призови за порицаването им. Стотици очи се обърнаха към него и го зачакаха да продължи с официалните процедури. Марк Антоний видя спасителен изход и се върна на трибуната.

— Сенатори, чухме предложения легионите в Брундизиум да бъдат наказани — започна той. Ако ги беше преценил правилно, можеше да ги насочи в нужната му посока. — При нормални обстоятелства бих се съгласил с подобни искания, но обстоятелствата *съвсем не са* нормални. Командващите онези легиони почти без изключение бяха хора на Цезар. Името му е все още талисман за гражданите. Казвате, че не бива да се боим от тях, и аз приемам това, но нима трябва да дразним гордостта им, докато не бъдат принудени да реагират гневно? Може ли Сенатът да понесе още един удар по авторитета си? Според мен не. Подобно на много други, легионите в Брундизиум бяха изгубени поради липсата на силен водач в Рим. Това обаче е вече минало. Някои от вас нехайно предложиха легионите да бъдат подложени на децимация, но замисляли ли сте се как ще реагира Рим на подобна новина? Един на всеки десет да бъде пребит до смърт от другарите си — и за какво? Заради това, че са останали там, докато в Рим бушуваше хаос. Издаването на подобна заповед ще е неблагоприятна задача за всекиго.

Сърцето му подскочи, когато видя Бибил да надига масивното си туловище, за да вземе думата. Светоний също бе станал. Марк Антоний пое дълбоко дъх — знаеше, че е заложено и собственото му бъдеще. Даде думата първо на Бибил и седна, докато онзи се изкаже.

— Изумен и отвратен съм от начина, по който се обсъжда властта на Сената — започна Бибил. Неговите приятелчета и поддръжници зашумяха одобрително и това го окуражи още повече. — Говорим за легиони, които отказаха да се подчинят на законна заповед в момент на държавна криза — и консулт иска да им простим и да оставим неподчинението им без последици? Това е недопустимо. Смятам, че единствено облеченият в консулска власт следва да изпълни решението на Сената. Предлагам консулт Марк Антоний да

замине за онзи град и да подложи на децимация и шестте легиона. Публичната смърт на няколко хиляди обикновени войници ще демонстрира решимостта ни много повече, отколкото всяка риторика и благородни речи. Тя ще бъде добър урок за легионите, когато в бъдеще отново избухнат размирици. Ще си кажат: „Не забравяйте Брундизиум“ и бунтовете ще замрат преди още да са започнали.

Чуха се одобрителни възгласи и Бибил вдигна ръка, за да въдвори тишина.

— Малцина от нас имаха късмет като консула по време на неотдавнашните безредици. За разлика от първенеца на Сената, ние изгубихме имущество и роби в пожарите и грабежите. Може би ако беше пострадал като нас, той щеше да разбира по-добре рисковете!

Бурни одобрителни възгласи отекнаха в театъра. Лицето на Марк Антоний остана безизразно. Вярно бе, че имуществото му беше останало непокътнато по време на бунтовете, докато имотите на другите сенатори бяха нарочно атакувани. Беше приятел на Цезар, той бе произнесъл погребалната реч и беше подбудил тълпата да отмъсти за убийството. На сенаторите все още се гледаше като на онези, които бяха свалили Цезар, и това петно трудно можеше да се заличи.

Когато Бибил седна, Марк Антоний взе думата — прецени, че моментът е подходящ, а и не искаше да позволява и на Светоний да пусне в ход отровния си език.

— Аз съм слуга на Рим, както много добре знае сенатор Бибил. Ако волята на Сената е аз да изпълня решението в Брундизиум, ще го направя. Настоявам обаче възраженията ми да бъдат включени в протокола. Подобно действие представлява само отмъщение, при това във време, когато трябва да сме обединени. Нека предложението да се подложи на гласуване.

Гласуването мина бързо и в театъра отекнаха ликуващи и подигравателни възгласи. Бибил седеше доволен, а приятелите му го тупаха по гърба. Сенаторите показваха недвусмислено какво мислят за любимеца на Цезар.

Марк Антоний продължи да играе ролята, като умело криеше задоволството си. Изчака да минат няколко маловажни речи и обсъждания, докато заседанието не приключи. Изтърпя безочливото тържествуване на Бибил, когато онзи надигна туловището си да си тръгне, заобиколен от фаворитите си.

Юлий никога не бе споменавал какво е станало между него и Бибил, но Марк Антоний беше направил свое разследване. Цезар взел група деца роби от дома на бившия консул и ги пратил в семейства без деца. Бибил ги беше заместил с възрастни и оттогава не бе купил нито едно дете. Истината беше очевидна и Марк Антоний се запита дали Бибил е подновил някогашните си жестокости след като Цезар вече го нямаше. Отбеляза си да постави под наблюдение дебелия сенатор. Той беше съсипан веднъж и това можеше да се повтори.

Излезе навън и пред него се ширна Марсово поле, огромното място за тренировки на града. Сега то бе почти изцяло заето от верните легиони, установили се на лагер там, и за момент Марк Антоний беше обхванат от съмнение. Ако успееше да установи контрол върху армията в Брундизиум, това щеше да се изтълкува като предизвикателство срещу новия авторитет на Сената. Легионите на Марсово поле можеха да получат заповед да излязат срещу него. Стисна зъби, докато ликьорите се подреждаха около него. Беше отишъл твърде далеч, бе се издигнал твърде високо, за да потъва отново в масата, драпаща за властта в Рим. Цезар беше неговият пример за подражание. Такива като Бибил и Светоний не можеха да го спрат. За първи път от години Марк Антоний си помисли, че разбира Юлий малко по-добре. Предизвикателството и предстоящите задачи го караха да се чувства жив. За да управлява Рим, трябваше да контролира легионите в Брундизиум. С тях щеше да бъде напълно неуязвим за всеки ход на Сената. И подобна награда определено си заслужаваше риска.

Когато умореният Октавиан стигна улицата на хълма Авентин, където се намираше основният имот на консула, вечерта настъпваше и всичко тънеше в нюанси на сивото.

Беше в непрекъснато движение от сутринта, откакто бе чул завещанието на Цезар. Беше посетил три къщи, пълни с прислуга и роби, които сега бяха негови. Беше направо замайващо. Бе пристигнал в Рим с празни ръце, но бе някак подобаващо завещанието на Цезар да доведе до подобна промяна в състоянието му. Приживе Цезар бе непредсказуем, склонен да не обръща внимание на закони и правила, ако виждаше най-бързия начин да постигне целите си. Октавиан се бе учил от него. Ако се поколебаеше, евентуалните му противници щяха да имат време да съберат сили.

Странно беше да види имота на консула абсолютно непокътнат. Докато вървеше по улиците, бе минал през купища развалини и седемте хълма предлагаха гледка, каквато не бе виждана от цял век, ако не и повече. На много места вече имаше строители и потящи се работници, наети от богати собственици. Следите от разрухата нямаше да се запазят дълго. Къщите на Марк Антоний обаче бяха останали невредими — това беше неговата награда за разпалването на размириците в града.

— И двамата с Меценат сме на мнение, че идеята е ужасна — каза Агрипа, докато се изкачваха по хълма.

Гракх беше с тях, най-вече защото се бе оказал полезен през целия ден. Мотивите му за тази внезапна лоялност бяха очевидни и Меценат не пропускаше възможност да го ужили, но един меч в повече определено беше от полза и Октавиан не го беше отпратил.

Октавиан не отговори и четиримата спряха пред масивната дъбова врата в стената, която вървеше покрай покритата с калдъръм улица. Вратата имаше малка желязна решетка. Агрипа се наведе да надникне през нея и вдигна вежди при вида на двора. Там цареше хаос: петнайсетина роби сновяха напред-назад, товареха каруца и извеждаха впрегатни коне.

— Май сме избрали неподходящо време. Консултът очевидно е зает — отбеляза Агрипа. — Не е нужно да го правиш, Октавиане.

— Аз пък казвам, че е нужно. И трябва да започнеш да свикваш с новото ми име. Имам право на него, по кръв и по осиновяване.

Агрипа сви рамене.

— Ще се опитам да не забравям, Юлий. Богове, изобщо не ми идва да те наричам така.

— Ще свикнеш. Тайната е в честата употреба, приятелю.

Един от робите в двора бе забелязал надничация Агрипа и приближи, като махаше с ръце.

— Каквото и да искате, консултът не приема никого — каза той. — Ако сте по държавна работа, обърнете се към сенатора си.

— Предай му, че Цезар е тук — каза Октавиан. — Мисля, че ще намери време за мен.

Робът се ококори.

— Да, господарю. Ще го уведомя. — И се отдалечи в тръс, като на всеки няколко крачки поглеждаше през рамо.

— Нали знаеш, че тук няма да спечелиш нищо? — рече Меценат. — Дори развълнуваното ти ново кученце го разбира. Нали, Гракх? — Гракх само го изгледа кръвнишки, без да каже нищо. — В най-добрия случай само ще ядосаш човек с огромно влияние.

Марк Антоний излезе на двора зачервен и раздразнен. Даде заповеди в движение и около него се засуетиха още мъже и жени, превиващи се под тежестта на сандъци и увити в кожа вързопи.

Консултът направи знак на човека, който ги беше видял и който явно беше вратар. Чу се дрънчене на верига и дърпане на резе. Вратата се отвори плавно и Марк Антоний спря на крачка от прага на имота си, като ги гледаше с неприкрито нетърпение. Не пропусна да отбележи, че четиримата са въоръжени, и устните му се свиха в тънка линия.

— Какво е толкова важно, че трябва да ме безпокоиш в дома ми? Да не си мислиш, че името Цезар още има подобна сила?

— То те накара да излезеш — отвърна Октавиан.

Марк Антоний замълча за момент. Ако следваше буквално решението на Сената, би трябвало да замине за Брундизиум само с неколцина слуги, но в действителност той местеше цялото си домакинство, заедно с жена си и децата. Не знаеше кога ще се върне и

мислите му бяха изцяло заети с политическите машинации на Сената, а не с младежа, който се беше нарекъл Цезар.

— Явно не си забелязал, че съм зает. Ела, когато се върна в Рим.

— Консуле, хората говорят за теб като за приятел на Цезар. Прочетох речта ти и тя беше... благородна, независимо какво е последвало след нея. Само че последната му воля не беше и няма да бъде потвърдена от Сената без твоята подкрепа. Какво ще стане със завещаното на римския народ?

— Съжалявам. Сенатът вече гласува. Ще изплатят парите едва след като пораженията в града бъдат възстановени. Известно време ще отсъствам от Рим по заповед на Сената. Нищо повече не мога да направя.

Октавиан го зяпна. Не можеше да повярва на ушите си.

— Дойдох при теб с мир, защото си мислех, че най-вече ти ще ме подкрепиш.

— Изобщо не ме интересува какво си мислиш — озъби му се Марк Антоний и се обърна към невидимата фигура от дясната му страна. — Затваряй вратата.

Вратата заскърца и Октавиан постави длан върху дървото.

— Консуле! Ще има правосъдие, със или без теб. Ще се погрижа убийците на Цезар да бъдат наказани, независимо как се наричат и къде се крият! Нима ще застанеш на тяхна страна, срещу честта на приятеля ти?

Марк Антоний изсумтя с отвращение, докато се отдалечаваше. Натискът върху вратата се засили, когато робът я налегна с цялата си тежест, и се затръшна. Вбесен, Октавиан заблъска по нея с юмруци.

— Консуле! Избирай. Ако застанеш на тяхна страна, аз ще...

— Богове, дай да го укротим — намеси се Меценат.

Двамата с Агрипа хванаха Октавиан за раменете и го дръпнаха от вратата на консула.

— Това май е най-лошата идея, която ти е хрумвала някога — сърдито отбеляза Меценат, докато водеха Октавиан надолу. — Защо направо не изкрешиш замислите си пред Сената?

Октавиан бутна ръката му и закричи скован от ярост, като поглеждаше назад към вратата на консула, сякаш можеше да я отвори само със силата на гнева си.

— Трябваше да му се каже, ако няма ум да го разбере сам. Аз съм му естествен съюзник. Ама че сляп глупак!

— Да не си мислеше, че ще те посрещне с разтворени обятия? — отвърна Меценат. — Та той е консул на Рим!

— А аз съм син и наследник на Цезар. Това е ключът към всички ключалки, със или без Марк Антоний.

Меценат се извърна, обезпокоен от решимостта на приятеля си.

— Става късно — каза Агрипа. — Какво ще кажете да се върнем в къщата на Есквилин?

Октавиан едва не се прозя само при мисълта за сън. Къщата беше една от петте, които бе наследил тази сутрин според документите, които му бяха дали аргентариите.

— Без постановлението на Сената аз още не съм официален наследник на Цезар — каза той. Внезапно му хрумна нещо и той се закова на място, принуждавайки и останалите да спрат. — Но пък имаше хиляди свидетели, когато жрицата четеше завещанието. Това беше достатъчно за аргентариите. Какво от това, че няма постановление? Народът знае.

— Народът няма власт — обади се Агрипа. — Колкото и да се бунтуват, те си остават безсилни.

— Така е — съгласи се Октавиан. — Но там имаше и войници. Легионите на Марсово поле знаят, че аз съм Цезар. А те са *достатъчно* силни. За всичко.

Когато падна нощта, консултът и свитата му се бяха отдалечили едва на три мили от Рим. Марк Антоний беше спрял за кратко при градските стени, за да изгори благовонна в чест на Янус. Двуликият бог на началата и портите беше подходящ патрон за всичко, което се надяваше да постигне.

Над сто мъже и жени пътуваха с него. Жена му Фулвия беше в средата на кортежа с двамата му сина Антил и Павел, както и с дъщеря ѝ Клавдия от първия ѝ брак. Придружаваха ги пеша или на коне десетки писари, стражи и роби. Марк Антоний яздеше зад каретата, в която жена му се излежаваше на възглавници, скрита от погледите на простолудиято, и чуваше как момчетата се дърлят зад дървените стени, все още недоволни, че не им беше позволил да яздят с него.

Единствено Фулвия знаеше всичките му планове, а тя в никакъв случай не беше от приказливите. Марк Антоний скочи на пътя и закрича, за да раздвижи краката си преди дългото препускане.

Легионите в Брундизиум бяха достатъчно верни на Юлий, за да отхвърлят заповедите на Сената, който според тях бе опетнен от Освободителите. Това бе откровението, което бе получил по време на зловната реч на Бибил. Марк Антоний не беше планирал да става защитник на онези, които обичаха Цезар, но можеше да влезе в тази роля. Легионите в Брундизиум несъмнено щяха да го последват, ако ги помолеше в името на Цезар.

Докато вървеше до каретата, в съзнанието му изплува лицето на Октавиан и Марк Антоний изсумтя раздразнено. Младежът му досаждаше точно тогава, когато не можеше да си позволи да се разсейва. Шест легиона чакаха на брега и несъмнено се бояха от гнева на Сената. Все още не се бяха разбунтували, поне официално. Ако успееше да намери думи да се обърне към тях, щяха да приемат командването му. Точно такъв дързък ход би предприел и самият Юлий и мисълта за това стопли сърцето му.

С младежка енергичност Марк Антоний скочи на стъпалото на каретата и се вмъкна през тясната врата. Фулвия и дъщеря ѝ играеха някаква игра с дълъг конец, оплетен между пръстите им, и се смееха на нещо. Марк Антоний кимна на синовете си и на доведената си дъщеря и разроши косата на Антил, докато го прекрачваше.

На трийсет и няколко, Фулвия бе напълняла в бедрата и кръста, макар че кожата и черната ѝ коса си оставаха все така великолепни. Клавдия се дръпна да му направи място и Фулвия протегна ръце към съпруга си. Консултът седна на пейката, наведе се към Фулвия и заговори в ухото ѝ:

— Имам чувството, че цял живот съм очаквал подобна възможност.

Тя го целуна по врата и го погледна с обожание.

— Поличбите са добри, съпруге. Тази сутрин гадателката ми беше изумена от знаците.

Настроението на Марк Антоний леко помръкна, но той кимна, доволен, че тя е щастлива. Ако беше научил нещо през годините с Цезар, то бе, че поличбите и гадаенето по вътрешности не са толкова важни, колкото съобразителността и силата.

— Ще избързам напред. Ще се видим в Брундизиум и се надявам, че когато пристигнеш, няма да съм само с неколцина стражи зад себе си.

Тя му намигна и се усмихна. Марк Антоний потупа момчетата по главите, целуна Клавдия и Фулвия за довиждане, отвори вратата и скочи на пътя, оставяйки жена си да се справя с безкрайните въпроси на децата.

След малко вече беше яхнал коня си. Личната му охрана изгаряше от нетърпение да препусне. По римския път не им се налагаше да се боят от езда на лунна светлина. Щяха да изминат най-малко двайсет мили преди настъпването на утрото.

Бледите лъчи на изгряващото слънце проникнаха през стъклените прозорци високо в стената. Меценат се облегна назад, наслаждавайки се на пълното отпускане в банята. Парата изпълваше дробовете му при всяко вдишване и той едва виждаше другарите си.

Градската къща на Цезар бе полужива, когато влязоха в нея, повечето мебели бяха покрити с големи прашни покривки. Само за няколко часа прислугата запали огньовете и подът вече беше достатъчно топъл, за да вървят боси по него. След появата на новия собственик набързо купиха свежи плодове от близкия пазар и започнаха да приготвят студена закуска. Меценат разсеяно си помисли, че седи на мястото, където някога бе седял самият Цезар. Където *все още* седи Цезар, поправи се с усмивка той и погледна през парата към Октавиан. Плувнал в пот, приятелят му се взираше в някакво свое видение, мускулите на ръцете и раменете му се бяха опънали като въжета. Докато го гледаше. Меценат си спомни как беше припаднал, блед и в безсъзнание. Не искаше да го вижда отново в подобно състояние.

— Готови ли сте за студената баня или масажа? — попита той. — Ще ви отпусне добре.

Поне Гракх не присъстваше. Меценат го беше натоварил със задачата да върне живота в къщата. Легионерът още се трудеше здравата да остане с тях и Октавиан не бе възразил. Въпреки опасенията му беше почти приятно да има вземане-даване с човек, чиято жажда за злато го правеше напълно прозрачен.

— Агрипа? — отново попита Меценат. — Какво ще кажеш?

— Още не — избоботи Агрипа и гласът му отекна странно в парата.

— Ок... — започна Меценат, но се усети навреме. — Цезар?

Октавиан отвори очи и се усмихна уморено.

— Благодаря. Трябва да свикна с новото си име. Но тук сме само ние и не могат да ни подслушат. Какво?

Меценат сви рамене.

— Надявам се днес да не бъдем заети като вчера, само това казвам — рече той. — От отпускаща почивка с приятели се озовах в най-неприятна суматоха. Изтърпях пътуване по море и галопиращи коне, както и аргументи и заплахи от жалки дребосъци като онзи трибун. Мисля, че няма да е зле да разпуснем тук за няколко дни. Ще се отрази добре на всички ни. Поне спях достатъчно добре. Цезар определено е разбирал от къщи, признавам му го.

— Нямам време за губене — отсече Октавиан. — Убийците на Цезар са се окопали и трябва да ги изкопая и да ги убия с лопатата. Ако беше на мое място, щеше да направиш същото.

— Е, аз съм на твое място или поне в същата баня. Изобщо обаче не съм сигурен в това — отвърна Меценат. Докато говореше, почеса тестисите си и се излегна върху по-хладните плочки, наслаждавайки се на жегата. Беше седнал най-близо до медния котел, който пълнеше помещението с пара, и направо се разтапяше от горещината.

— Трябва ми информация. Меценате. Ти казваш, че имам хиляди клиенти, заклели се да ме подкрепят, но аз не знам кои са те. Трябва да прегледам и опиша цялото имущество на Цезар, да се свържа с информаторите му и да видя дали ще се съгласят да работят и за мен. Предполагам, че трябва да плащам на още хиляди, така че се нуждая от стотици образовани хора, които да организират всичко това.

Меценат се подсмихна.

— Личи си, че не си израснал заобиколен от слуги. Не бива да управляваш лично толкова много неща, освен ако не искаш това да е единственото ти занимание. Именията си имат управители, натовари тях с тази задача. Слънцето тепърва изгрява, но до пладне те ще свършат всичко само за да угодят на новия господар. Дай им възможност да се съдерат от тичане заради теб. Обичат го, повярвай

ми. Това им дава цел в живота и спестява на знатния собственик разните досадни подробности.

Агрипа разтърка лицето си, изпъшка от жегата и рече иронично:

— Винаги е поучително да те слуша човек, Меценате. Робите ти сигурно страшно те обичат, щом даваш такъв смисъл на живота им.

— Така си е — самодоволно отвърна Меценат. — За тях съм като изгряващото слънце, името, с което се събуждат сутрин и заспиват вечер. Когато нашият Цезар ни позволи няколко дни разпускане, ще ти покажа имението си сред хълмовете при Мантуа. Ще останеш без дъх от красотата му.

— Очаквам го с нетърпение — каза Агрипа. — Тази жегата взе да ми идва в повече. Май е време за студената баня и масажа.

— Само още малко, приятелю — помоли Октавиан, когато Меценат понечи да стане. — Изслушай ме и ми кажи дали съм го обмислил добре.

Двамата седнаха отново и той продължи:

— Сенатът е на страната на Освободителите, или те най-малкото имат поддръжници в него. Останалите са избягали, но въпреки това можем да приемем, че Сенатът ще ги защитава, пък било то и само заради собствените си интереси. Това вече го знаем. Не могат да подкрепят мен и Марк Антоний е мой естествен съюзник, стига да го проумее. Където и да са го изпратили, в момента той е далеч от града и е вън от играта. Тези, които са тук, са ми врагове почти до последния човек.

— Не виждам в това да има повод за празнуване — отбеляза Меценат. — Ако случайно си забравил, именно те са онези, които правят законите.

— Само че ги налагат чрез легионите — посочи Октавиан. — Легионите, събрани от Цезар на Марсово поле за поредната му кампания. Които или са формирани от него, или са положили клетва пред него. Според мен мога да претендирам за верността им по същия начин, по който и за клиентите му.

Меценат рязко се надигна. От отмалата му не беше останала и следа.

— Това ли имаше предвид снощи? През последния месец същите тези легиони са били вкарани в града да убиват размирници и да налагат вечерния час. Сега те са на Сената, независимо какво е

възнамерявал да прави Цезар с тях. Нали не мислиш сериозно, че ще се съгласят да се разбунтуват и да застанат на твоя страна?

— Защо не? — гневно попита Октавиан. — Марк Антоний е извън града и в момента ги командват онези беззъби предатели, които дадоха амнистия на убийците на Цезар. Досега никой не е платил за това. Виждал съм верността им, Меценате. Виждал съм я в Галия и в Египет. Те не са го забравили. А аз съм негов син, Цезар.

Меценат стана и отвори вратата към външните помещения. Огънят запраща и двама роби незабавно се явиха на разположение. С рязък жест Меценат ги отпрати, за да не ги подслушват. Парата беше станала твърде гъста и му се виеше свят, а точно сега умът му трябваше да е бистър. Загълта жадно по-хладния въздух.

— Скачай с мен в басейна, Цезар. Така ще охладиш главата си, преди да си ни повел по път, който може само да ни окачи на кръстовете за държавна измяна.

Октавиан го изгледа кръвнишки, но стана и тримата с Агрипа отидоха в помещението с дълбокия спокоен басейн. Водата бе ледена, но Меценат влезе в нея без никакво колебание, макар че кожата му настръхна. Агрипа също влезе, като съскаше през зъби. Октавиан се плъзна във водата, подгъна колене и се потопи до врата. Когато затвори отново, зъбите му тракаха толкова силно, че приятелите му едва разбираха думите му.

— Мислиш, че т-трябва да си живея живота ли, М-меценате? Както сам каза, че би избрал Александър, ако е знаел какво го очаква? Т-тогава не ти повярвах, не вярвам и сега. Няма да намеря покой, докато всички Освободители не си получат заслуженото. Разбираш ли? Ще рискувам твоя и моя живот хиляда пъти, докато това не стане. Животът е риск! Чувствам как сянката на Цезар ме гледа, а кой друг може да въздаде справедливост? Не и Марк Антоний. Тази задача се пада на мен и няма да пропиляя нито един ден, докато не я изпълня.

Студът сграбчи сърцето му и ръцете му така се вкочаниха, че едва успя да се надигне от водата и да седне на ръба на басейна. Агрипа се присъедини към него, а Меценат остана във водата. Почернелите му ръце и крака рязко контрастираха с бялата кожа на тялото му. Студът беше сковал и него, но въпреки това сърцето му препускаше бясно.

— Добре — каза той и вдигна ръка. — Издърпайте ме. — Агрипа го хвана и го извади от водата. — Няма да изоставя приятелите си само защото са решили да вбесят Сената и легионите на Рим.

Групата, която яхна конете пред къщата на Цезар на Есквилин, беше значително по-голяма от четиримата уморени мъже, които бяха дошли тук предишната вечер. Октавиан се бе вслушал в съвета на Меценат и бе наредил на старшите роби да поемат ролята на управители. Те бяха видимо решени да се представят добре пред новия си господар. Довеждането на бойни коне от друго имение беше само първата от хилядите им задачи. Над десет други мъже бяха заминали по задачи към всички имения на Цезар, в това число и градината на брега на Тибър, която все още не бе предадена на римския народ. Всички запазени сметки и архиви щяха да бъдат открити и събрани.

Меценат беше настоял Гракх също да се изкъпе, преди да тръгне с тях. Войникът още бе с мокра коса и зачервен от бързата баня, но всички се чувстваха по-добре чисти. Сякаш можеха да оставят грешките и изпитанията на миналото зад гърба си, да ги остържат като черната кир, която излизаше с помощта на месинговите стъргалки и зехтина.

Докато се спускаха по западния склон на хълма, привлякоха вниманието на няколко улични момчета. Октавиан предположи, че се надяват да получат по някоя и друга монета, но те не протягаха ръце и се държаха на разстояние. Той се запита дали някой не ги е изпратил да държат под око действията му — децата бяха най-евтините шпиони, които можеше да предложи Рим. На всяка следваща улица обаче групата след тях растеше и в нея вече нямаше само хлапета. Мъже и жени го сочеха и си говореха тихо, следяха ги с интерес и прошепваха името Октавиан, а по-често и Цезар. Те също го последваха и накрая стотици вървяха след конете към Марсово поле.

Октавиан яздеше с изправен гръб, в броня, пригодена за него от прислугата в къщата. Меценат изглеждаше великолепно в бронята и наметалото си, макар че, доколкото Октавиан знаеше, нямаше официален чин. Самият той беше помислил дали да не облече тога, но за разлика от Меценат, Октавиан беше командвал римски войници, а и

офицерското наметало беше ясен сигнал за онези, които следяха за подобни неща.

Когато излязоха на един пазар, тълпата се умълча и той чу как името Цезар преминава като ветрец през нея. Групата му отново се увеличи, отначало двойно, а после и четворно. Накрая Октавиан имаше чувството, че води цяла процесия през сърцето на града. Когато стигна подножието на Капитолий, бе заобиколен от стотици мъже и жени, всички напирани да зърнат човека в центъра. Новото му име се чуваше отвсякъде и тълпата продължаваше да расте. Октавиан продължи напред. Изражението му беше сурово.

Меценат доближи коня си до неговия и каза тихо:

— Не се обръщай, но мисля, че ни следят.

Октавиан едва не избухна в непристоен смях — приятелят му така внезапно бе успял да освободи напрежението. Продължи нагоре по Капитолий и не спря, когато конете стигнаха върха. Театърът на Помпей лежеше долу от другата страна — огромна постройка от светъл камък, три пъти по-голяма от старата сграда на Сената. По покрива му не се вееха знамена. Тълпата се стече надолу. Сенатът не заседаваше този ден, но Октавиан не се съмняваше, че сенаторите ще научат за минаването му през града. Усмихна се мрачно. „Нека чуят — помисли си. — Нека да се чудят“.

Агрипа го побутна на кръстовището, когато видя стоящите на стража легионери. Войниците се взираха с изумление към безредната гмеж, излизаща от града. Докато минаваше покрай тях, Октавиан видя, че спорят помежду си, но не се обърна да види дали са се присъединили към шествието. Скоро щяха да научат какви са намеренията му.

След театъра на Помпей започваше просторното Марсово поле. От векове това бе мястото, където римляните тренираха и се събираха да гласуват, но също така то бе сборен пункт за легионите, преди да потеглят на поход. Събраната от Юлий Цезар войска за кампанията срещу партите беше останала тук по-дълго от очакваното и това си личеше навсякъде, от отходните ями и ровове до хилядите палатки от промазана кожа и дори малките постройки, осеяли равнината.

Октавиан поведе колоната си право към центъра на това множество.

Седми Победоносен и Осми Близнашки легиони се бяха установили на съседни лагери, разположени според правилата, наложени преди години от консула Марий, чичо на Цезар. Нищо не се бе променило за изминалите оттогава близо петдесет години и Октавиан изпита носталгия, когато стигна до външната граница. Единствено уважението към древната римска равнина не беше позволило на легионите да издигнат огромни земни валове, както изискваше правилникът. Вместо това лагерът беше маркиран от плетени кошове с височината на човек, пълни с камъни и пръст — по-скоро символична граница, отколкото реална преграда.

Докато приближаваше, Октавиан погледна назад и примигна от изненада, когато видя колко хора са го последвали от града. Най-малко хиляда души вървяха след него с грейнали лица, сякаш имаше някакъв празник. Поклати изумено глава и почерпи кураж от гледката. Това беше силата на името, което му бе дадено. А също и напомняне, че именно тези хора бяха подкрепяли Цезар, а не сенаторите, които го бяха убили.

Следобедното слънце печеше силно. Октавиан спря. Двамата легионери на пост на входа на лагера се взираха право напред, без да го поглеждат. Октавиан зачака търпеливо, като потупваше коня си по врата. Беше видял войниците, които бяха препуснали пред него в лагера, за да съобщят новината. Нямахше нищо против да изчака офицерите да излязат да го посрещнат това бе в негова полза.

Сякаш прочел мислите му, Меценат се наведе и му каза тихо:

— Този път забрави за всякакви съмнения, приятелю. Покажи им малко благородническа арогантност.

Октавиан кимна сковано.

Четирима конници се появиха и подкараха в тръс по широката улица през средата на лагера. Макар да бяха на няколко крачки, Октавиан забеляза, че двама са с наметала и украсени сребристи брони и месингови отличия, спускащи се до кожените ивици, покриващи бедрата им. Спътниците им бяха облечени в тоги с широка пурпурна ивица от едната страна.

Агрипа погледна доволно Октавиан. Преди не много време бяха положили куп усилия да се срещнат с един военен трибун в Брундизиум. А ето че сега двама легати и двама трибуни излизаха да посрещнат човека, който дори не бе питал за тях.

— Май името Цезар все още се ценя — промърмори тихо Агрипа.

Октавиан не отговори. Лицето му бе строго и напрегнато.

При вида на тълпата от града римските офицери дръпнаха юздите и погледите им се спряха върху Октавиан. Жителите на Рим се смълчаха и напрежението осезаемо се повиши. Положението беше деликатно, тъй като онзи с по-нисък чин трябваше да поздрави първи; никой обаче не знаеше със сигурност какъв е чинът на Октавиан. След неудобна пауза по-възрастният легат прочисти гърлото си и попита:

— Как да се обръщам към теб?

Октавиан го изгледа и видя мъж към петдесетте, с побелели слепоочия, мъж, около когото витаеше умора от живота. Лицето на легата бе задебеляло и набръчкано от десетките кампании, но очите му бяха блеснали от интерес, почти младежки.

— Не знаеш ли? Наричай ме Гай Юлий Цезар — отвърна Октавиан, сякаш въпросът го беше озадачил. — Аз съм синът на човека, който сформира легиона ти и на когото дължиш непрекословна вярност. Ти си легат Марк Флавий Силва от Седми Победоносен. Баща ми се отзоваваше много добре за теб.

Легатът впери поглед в него.

— За мен е чест да чуя това, Цезар. Моят колега легат...

— ... е Тит Павлиний от Осми Близнашки — прекъсна го Октавиан. — Срещали сме се преди, в Галия.

— Точно така — каза другият легат.

Сега беше ред на трибуните да се представят, но Флавий Силва заговори пръв:

— В памет на Цезар, добре дошъл в лагера. Мога ли да попитам какво е довело тук тази тълпа от Рим? През последния час непрекъснато получавах тревожни доклади. Легионът ми още не е забравил размириците.

И погледна с неприязън множеството зад Октавиан, но хората отвърнаха на погледа му, без да се страхуват, бяха жадни да видят какво ще стане. Октавиан се поколеба. Щеше да му е по-лесно да се справи с легатите, ако всеки ход и дума си останеха само между тях. Не беше планирал подобна публика.

С рязко дърпане на юздите обърна коня си към тълпата и нареди:

— Вървете си по домовете. Ще разберете, когато преобрази Рим. Ще го видите с очите си.

При думите му легат Силва погледна обезпокоено колегите си.

Октавиан продължаваше да гледа строго тълпата и да чака. Мнозина в задните редици вдигаха високо децата си, за да могат да видят новия Цезар, но останалите вече се обръщаха. Не бяха сигурни какво точно са видели, но гледката бе неустоима и не бяха недоволни.

Октавиан ги гледаше как си отиват. После поклати невярващо глава и каза тихо:

— Просто са искали да ме видят.

Агрипа го тупна по рамото и избоботи:

— Разбира се, че са искали. Те обичаха Цезар. Не го забравяй, когато дойде време да се изправиш срещу Сената.

Октавиан се обърна към офицерите и видя, че го наблюдават внимателно.

— Е? — каза той, спомняйки си думите на Меценат за римската арогантност. — Пуснете ме да вляза. Имаме много работа.

Двамата легати и трибуните им обърнаха конете си към лагера. Октавиан, Агрипа и Меценат яздеха един до друг по широката улица. Гракх беше последен и се молеше на домашните си богове да не бъде убит този ден. Направо не можеше да повярва, че четирима висши офицери са излезли да посрещнат Октавиан. Трябваше още в първия удобен момент да изпрати вест до трибуна Либурний.

Командирската палатка на Седми Победоносен беше голяма колкото едноетажна къща, бе поддържана от дървени греди с мрежа под тях и можеше да устои и на най-бурния вятър. Октавиан влезе и видя дълга маса с купчина дебели пергаментови карти в единия край. Легат Силва забеляза накъде е насочено вниманието му и обясни:

— Пътища и планове за Партия, резултат от месеци работа. Разбира се, всичко това вече е пропилян труд. Така и не изразих съболезнованията си, Цезар. Трудно ми е да ти опиша скръбта, която изпитват хората за загубата ти. Бунтовете донякъде помогнаха да не мислим само за убийството, но мъката все още я има и се усеща остро.

Октавиан сведе глава в знак на благодарност и отвърна:

— Засегна точно въпроса, по който дойдох тук.

Един легионер се появи с поднос с вино и вода. Октавиан изчака да поднесат питиетата и вдигна чашата си.

— Е, за Цезар. — Военните повториха тоста и той добави: — И за отмъщението за убийството му.

Флавий Силва едва не се задави.

— Обичаш да говориш направо, а? — каза той, след като се изкашля в юмрука си. Лицето му бе зачервено. — С тази цел ли дойде тук? Аз...

— Ти не изпълни дълга си, престъпи клетвата, която си положил — рязко го прекъсна Октавиан и стовари юмрук върху масата. — Това се отнася и за *двама ви*! Бащата на отечеството е бил убит посред бял ден, докато вие сте пиели вино на Марсово поле и *какво?* Какво става после? Дали верните му войници са влезли в Рим и са поискали съд и екзекуция за убийците? Тръгнахте ли към сградата на Сената? Не, *не го направихте*. Сенатът обявява амнистия за мръсните убийци и вие я приемате смирено и се задоволявате само да поддържате реда в града, докато онези, които ги е грижа за правосъдието и честта, излизат на улиците! Колко е отвратително, че хората без власт трябва да се заемат с онова, което вие не сте направили — и после да видят как им вадите меч и служите тъкмо на онези господари, които са виновни за престъплението! Питаш ме защо съм дошъл тук ли, легат Силва? За да ти потърся сметка за провала ти!

Легионерът с виното вече беше побягнал. Двамата легати и трибуните се бяха дръпнали назад от масата, докато Октавиан ги ругаеше. Реагираха на думите му така, сякаш бяха удари на камшик, и забиха погледи в земята, изпълнени с ужас и срам.

— Как *смеете* да стоите тук, докато кучетата, които убиха господаря ви, вашия *приятел*, все още са в Сената и се поздравяват един друг за успеха си? Цезар ви имаше доверие, легати. Знаеше, че бихте се застъпили за него, когато целият свят е срещу вас. Къде е тази чест сега? Къде е това доверие?

— Сенатът... — започна Тит Павлиний.

Октавиан се обърна гневно към него.

— Сенатът *не* командваше легионите ви, докато не му ги предадохте най-смирено. Вие сте дясната ръка на Цезар, а не слуги на онези старчета. Забравили сте кои сте.

— Може би — рече легат Флавий Силва. Лицето му бе станало пепеляво. — Не мога да говоря от името на Тит, но когато научихме вестта, не знаех какво да правя. Светът се промени за един ден и сенаторите не закъсняха да пратят заповеди. Може би не трябваше да ги приемам. — Пое бавно и дълбоко дъх. — Сега това е без значение. С твое позволение, ще отида да изпълня дълга си.

Октавиан замръзна, поразен от прецизно подбраните думи на Флавий Силва. Вече беше късно да върне казаното и мислите му препуснаха, докато легатът чакаше позволение да напусне. Октавиан го бе обвинил в огромно и непоправимо безчестие. С кристална яснота осъзна, че Флавий Силва смята да отнеме живота си. Това бе единственият избор, който му бе оставил.

Беше разчитал на демонстрация на арогантност, за да стигне до този момент. Вече нямаше връщане назад. Стисна зъби, опря юмруци в масата и нареди:

— *Стой тук*, легат. Не можеш толкова лесно да избягаш от отговорностите си. Ще живееш, за да изчистиш всяко петно върху честта на Седми Победоносен.

Отвън се чу тропот на маршируващи войници. Двамата легати моментално го усетиха, както капитанът на кораб усеща промяна в курса едва ли не преди да е започнала. Флавий Силва беше върнат в реалността от презрителното отношение на Октавиан и шума отвън и безрадостното чувство в очите му донякъде изчезна.

— На твое разположение съм, Цезар — рече той. Думите върнаха цвета на пребледнелите му бузи и Октавиан си позволи да се отпусне, макар и съвсем мъничко.

— Точно така — отвърна той. — И аз имам нужда от теб, Флавий Силва. Имам нужда от мъже като теб — и като теб, Тит. Мъже, които помнят Цезар и всичко постигнато от него. Сенатът няма да скрие убийците от нас. Ще ги изкореним, един по един.

Шумът отвън се засили и Октавиан се намръщи. Точно сега трябваше да преценява внимателно всяка своя дума. Без да се обръща, той посочи към входа.

— Меценате, виж какво става.

Приятелят му — Октавиан не забеляза страхопочитанието в очите му, кимна и излезе. Върна се почти веднага и каза:

— Цезар, трябва да видиш сам.

Октавиан го погледна въпросително. Меценат не би губил времето му в подобен момент, не и след онова, на което бе станал свидетел преди малко. Той най-добре от всички осъзнаваше, че в момента Октавиан върви по ръба на острието с всяка своя дума и постъпка. Октавиан хвърли поглед към Флавий Силва, но той все още изглеждаше слисан.

— Добре — отвърна Октавиан и тръгна към изхода. Легатите го последваха.

Повдигна платнището и замръзна. Палатката беше заобиколена от legionari с кожени брони. Носеха щитове и мечове, а знаменосците на Седми Победоносен бяха заели позиции от двете страни на входа. Октавиан вдигна поглед към развяващите се знамена и орела на легиона. За пореден път му беше напомнено наследството на фамилията му. Марий беше превърнал орела в символ на римската мощ от Египет до Галия, заменяйки разнообразните знамена само с едно. И сега то блестеше на слънцето.

Октавиан се помъчи да изглежда спокоен. Беше оцелял при срещата с легатите, но реалността бе, че е напълно безсилен. Сърцето му се сви при вида на строените редици, които се губеха в далечината. Въпреки това вдигна упорито глава и ги изгледа сурово. Нямаше да го видят уплашен, каквото и да се случеше. Дължеше го на Цезар.

Те го видяха да излиза — млад мъж с броня, чиято коса бе почти като златна на слънчевата светлина. Видяха го да поглежда към орела на Седми Победоносен и започнаха да го приветстват с викове и удари на юмруци по щитовете. Грохотът се понесе по Марсово поле и стигна чак до града. Започваше от първите редици към онези далеч назад, които дори не можеха да видят Цезар, дошъл да направи преглед на легиона си.

Октавиан полагаше огромни усилия да скрие изумлението си. Легат Флавий Силва излезе, следван от Тит Павлиний. Меценат, Агрипа и Гракх се дръпнаха настрани, за да могат офицерите да видят онова, което виждаше Октавиан. Звукът се усилваше и бумтеше оглушително.

— Не си забравен, Цезар — извика застаналият до него Флавий Силва. — Дай ни възможност да ти докажем, че все още имаме чест. Няма да те разочароваме отново, кълна се.

Октавиан погледна Тит Павлиний и остана поразен, когато видя в очите му сълзи. Павлиний кимна, отдаде чест и извика:

— Осми Близнашки е твой, Цезаре.

Октавиан вдигна ръце, за да ги накара да млъкнат. Отне много време тишината да се разпростре от мястото, където стоеше, до стотиците редици назад. Докато чакаше, успя да намери подходящите думи.

— Вчера бях убеден, че римската чест е мъртва, изгубена с убийството на един добър мъж. Но сега виждам, че греша и че тя е оцеляла тук, у вас. Слушайте. Нека ви кажа какво предстои. Аз съм Гай Юлий Цезар, *divi filius*, син на бога. Аз съм онзи, който ще покаже на Сената, че не е над закона, че законът е не другаде, а *във вас*. Че вие сте кръвта на града и че вие се изправяте срещу всички врагове на държавата — както в чужди земи, така и срещу *вътрешните* врагове. Нека вчерашният ден бъде забравен. Нека това бъде вашата нова клетва днес.

Грохотът и овациите започнаха отново. Войниците вдигаха копия за поздрав, хиляди гърла повтаряха думите му нататък по редиците.

— Пригответе ги за марш, легати. Днес ще заемем форума. И когато застанем в сърцето на града като негови пазители, ще заличим петното от онова, което ставаше досега.

Погледна към стените на Рим. Театърът на Помпей се виждаше оттук и Октавиан сведе глава в памет на Цезар с надеждата, че той ще го види поне сега. Там беше и Сенатът и Октавиан стисна зъби при мисълта за арогантните благородници, които го чакаха. Беше намерил пътя си. Щеше да им *покаже* какво означава арогантност и сила.

Двамата легати дадоха заповеди и военната машина се задейства. Из лагера зазвучаха команди и офицерите се заеха с изпълняването на онова, което им бе познато и което за тях беше естествено като дишането. Легионерите поеха на бегом да съберат екипировката си за марша, като се смееха и си говореха.

Легат Павлиний се окашля и Октавиан го погледна.

— Да?

— Цезар, питахме се какво искаш да правиш с военната каса. Хората не са получавали заплати цял месец, а Сенатът не каза нищо за

използването на средствата.

Октавиан замръзна, а по-възрастният мъж запристъпва от крак на крак, докато чакаше отговора му. Юлий Цезар се бе подготвял години да потегли от Рим. Октавиан изобщо не беше помислил за златото и среброто, събрани за кампанията.

— Покажете ми — най-сетне каза той.

Легатите го поведоха към една строго охранявана палатка. Легионерите тук не бяха напуснали постовете си, за да го видят, и Октавиан не пропусна да забележи удоволствието в очите им. Усмихна им се и влезе вътре.

В средата на палатката имаше дървени и железни сандъци, всички заключени. Флавий Силва извади ключ, а в ръцете на Павлиний се появи друг. Двамата отключиха един сандък и повдигнаха тежкия му капак. Октавиан кимна, сякаш блестящата купчина злато и сребро не беше повече от онова, което бе очаквал. На теория средствата принадлежаха на Сената, но щом той още не си ги бе поискал, най-вероятно изобщо не подозираше за съществуването им.

— Колко има тук? — попита Октавиан.

На Флавий Силва не му беше нужно да прави справка. Отговорността за подобна сума по време на хаоса в Рим със сигурност беше съсипала съня му през последния месец.

— Общо четирийсет милиона.

— Това е... добре — отвърна Октавиан. Спогледа се с Агрипа, чиито очи се бяха изцъклили, когато чу сумата. — Добре. Дайте на войниците онова, което им се полага... както и допълнителна сума в размер на шестмесечната им заплата. Запознати ли сте със завещанието, оставено от Цезар за гражданите на Рим?

— Разбира се. Половината град още говори за него.

— Ще поискам средствата от Сената, когато излезем на форума. Ако откажат, ще платя от тези пари и със свои собствени.

Докато затваряше сандъка и го заключваше, Флавий Силва се усмихна. Наличието на подобно богатство го беше тормозило като болен зъб, който не можеш да извадиш сам. Изпита огромно облекчение, че може да предаде отговорността на някой друг.

— С твое позволение, ще се погрижа за лагера.

— Заеми се с делата си, легат.

Флавий Силва се изчерви.

— Не, Цезар. Не са мои дела. Не и днес.

ВТОРА ЧАСТ

Марк Антоний пристигна в Брундизиум след залез-слънце и бе посрещнат от бляска на хиляди лампи и стражеви огньове на фона на черния хоризонт. Знаеше броя на хората, които чакаха тук. С Цезар ги бяха обсъждали предишната зима, докато подготвяха кампанията срещу партите. Конниците на онази източна империя бяха трън в кожата на Рим от много години и Цезар не беше забравил стария враг. Партите трябваше да си платят, но подобно на много други неща, това мащабно начинание беше съсипано от ножовете на убийците.

Въпреки това Марк Антоний не беше подготвен да види с очите си цели шест легиона ветерани, разположили се около града — и светлините на корабите, подобни на светулки в тъмното море.

Консулският пръстен му осигури пропуск, макар да го спираха и разпитваха неведнъж, докато обикаляше лагерите на легионите. Всички надежди да пътува инкогнито отидоха на вятъра и когато слънцето изгря, целият град вече знаеше, че консулт е пристигнал и че легионите ще изпитат гнева на Сената. Бяха чакали дълго да разберат какво ще последва след хаоса в Рим и обичайното оживление в града бе спряло пред лицето на възможния ужас.

Марк Антоний бързо си намери квартира — просто нареди на всички останали наематели да напуснат стаите си. Някои от тях бяха старши офицери, но никой не посмя да възрази и те поеха обратно към лагерите колкото се може по-бързо.

Консулт закуси мълчаливо с подсладена с мед каша, резен диня и портокал. Беше яздил три дни без почивка и беше достатъчно изморен, за да поръча запарка от греяно вино и билки, за да възвърне силите си. Съдържателят на таверната беше досадно раболепен, когато донесе високите чаши и се оттегли с поклони. Консулт имаше властта да заповяда смъртта на хиляди до края на деня и жителите на Брундизиум си шепнеха само за това, докато той довършваше закуската си.

Изведнъж на Марк Антоний му хрумна да излезе. Тръгна по една пътека към скалите, надвиснали над дълбоките води. Наслади се на

свежия въздух, далеч от миризмата на твърде много хора, натъпкани в твърде тясно пространство. Главата му се проясняваше, докато се взираше в морето.

Видът на корабите и изгряващото слънце ободри духа му още повече. Пред него беше поредният символ на римската мощ. Искаше му се да има къде да изпрати флота, но основната му цел бяха войниците от легионите. В момента беше въплъщение на Сената, негов пълномощник, облечен в цялата му власт. Мислено си отбеляза да сподели с жена си какво е чувството.

Докато вървеше обратно по улиците, двама от хората му дотичаха при него, застанаха мирно и отдадоха чест.

— Къде са легатите? — остро попита той.

— Събрали са се на централния площад и те чакат, консуле.

— Добре — каза той. — Водете. Не съм идвал тук от години.

Чу шума и гласовете още отдалече.

Площадът бе миниатюрно подобие на форума в Рим — и беше претъпкан с войници. Консултът си спомни неприятното чувство от последния път, когато беше говорил пред тълпа.

Щом го видяха, войниците се развикаха. Центурионите започнаха да му разчистват път с пръчки, като блъскаха хората с ругатни и клетви.

На Марк Антоний не му се налагаше да се преструва на навъсен. Беше очаквал да завари войниците ужасени от сенатското правосъдие. Вместо това, докато вървеше през тях, виждаше само гняв. Всеки командир знае, че понякога трябва да се прави на глух, докато върви през войниците си, но това бе повече от подигравки от хора, криещи се в тълпата. Легионерите се блъскаха, бутаха офицерите си и крещяха скверни ругатни.

Беше обичайно консултът да бъде посрещан с възгласи и аплодисменти, когато се качва на подиума. Марк Антоний остави охраната си долу, но докато изкачваше стъпалата, шумът утихна и само шестимата легати продължаваха да пляскат с ръце. Аплодисментите им изглеждаха жалки и бяха последвани от груб смях. Легатите се потяха на трибуната. Марк Антоний изпъчи гърди, пое дълбоко дъх и гласът му отекна от околните сгради.

— Аз съм римски консул, пълномощник на Сената. В моята персона е съсредоточена властта на Рим, за да мога да съдя другите за престъпленията им срещу държавата.

Смехът и подвикванията замряха. Марк Антоний остави мълчанието да се проточи, докато решаваше как да продължи. Беше възнамерявал да покаже милост и така да ги спечели на своя страна, а ето че те се бяха обърнали срещу него.

— Ами *твоите* престъпления? — внезапно извика някой от тълпата. — Какво ще кажеш за Цезар?

Марк Антоний стисна трибуната с ръце и се наведе напред. Изведнъж осъзна, че те гледат на него само като на представител на Сената. Имаше късмет, че още не се бяха нахвърлили да го смажат.

— За Цезар ли? — озъби се той. — Аз съм човекът, който изнесе погребалната реч и който стоя до тялото му, докато огънят го поглъщаше. Бях негов приятел. Когато Рим се обърна към мен, не се поколебах. Следвах закона. Никой от вас не може да каже същото за себе си.

Канеше се да продължи, но се разнесоха още гневни викове и отделните обвинения се изгубиха в безредния ропот. Шумът не утихна и той видя, че някои от събралите се дори си тръгват, сякаш не очакват да каже нещо, което си заслужава да бъде чуто. Обърна се към легатите зад себе си и нареди:

— Изкарайте размирниците. Ще послужат за пример на останалите.

Най-близкият легат пребледня.

— Консуле, хората са готови, както нареди, но легионите знаят, че ти си предложил в Сената гласуването на амнистията. Ако дам подобна заповед, може да ни разкъсат.

Марк Антоний изпъчи гърди и пристъпи към легата, извиси се над него.

— Писнало ми е да ми говорят колко опасна е тълпата. Това тълпа ли е? Не, тук виждам римски легионери, които *ще* си спомнят какво означава дисциплина. — Говореше не толкова на легата, колкото на онези, които слушаха. — Гордей се с тази дисциплина, защото това е единственото, което ти е останало.

Легатът даде заповедта и редица вързани мъже бяха изведени от една сграда наблизо. Центурионите си пробиха път през тълпата и ги

строиша така, че да са с лице към останалите.

Във всеки легион винаги имаше по няколко провинили се, хванати да спят на пост, изнасилили местни жени или откраднали от другарите си по палатка. Опциите и центурионите принудиха с ритници и юмруци избраните сто да паднат на колене.

Марк Антоний усещаше яростта на останалите. Когато гневните викове се засилиха, легатът отново се обърна към него, като внимаваше да говори тихо.

— Консуле, ако се разбунтуват, с всички ни е свършено. Нека ги разпусна.

— Махни се! — с отвращение отвърна Марк Антоний. — Който и да си, освободи поста си и се върни в Рим. Нямам място за страхливци.

Върна се на трибуната и изрева:

— Рим продължи напред, докато вие седяхте тук и оплаквахте смъртта на един велик мъж! Нима мъката е отнела честта ви? Нима е разбила редиците и традициите ви? Не забравяйте, че вие сте мъже на Рим — не, *войници* на Рим. Мъже с *желязна* воля, които знаят цената на живота и смъртта. Мъже, които могат да продължат напред дори пред лицето на катастрофата.

Погледна окаяните коленичили легионери. Те знаеха какво ги очаква. Някои опъваха въжетата, но ако се опитаха да се изправят, бдителните центуриони ги принуждаваха с ритници да коленичат отново.

— Неподчинението на заповед е бунт — каза високо Марк Антоний. — А бунтът трябва да бъде удавен в кръв. Знаели сте това от момента, когато заповедта е дошла от Рим. Това е камъкът, който започна да пада през онзи ден. Центуриони! Изпълнете дълга си.

Центурионите извадиха брадвички и с бързи силни удари започнаха да разбиват черепите на коленичилите.

Пръски кръв и мозък хвърчаха във въздуха и стигаха до лицата на легионерите в първите редици. Те заръмжаха и офицерите им закрещяха да стоят мирно. Войниците се подчиниха, задъхани и ужасени — и същевременно заплениени от гледката на умиращите пред очите им.

Когато и последният осъден рухна на земята с пръснат череп, Марк Антоний отново се обърна към легионерите. Сведените глави

бавно се вдигнаха. Погледите още бяха враждебни, но в тях вече я нямаше заплахата от незабавна разправа. Бяха издържали. Повечето осъзнаваха, че най-лошото е отминало.

— И камъкът падна. Това е краят — заяви Марк Антоний. — А сега ще ви кажа нещо за Цезар.

Дори да им беше обещал злато, нямаше да постигне по-пълна тишина от тази, която настъпи на площада.

— Вярно е, че нямаше отмъщение за случилото се на мартенските иди. Аз лично предложих амнистията със съзнанието, че ако го направя, убийците му няма да виждат опасност в мое лице. Искях да говоря на римския народ, а не да бъда пратен в изгнание или също заклан като приятел на Цезар. В такова змийско гнездо се е превърнала политиката в Рим.

Войниците вече не се опитваха да се разотидат. Вместо това се забутаха напред, жадни за новини от човека, който беше присъствал там през онези дни. „Брундизиум е далеч от Рим“, напомни си Марк Антоний. В най-добрия случай тук знаеха за случилото се в града от трета и четвърта ръка. Несъмнено Сенатът имаше тук свои шпиони, които щяха да докладват за думите му, но докато това станеше, той вече щеше да е на път. Беше направил избора си, когато напусна Рим с жена си и децата. И връщане нямаше.

— Някои от извършителите вече избягаха. Хора като Касий и Брут са недосегаеми, поне засега. Но един от онези, които убиха Цезар на стълбите на театъра на Помпей, все още е в Италия, на север. Децим Юний. Мисли си, че се е отдалечил достатъчно от Рим, за да не се страхува от отмъщение.

Замълча и загледа как израженията им се променят. Войниците започваха да му вярват.

— Виждам пред себе си мъже от шест легиона. Децим Юний контролира област при Алпите само с няколко хиляди войници, които да поддържат ред. В безопасност ли е той от нас? Не, не е. — Марк Антоний се озъби и гласът му зазвуча още по-силно. — Вие призовавате за отмъщение за Цезар. И аз съм тук, за да ви го дам.

Войниците отвърнаха с ликуващи викове, силни колкото гневните им възгласи преди малко. Доволен, Марк Антоний отстъпи назад. Сенатът беше възнамерявал да го лиши от популярност, като го принуди да подложи легионите на децимация. А вместо това, срещу

живота на сто престъпници, той ги беше спечелил на своя страна. Усмихна се при мисълта какви физиономии ще направят Бибил и Светоний, когато научат.

Обърна се към легатите и се намръщи, когато видя, че онзи, на когото бе наредил да напусне, още е тук и е пребледнял като восък.

— Кой легион командваш? — остро попита Марк Антоний.

— Четвърти Железен, консуле. — За миг в очите на легата се появи отчаяна надежда, че ще бъде помилван.

— Кой е заместникът ти?

Мъжът пребледня още повече. С кариерата му бе свършено.

— Трибун Либурний, консуле.

— Кажу ми да ми се яви, за да преценя дали е годен да командва.

Легатът задъвка устни и се опита да върне достойнството си.

— Мисля, че назначението се дава от Сената.

— Вече казах. Днес аз съм Сенатът и имам пълната власт да назначавам и освобождавам. А сега се махай. Видя ли те още веднъж, ще заповядам да те убият.

На легата не му оставаше друго, освен да отстъпи и да отдаде чест с трепереща ръка, преди да се махне. Марк Антоний насочи вниманието си към останалите легати.

— Всички, елате с мен. Имаме да планираме кампания. — Внезапна мисъл го накара да спре, докато слизаше по стъпалата. — Къде са парите за похода срещу партите?

— В Рим, консуле. Бяха тук, но Цезар нареди да ги отнесат на Марсово поле при Седми Победоносен.

Марк Антоний затвори очи за момент. Богатството на Цезар е било на една ръка от него, а той бе позволил да му се измъкне. Боговете му бяха дали легиони и в същото време го бяха лишили от възможността да им плаща.

— Няма значение. Хайде, елате с мен.

Агрипа спря и разтърка очи, за да изтрие потта и умората. Каза си, че му трябва само кратка почивка, преди да продължи. Октавиан беше като виелица, носеща се по Марсово поле. Преди пристигането му легионите бяха бездействали, макар отстрани сигурно да бяха

изглеждали нормално — смяна на постове, опашки за храна, работещи ковачници.

Агрипа се опита да сдържи прозявката си и челюстта му изпука болезнено.

Веднъж беше видял моряк, ударен по главата от падаща мачта по време на буря. Дъждът беше измил кръвта и човекът бе продължил да сгъва платна и да връзва въжета наред виещия вятър. Няколко часа по-късно, когато бурята бе отминала, морякът изведнъж изкрещя от болка и падна в безсъзнание на палубата. Така и не дойде на себе си и ден по-късно хвърлиха тялото му през борда. Смъртта на Цезар беше зашеметила легионите по същия начин. Те продължаваха да изпълняват задачите си, но с изцъклени очи и неми като онзи моряк. Пристигането на Октавиан бе променило всичко това. Той отново им бе дал цел и това си личеше в приветствените викове на хората, които го разпознаваха като един от приятелите на Цезар. Оживена суматоха беше сменила апатията и отчаянието.

Усмихна се, когато видя Меценат да бърза през лагера — водеше два коня. Беше зачервен и плувнал в пот, но въпреки това подвикна насмешливо:

— Капна, а?

Агрипа се ухили, но не помръдна от мястото си. В момента оценяваше напълно избора си на кариера във флота. Центурион капитанът бе господар на кораба си и рядко му се случваше да върви много или да влачи планините от провизии и екипировка, които тези тук мъкнеха навсякъде със себе си. От флота нямаше никакви новини. Меценат се беше оказал прав. Но той също беше повлечен от устрема на Октавиан, въпреки всичките си опасения. Почти нямаша време да се замислят какво са постигнали — Октавиан продължаваше напред, движен от някаква неизчерпаема и луда енергия, на която Агрипа можеше единствено да завижда.

Дори флотски офицер като него трябваше да признае, че е впечатлен от начина, по който легионът се строяваше за поход. Рутината и веригата на командването бяха така дълбоко вкоренени, че войниците можеха за нула време да преминат от състояние на привиден хаос в бляскави редици от мечове и щитове. И в същото време в устрема им се долавяше нещо повече от дисциплина. Октавиан беше дал заповед целият лагер да стяга багажа и с напредването на

сутринта войниците приключваха задачите си и се строяваха мълчаливо, обърнати към града. Агрипа насочи острия си поглед в далечината. Подобно на Меценат, той бе зашеметен от амбициите на Октавиан. Струваше му се лудост и предателство дори да си помисли за марш към самия център на града, право в пастта на Сената. Поклати глава и се усмихна иронично. Може и да беше лудост, но той не следваше Октавиан. А Цезар. А ако Цезар поведеше хората си дори в Хадес, те щяха да го последват без капка колебание.

Марсово поле беше оголено — нужниците бяха запълнени и разрушени, дървените постройки бяха разглобени и прибрани. Агрипа тръгна към предните редици, където един легионер търпеливо го очакваше с шлема и коня му.

Меценат и Октавиан вече бяха там, също и Гракх, който наблюдаваше всичко със светнали очи. Легатите Силва и Павлиний изглеждаха великолепно в сияещите си лъснати брони. Сякаш се бяха подмладили от първия път, когато ги беше видял. Агрипа скочи в седлото, без да обръща внимание на протестиращите си мускули.

Когато слънцето достигна зенита си, в храмовете, по пазарите и работилниците зазвъняха звънци и камбани, за да оповестят средата на деня и новите смени. Агрипа погледна назад към десетте хиляди легионери и четирите хиляди лагерни работници, които ги следваха. Лицата на всички сияеха — най-великите бойци на най-великата държава в света.

Рядко му се случваше да разпознае някой момент като особено важен. Като правило последиците от решенията се разбираха месеци и дори години по-късно. Сега обаче Агрипа разбираше, че моментът е изключително важен. Името Цезар не би могло да постигне много само по себе си. Но Октавиан беше намерил думите, с които да се обърне към хората. Агрипа сложи шлема си и завърза кожените ремъци под брадичката си.

Октавиан погледна наляво и надясно към двамата си приятели. Очите му проблясваха весело и нетърпеливо.

— Е, с мен ли сте?

— Не бих пропуснал подобна възможност за нищо на света — отвърна Меценат.

Октавиан се усмихна.

— Легат Силва, дай сигнал за тръгване. Да напомним на Сената, че не е единствената сила в Рим.

Зовът на тръбите проехтя по Марсово поле и Седми Победоносен и Осми Близнашки тръгнаха в крак към града.

Портите на Рим бяха отворени. Новината се разпространяваше из града със скоростта на вятъра. Името Цезар се носеше от уста на уста и хората излизаха на тълпи да видят наследника на Рим и света.

Отначало Октавиан и легатите яздеха сковано, но бяха посрещнати с приветствени викове и тълпите растяха с всяка следваща улица.

Градът беше виждал много процесии в миналото. Навремето Марий беше настоял пред Сената да му бъде гласуван триумф, а Юлий Цезар беше чествал победите си с цели четири, по време на които бе хвърлял пари на тълпите.

По-наблюдателните можеха да видят, че гражданите са помършави, отколкото преди бунтовете. Голяма част от града все още бе в развалини, но въпреки това хората изпитваха гордост и крещяха одобрително. Вълнението им действаше на Октавиан като вино и го възбуждаше. Единственото, което липсваше, бе робът до него, който да му шепне: „Не забравяй, че си смъртен“.

Всички предишни триумфи бяха завършвали на форума и тълпата като че ли разбираше това и тичаше пред легионите, така че улиците се задръстваха все повече и повече. Граждани и роби започнаха да скандират: „Цезар“ и Октавиан се изчерви, завладян от емоции.

На три кръстовища имаше групи, които крещяха оскърбления, но виковете им бързо бяха заглушени от гласовете на онези около тях.

Легионите вървяха към сърцето на града и Октавиан знаеше, че никога няма да забрави това изживяване. Сенатът може и да се беше обърнал срещу фамилията му, но народът показваше любовта си към нея без никакво колебание.

Прехвърлиха Капитолий по същия път, по който бяха минали убийците. Октавиан стисна зъби при мисълта за онези, които се бяха нарекли Освободители и бяха вървели, гордо вдигнали окървавените си ръце. Именно тази картина го разяряваше най-бързо. Убийствата бяха до болка познати в републиката, но не и представянето им за

доблестни и почтени дела. Октавиан мразеше Освободителите заради това толкова, колкото и заради завистта и алчността им.

Не се съмняваше, че в момента сенаторите пращат между домовете си трескави съобщения и са затаили дъх от страх. Усмихна се горчиво при тази мисъл. Без силата на легионите те бяха просто няколкостотин застаряващи мъже. И той беше разкрил това, бе вдигнал завесата, която скриваше колко слаби са всъщност. Надяваше се всички онези, които бяха гласували амнистията, да чуват рева на тълпата, приветстваща Цезар. И се надяваше този рев да смразява кръвта им.

Дори огромният форум не можеше да побере два легиона в пълен състав. Първите няколко хиляди минаха по цялата му дължина, за да могат останалите да влязат в сърцето на Рим. Легатите Силва и Павлиний пратиха назад по колоната вестоносци със заповед войниците да се пръснат във всички посоки, за да не настане блъсканица. Всеки храм можеше да побере няколкостотин души. По още толкова се събраха във всяко патрицианско имение. Когато тези сгради се напълнеха, легионите щяха да се установят на самите улици и да блокират всички подстъпи към форума. Лагерни огньове щяха да бъдат запалени за първи път в каменните канавки и центърът на Рим щеше да е техен.

Спирането и организирането на колоната отне известно време и много усилия от страна на легатите и офицерите им. Множеството в центъра се пръсна във всички посоки, легионерите се настаняваха навсякъде, където имаше свободно място. Единствено Домът на девиците остана недокоснат по нареждане на Октавиан. Освен че бе задължен на Квинтина Фабия, присъствието на легионери сред младите жени можеше да доведе само до безчестия или трагедия. Октавиан вече започваше да си дава сметка за трудностите, пред които се е изправял Цезар при всяко мащабно придвижване на войници, но структурата на легиона бе замислена така, че да отговаря на командите на един човек, и не му се налагаше да мисли за всичко, а само да се довери на офицерите си, че ще действат от негово име.

На свечеряване над форума и над хилядите мъже проехтяха тръби. Легионерите не можеха да издигнат палатки върху камъка, дори да имаше свободно място. Но пък те спяха на открито в дъжд и пек, в

мраз и жегата. Същите тези войници го бяха приветствали на Марсово поле и нямаха никакви оплаквания, че Цезар ги е довел в Рим.

Развалините на старата сграда на Сената бяха разчистени и мястото бе готово за нов строеж. Виждаха се основите — груби тухли и камъни, почернели и тъмножълти на фона на плочника. Изглеждаше уместно, че легатите наредиха там да бъде издигната груба постройка. Легионерите забиха клинове, с които да свържат гредите, после опънаха големи съшити кожи за покрив. Преди да се стъмни, навесът вече беше готов, уютен и сух, с кушетки, маси и ниски легла, подобно на всеки команден пост по време на кампания. Сякаш за да докажат уменията на войниците, тъмни облаци закриха залязващото слънце. Лекият дъжд донякъде охладя празничното настроение на легионерите, които готвеха вечерята си и търсеха сухи местенца.

Октавиан гледаше потъващия в мрак форум. Беше опрял рамо на дебела гредата, цялата в резки и дупки от многократна употреба. Около него легионери разнасяха масло, допълваха лампите и подрязваха фитилите, та легатите да имат светлина.

Беше заложил всичко с този си ход, но поне засега той държеше властта в Рим. Оставаше му единствено да я запази.

Проза се и закри уста с длан.

— Трябва да хапнеш — обади се Гракх. Държеше дървен поднос с тънко нарязано месо.

Октавиан се усмихна уморено.

— След малко. — Импулсивно реши да заговори за проблема, който бе подминавал вече от дни. — Изненадан съм, че още си тук, Гракх. Не е ли време да се връщаш при трибун Либурний?

Легионерът го изглежда тъпо.

— На моя страна ли си изобщо? — продължи Октавиан. — Откъде мога да знам? Съвсем наскоро смяташе да ме бичуваш на улицата, задето досаждам на твоя трибун.

Гракх извърна поглед. Лицето му тънеше в сянка.

— Тогава ти не беше Цезар — рече той смутено.

— Прати го обратно в Брундизиум — обади се Меценат зад тях. Приятелят му вече се беше настанил с Агрипа и двамата легати и се наслаждаваше на студената храна и топлото вино.

— Нито ти, нито фамилията ти сте мои клиенти, Гракх. Вече видях списъците. Не ми дължиш нищо, така че защо си тук? —

Октавиан въздъхна. — Заради злато ли?

Легионерът се замисли за момент, после каза:

— Да, най-вече заради него.

Честността му така изненада Октавиан, че го накара да се разсмее.

— Никога не си бил беден, в противен случай нямаше да се смееш — каза Гракх и стисна устни.

— Тук грешиш, Гракх, и не се смей на теб. Бил съм беден и съм гладувал. Баща ми умря, когато бях съвсем малък, и ако не беше Цезар, в момента сигурно щях да съм там, където си ти в момента. — Октавиан стана сериозен и изгледа внимателно мъжа, който едва не го беше удушил в таверната. — Гракх, трябва ми хора, които са верни, готови са да рискуват с мен и да не мислят за награди. Не играя никаква игра. Ще унищожа Освободителите, та ако ще да ми се наложи да похарча за това цялото състояние на Цезар. Ще жертвам годините на младостта си, за да ги смажа. А ако златото е единствената ти цел, ти можеш да бъдеш купен от моите врагове.

Обезсърчен, Гракх мрачно заби поглед в земята. В действителност не беше останал единствено заради златото. Заедно с тези младежи беше преживял едни от най-необикновените дни в живота си.

— Не ме бива по речите — бавно каза той. — Зная, че не можеш да ми се довериш. Но живях в страх от сенаторите, не... не е точно така. Ти се опълчваш срещу тях. Не е само заради парите... — Гракх махна с ръка и едва не изпусна подноса. — Искам да остана. С времето ще спечеля доверието ти, обещавам.

Останалите се бяха смълчали и изобщо не се преструваха, че не слушат. Октавиан се дръпна от гредата с намерението да покани Гракх да седне на масата с тях, но импулсивно отвърза кесията от колана си и каза:

— Остави подноса и протегни ръце, Гракх.

Легионерът остави подноса на масата и застана пред него.

— Хайде, протегни ръце — подкани го Октавиан.

Тежките златни монети се посипаха в шепите на Гракх и той се ококори.

— Двайсет и... два, двайсет и три ауреуса, Гракх. Всеки на стойност сто сребърни сестерции. Какво прави това? Пет, дори

шестгодишна заплата за войник с твоя ранг. Най-малко толкова, мисля.

— Не разбирам — предпазливо рече Гракх. Не можеше да откъсне очи от жълтите монети, а когато най-сетне успя, Октавиан все още го наблюдаваше.

— Ако искаш, можеш да вземеш парите още сега и да си вървиш, без никакви последствия. Работата ти за мен и за трибуна Либурний приключи. Златото е твое.

— Но... — Гракх поклати объркано глава.

— Или можеш да ми го върнеш и да останеш. — Октавиан неочаквано стисна рамото му, мина покрай него и тръгна към масата. — Изборът е твой, Гракх, но трябва да знам решението ти. Или ще си с мен докрай, или не.

Седна и нарочно престана да обръща внимание на онемелия войник, който продължаваше да стои с пълни със злато шепи. Помоли за вино и Агрипа му подаде каната. Меценат се усмихваше иронично. Всички на масата се опитваха да не поглеждат през рамо към войника до горящата лампа.

— Какво според вас правят сенаторите в момента? — попита Октавиан.

Флавий Силва заговори веднага, макар че устата му бе пълна с печено свинско:

— Отначало ще фучат, в това няма съмнение. През последния месец имах вземане-даване с много от тях и те няма да реагират добре на това предизвикателство. Съветвам те да не обръщаш внимание на думите им през следващите един-два дни, докато не обмислят положението. В края на краищата в центъра на Рим има цели два легиона.

— С каквото и да заплашват, няма как да го изпълнят — отбеляза Октавиан, отпи глътка вино и се намръщи.

Флавий Силва видя реакцията му и се изкиска.

— Вярно, не е от най-доброто. Утре ще намеря фалернско.

— Никога не съм опитвал фалернско — каза Октавиан.

Меценат зацъка с език, после каза весело:

— В сравнение с него това е конска пикоч, повярвай ми. Имам няколко амфори в имението си, отлежава вече три години. Тази година би трябвало да е готово за пиене, или може би следващата. Ще видиш, когато ми дойдеш на гости.

— Да оставим за момент качествата на вината — обади се Агрипа. — Сенатът рано или късно ще те попита какво искаш. И тъй, какво искаш от тях?

— На първо място куриатното постановление — отвърна Октавиан. — Искам то да бъде издадено, така че никой да не може да каже, че не съм законен наследник на Цезар. При нормални обстоятелства това е просто формалност, но въпреки това решението трябва да бъде гласувано и записано. Освен това трябва да изпълнят волята на Цезар за разпределянето на средствата, в противен случай аз ще платя лично и ще ги посрамя. След това ще поискам отмяна на амнистията. — Той се ухили. — Само толкова.

— Няма да се съгласят да обявят Освободителите за престъпници — промърмори Меценат в чашата си. Усети, че останалите го гледат, и вдигна очи. — Хора като Касий все още имат прекалено голяма подкрепа.

— Ти познаваш Сената — рече Октавиан. — Какво би направил на мое място?

— Бих наредил на центурионите да изгонят с пръчки всички сенатори от Рим — заяви Меценат. — Засега си ги хванал натясно, но има и други легиони. Не можеш да попречиш на сенаторите да пращат съобщения извън града и поддръжниците им ще тръгнат на поход. Колко хора предават информация на теб? Сенаторите също си имат клиенти и изобщо няма да се учудя, ако в момента някой вече не бърза по пътя към Брундизиум. Ако действа бързо, Марк Антоний може да доведе легионите тук само за няколко дни. — Огледа седящите около масата. — Е, ти попита. Трябва да продължиш докрай и да се възползваш от момента. В противен случай скоро ще се наложи да защитаваме този град от римски войници.

— Няма да премахна Сената — намръщено рече Октавиан. — Дори Юлий Цезар с цялото си влияние и сила го запази. Народът няма да ни приеме така радушно, ако почнем да демонтираме републиката пред очите му. Ако се превърна в диктатор, това ще принуди хората да се обединят срещу мен.

— И все пак трябва да го обмислиш — каза Меценат. — Поеми командването на легионите един по един. Имаш името и правото да го направиш.

Напълни отново чашите и всички отпиха едновременно. Меценат видя, че двамата легати се споглеждат тревожно, и заговори отново:

— Сенаторите ще разберат, че ще им се наложи да издържат само няколко седмици, преди верните на тях легиони да се изправят пред стените. Ако не екзекутираш някои от тях, ще решават съдбата ти още преди да е изтекъл този месец. Казваш, че искаш възмездие над Освободителите? Може да се окаже невъзможно да се добереш до тях с помощта на закона, особено щом Сенатът създава законите. Вероятно би могъл да настояваш да ти бъдат предадени само най-дребните от заговорниците. Така ще можеш да ги съдиш на форума и да покажеш на Сената, че разбираш какво означава достойнство и традиция.

— Мисля, че в Рим са останали само Гай Требоний и Светоний — бавно каза Октавиан. — Требоний дори не е участвал в самото убийство. Мога да задържа и двамата. Но това няма да ми осигури останалите, особено онези, които са получили високи постове. Няма да ми осигури Касий или Брут. Искam единствено отмяна на амнистията. Така *всички* ще могат да бъдат изправени пред съда.

Меценат поклати глава.

— В такъв случай ще ти се наложи да прережеш няколко гърла или най-малкото да заплашиш, че ще го направиш, при това без да блъфираш.

Октавиан разтърка уморено слепоочията си.

— Ще намеря начин, когато се наспя.

Стана от масата и потисна прозявката си. Останалите също бяха уморени. Едва сега Октавиан се сети да погледне към входа, където бе оставил Гракх. Там нямаше никого. Лампата осветяваше единствено лекия дъжд, който ръмеше над форума.

Театърът на Помпей показваше пълното си великолепие нощем. Огромните полукръгове с каменни седалки се осветяваха от стотици лампи, висящи високо горе. Слуги се бяха изкачили по стълби, за да стигнат до по-големите купи с масло, които примигваха над самата сцена и хвърляха по стените златни отблясъци и черни сенки.

В отсъствието на Марк Антоний заседанието се водеше от четирима души, които стояха на сцената срещу останалите. Бибил и Светоний имаха най-малкото право да го правят, макар че Бибил беше

заемал консулска длъжност. Сенаторите Хирций и Панса щяха да станат консули едва през следващата година, но извънредното положение изискваше най-влиятелните да оставят настрана различията помежду си и да свикат Сената тази вечер. И четиримата бяха открили, че от сцената гласовете им звучат с нова сила, и се наслаждаваха на възможността да въдворяват ред с решителни думи.

— Консултът Марк Антоний не е проблем — за втори път каза Хирций. — В момента към него пътуват пратеници и не можем да направим нищо повече, докато не се върне. Няма смисъл да разискваме дали ще успее да накаже легионите в Брундизиум за неподчинението им. Ако е разумен, ще ги поведе веднага на поход и провеждането на децимацията ще зависи от това дали ще успеят да ни се притекат на помощ.

Неколцина сенатори станаха и Хирций избра един, за когото знаеше, че поне ще добави нещо смислено, вместо да дърдори по въпроси, за които не можеха да направят нищо.

— Има думата сенатор Калвус — каза Хирций и му даде знак.

Останалите седнаха на извитите седалки, но мнозина продължиха да говорят помежду си.

— Благодаря — каза сенатор Калвус и загледа строго двамата до него, които си приказваха, докато те не млъкнаха смутено. — Искан само да напомня на Сената, че Остия е по-близо от легионите в Брундизиум. Там имаме ли войски, които да използваме?

Бибил прочисти гърлото си и сенатор Хирций му кимна за отговори.

— Обикновено държим в Остия поне един легион. Допреди два месеца този легион беше Осми Близнашки, един от двата, които в момента са заели форума. За кампанията си срещу партите Цезар свика легионите оттук чак до Македония, за да се качат на корабите. В Остия има само няколкостотин войници и управата на пристанището, както и горе-долу толкова запасници. Твърде са малко, за да прогонят нашествениците от града, дори ако бяхме сигурни, че са ни верни.

Надигнаха се гневни възгласи и Бибил избърса потта от челото си. Не беше стъпвал в Сената до смъртта на Цезар и все още не беше свикнал с шумните и ожесточени дебати.

Сенатор Калвус беше останал прав и Бибил му даде думата и тежко седна на пейката, поставена допълнително на сцената.

— Въпросът за верността е в сърцето на проблема, пред който сме изправени в момента — каза Калвус. — Единствената ни надежда е в легионите в Брундизиум. Консултът обаче замина не за да им прости, а за да ги накаже. Ако не се е разправил с тях, няма как да ги извикаме в Рим. Възможно е осиновеният син на Цезар да знае много добре, че от изток няма да дойде никаква помощ. Тактиката му има всички белези на безразсъдния риск, освен ако не е наясно, че легионите от Брундизиум няма да дойдат. — Врявата се засили и той заговори по-високо. — Ако виждате някакви пропуски в доводите ми, бъдете така добри да ги посочите.

Трима сенатори моментално скочиха на крака, но Калвус предпочете да ги игнорира, вместо да бъде прекъсван.

— Смятам, че би било неразумно да възлагаме всичките си надежди на консула Марк Антоний. Предлагам да пратим нареждане на легионите в Галия да тръгнат на юг. Децим Юний разполага с няколко хиляди души при Алпите...

Светоний се намеси от сцената и гласът му заглуши с лекота гласа на Калвус.

— Ще са им нужни седмици, за да стигнат до Рим. Какъвто и да е изходът от положението, всичко ще е приключило много преди пристигането им. Никакви части ли няма наблизо? Ако разполагахме с месеци, можехме да свикаме легиони от половината свят, но кой знае какво ще се случи дотогава?

— Благодаря, сенатор Светоний — каза Хирций с достатъчно студен тон, за да накара Светоний да го погледне и да се умълчи. — Сенатор Калвус повдигна уместен въпрос. Макар да няма други легиони на един ден път от града, разполагаме с два в Сицилия и още два в Сардиния, които могат да бъдат върнати по море. Ако Сенатът е съгласен, ще пратя нареждане в Остия. След две, най-много три седмици ще имаме четири легиона в пълен състав.

Одобрително мърморене изпълни театъра и предложението беше прието бързо и без възражения. Докато дебатът продължаваше, сенатор Хирций извика пратеник и подпечата с пръстена си заповедта, която щеше да бъде отнесена на запад. Когато приключи, слуша известно време разискванията, след което отново взе думата.

— Вече е почти утро, сенатори. Предлагам да се върнете в домовете си и да поспите. Ще се срещнем отново... по обед? Добре, по

обед. Дотогава несъмнено ще имаме повече новини от този нов Цезар.

Докато легионите му вървяха на север, Марк Антоний беше в лошо настроение и се зъбеше на всеки, който имаше глупостта да се обърне към него.

Апиевият път беше същинско чудо — шест разкрача широк и с отводнителни канали в продължение на стотици мили. Единствено по такава гладка повърхност легионите можеха да изминават по двайсет до трийсет мили на ден и легионерите брояха всеки камък, показващ оставащото им разстояние. Проблемът бе, че Марк Антоний изобщо не възнамеряваше да се появява в близост до Рим. Един прашен и изтощен пратеник от Сената бе променил всичките му планове.

Марк Антоний се загледа в далечината, сякаш можеше да види сенаторите, очакващи триумфалното му завръщане. *Усеицаше ги*, подобни на паяци, плетящи нишки, които минаваха под краката му. Тръсна глава, за да прогони картината. Още не можеше да повярва на новината. Октавиан несъмнено бе изгубил разсъдък си, за да предприеме подобен дързък ход! Какво си мислеше това момче? Гневът, който бе предизвикал, ясно си личеше в заповедта на Сената. Бибил, Хирций и Панса я бяха подпечатали със символа на Сената, видимия знак на властта му над всички легиони. На Марк Антоний се нареждаше да се върне възможно най-бързо и с една-единствена цел — да унищожи парвенюто на форума.

Войниците отпред нададоха ликуващи възгласи и Марк Антоний смуши коня си и препусна да види какво ги е зарадвало. През по-голямата част от сутринта пътят постепенно се изкачваше и прорязваше варовиковите хълмове — построяването му бе отнело години тежък труд.

Разбра причината още преди да я види, когато долови соления привкус на прохладния ветрец. Тиренско море се появи пред колоната, тъмносиня шир от лявата му страна. Това означаваше, че Рим е на не повече от сто мили и че той трябва да реши дали да даде почивка на хората си, за да успее обозът да ги настигне.

Ентусиазмът се пое от маршируващите редици; всяка центурия виждаше морето и надаваше вик за късмет, горда от темпото, с което се движеха. Марк Антоний дръпна коня си настрани и известно време наблюдаваше минаващите покрай него войници, като кимаше отсечено на всеки, който го погледнеше.

Замисли се за проблемите, пред които беше изправен. Два легиона бяха нарушили клетвите си и се бяха разбунтували в името на момче, което се бе нарекло Цезар. Щом това име имаше подобно въздействие, той не можеше да се довери на Сената, че ще е в състояние да се справи с него. Инстинктът му казваше да удари на север, да продължи с първоначалния си план за поход срещу Децим Юний. Легионите от Брундизиум вече бяха отказали веднъж да изпълнят заповед. Бяха готови да го разкъсат на парчета, когато си мислеха, че той е един от одобрилите убийството на Цезар. Как ли щяха да реагират, когато разберат, че им е наредено да атакуват наследника му? Богове, та това бе невъзможно! Северът на Децим Юний беше готов да падне и той разполагаше с необходимите сили да го победи. В същото време обаче не смееше да остави Октавиан с два легиона на негово разположение. Истинският Цезар бе постигнал много и с по-малко хора.

Погледна отново маршируващите редици. Черпеше увереност от вида на трийсетте хиляди мъже. Знаеше, че ако поддържа дисциплината, може да принуди Октавиан да се предаде. А после Сенатът да се оправя с него. Докато некадърници като Бибил решаваха съдбата на Октавиан, никой нямаше да следи него, Марк Антоний. И той пак можеше да поведе легионите на север.

Стените на Рим бяха по-ниски от много постройки, намиращи се между тях. Тъмните грамади на жилищните сгради се извисяваха над тримата мъже, които стояха на каменната пътека над една от портите. Най-бедните семейства живееха на шестия и дори на седмия стаж, без достъп до вода и с безрадостното осъзнаване, че имат малко шансове да се спасят при евентуален пожар. Светлините от лампите им през отворените прозорци приличаха на Октавиан на звезди над хоризонта, твърде високо, за да са част от града долу.

Агрипа и Меценат се бяха облегнали на вътрешния парапет на стената. Самият град не беше застрашаван от времето на Спартак и неговата армия от роби, но защитните съоръжения все още се поддържаха, наред с цялата мрежа поддържащи постройки и стълби. В по-нормални времена едно от задълженията на градските стражи бе да вървят по стените, най-вече за да гонят хлапета или млади любовници, отколкото да следят за евентуална заплаха. Тези рутинни задачи обаче бяха зарязани, откакто легионите се настаниха на форума и целият град очакваше със страх развързката.

Тримата приятели бяха сами на пустата пътека, но въпреки това говореха тихо и нито за миг не забравяха, че сенаторите биха дали мило и драго да подслушат плановете им.

— Не е нужно да се тревожиш за Силва и Павлиний — каза Агрипа. — Няма да изменят отново на клетвата си, независимо от обещанията и заплахите на сенаторите. Това би им струвало твърде много. Само боговете знаят какво наказание може да им наложи Сенатът. Най-малкото екзекуция на старшите офицери. Нещата стоят така, че животът им е свързан с нашия.

Октавиан го погледна и кимна. Луната беше почти пълна и звездите светеха достатъчно ярко, за да осветят града с бледата си светлина. Чувстваше се уязвим на стената, но трябваше да признае, че няма как да намерят по-спокойно място. Разсеяно подритна един камък и се загледа как изчезва в мрака долу.

— Не се безпокоя за верността им. Тревожа се от това какво ще правим, когато консулт дойде от Брундизиум с шест легиона.

Агрипа извърна поглед. Не му се искаше да каже онова, което мислеше през дните на преговори със Сената. Имаше усещане за напредък до този следобед, когато в Рим пристигна пратеник на Марк Антоний. Само за един час сенаторите успяха да възвърнал донякъде разколебаната си увереност и новината за връщащите се легиони вече се разнасяше из замрелия от страх град. Агрипа раздражено срита един камък. Бяха се събрали тук не да обсъждат как да превърнат преговорите в триумф, а как да предотвратят унищожението и опозоряването си.

Меценат се изкашля, изглежда ги и каза:

— Намираме се в затруднено положение. Кажете ми, ако греша някъде. Ако не предприемем нищо, след няколко дни ще видим

легионите на Сената. Не разполагаме с достатъчно хора, които да отбраняват дълго стените. Ако използваме останалото ни време да езекутираме Гай Требоний, Светоний, може би Бибил и неколцина други, само ще разгневим консула още повече и ще го направим още по-малко склонен да ни пощади живота. Нали няма да изоставиш легионите и да избягаш?

— Не — изсумтя Октавиан.

— В такъв случай мисля, че ще бъдем убити след няколко дни и главите ни ще бъдат набити на стената като предупреждение за другите. Е, поне ще се радваме на добра гледка.

— Трябва да има начин да се излезе от положението! — каза Октавиан. — Ако можех да накарам онези кучи синове в Сената да направят поне една отстъпка, бих изтеглил легионите, без това да прилича на пълно поражение.

— Веднага щом им стана ясно, че нямаш намерение да ги избиеш, те разбраха, че са спечелили — продължи Меценат. — Е, поне за това все още има време. Ще получиш своята отстъпка, например куриатното постановление, след което ще се изтеглим някъде, където Марк Антоний няма да се чувства принуден да ни атакува. Проблемът е оставането на форума. Той трябва да реагира на това!

Октавиан поклати глава. Бяха обсъждали многократно въпроса, но това бе черта, която нямаше да прекрачи. В отчаянието си беше мислил за няколко убийства за назидание, но подобна постъпка щеше да съсипе начина, по който гледаха на него хората. Ако се намираше срещу Освободителите на бойното поле, нещата щяха да са съвсем различни, но позицията му изцяло зависеше от това да бъде застъпник за старата република и властта на закона. Дори Цезар не беше опразнил пейките на Сената и бе отказал да го провъзгласят за цар. Изръмжа раздражено. Амнистията можеше да се отмени, сигурен бе в това, но все още не бе намерил нужния му лост, за да го постигне.

— Още не си опитал с подкупи — обади се Агрипа и приятелите му се обърнаха към него. Той сви рамене на лунната светлина. — Какво толкова? Нали каза, че би се вслушал във всичко.

— Те си мислят, че е достатъчно само да изчакат, за да видят как падаме — горчиво рече Октавиан. — Не мога да им предложа нищо, което да не могат да получат така или иначе след смъртта ми.

Меценат се загледа замислено в ярката луна, после кимна.

— Значи нямаме друг избор. Не можеш да си позволиш да останеш безсмислено тук само за да бъдем избити и двата легиона да бъдат унищожени. Трябва да изведем войниците от Рим и да оставим всичко това в миналото. Загуба е, но човек се учи от загубите, ако оцелее.

Октавиан отвори уста, но отчаянието го остави без думи. Не можеше да се отърси от чувството, че Цезар би видял изход. Отчасти именно споменът за делата на Цезар го бе подтикнал да окупира форум, но след първия ден нищо не вървеше по начина, по който се бе надявал.

Агрипа видя безутешността на приятеля си и заговори с дълбокия си глас:

— Знаеш ли. Цезар е изгубил първата си битка в гражданската война. Бил пленен недалеч от тази порта и подложен на мъчения. Изгубил всичко — положението си, богатството си. *Всичко*. Да паднеш, но да станеш и да продължиш напред, не е край, нали? Стига да си жив, можем да започнем отначало.

— Разполагам с два легиона в центъра на Рим и през следващите няколко дни никой няма да бъде достатъчно близо, за да ме спре — рязко рече Октавиан. — Трябва да имаме някакви шансове. *Трябва!*

— Само онези, които не искаш да обмислиш — отвърна Меценат. — Поне ми позволи да пратя една центурия да прибере Светоний. Мога да го направя още тази нощ, Октавиане, докато онова надутото лайно спи. Какво значение има точно сега говоренето за съд и законна екзекуция? Нямах власт за подобни неща, не и днес. Но поне това можеш да направиш.

Октавиан погледна на юг, към чезнеция в далечината Апиев път. Не след дълго легионите на консула щяха да се появят по него. Виждаше ги в ума си, как пристигат и слагат край на всичките му надежди.

— Не. — Той стисна юмруци. — Казах ти вече. *Те* са онези, които заговорничеха и действаха тайно. *Те* са убийците. Ако не бъда защитник на републиката, ако покажа неуважение към закона и убия сенатор в дома му, няма да имам никакви позиции пред народа на Рим.

И взе горчивото решение, продиктувано от безизходицата.

— Легионите да се приготвят за път. Имаме още няколко дни. Може би дотогава ще успея да изкопча нещо от онези глупаци

сенаторите.

По Апиевия път се бяха появили цели селища, обслужващи пътуващите. По цялата му дължина можеше да се купи всичко — от стъкло, бижута и платове до топла храна и дори коне.

Легионите от Брундизиум минаваха покрай всички обичайни места за спиране, подкарвани с възможно най-високо темпо от странната настойчивост, обсебила Марк Антоний. При крайна необходимост войниците можеха да изминат по трийсет мили на ден на добър път, макар че консулт започна да губи хора от навяхвания и изтощение. Поне онези с очевидно разранени крака и подути колене и глезени не бяха наказвани. Един-двама щастливци от центурията им оставаха да наглеждат групи от по десет-дванайсет в най-близката крайпътна странноприемница. Рим беше съвсем близо и щяха да настигнат бързо частите си — в противен случай можеха да изгубят ивици кожа по гърбовете си.

Марк Антоний даде заповедта за спиране едва когато се увери, че се намират на един ден път от града. Благодарение на хранените с овес коне той и легатите бяха сравнително свежи в сравнение с придвижващите се пеша мъже, но въпреки всичко цялото тяло го болеше.

По залез-слънце той влезе в двора на една странноприемница, която изглеждаше така, сякаш е била издигната още докато са полагали камъните на пътя. Млади прислужници, може би децата на собственика, изтичаха да се погрижат за коня му и бързо прибраха хвърлените им монети. Марк Антоний влезе през ниския вход и се огледа за масата, на която бяха легатите.

Те стояха прави и го гледаха внимателно, докато приближаваше. Рим беше съвсем близо и Марк Антоний знаеше, че трябва да им каже защо е наложил такова убийствено темпо. Така войниците щяха да разполагат само със сутринта, за да чуят и осъзнаят новината. И с малко късмет щяха да са на форума, преди да имат време да се замислят дали да не се разбунтуват срещу новите заповеди.

— Къде е Либурний? — попита Марк Антоний. — Той би трябвало да е дошъл пръв тук.

Легатите не отговориха. Заспоглеждаха се и поглеждаха и момичето, което поставяше кани с рибен сос на масата.

— Е? — остро попита Марк Антоний.

— Четвърти Железен не спря — каза легат Букцион. — Аз... помислихме, че ти си наредил така.

— Как така не е спрял? Не съм давал такава заповед. Прати ездач с нареждане да се връщат.

— Слушам — отвърна Букцион и излезе да предаде заповедта на някой войник.

Марк Антоний седна и даде знак на останалите да се настаняват. Сипа си пикантен рибен сос в чинията, подуши го със задоволство и си отчупи хляб, за да топне. Докато лапваше първия залък, си даде сметка, че сътрапезниците му са сковани и се чувстват неудобно в негово присъствие.

Букцион се върна и също седна. Марк Антоний го погледна. Букцион беше направо старец в сравнение с другите легати: дълбоки бръчки браздяха страните и челото му. Кафявите му очи бяха изпълнени с необяснима тревога.

— Изпратих вестonosец — каза той.

— Нали щяхме да обсъдим... трудностите, които имаме, Букцион — обади се един от другите легати.

Букцион го изглежда кръвнишки, но понеже Марк Антоний го гледаше, кимна и каза:

— До мен достигнаха някои... слухове, консуле. Имам в легиона си доверени хора, които знаят, че няма да ги държа отговорни, ако съобщават какво се говори сред войниците.

Марк Антоний се намръщи.

— Войниците са положили клетва, легате. Да ги шпионираш след това означава да подрониш тяхната чест, както и своята. Настоявам незабавно да прекратиш това.

Букцион кимна.

— Прав си, консуле. Научих обаче нещо достатъчно сериозно, за да го съобщя и на теб, независимо какъв е източникът.

Марк Антоний го гледаше и дъвчеше бавно.

— Продължавай. Аз ще преценя дали е сериозно.

— Войниците са чули за новия Цезар, консуле. И то не само моите хора. Легат Либурний ми каза същото вчера. Можеш ли да го потвърдиш?

Марк Антоний се вцепени. Трябваше да се сети, че легионерите би трябвало вече да са научили новината. Вървяха заедно по цял ден и всеки слух се разпространяваше като обрив. Изруга наум. Трябваше да изгори заповедта на Сената, но вече бе твърде късно за това. Скръсти ръце на гърдите си и се опита да скрие обхваналото го раздражение.

— Както и да се нарича Октавиан — заяви той, — ще се разправя с него, когато вляза в града. Ако това е всичко, което си чул...

— Искане ми се да беше, консуле. — Букцион пое дълбоко дъх и събра кураж за реакцията, която щеше да последва. — Войниците казват, че няма да се бият срещу Цезар.

На масата се възцари тишина.

— Това означава бунт, легате — каза Марк Антоний. — Да не би да ми казваш, че хората ти още не са си научили урока?

— Аз... съжалявам, консуле. Реших, че това е нещо, което трябва да знаеш.

— И правилно си решил, макар че започвам да се съмнявам в уменията ти да командваш, щом реагираш по този начин. Вътрешните въпроси на легиона трябва да си остават вътрешни, Букцион! На твое място изобщо не бих се замислил да накажа с бичуване неколцина утре сутринта. Командващият не трябва да научава всичко, което става, знаеш го много добре! Защо ме занимаваш с разни слухове?

— Консуле, аз... мога да се справя с неколцина глупаци, които подбуждат останалите, но доколкото разбрах, половината от хората заявяват, че няма да се сражават срещу Цезар. Не и в Рим.

Марк Антоний изчака прислугата да поднесе печените пилета и да излезе и продължи:

— Всички вие сте старши офицери. Чуйте какво ще ви кажа. Рим дава на войниците ви всичко — заплата, положение, чувство за братска солидарност. Но хората ви ще се подчинят на дисциплината, защото са римляни.

Махна безсилно с ръка, мъчеше се да намери подходящите думи, с които да обясни мисълта си ясно на сътрапезниците си, които го гледаха озадачено. Преди да успее да продължи, един от тях — легат Сатурний — се окашля и Марк Антоний разтърка раздражено врата

си. Досега Сатурний не беше успял да го впечатли с нищо, освен че нямаше и капка срам, когато се домогваше до благоволението му.

— Да? — каза Марк Антоний.

— Ами... — почна Сатурний и се наведе над масата. — Войниците много често са с нечист произход, консуле. Мисля, че проблемът е в това. Как можем да очакваме синовете на проститутки и търговци да разберат идеалите ни? Те се поддават на всяка нова мода, на всеки безумен оратор в републиката. Преди няколко години се наложи да заповядам да удушат един агитатор, защото преписваше речите на някакъв гръцки политик. Малцината грамотни четяха тайно опасните му идеи на останалите. Само един човек едва не разби с покварата си цял легион!

И Сатурний погледна Марк Антоний с очакване да бъде похвален, но консулт го гледаше студено. Без изобщо да се усети, Сатурний изтри мазнината от устата си и продължи:

— Простите войници са като непослушни деца и трябва да бъдат възпитавани по същия начин. — Започна да си дава сметка, че останалите не споделят мнението му, и се поколеба. — Те разбират само от това, както каза и самият консул.

Всички мълчаха. Сатурний ги огледа объркано, изчерви се и попита:

— Не съм ли прав?

— Не подобава да говориш такива неща, нито да ми приписваш думи, които не съм казал — отвърна Марк Антоний. — Не знам къде си служил, Сатурний, но аз съм виждал тези синове на проститутки и търговци да рискуват живота си, за да ме спасят от неминуема смърт. Казах, че те са римляни. И последният от тях струва нещо.

Сатурний се изчерви още повече и измънка:

— След екзекуциите в Брундизиум си помислих, че споделяш същите възгледи. Извинявам се, ако не е така.

Марк Антоний го изгледа намръщено.

— В Брундизиум те разбираха, че наказанието *трябва* да се наложи. Да не мислиш, че ми достави удоволствие да заповядам да убият сто престъпници? Бях в правото си да нареда *децимация* на всеки легион — а това означаваше да отнема живота на три хиляди души, Сатурний. Това, което направих, беше демонстрация на сила и дадох да се разбере, че няма да се уплаша от гнева им. Онези с

достатъчно ум разбраха, че съм спасил повече, отколкото съм убил. И което е по-важно, сплотих останалите. Върнах им достойнството и честа им.

Извърна се от Сатурний, давайки да се разбере, че разговорът е приключил, и заговори отново на Букцион:

— Октавиан е приел име, което е скъпо на хората ни. Това изобщо не е изненадващо, още повече че самият Юлий Цезар създаде повечето от легионите, представени на тази маса. Разбира се, че ще кажат, че няма да се бият срещу осиновения му син! Бих се изненадал, ако не го бяха направили.

Замълча за момент. Даваше си сметка, че трябва да задържи присъстващите на своя страна.

— Властта ни си има граници и не можем да караме войниците да правят всичко, което заповядаме. Легионите могат да бъдат принуждавани само донякъде, а нататък трябва да бъдат водени. Виждал съм го. Виждал съм как самият Цезар говореше на разбунтували се легиони, като рискуваше собствения си живот. — Погледна презрително Сатурний. — Ако се отнасяте с тях като с деца или кучета, те рано или късно ще се обърнат срещу вас. Дисциплината е в основата на всичко, но те не са гърци или изрисувани гали. Те са римски мъже, които разбират нещо за републиката, макар че невинаги могат да го изразят с думи. Е, вие трябва да им дадете тези думи — ти, Букцион, ти, Сатурний. Трябва да им напомните, че Цезар може и да го няма, но че републиката все още може да бъде възстановена. Няма да позволя някакво си русокосо момченце да претендира за авторитета на моя приятел, независимо какво пише в старото завещание за осиновяването му. *Няма нов Цезар.* Това им кажете.

Букцион се беше умислил. Ако не друго, той разбираше положението. Някои от старшите му офицери се бяха осмелили да говорят с него, а консулт като че ли не си даваше сметка колко сериозна е ситуацията. Марк Антоний обаче го гледаше настоятелно и на него не му оставаше друго, освен да кимне и да нападне мълчаливо храната си.

Смениха се две блюда, преди някой да каже още нещо освен кратки коментари за кухнята. Марк Антоний мислеше за Сената и какво ще поискат от него, когато се върне. Надяваше се Октавиан да се предаде и да не го принуждава да подлага хората си на още изпитания.

Не можеше да пренебрегне предупрежденията на легатите, макар да беше ядосан на Букцион, че е оплескал нещата. Ако „Цезар“ бъдеше заловен бързо, това щеше да сложи край на приказките, които бе научил легатът.

Когато вечерята приключи, вече беше станало късно. Марк Антоний беше много уморен и си мечтаеше за стая с огнище. Докато ставаше от масата, незабавно последван от легатите, отвън се чу чаткане на копита. Пратеникът на Букцион влезе в таверната и тръгна право към консула.

— Докладвай — каза Марк Антоний. — Спряха ли? Започвам да си мисля, че избързах с издигането на Либурний.

— Не спряха, консуле — нервно отвърна пратеникът. — Препуснах до предните редици и се опитах да стигна до легата, но трима от офицерите му изтеглиха мечове веднага щом ме видяха. И казаха да ти кажа...

Спря, когато осъзна, че ще трябва да повтори оскърблението пред легатите. Марк Антоний разбра опасенията му и вдигна ръка.

— Кажи ми смисъла.

— Няма да се върнат, консуле. Смятат да се бият на страната на Цезар.

Марк Антоний изруга и погледна Букцион, който стоеше като попарен — много добре осъзнаваше, че гневът на консула ще се стовари върху него.

— Връщайте се при легионите си. Щом Либурний може да продължи през нощта, значи можем и ние. Ще го настигна, кълна се!

Смаза напиратата прозявка. Проклинаше и себе си, и хората си. Щом легионите вече бяха размирни, нощното мърморене срещу консула никак нямаше да подобри положението. Докато нареждаше да оседлаят конете, реши, че Октавиан трябва да бъде убит. Младежът си беше избрал име, което го правеше твърде опасен, за да остане жив.

Отвън театърът на Помпей беше внушителен, точно както бе възнамерявал отдавна мъртвият му създател. Макар Гай Помпей да беше умрял в Египет преди години, името му се беше запазило във великолепието на сградата, която се издигаше там, където някога се ширеше зеленото Марсово поле. Дори Цезар не би могъл да плати за

изцяло мраморни блокове, но стените бяха покрити с млечнобял камък със светли жилки, който проблясваше на слънцето. Около основната сграда имаше паваж от варовикови плочи, свършващ при високите колони, които поддържаха изсечения от бял мрамор портик.

Сенаторите бяха излезли навън да посрещнат Октавиан. Всички до един бяха облечени в бели тоги, обточени с пурпурна ивица, и представляваха впечатляваща гледка, докато стояха на група и го очакваха. Бяха отхвърлили всичките му искания и самоувереността им беше нараснала.

Октавиан беше избрал да носи броня с ясното съзнание, че така ще изглежда в контраст с цивилната власт. Спусна се по Капитолий с три центурии, едната съставена изцяло от центуриони. Те представяха претенциите му за властта в града и ако сенаторите бяха в бели дрехи, неговите хора поне блестяха.

Когато копитата на коня му зачаткаха по камъка, Октавиан огледа тълпата сенатори. Видя Бибил и Светоний един до друг, както винаги. И двамата познаваха Цезар, особено Светоний. Личеше, че изминалите години не са били милостиви към тях, но жестокостта им бе като изписана по увисналата им плът. Октавиан неволно сравни себе си с тези старци и изправи гръб. Поведо центуриите право към тях, без да е нужно да дава нови заповеди. Хората му се подредиха в свършени редици срещу сенаторите. Възцари се пълна тишина, нарушавана единствено от крясъците на птиците високо в небето. Нито един от сенаторите нямаше да заговори пръв. Октавиан бе сигурен в това. Двамата с Меценат бяха обсъдили протокола и той се усмихна на стоящите пред него сановници.

— Извиках ви тук, за да обявя, че ще платя лично завещаното от Цезар, като започна с тристате сестерции за всеки гражданин на Рим. — Испита задоволство от гневното им мърморене заради избора му на думи. — Предполагам, че ще се откажете от вашите части. В края на краищата сенаторите също са граждани на Рим, нали? Но ако желаете, ще ви изпратя сумите по домовете ви в града.

Надяваше се да доловят скритата заплаха, преди да продължи с основното си искане. Че знае къде живеят. Повечето със сигурност разбраха намека.

Бибил пристъпи напред. Масивното му туловище беше добре скрито от гънките на тогата му. С дясната си ръка придържаше дрехата

си, месестите му пръсти вече лъщяха от пот.

— Ще го кажа отново. Няма да се пазарим, нито да преговаряме, докато на свещения форум има легиони, Октавиане. Ако нямаш да добавиш нищо ново, съветвам те да се върнеш в града и да чакаш полагащото ти се правосъдие.

Октавиан потисна внезапно надигналия се гняв. Приказките точно на този за правосъдие целяха да го вбесят, така че се овладя.

— Отказахте всички мои искания, сенатори — проехтя гласът му. — Защото бяхте сигурни, че няма да извадя меч срещу представителите на родния си град. Онова, което исках от вас, бе справедливо, но вие продължавахте да защитавате убийци. Това ще приключи. Виждам сред вас сенатор Светоний. Днес ще го отведе, за да бъде съден на форума. Дръпнете се и го оставете да дойде сам при мен. С търпението си показах своето уважение към закона, макар зад мен да стоят легиони. Можете да сте сигурни, че той ще получи от ръката ми единствено правосъдие. Но *ще* го получи.

Както беше наредил предишната вечер, десетима от най-доверените му центуриони излязоха от редиците и тръгнаха към Светоний преди сенаторите да имат време да реагират. Щом направиха няколко крачки, Бибил изкрещя:

— Ние сме недосегаеми! Не можете да докосвате член на височайшия Сенат. Боговете ще прокълнат всеки, който се противопостави на волята им.

След тези думи сенаторите зашумяха гневно и пристъпиха напред, вдигнали ръце срещу бронираните войници. Бяха многобройни и препречиха пътя на центурионите до Светоний, който се сви уплашено, заобиколен от четиристотинте си колеги.

Един от центурионите погледна неуверено към Октавиан, докато останалите продължиха напред. Сенаторите не бяха посмели да извадят камите си, но се скупчваха на групи, които не можеха да бъдат разделени без насилие. Октавиан кипеше — знаеше, че е достатъчна само една негова дума и от сенаторите щяха да останат само кървави парцали. Меценат беше сигурен, че ще откажат, но Октавиан не беше очаквал да види проява на кураж от тези хора, още по-малко да издържат на ужаса да се изправят срещу калени легионери.

— Отстъпете, центуриони — нареди той, бесен на всички тях, както и на самия себе си.

Легионерите отстъпиха. На Октавиан не му оставаше друго освен да гледа кръвнишки зачервените сенатори. Ръката му трепна към дръжката на меча. Честта го държеше като окови, но едва понасяше злобното ликуване, изписано на лицата на Бибил и Светоний.

Отново настъпи тишина, нарушавана единствено от тежкото дишане на присъстващите. Един центурион се обърна към Октавиан и видя някакво движение по склона на Капитолий. Ездач препускаше в галоп към Марсово поле. Октавиан се обърна да види какво е привлякло вниманието на войника и сърцето му се сви. Дни наред очакваха с ужас вестта и имаше само едно нещо, което можеше да накара пратеника да препуска така тази сутрин. Сенаторите още го чакаха да заговори и когато той го направи, гласът му бе тих и студен.

— Тъй като нося името на Цезар, няма да пролея още кръв по тези камъни. Търпението ми обаче си има граници. Казвам ви съвсем сериозно — *не разчитайте* отново на него.

Думите му не бяха достатъчни да изтрият подигравателната усмивка на Бибил, но Октавиан знаеше, че времето му е изтекло. Задавен от яд, той обърна коня си и го подкара към ездача. Центурионите се строиха и тръгнаха след него, като оставиха сенаторите зад гърба си.

Щом се срещнаха, младият екстраординарий отдаде чест. Октавиан му отговори и погледна към Рим. Не знаеше дали ще го види отново.

— Забелязани са легиони, Цезар. По Апиевия път — докладва войникът.

Октавиан кимна и отвърна:

— Върни се и кажи на легат Силва да изведе хората си възможно най-бързо. Приключих тук. Ще ги чакам на Марсово поле.

Скоро първите редици се появиха на хребета на Капитолий. Легионите излизаха от града без възгласите и ликуването, известило пристигането им. Маршируваха мрачно — знаеха, че Марк Антоний приближава Рим с три пъти повече хора.

Меценат и Агрипа стигнаха първи до Октавиан. Меценат кимна към сенаторите, които още стояха пред театъра и гледаха, и макар че бе предвидил какъв ще е отговорът, попита:

— Отказаха ли?

Октавиан кимна и каза:

— Трябваше да ги избия.

— Ти си по-добър човек от мен. Ще се запомни, че не си го направил, макар че си разполагал с тази възможност. Поне няма да могат да те обвинят, че си безчинствал. Това пак е нещо.

Октавиан погледна покрай него към блестящите редици, маршируващи от Рим. Ако всичко друго се провалеше, беше се разбрал с легатите да продължат на север по Касиевия път.

— Наистина ли е нещо? — попита горчиво.

— Може би не — отвърна Меценат и се ухили. Агрипа изсумтя, макар че и двамата останаха доволни, когато видяха, че Октавиан също се усмихва. — Но би могло. Все още разполагаш с два легиона и ще сме далеч в Арециум. Имам малка къща там и мястото е достатъчно приятно.

— Значи препоръча да прекараме зимата в Арециум, защото имаш дом там? — невярващо попита Агрипа.

Меценат прочисти гърлото си и извърна поглед.

— Не... съвсем. Все пак не е огромен като имението ми в Мантуа, нали разбираш. Но Арециум е тихо градче, далеч от основните пътища.

Октавиан поклати глава. Неусмиримият нрав на приятеля му повдигаше духа му. Беше рискувал и загубил, но Меценат като че ли изобщо не се смущаваше от това. Октавиан се ухили и настроението му се пооправи.

— Е, да тръгваме тогава — рече той. — Сенаторите гледат. Да се оттеглим с поне малко достойнство.

Смуши коня си с пети. Отчаянието и гневът му вече се разпръскваха като мъгла от ветреца.

Когато в далечината се появиха стените на Рим, изтощеният Четвърти Железен спря и легат Либурний изпрати пратеници със спешни съобщения. Преди убийството на Цезар самата идея за бунт беше немислима. Либурний почеса ушите на коня си и се замисли за изминалите месеци. Беше един от водещите гласове, когато решиха да не изпълнят заповедта на Сената да се върнат в града. Трудно беше да се опише усещането за хаос, минало през легионите в Брундизиум. Мнозина от войниците се бяха сражавали рамо до рамо с Цезар в Гърция, Египет и Галия и малцина бяха онези, които не бяха виждали Бащата на отечеството или не го бяха чували да изнася речи през годините. Някои дори си спомняха с огромна гордост думите, които той бе отправил лично към тях. Войниците бяха обвързани с клетви, които бяха толкова част от тях, колкото бронята и традициите им, а недекларираната им вярогност бе още по-дълбока. Те бяха хора на Цезар. Преминаването им под командването на сенаторите, които го бяха убили, не беше заповед, на която биха се подчинили.

Либурний гледаше града пред себе си, изненадан от огромното удоволствие, което изпитва, че се е прибрал у дома. Не беше виждал Рим от години, а ето че сега се връщаше начело на току-що разбунтувал се легион, несъмнено гонен по петите от вбесения консул. След издигането му за легат това не беше точно начинът, по който беше гледал на развитието на кариерата си. Тази мисъл го накара да се усмихне иронично. И все пак, когато търсеше поводи за съмнение в постъпката си, не откриваше такива. Хората му не знаеха за услугата, която му се дължи, нито дори това, че се е срещал с новия Цезар. Знаеха само за името и осиновяването, белега на фамилията, свързващ Октавиан с човека, който беше създал легиона им. И това им беше достатъчно.

Когато Либурний разкри пред тях решението си да тръгне на север и да се присъедини към бунта на Цезар, войниците бяха твърде предпазливи, за да го приветстват, но си личеше, че са доволни. Либурний поклати глава, развеселен от самия себе си. През всичките

си години като трибун изобщо не бе подозирал каква популярност си е спечелил. Беше изненадващо колко много му харесваше това — а винаги беше смятал, че се намира над желанието да търси одобрението на онези, които командва. Отлично съзнаваше, че няма шансове да бъде лъв в Рим, подобно на Марий, Сула или самия Цезар. Беше доволен от ранга си и от това, че хората му му се подчиняват и са дисциплинирани. Убийството на Цезар го бе потресло толкова, колкото и войниците, и бе променило начина, по който гледаше на света.

Въздъхна с облекчение, когато видя първия от пратениците да се връща в галоп. Марк Антоний едва ли беше далеч зад него. Последното, което Либурний искаше, бе да бъде притиснат до стените на града, преди да успее да се присъедини към Октавиан. Хората му бяха уморени и с подбити крака, но въпреки това не бяха спирали цяла нощ — бяха поддържали максималното възможно темпо, при това без да оставят хора зад себе си. Независимо дали решението за бунт бе правилно, или не, връщане назад нямаше и те го знаеха.

Екстраординарият беше зачервен и плувнал в пот. Конят му се подхлъзна на мокрите камъни и задните му крака се подгънаха, когато войникът дръпна юздите.

— Легионите на Цезар са напуснали града и са тръгнали на север.

— Мътните да го вземат! — изруга изуменият Либурний. — Преди колко време са тръгнали? Какви части са останали в града?

— Не зная. Питам някакъв жрец. Веднага щом научих новината, обърнах и препуснах обратно.

Доброто настроение на Либурний се изпаряваше стремително, за да се смени с горчивина. Днес нямаше да влезе в Рим, не и сам. Консултът и петте други легиона се приближаваха бързо.

— По кой път са тръгнали? — остро попита той.

Младият ездач поклати глава, че не знае, и обърна коня си.

— Ще разбере.

Препусна обратно към града, а Либурний видя тревогата и страха по лицата на всички, които бяха чули донесенията. Новината се разпространяваше бързо по редиците.

— Защо трябва да приемаме, че Цезар ни е очаквал? — попита той високо. — Не е знаел, че идваме да се присъединим към него.

Центуриони! Поведете Четвърти Железен покрай стените на града до Марсово поле. Трябва да го догоним.

За негово задоволство най-близките войници се ухилиха и въпреки изтощението тръгнаха в крак.

Марк Антоний гневно дръпна юздите на коня си. Можеше да надуши собствената си пот, а лицето му бе покрито с четина. Тази сутрин най-малко от всичко му се разправяше с легат Букцион.

— Защо не изпълни заповедта ми и нареди на хората си да спрат? — остро попита той. — Можеш да почиваш, когато стигнем града.

Другите четири легиона продължаваха да маршируват уморено през последните мили по Апиевия път, докато войниците на Букцион стояха строени и с наведени глави. Изглеждаха съсипани. Бяха вървели цяла нощ, преодолявайки още двацет и две мили след трийсетте, които бяха изминали през деня.

Легатът подobaващо отдаде чест, макар че очите му бяха зачервени от умора.

— Опитах се да те предупредя, консуле. Не исках да се измъквам в нощта. — Той пое дълбоко дъх. — Моят легион няма да продължи с теб, консуле.

Марк Антоний го зяпна. Отначало не можа да проумее онова, което така спокойно му казваше легатът. А когато най-сетне разбра, стисна зъби и ръката му легна върху дръжката на меч.

— Разполагам с четири легиона, които мога да върна още сега, легат Букцион. Изпълнявай заповедта ми, или ще бъдеш обесен.

— Съжалявам, консуле, но не мога да изпълня тази заповед — отвърна Букцион. И за най-голямо изумление на Марк Антоний се усмихна. — Девети Македонски няма да вдигне оръжие срещу Цезар.

Едва сега Марк Антоний си даде сметка, че разговорът им се следи внимателно от хората на Букцион. Стояха като кучета на каишки, готови да се хвърлят напред. Пръстите им опипваха дръжките на копията и никой не извъръщаше поглед. Не можеше да нареди на охраната си да арестува Букцион. Едва сдържаната агресия на легионерите ясно показваше какви ще са последиците от подобна заповед.

Марк Антоний се наведе в седлото си и заговори тихо, за да не го чуят войниците.

— Както и да се развият нещата, Букцион, каквото и да се случи в града, в Рим няма сила, която да не накаже бунт и измяна. Вече никой няма да ти има доверие. Девети Македонски ще бъде заличен от сенатския списък и разтурен, независимо дали от мен, или от самия Сенат. Нима ще превърнеш хората си в разбойници и бездомни предатели, които да ги е страх да заспят нощем и непрекъснато да се оглеждат дали някой няма да ги нападне? Помисли си хубаво, преди да си отишъл твърде далеч и да не мога да те спася от собствената ти глупост.

Думите му удряха Букцион като юмруци, но въпреки това устните на легата се свиха в тънка бледа линия.

— Хората ми мислят също като мен, консуле. Те могат да бъдат принуждавани до една степен, а нататък трябва да бъдат водени, ти сам го каза.

Марк Антоний го изгледа свирепо. Не обичаше да му повтарят собствените му думи.

— В такъв случай се надявам да се видим отново — каза той.

— В по-добри времена.

Консултът обърна коня си и с рязко кимане заповяда на охраната си да го последва. Беше изгубил вече два легиона и лесно можеше да определи накъде вървят нещата. Стисна зъби и препусна след онези, които му бяха останали.

След няколко часа — легионът на Букцион продължаваше по Апиевия път — Марк Антоний вече се беше отклонил на север, заобикаляйки града отдалеч.

Легатът стигна до широката ивица кална стъпкана трева, останала след преминаването на двайсетте хиляди мъже, които се губеха в далечината, и извика един екстраординарий.

— Препусни напред към Цезар. Кажи му, че Девети Македонски е с него и че консулт Марк Антоний вече не се движи към Рим. И ако видиш легат Либурний, предай му, че има да ме черпи.

Конникът препусна в галоп, а трибунът на Букцион, Патрокъл, се приближи до легата. Беше млад, едва двайсетгодишен, от добра римска

фамилия. Загледа се в отдалечаващия се пратеник.

— Надявам се Цезар да оцени какво рискуваме в негово име — каза той. На единия му клепач се бе появила голяма розова пъпка с бял връх, от която окото му почти се беше затворило. Той я почеса раздразнено.

— Трябва да запариш пъпката, когато стигнем в Рим — каза му Букцион.

— Не се безпокоя за окото си, а за другото. Майка ми ще припадне, когато научи, че съм се разбунтувал.

— Разбунтувал си се за *Цезар* — меко рече Букцион. — Повярвал си в *него*, в Цезар и в неговия осиновен син, а не в Сената, който го уби. Така че това изобщо не е бунт.

Атмосферата в театъра на Помпей кипеше, изпълнена с паника и гняв, — отделните групи сенатори се опитваха да се надвикат една друга. Крехкото примирие, съществувало, докато легионите на Октавиан бяха на форума, се беше разпаднало веднага щом войската потегли на север. Без назначени консули, които да поддържат реда, дебатът бързо се израждаше и тази сутрин Бибил беше бламиран като говорител от силна група сенатори. Принуден да се оттегли, той седна на мраморните пейки със Светоний и останалите от кликата си и зачака удобен момент да върне удара.

Хирций и Панса стояха пред сенаторите. С всеки ден срокът на встъпването им в консулска длъжност приближаваше и двамата бяха използвали това, за да се наложат над другите. Хирций избираше на кого да даде думата. Изчака поредната размяна на взаимни обвинения и аргументи, след което отново се обърна към събралите се.

— Сенатори, няма място за врява! Хора рискуваха живота си, за да ни доставят всички нужни ни факти за вземане на решение. Достатъчно! Рим е уязвим, докато не пристигнат легионите от Остия. Те вече са на сушата. Нима ще изгубим цял ден в безсмислени караници! Сенатори, замълчете!

Под свирепия му поглед сенаторите се умълчаха, отначало на групи, после всички. Засадаха трети пореден ден и през цялото това време новините ставаха все по-лоши. Всички си даваха сметка за настроенията в града. Без легионите, които да поддържат реда,

престъпността беше нараснала десетократно и мнозина разказваха едни и същи истории за кражби, изнасилвания и убийства. Сенаторите бяха безсилни и гневни, а липсата на ясен изход от положението само допринасяше за хаоса. Почти хиляда наемници стояха пред театъра и очакваха работодателите си да излязат. Само с тяхна помощ сенаторите можеха да се върнат по домовете си, но дори тогава около тях бързо се струпваше тълпа, която ги обсипваше с обиди и подигравки. Насилието беше повсеместно. През цялата си вековна история Рим никога не беше стигал до подобно пълно разпадане на реда и Хирций виждаше в очите на сенаторите колкото гняв, толкова и страх. Самият той не беше особено смутен. Смяташе, че в подобна атмосфера ще успее да се добере до много по-голяма власт, отколкото при нормални обстоятелства.

— Имам сведения от доста хора, които наблюдават движението на легионите около града — високо каза той. — Сигурен съм, че собствените ви клиенти и информатори ще потвърдят това. Няма съмнение, ситуацията е пагубна, но не и безнадеждна, стига да действате бързо.

Изчака внезапната тирада на един от по-възрастните сенатори и впери поглед в него, докато накрая онзи се умълча и си седна на мястото.

— Благодаря, сенаторе — каза Хирций с цялата язвителност, на която беше способен. — Но фактите са достатъчно ясни. Марк Антоний е повел четири легиона на север. Изгубих човек, който бе мой клиент дванайсет години, за да науча накъде е тръгнал. Знаем, че консулт има намерение да атакува лоялен член на Сената — Децим Юний.

От множеството се надигнаха викове и Хирций трябваше да повиши тон.

— Да, Марк Антоний пренебрегва авторитета ни! Няма смисъл да повтаряме едно и също. Въпросът е как да *реагираме*, а не какви са престъпленията на консула. Децим Юний разполага с не повече от три хиляди легионери, които поддържат реда в района. Той *ще* бъде разбит и там ще си имаме едно малко царство, което ще се надсмива над всеки наш ход. Може обаче и да не се стигне дотам. Обсъдих положението със сенатор Панса и двамата стигнахме до евентуално решение.

За първи път тази сутрин мъжете по пейките запазиха тишина и Хирций си позволи да се усмихне. Беше строг мъж, служил много години като трибун и легат начело на легиони.

— Искам само да ме изслушате, преди да се разлаете отново. С нищо не помагате с целия този вой и зъбене.

Неколцина замърмориха недоволно срещу подобно отношение, но Хирций не им обърна внимание.

— В Остия са се събрали четири свежи легиона от Сицилия и Сардиния. Ще бъдат тук след два дни. Освен тях има само една достатъчно силна армия в близост до консула, която би могла да осуети атаката му срещу Децим Юний.

Замълча. Очакваше сенаторите да запротестират, когато разберат накъде бие, но за негова изненада те мълчаха. Явно този път бяха наистина уплашени и като никога слушаха.

— Октавиан, или Цезар, както май трябва да го наричаме, разполага с четири пълни легиона. Четвърти Железен и Девети Македонски го последваха на север. Все още не знаем накъде се е насочил. С четирите легиона от Остия, който идват насам, това е цялата военна сила в Италия, сенатори. Въпросът е как да ги използваме най-добре, за да накажем нашия непослушен консул.

Замълча отново и погледна стоящия до него сенатор Панса, който кимна.

— Напомням ви, че този нов Цезар се въздържа от насилие срещу Сената, когато имаше всички възможности да прибегне до него. Смятам, че няма да сме изгубили спора с него, ако удовлетворим поне някои от исканията му. — Видя, че Светоний и Бибил се изправят, и продължи да говори, преди да са се обадили. — *Не съм забравил незаконната окупация на форума, сенатори, само че тя стана без никакво кръвопролитие и непочтеност. Въпреки това не бих се обърнал към него, ако той не командваше единствената сила, способна да се изправи срещу Марк Антоний!*

— Имаме само един избор, сенатори — викна той. — Дайте ми власт. Назначете ни със сенатор Панса за консули преди официално да сме встъпили в длъжност. Ние ще поведем четирите легиона при Цезар и ще поемем командването на обединена армия, способна да се справи с Марк Антоний. Консултът се разбунтува и трябва да бъде свален от

поста си. Кой друг освен консули имат правото да излязат срещу него, след като бъдат овластени от Сената да го направят?

Предложението му смути Бибил и той седна, за да помисли. Разбираше, че без Хирций и Панса в Сената ще останат малцина, способни да оспорят неговата позиция. Хиляда мъже от легионите в Остия щяха да са достатъчни, за да поддържат реда в Рим за известно време. Започваше да си мисли, че може да гласува за подобно решение.

Светоний обаче остана прав и извика:

— Какви отстъпки ще предложите на Октавиан в замяна на легионите му?

— Нямам намерение да отменям амнистията, Светоний — сухо отвърна Хирций. — Не е нужно да се безпокоиш за това. — Сенаторите се разкиснаха и Светоний се изчерви. — Младият Цезар поиска куриатно постановление, което можем да му дадем. Това е негово право и подобен жест не ни струва нищо. Освен това ще спечелим на своя страна добрите римляни, които разчитат на постановлението, за да могат да контролират и своята собственост. Всеки ден получавам настойчиви молби от тях. Освен това предлагам да му предложим поста пропретор и да го приемем отново в обществото, за да можем да го използваме. В момента той няма официален ранг и не мисля, че само с промяната в името ще постигне кой знае какво.

Явно удовлетворен, Светоний си седна. Хирций въздъхна с облекчение. Като че ли беше на път да спечели. Мисълта за кампания срещу Марк Антоний изобщо не го безпокоеше, особено със силите, с които щеше да разполага. Погледна Бибил, който го наблюдаваше. Усмихна се, когато видя довольната му физиономия. Такива като Бибил си мислеха, че управляват града, но те никога не бяха командвали легион и се интересуваха единствено от собственото си чувство за значимост. Когато двамата с Панса се върнеха като консули, щеше да се разправи с Бибил по същия начин, по който го бе сторил Цезар навремето. Усмихна се открито при тази мисъл и кимна на тлъстия сенатор като на равен.

Този път никой не се изправи, за да възрази или да предложи нещо различно. Хирций чакаше, но сенаторите си оставаха по местата. Накрая той прочисти гърлото си.

— Ако няма възражения, предлагам да гласувате встъпването ни в длъжност преди началото на годината и да поведем легионите при Цезар.

— Ами ако той въпреки това откаже? — извика Светоний.

— Тогава ще наредя да бъде убит, макар да не мисля, че ще се стигне до това. Защото въпреки всичките си недостатъци този нов Цезар е практичен човек. Ще разбере, че най-добрият му шанс е с нас.

Гласуването мина бързо и малцина се обявиха против предложението. Решението трябваше да бъде потвърдено от гражданите на Рим, но ако новите консули се върнеха като победители, това щеше да е просто формалност. Хирций се обърна към Панса и повдигна вежди.

— Май ни предстои дълго препускане, консуле.

Панса се ухили, когато чу обръщението. Мисълта, че ще се махне от безкрайното дърлене между сенаторите, му беше достатъчна. Перспективата го изпълваше с радостна възбуда. Прокара длан по бялата си къса коса, като се питаше дали бронята му няма да има нужда от полиране, когато нареди да я извадят от склада.

Арециум беше военно градче само на стотина мили северно от Рим. Каквито и да бяха причините на Меценат да го препоръча, то имаше предимството да е сравнително близо до столицата и същевременно достатъчно далеч, за да даде на Сената чувството, че не се намира под непосредствена заплаха.

Имотът на Фабиите беше великолепен — комплекс от ниски сгради и градини, разположени по склоновете на един хълм на различни нива, на които имаше най-разнообразни чуждоземни плодни дървета и статуи от бял мрамор. Беше място, където можеха да си починат и да се наслаждават на края на лятото, след като неприятностите вече бяха зад тях. Залата за пиршества гледаше към градините и Меценат се беше съгласил да настани легатите на четирите легиона в имението. Двайсет хиляди legionari напълниха самото градче и удвоиха населението му, така че цените скочиха. Онези, които не можеха да си позволят квартири, се установиха на лагер в полето.

Легатите Силва и Павлиний бяха посрещнали Либурний и Букцион като стари приятели. Всъщност четиримата се познаваха от предишни кампании и сега изпитваха облекчение, че не са били сами, когато са рискували да си навлекат гнева на Сената.

Преди да седне, Октавиан отправи кратка молитва към Церера, за да ѝ благодари за храната на масата. Меценат беше извадил фалернското и Октавиан трябваше да признае, че е много по-добро от киселото вино, с което го беше почерпил Силва.

— Е, ще ни кажеш ли? — попита Меценат, докато разкъсваше с пръсти печената патица пред себе си. Видя, че Октавиан се мръщи. — Не може да има изненади, когато около теб са се разположили два-йсет хиляди души, Цезар. Пратеник от Рим трудно би останал незабелязан. Ще ни обявят за изменници ли? Може би са поискали главите ни?

— Щях да знам как да реагирам на такова нещо — отвърна Октавиан.

Огледа шестимата мъже, които бяха рискували всичко заради него. Агрипа следеше всяка промяна в изражението му, сякаш се опитваше да му прочете мислите. Либурний не откъсваше очи от храната и все още много добре осъзнаваше промяната в положението им от последната им среща. Но той също беше направил онова, което трябва, и бе повел хората си на север при Цезар. Октавиан беше посрещнал новоназначения легат със сух коментар за повишената цена на услугата, която му дължеше. Гракх сигурно щеше да се появи в някой момент, макар че Октавиан се развеселяваше при мисълта, че намусеният легионер все още търси изгубения си командир.

Октавиан извади от гънките на туниката си свитък и го разви, без да обръща внимание на мазните петна, които пръстите му оставяха по пергамента.

— Това тук е заповед да се явя пред консулите Хирций и Панса и да се поставя под тяхно разпореждане. — Погледът му мина за пореден път по редовете. — Те идват на север начело на четири легиона и като че ли Сенатът ме е направил пропретор.

Мъжете на масата го зяпнаха с растяща възбуда. Само с няколко думи от хора извън закона отново бяха станали почтени граждани. На Либурний и Букцион им хрумна една и съща мисъл и двамата вдигнаха глави едновременно. Букцион успя да я изкаже пръв.

— Щом са назначили консули преди изтичането на годината, това може да означава само едно — че Марк Антоний е свален.

Либурний кимна, набоде на ножа си парче агнешко, печено на бавен огън, и задъвка бавно.

— Ще го направиш ли? — попита Агрипа от името на всички. — Ще приемеш ли властта на Сената след всичко, което се случи? Можеш ли изобщо да им имаш доверие? Нищо не пречи това да е някаква заблуда, за да дойдат достатъчно близо и да ни атакуват.

Октавиан махна с ръка, като едва не преобърна чашата си.

— Колко легиона биха могли да съберат за такъв кратък срок? Дори да е капан, ще бъдат смазани от нашите. Склонен съм да им вярвам, но това не решава проблемите ми, нали? Защо им е да правят подобно предложение? Защо им е изобщо да искат легионите ми, освен ако не възнамеряват да накажат Марк Антоний? А той трябваше

да се бие *с мен*, а не срещу мен! В момента се е насочил срещу Децим Юний, един от онези, които са извадили нож на мартенските иди. Трябва ли да застана на страната на сенаторите и да му попреча да постигне точно онова, което желая и аз самият? Богове, как бих могъл да се присъединя към враговете си, за да се бия срещу единствения си съюзник?

Докато говореше, възбудата у мъжете на масата се стопяваше. За момент те бяха видели изход от изпълненото със страх и несигурност положение, но гневът на Октавиан срина надеждите им.

— Значи няма да се присъединиш към новите консули, така ли? — попита легат Силва.

— Ще се присъединя. Дори ще потегля с тях на север срещу Марк Антоний. — Октавиан се поколеба, чудеше се каква част от плановите си може да сподели с тях. Вече беше взел решение. — Защо да не искам да тръгна на север? Марк Антоний е прав — Децим Юний е далеч от Рим, но не чак толкова далеч. И аз смятах да поема натам. Нека новите консули си мислят каквото си искат. Нека вярват в каквото си искат. Те ми водят подкрепления.

Меценат потърка челото си. Усещаше напрежение, което щеше да доведе след себе си главоболие. За да го избегне, пресуши цяла чаша фалернско, млясна с устни и каза:

— Мъжете около тази маса ще последват Цезар. Наследникът на божествения Юлий. Сега ще им кажеш ли, че трябва да приемат и заповеди от Сената? От онези, които гласуваха амнистия за убийците? Защото досега са се бунтували и заради по-малки неща.

Думите му предизвикаха яростната реакция на Букцион и Павлиний, които се развикаха срещу тази обида към честта им. Меценат ги погледна. Неговият гняв също кипеше.

— Значи отиваме да нападнем Марк Антоний и да спасим онова курвенско изтърсаче Децим Юний, така ли? — продължи Меценат. — Всички ли оглушахте, или чувате какво казвам?

Октавиан изгледа свирепо приятеля си, надигна се и опря юмруци в масата. Изгледа студено Меценат и го накара да се извърне. Мълчанието се проточи и стана непоносимо.

— Откакто се върнах от Гърция — каза Октавиан, — пътят ми е осеян с камъни. Сблъсках се с какви ли не глупаци и алчни хора. — Погледът му се спря върху Либурний, който също побърза да се

извърне. — Законните ми искания бяха отхвърлени презрително от някакви тлъсти сенатори, преобърнах им плановите и ги съсипах пред очите им, но *въпреки всичко това* се озовах тук, с четири легиона, положили клетва пред мен, както и с още четири на път. Трябва ли да ти казвам всичките си планове, Меценате? Ще го направя, тъй като си приятел, макар че това ще направи задачата хиляда пъти по-трудна. Така че ще те помоля следното. Остави приятелските искания и поне веднъж действай като офицер под мое командване. Ще приема длъжността пропретор и ако някой попита как мога да се поставя под властта на Сената, кажи му, че Цезар не споделя плановите си с всеки войник под *негово* командване!

Меценат отвори уста да отговори, но Агрипа метна дървената си паница през масата и го улучи в гърдите.

— Достатъчно, Меценате. Чу го какво каза.

Меценат кимна и разтърка слепоочията си. Болката така и не отшумяваше.

— Нямам избор освен да бъда образец на римска скромност и дисциплина — каза Октавиан на всички. — Ще приема командването на Хирций и Панса, защото това съответства на целите ми. — Гласът му стана по-твърд. — Ще трябва да покажа на тези нови консули нещо повече от думи и обещания. Трябва да очакваме, че ще бъдем изпратени първи в битка или че ще бъдем поставени в някаква друга ситуация, която да изпита лоялността ни. Те не са глупаци. Ако искаме да оцелеем през идващата година, трябва да сме по-съобразителни и по-бързи от консулите на Рим.

Хирций и Панса яздеха добре охранени коне в третата редица на новите си легиони по широкия Касиев път. Хирций погледна през рамо към маршируващите редици, които събуждаха стари спомени. Не виждаше никакви недостатъци в поверените му хора. Надеждността и твърдата им походка бяха като мехлем след бушуващия хаос, който оставяха зад себе си. По пътя нямаше спорове и бунтове. Двамата с Панса бяха доволни, че грешките на Марк Антоний преди половин година ги бяха издигнали до най-високия пост в Рим. И на двамата им беше ясно, че той трябваше да бъде екзекутиран тихомълком на мартенските иди, но нямаше смисъл да съжаляват. Ако Цезар беше

останал жив, Хирций и Панса щяха да са марионетни консули на Бащата на отечеството, способни да действат само по негово нареждане. А ето че сега бяха свободни и командваха легиони. Някои не бяха такива късметлии.

— Наистина ли мислиш, че ще отстъпи? — внезапно попита Панса. На Хирций не му беше нужно да го пита кого има предвид. Въпросът се повдигаше в един или друг момент всеки ден, откакто бяха напуснали Рим.

— Вече ти казах, Панса, това е идеалното решение. Октавиан е просто младеж. Пресегна се прекалено надалеч и си опари пръстите. И сега единственото, което иска, е да спаси донякъде достойнството си. — Той потупа чантата на седлото, където беше сенатската заповед. — Издигането му в пропретор е признание за него, макар че ще забележиш, че той става управител на име, но без да има какво да управлява. Чудесен дар, който ни дава толкова много, а не ни струва нищо!

Хирций се усмихна скромно с надеждата, че колегата му ще си спомни кой е дал идеята.

— Той е твърде млад, Панса, и твърде неопитен, за да управлява Рим. Нелепият провал на форума го показва. Подозирам, че ще се хвърли с благодарност в обятията ни, но ако не го направи, и двамата имаме достатъчно власт и хора, за да наложим волята на Сената. Не забравяй, че неговите хора не са фанатици, въпреки всичките им приказки за нов Цезар. Не му предложиха да се бият до смърт, когато си помислиха, че Марк Антоний се връща в Рим. Не и те! Вместо това побягнаха в обратната посока. Легионерите са практични хора, Панса. Също като мен.

Арециум се беше разраснал покрай Касиевия път и просперитетът му се дължеше на лекотата, с която стоките пристигаха тук и заминаваха за близки и далечни земи. Нито Хирций, нито Панса познаваха района добре, но техните екстраординарии препускаха в широка дъга пред тях на север и докладваха на основните сили, така че консулите бяха наясно какво се намира пред тях. Преди слънцето да докосне западните възвишения от лявата им страна, ездачите се върнаха заедно с местни хора, явиха се пред консулите и докладваха по възможно най-официалния начин. Хирций приемаше съобщенията и

уверенията, че са добре дошли, сякаш ги очакваше открай време, макар че не се сдържа да погледне самодоволно съконсула си.

— Още е рано да спираме за нощуване — каза той на Панса. — Предпочитам да вкарам легионите в Арециум и да съм сигурен, че заповедите на Сената са подобаващо... разбрани.

Панса незабавно кимна; мисълта за цивилизацията вече беше повдигнала духа му. Хирций се чувстваше като риба във вода на открито, но шейсетгодишните кокали на Панса го боляха всяка сутрин.

Легионите не бяха спрели, докато консулите изслушваха съобщенията: продължаваха безизразно напред, докато получаваха новите заповеди. За тях нямаше особено значение дали ще спят в палатки край пътя, или в палатки до римско градче. В края на деня палатките си бяха палатки.

Придвижването на толкова много хора изискваше доста умения и двамата консули с готовност оставиха тези задачи на подчинените си. Когато приближиха на около миля от укрепеното градче, дузина екстраординарии и трима трибуни на Октавиан излязоха да им помогнат да организират разполагането, без да усложняват положението покрай легионите, които вече се намираха в района. Разбира се, най-добрите места вече бяха заети, но Хирций и Панса не ги беше грижа за това. Те приеха поканата да се срещнат с Цезар в една хубава провинциална къща извън градските стени и потеглиха заедно с ликторите си и личната си охрана. Представляваха доста внушителна гледка. Беше им предложено примирие и Хирций не очакваше предателство, но въпреки това бе взел със себе си достатъчно мъже, за да може да се бие, ако се наложи. Така или иначе, новият му пост изискваше подобна свита и той изпитваше удоволствие при вида на строгите ликтори, които дебнеха някой да не обиди по някакъв начин личността му.

Имението беше мъничко в сравнение с онези около Рим, но Хирций оцени по достойнство вкуса и средствата, отишли за създаването му. До основната постройка се стигаше през отворени порти и просторен двор, където слугите чакаха да отведат конете им. Хирций погледна към колонадата при входа и видя Октавиан да ги чака там. Младият мъж не показваше никакви признаци за напрежение и Хирций с горчиво раздражение забеляза, че е красив, с широки рамене и дълга коса, прибрана отзад. Това беше първата им среща, но

самоувереността в сивите очи, наблюдаващи консулите, беше категорична.

Хирций и Панса заедно изкачиха стъпалата. Вечерта беше мека и топла, във въздуха се носеше миризма на прясно окосена трева. Хирций пое дълбоко дъх и усети как част от напрежението му изчезва.

— Великолепна къща, Цезар — каза той. — Твоя ли е?

— На един приятел, консуле — отвърна Октавиан. — Тази вечер ще се срещнете с него и ще можеш да му го кажеш лично, макар че той вече се гордее с нея. Добре сте дошли. Кълна се, че ще бъдете под моя закрила, докато сте в Арециум. Ако желаете, има стаи за вашите ликтори и свитата ви. Заповядайте вътре, за да се подкрепите.

При мисълта за храна Панса моментално пристъпи напред. Хирций изгледа подозрително спътника си, но го последва, като отпрати чакащите ликтори с бърз жест. Имаше моменти, в които човек трябваше да се довери на домакина си, а постоянното подозрение беше обида и за двамата. Припомни си, че Октавиан можеше да избие целия Сенат, но не го беше направил.

Легатите се бяха събрали в залата за пиршества, за да посрещнат римските консули. Когато Хирций и Панса влязоха, всички се изправиха и застанаха мирно като войници пред старши офицери. Хирций им кимна и прие поканата на Октавиан да седне. За двамата с Панса бяха предвидени почетните места и Хирций веднага седна. Никой не знаеше кога ще пристигнат консулите и храната беше студена, но въпреки това бе много по-добра от онази, с която се бяха задоволявали по пътя на север.

— Сядайте, господа, сядайте — каза Хирций. — Оценявам маниерите ви, но имаме много неща за обсъждане. — Поколеба се, когато видя, че Панса вече пълни чинията си с тънки резенчета пушена шунка, но другият консул изобщо не го забеляза.

Появи се роб с кана вино и Хирций забеляза деликатните стъклени съдове на масата. Повдигна леко вежди, когато си даде сметка, че го третират като почетен гост. Отпи от виното и веждите му се повдигнаха още повече.

— Отлично — обяви той. — Предпочитам масата пред кушетките. Усещането е... възхитително варварско. Да разбирам ли, че си получил официалното писмо от Сената?

— Да, консуле — отвърна Октавиан. — И признавам, че изпитах известно облекчение, че ми се предлага официален пост.

Консулт Панса кимна, млясна и пресуши чашата си.

— Предполагам, Цезар. Каквито и различия да имахме в миналото, уверен съм, че новината за истински бунт, при това не на друг, а на човек като Марк Антоний, те е шокирала точно толкова, колкото и сенаторите.

— Както кажеш, консуле — отвърна Октавиан и кимна в знак на съгласие към Панса, който се зае с резените пъпеш, поръсени с джинджифил.

Хирций замълча. Естествено, лично той би предпочел направо да заповядва, но Панса на теория му беше равен и не можеше да бъде подминат с лека ръка. Така или иначе, младият бунтовник като че ли не се отнасяше враждебно към гостите си. Хирций кимна отсечено: предпочиташе достойнството пред това да натика лицето на Октавиан в собствените му провали. Прочисти гърлото си, докато Панса се нахвърли върху основното ястие от пържени в зехтин пилета.

— Добре тогава. Да караме по същество. Марк Антоний има около една седмица преднина. Знаем посоката, в която се движи, както и целта му. Познаваме много добре силните му страни. Предполагам, някои от вас са били с него в Брундизиум? — Букцион и Либурний кимнаха притеснено. — В такъв случай вероятно знаете нещо, което си заслужава да се чуе. Ще пратя хора да запишат мислите ви, макар да се съмнявам, че ще чуем нещо ново. Познавам Марк Антоний от години. Той е впечатляващ оратор, но може би ще си спомните, че Цезар не му повери много хора в Галия. Повече го бива за управление на град. Не очаквам четирите му легиона да ни създадат особени трудности.

Докато говореше, местеше поглед от човек на човек, за да ги спечели на своя страна.

— Знаем ли с какви сили разполага Децим Юний? — попита Флавий Силва.

Хирций се усмихна на въпроса му. Усещаше, че седящите около масата полагат усилия да се впишат в новата структура, създадена от присъствието му.

— Не може да се каже, че в района под Алпите гъмжи от войници. В Галия са разположени дванайсет легиона, но горе на север има само няколко хиляди души. Те не биха представлявали

непреодолимо препятствие за Марк Антоний, ако решат да му се противопоставят. Смятам обаче, че той ще е неприятно изненадан при вида на осем легиона и нови консули, дошли да въздадат правосъдие.

Хирций се наведе напред и почука по масата, сякаш вече не беше привлякъл напълно вниманието им.

— Моите заповеди са съвсем прости, господа. За кратко време всички вие се озовахте извън закона. Сега имате шанс да поправите нещата. От този момент това е законно събрание, провеждано под върховенството на Сената на Рим. — Никой от седящите не се обади и Хирций кимна доволно. — Утре призори тръгваме на север с възможно най-високото темпо. Когато настигнем Марк Антоний, ще завържем сражение с него и или ще го принудим да се предаде незабавно, или ще унищожим легионите му с численото си превъзходство. Лично аз предпочитам да го върнем в Рим, където да бъде съден и екзекутиран, но няма да възразя, ако не оцелее в битката. Разбрахте ли ме?

Мъжете около масата кимнаха и Хирций погледна към Октавиан.

— Надявам се, че е ясно, че Децим Юний е наш съюзник. Животът му е под закрилата на Сената и той е неприкосновен. Това са условията ми.

— Разбирам, консуле — каза Октавиан. — Макар че не каза каква е моята роля във всичко това. Приемам поста пропретор, но това е гражданска длъжност. Легионите ми ще очакват да ме видят като командващ.

Сивите му очи проблеснаха опасно и Хирций вдигна ръце, за да спре възражението му.

— Тук съм, за да те върна на страната на Рим. Няма полза един Цезар да бъде разжалван до обикновен войник. Но въпреки това ще се съгласиш, че разделеното командване крие опасности. Двамата с Панса ще ръководим осемте легиона. Ти ще бъдеш префект на два легиона в авангарда. Ще се движиш под наше командване и под строй, докато не срещнеш врага. — В гласа му започнаха да се долавят твърди нотки. — Няма да даваш на своя глава заповеди срещу Марк Антоний. Хората ти са известни с независимото си мислене и не мога да си позволя да им угаждам повече в това.

Да бъдеш в първите редици в сражение бе почетна позиция, но Октавиан подозираше, че този човек ще се радва да го види паднал на

бойното поле. И все пак беше получил онова, на което се беше надявал. Никога не бе имало надежда консулите да го оставят начело на половината армия под тяхно командване.

— Добре — каза Октавиан. — А след като спечелим битката?

Хирций се разсмя. Още не беше докоснал храната си, но шумно сръбна отново от виното.

— Оценявам самоувереността ти, Цезар! Добре, когато спечелим битката, ще сме възстановили реда. Разбира се, двамата с Панса ще се върнем в Рим с легионите. Не се съмнявам, че Сенатът ще те почете по един или друг начин. Ще ти дадат куриатното постановление и ако си разумен, на следващите избори ще се кандидатираш за сенатор. Предполагам, че те очаква дълга и успешна кариера. Честно казано, ще се радвам да видя млада кръв в Сената.

Октавиан се усмихна сковано в отговор и се насили да изяде няколко залъка. Консулт се стараеше да изглежда очарователен, но Октавиан много добре усещаше твърдостта му, олицетворението на римската власт. Напомни си, че консулите му бяха отказали всичко, когато си мислеха, че е безсилен. Четирите легиона ги бяха накарали да размислят, но въпреки това те не бяха негови истински съюзници.

— Ще си помисля, консуле... — рече той. Видя, че Хирций се намръщва, и реши, че може би отстъпва прекалено лесно и това прави консула подозрителен. — Макар че разбираш колко ми е трудно да си представя мир с хора като Освободителите.

— О, напълно разбирам неохотата ти. Цезар. Името казва всичко. Но въпреки това сме практични мъже, нали така? Лично аз не бих пропилявал младостта си в скачане срещу врагове, които са недосегаеми за мен.

Хирций усещаше, че откровението му не намира отклик в младия мъж със студените очи. Срещата бе минала по-добре, отколкото се беше надявал, и сега трябваше да заглади по някакъв начин момента на търкане.

— Ако съм научил през годините нещо. Цезар, то е, че в политиката нищо не е сигурно. С времето враговете се превръщат в приятели и обратното. Седящите на тази маса са достатъчно красноречиво доказателство за това. Но не бива да се забравя също, че мъжете се издигат и падат. Кой знае къде ще бъдем след няколко

години? Нищо чудно след достатъчно време могъщият днес да открие, че звездите му залязват, а нечий други са във възход.

С това предпочете да млъкне, вместо да дава обещания, които нямаше как да изпълни. Беше възнамерявал да събуди известни надежди у младия римлянин. Беше живял достатъчно дълго, за да знае, че едно бегло и небрежно споменаване за повишение може да накара някого да работи години наред без никаква награда. Думите обаче си бяха само думи, докато не бъдат записани и подпечатани. Със задоволство видя, че изражението на Октавиан омекна. Хирций вдигна чашата си фалернско и останалите бързо последваха примера му.

— За победата, господа.

— За победата — повтори Октавиан заедно с другите. През изминалите месеци беше научил много неща и с нищо не издаде мислите си. Въпреки това му беше странно да вдига наздравица с мъртъвци.

Марк Антоний потръпна от студения вятър, който идваше направо от надвисналата над него планина. Наметалото, което беше изглеждало дебело на юг, тук бе като рибарска мрежа, колкото и да го сгъваше и увиваше около себе си. Дъхът му излизаше на пара, а земята беше покрита със скреж. Дори конят му имаше кожени калъфи върху копитата, за да предпазва краката си.

Още по зазоряване беше наредил на хората си да започнат да сглобяват катапултите и скорпионите. Огромните оръжия от дърво и желязо пътуваха на части в обоза. Студът правеше нараняванията неизбежни и лекарите вече се грижеха за двама души с премазани пръсти.

Разбира се, синовете му Антил и Павел се намираха в разгара на работата — тичаха сред легионерите и разнасяха инструменти и гвоздеи, без изобщо да усещат какъвто и да било студ. Марк Антоний се беше изкушавал да каже на Фулвия и Клавдия да ги приберат, преди да са се наранили, но инстинктът му беше заглушен от хилядите други задачи, на които трябваше да обърне внимание. Семейството му се бе придвижвало бързо по крайбрежния път на север и пристигна седмица след него. Жена му беше уморена и раздразнителна и щеше да ѝ се отрази добре, ако синовете ѝ потичат на воля един ден.

Децим Юний не беше стоял безучастно въпреки шока, който несъмнено беше изпитал при вида на четирите легиона, излезли в полята около укрепленията му. Преди три дни Марк Антоний беше обкръжил и обезоръжил две хиляди легионери, принуждавайки останалите войници на Юний да ги изоставят и да се спасяват с бягство. Пленниците се намираха под стража в постоянния лагер Тавринорум и бяха в мизерни условия, макар че им беше по-топло, отколкото на него.

Марк Антоний още не беше сигурен къде точно се намира Децим Юний във веригата укрепления, но някой командир беше изтеглил повечето от останалите му войници в най-голямото от тях — масивна дървена конструкция, намираща се на входа на планинския

проход. По-нататък имаше други две твърдини, но те можеха лесно да бъдат пречупени или принудени да се предадат след обсада. Отвъд прохода и главното укрепление се намираше Галия с цялото ѝ богатство и необятните зелени простори. Провинцията изглеждаше едва ли не като блян, докато леденият вятър щипеше кожата му, но Марк Антоний искаше поне един маршрут до Галия да бъде открит и без противници.

Не възнамеряваше да прекосява планината тази година. Децим Юний беше получил доста апетитна награда на север за участието си в убийството. Далеч от суровия климат на планината, районът беше с плодородна земя и произвеждаше основните количества зърно и месо за римските градове. Ако успееше да го завладее, щеше да разполага с богатство и власт над Сената, независимо колко се пенеха срещу него. Само след няколко години, когато синовете му пораснеха, щеше да е възстановил позициите си. Позволи на тази мисъл да приповдигне духа му, макар че вятърът се засилваше и лицето му бе измръзнало дотолкова, че не усещаше нищо. Един от легатите му от Брундизиум стоеше в очакване на разпореждания. Носът и бузите му бяха зачервени от студа.

— Прати хора с искане крепостта да се предаде — каза Марк Антоний. — Така поне ще разберем дали Децим Юний е вътре. Ако не отговорят, изчакайте сигнала ми и после ги направете на трески.

Легатът отдаде чест и забърза към очакващите го екипи на катапултите, доволен, че може да се раздвижи. Марк Антоний обърна коня си и огледа строго чакащите легиони. Бяха готови да се втурнат веднага щом портите бъдат разбити и той не ги винеше. У тях нямаше никакъв намек за нелоялност пред лицето точно на този враг. Марк Антоний си спомни как Цезар навремето го беше предупреждавал никога да не дава заповед, която легионите могат да не изпълнят. В думите му имаше проникателност, но това не му доставяше удоволствие. Знаеше, че ще настъпи момент, когато ще прати хората си срещу врагове, срещу които те няма да искат да се бият, и не можеше да рискува да се обърнат срещу него, както бе станало с Букцион и Либурний. Вятърът стенеше покрай него от планината. Марк Антоний облиза напуканите си устни и се запита как да възстанови дисциплината им и да я превърне в безпрекословно подчинение.

От крепостта не дойде отговор. Той и не беше очаквал отговор. Чакаше, а бледото слънце се движеше зад облаците в небето. Накрая измръзна дотолкова, че не усещаше ръцете и краката си.

— Достатъчно — с тракащи зъби каза той на тръбача. — Дай два къси сигнала.

Рогът отекна и реакцията не закъсна. Камъни полетяха от метателните оръдия, задвижвани от въжета от конски косъм, три пъти по-дебели от човешки крак. Марк Антоний чу как стрелците зареваха ликуващо, когато изпревариха по-големия катапулт, но когато той стреля, бръмченето на въжето му ги накара да млъкнат. Двайсет хиляди души загледаха как огромният камък полита по ниска дъга към вратите на укреплението. При липсата на съпротива отвътре хората му бяха успели да разположат оръжията си удобно. Всички изстрели улучваха целта и ударите се сипеха по централната порта. Разхвърчаха се трески и прах и от ликуващите възгласи Марк Антоний разбра, че укреплението е пробито. Присви очи срещу хапещия вятър; надалеч виждаше много по-добре, отколкото когато четеше. Метателните оръдия бяха заредени отново; обслужващите ги екипи бяха единствените, на които им беше топло в тази равнина. Масивното рамо от дърво и желязо също започна да се опъва стъпка по стъпка назад, подобно на лък. Марк Антоний се сгуши по-плътно в червеното си наметало и задържа гънките със свободната си ръка, за да покрие бедрата си и хълбока на коня. Животното изпръхтя от докосването и той го потупа, за да го успокои.

Долови движение с крайцеца на окото си, докато тежките машини запращаха втория си залп във въздуха. Хората му изкрещяха възбудено, но собственото му удоволствие се превърна в горчива тревога, когато видя един от конниците да галопира с все сили през бялата равнина. Марк Антоний беше разпратил съгледвачи на два пръстена, на по десет и двайсет мили от позицията си. Не беше изненадан, че ездачът е запъхтян след такова препускане.

— Забелязани са легиони, консуле — каза ездачът.

— Знаеш как се докладва! — озъби му се Марк Антоний.

Младият ездач го погледна изненадано, но успя да се овладее.

— Дисцент^[1] Петроний се явява на рапорт, консуле!

— Докладвай — отвърна Марк Антоний и го изгледа свирепо.

— Забелязани са легиони, движещи се на север. Голяма армия с помощни войски и екстраординарии.

Марк Антоний забарабани с пръсти по седлото, обмисляйки възможностите.

— Добре, дисцент Петроний. Върни се на поста си.

Загледа се в отдалечаващия се ездач, а мислите му летяха като скрежа, полепващ по кожата му. Това можеше да е единствено Октавиан. Всички планове на Марк Антоний бяха на път да станат на пух и прах. Не можеше да задържи Севера дори за една зима, ако е изправен срещу равна, ако не и превъзхождаща го сила — и то ако хората му изобщо се съгласят да се бият, след като разберат кой е насреща им.

Ръката му посегна към джоба на гърдите му, където държеше смачканото писмо. Беше го чел много пъти с изумление и ужас. Изруга под нос, когато си даде сметка, че изборите му са се свели до един-единствен. Каквото и да станеше, трябваше да отвори прохода към Галия. Загледа се в изпречилата се на пътя му крепост с очи, ледени като планината.

Вдигна ръка и рязко я спусна. Легионите отдавна очакваха този сигнал и се втурнаха към разбитите порти покрай катапултите, чиито екипи вече си бяха свършили работата.

Когато легионерите се изсипаха в укреплението, звънът на мечове и писъците отекнаха от хълмовете. Марк Антоний погледна наляво, макар да се наложи да присвие очи срещу вятъра. Някъде там един млад римлянин държеше бъдещето му в ръцете си. Обърна се към укреплението и прохода, който се виеше през планината и изчезваше в бялата мъгла горе.

— Марс, закрилай ме.

Всички инстинкти му казваха, че ако побегне, ще бъде унищожен. Гней Помпей беше избягал на края на света, но Цезар въпреки това го беше настигнал. Марк Антоний знаеше, че може да изпрати помощните войски и обоза през прохода и така да им даде възможност да се спасят. Поне жена му и децата му щяха да са в безопасност още известно време.

— Юлий, закрилай ме — прошепна той във вятъра. — Ако можеш да ме видиш сега, стари приятелю, малко помощ ще е добре дошла.

Октавиан кипеше. Беше заобиколен от хора и не можеше да говори с Агрипа или Меценат, а само да изпълнява заповедите, които му бяха дадени. Хирций го бе поставил на лявото крило в първата от двете линии на четирите легиона. Легатите Силва и Павлиний, най-добрият избор, който можеше да направи, яздеха с него, докато Букцион и Либурний останаха във втората линия. Строят обаче беше такъв, че обезсмисляше численото им превъзходство. Двамата консули бяха избрали онзи римски чук, който се бе провалил така зрелищно срещу Ханибал преди триста години. Октавиан погледна надясно към консулите, които яздеха с пицните си наметала и доспехи в третата линия. Различаваше ги като далечни петна от бяло и червено; ликторите им също бяха на коне, за да не изостават. Формацията освен това беше дълбока и показваше, че двамата нямат доверие на хората под свое командване — нещо, което не можеше да остане незабелязано от опитните легиони. Онези в предните редици усещаха как другарите им дишат във вратовете им през цялото време, с всички последици от това.

Октавиан прибегна до стария трик на съгледвачите и сви ръце на фунии пред очите си, за да се фокусира в далечината. През движещите се кръгове виждаше планината и легионите на Марк Антоний, сновящи като мравки в подножието ѝ. Те също се строяваха, макар и не толкова дълбоко, за да могат да контролират по-широк участък. Октавиан погледна към тръбача си, но не можеше да дава заповеди. Хирций и Панса командваха и го бяха заявили недвусмислено. Официалният чин на Октавиан като префект беше само празна почест, поне за тази битка. Той стисна зъби, докато не го заболяха.

Легионите продължаваха напред и когато слънцето достигна зенита, се озоваха на по-малко от миля от очакващите ги редици. Октавиан различи нещо като останки на укрепление в началото на прохода, превърнато в овъглени греди и отломки от хиляди ръце. Беше изучил картите на Хирций и Панса и знаеше, че проходът води към Южна Галия, където все още беше лято. Когато доближи достатъчно, за да различава отделните фигури, забеляза следа от каруци, виеща се към планината. Отново погледна надясно към Хирций и Панса в блестящите им доспехи. Може би те искаха Марк Антоний да си

запази вратичка за бягство, но пък не бяха споделили това свое намерение с подчинените си.

За първи път в живота си Октавиан разбра ужасяващата реалност да се изправиш срещу легиони на открита равнина. Марк Антоний беше имал време да сглоби скорпионите си — оръжия с размерите на каруца, способни да изстрелят желязна стрела, която да прониза половин дузина легионери. Октавиан беше кроил планове, но те стигаха само дотук. Едно-единствено точно запратено копие можеше да сложи край на всичките му надежди.

Температурата се беше понижила от духащия от хълмовете вятър и той потръпна от студ. Навсякъде около него легионерите приготвяха тежките копия, които щяха да нанесат първия удар. Нямаше да изтеглят мечовете си преди първите три мятания, но освобождаването на дървените копия с желязните им върхове приближаваше този момент. Темпото се ускори несъзнателно и центурионите трябваше да им извикат да не избързват. Всички напиреха напред, а Октавиан не можеше да дава заповеди. Той се наведе напред в седлото; предпочиташе час по-скоро да се хвърли в боя, вместо да понася напрежението, което се трупаше с всяка следваща крачка.

Отляво Меценат изтегли своята спата, по-дълга от обичайния гладиус и по-удобна за сечене от гърба на кон. Римският благородник носеше гладка, излъскана до блясък броня. Когато Агрипа му се беше подиграл за начина, по който отразяваше слънцето, Меценат само се усмихна. Великолепният филигран и украшенията, предпочитани от старшите офицери, позволяваха на противниковия меч да се закачи и да ги пробие по-лесно. Самият Агрипа си беше намерил броня тип лорика, която дрънчеше в такт с коня му. Дватамата се придържаха плътно до Октавиан и много добре разбираха ролята си в предстоящото сражение. Знаеха, че Хирций го е осакатил, като го принуди да се подчини на консулския му авторитет. Дватамата щяха да го защитават с цената на всичко.

Октавиан затърси Марк Антоний в редиците, но не успя да го открие. По всяка вероятност се намираше в третия ред на своето дясно крило, също като Хирций и Панса. Това означаваше, че Октавиан се намира срещу неговата позиция. Все още не знаеше какво ще направи, ако види Марк Антоний притиснат. В ума му се прескачаха какви ли не планове и стратегии, но прекалено много неща зависеха от действията

на другите и най-вече на Марк Антоний. Той *трябваше* да му се довери.

Октавиан стисна здраво дръжката на собствената си спата, като почерпи увереност от тежестта на меча и леко го размахна, за да раздвижи рамото си. Чувстваше се силен, докато завързваше поводите за високия лък на седлото и вдигаше дългия щит, който досега се удряше в крака му. През последните четиристотин и четирийсет крачки щеше да насочва коня си само с колене.

Вече бяха на не повече от триста крачки, а легионите на Марк Антоний продължаваха да стоят неподвижно. Двете страни вече можеха да различат отличителните символи, вдигнати високо с римските орли. Октавиан се запита как ли ще реагират противниците, когато видят, че срещу тях настъпва Четвърти Железен — същите онези мъже, които бяха познавали добре в Брундизиум. Колко ли от тях щяха да осъзнаят, че са се изправили срещу Цезар? Изправени пред настъпващи легиони, хората на Марк Антоний нямаше да имат друг избор освен да се бият. Ако можеше, Октавиан щеше да спре настъплението, за да го видят, а може би дори да изпрати пратеник с настояване да се предадат.

Погледна надясно да види дали консулите не реагират по някакъв начин, но по редицата не идваха никакви нови заповеди. Прехапа устна и усети как мехурът му се свива. Марк Антоний не искаше хората му да се втурнат към прохода. Беше ги разположил така, че да имат път за отстъпление. Това беше полезна информация и ако Октавиан разполагаше с възможност, щеше да прати хиляда души да заплашат да блокират прохода и да принуди Марк Антоний да реагира. Консулите обаче продължаваха напред, скъсявайки разстоянието с всяка следваща стъпка.

На сто крачки от двете страни засвириха тръби и скорпионите отскочиха назад. Стрелите им летяха твърде бързо, за да бъдат проследени с поглед. Врязаха се в редиците на легионерите и пронизаха десетки. Единственият отговор бе да се напредва бързо, преди екипите да са презаредили оръжията. Октавиан смушка коня си и премина в тръс, за да не изостава от внезапно ускорилото се темпо.

Построените в ромб тежковъоръжени мъже се затичаха, защитавайки старшия си офицер в центъра. Конят го издаваше като първостепенна мишена, но подобно на легатите и трибуните на осемте

легиона, той трябваше да е нависоко, за да може да вижда. Легионерите тичаха плавно, като държаха тежките си копия ниско и готови за първото хвърляне по линията, която се простираше на повече от миля.

Когато моментът настъпи, Октавиан едва не се сви от ужас. Хиляди мъже от двете страни изпъшкаха изведнъж, докато запращаха копията във въздуха и незабавно прехвърляха вторите от лявата ръка в дясната. Малцина можеха да се прицелят точно и затова разчитаха предимно на скоростта и силата, за да смажат настъплението на противника още преди то да е започнало. Някои копия падаха върху екипите на скорпионите, като ги пронизваха и приковаваха към земята.

Октавиан вдигна щита си и загледа как въздухът пред него сякаш се изпълни с бръмчащи черни ивици. Желанието да се свие ниско в седлото беше почти неудържимо, но той знаеше, че ако го направи, ще спечели презрението на хората си. Трябваше да остане изправен, да отбива копията и да защитава коня си. Гърдите на животното бяха частично покрити с бронзова броня, но въпреки това то си оставаше уязвимо. Ако битката стигнеше до него, пехотинците можеха с лекота да го понижат отдолу.

Навсякъде по редиците легионерите вдигнаха щитовете си срещу пороя от дърво и желязо. Съскането премина в удари и дрънчене, от двете страни се чуваха викове от шок и болка.

Октавиан отби едно копие, което летеше към него почти вертикално. То се завъртя и препъна един легионер, който погледна нагоре и изруга. Октавиан не успя да отговори, тъй като трябваше да се хвърли напред, за да отбие второ копие, летящо към врата на коня му. То също отхвърча настрани, след което дойде ред на втория залп.

Дълго време копията сякаш се носеха единствено към него. Октавиан се потеше и ги отбиваше. Едно мина между щита и голия му прасец, прониза мъжа зад него и той рухна на колене. През цялото време продължаваха напред и след хвърлянето на третата вълна двете страни изтеглиха мечовете си и двете армии се сблъскаха, като използваха щитовете като тарани и мушкаха ожесточено с оръжията си.

Първите две редици и от двете страни бяха ветерани. Те защитаваха човека отляво с щитовете си, като в същото време ръгаха срещу всичко, което се изпречваше пред погледа им. Октавиан видя

как двама от охраняващите го рухнаха и телата им се затресоха в конвулсии, когато остриетата пронизаха броните им. На тяхно място застанаха други, но Октавиан се озова притиснат във врага. Конят му пръхтеше, мятеше глава и риташе уплашено.

Редиците срещу него бяха уязвими от конници. Не можеха да вдигнат щитовете си, без да се оголят за атака отдолу. Когато се хвърлиха напред да го достигнат, Октавиан незабавно замахна и мечът му срязва по-мекия метал на нечий шлем. Гледката на офицер на кон караше противниковите войници да се хвърлят ожесточено напред. Октавиан, Меценат и Агрипа се превърнаха в мишени за онези отзад, които тепърва щяха да хвърлят копията си.

Когато копията полетяха към него, Октавиан изрева, за да се освободи от страха си. Трябваше да разделя вниманието си между онези, които се опитваха да подсекат краката на коня му, и другите отзад, които още се опитваха да улучат офицер с всичко, което ставаше за мятане. Мъжете в началото на ромба бяха палнали в опит да го защитят и натискът беше твърде силен, за да могат други да заемат местата им. За известно време Октавиан се озова в първата редица. Меценат и Агрипа се справяха добре от двете му страни, като избиваха с бързи удари онези, които приближаваха, и се пазеха с щитовете от връхлитащите ги копия.

Конят на Октавиан изцвили и залитна напред. Октавиан усети как нещо го парна по лицето и извика, когато животното се сгромоляса в сумрака между конете на приятелите му. И двете страни го видяха да пада и неговите хора ревнаха гневно и се втурнаха напред. Отвратен, Октавиан избърса топлата кръв от очите си. Чуваше за момент писъците на коня зад себе си, но те бързо престанаха, когато някой го уби, за да престане да рита.

Докато се изправяше, Меценат и Агрипа застанаха от двете му страни, така че сега главата му беше на нивото на коленете им. Яростната атака беше пробила във вражеските редици дупка, към която вече се втурваха нови свежи войници. Някакъв легионер без шлем и с окървавени зъби се опули, когато видя пред кого се е озовал. За миг Октавиан си помисли, че мъжът вдига меч си, за да се предаде, а не да атакува, но точно тогава Агрипа замахна отгоре, отрязва ухото му и го съсече в ключицата. Войникът рухна на колене и Октавиан го срита в гърдите, за да го повали по гръб, след което прекрачи тялото.

Между конете виждаше как мъжете се бият и крещят, обхванати едновременно от ужас и ярост.

Избърса кръвта от лицето си и се зачуди къде се е дянал щитът му. Конете от двете му страни образуваха нещо като коридор, през който враговете можеха да идват само един по един. Ръцете му вече бяха като от олово, беше почти оглушал от постоянния трясък от двете страни. Богове, не можеше да види Марк Антоний! Мъжете отзад все още ревяха и натискаха, така че той беше избутан напред и двамата конници изругаха. Чу резкия вик на Меценат, но не можеше да определи дали е от ярост, или от болка. Светлината изведнъж бе станала ослепително ярка и Октавиан откри, че е плувнал в пот. Уплаши се, че ще припадне, сърцето му биеше толкова силно, че му се зави свят. Препъна се в някакво тяло и залитна към коня на Агрипа, усети горещината от кожата на животното. Мъжете зад него нямаше да спрат, ако паднеше. Не обичаха да прекрачват падналите, тъй като мнозина от тях можеха да нанасят удари с последния си дъх. Всяка редица вероятно щеше да забие меч в тялото му, докато не се превърнеше в окървавен парцал, изгубен някъде на бойното поле.

— Агрипа! Издърпай ме, дръвник такъв. Трябва да виждам! — извика той.

Приятелят му го чу и му протегна ръката, към която беше привързан щитът му. Октавиан скочи върху коня зад него, като се мъчеше да скрие облекчението си. Беше на крачка от паниката, докато бе на земята, но ето че сега сърцето му се поуспокои, а и светлината отслабна достатъчно, за да може да различи силите, срещу които е изправен.

Слънцето се беше преместило. Някак си моментите долу до пръхтящите и блъскащи се коне и мъже се бяха оказали по-дълги, отколкото му се бе сторило. Тръсна глава, за да я проясни. Частите срещу него бяха изтънели до не повече от четири редици, а основната сила се сражаваше на десния фланг. Още от пръв поглед Октавиан остана с чувството, че войниците отпред само задържат позициите си; бяха забили щитовете си в земята, плътно един до друг, образувайки непрекъсната стена.

— Забави настъплението! По-бавно! — нареди Октавиан.

Богове, Хирций едва ли би възразил, че заповядва промяна на темпото. Заповедта беше повторена от центурионите и помощниците

им, така че натискът отзад намаля. Въпреки това първите две редици се срещнаха и започнаха да се ръгат и блъскат с проклетия, забиваха собствените си щитове в калта и се биеха с врага.

Октавиан зърна Марк Антоний — крещеше и сочеше, за да прати нови части и да подсили редиците. Октавиан знаеше, че трябва да удържи десния фланг. Заповедта да прати две или три кохорти на помощ на консулите се оформи в главата му, но той не я даде. Мина момент, после още един и настъплението му се забави и накрая спря. Плътено подредените щитове отпред бяха сериозно препятствие, но Октавиан знаеше, че може да ги удари отстрани. Разполагаше с цели легиони, които да заобиколят и обкръжат войниците на Марк Антоний. Въпреки това устата му си остана затворена.

Меценат го погледна, отклонявайки за момент вниманието си от копията и внезапните удари. Марк Антоний рискуваше всичко, за да атакува дясното крило на осемте легиона. Това беше безумен риск, който означаваше, че цялата му войска може да се обърне на другата страна и да бъде обкръжена. Унищожението му зависеше от две-три заповеди, но Октавиан само гледаше и чакаше.

— Цезар? — извика Меценат. — Можем да ги ударим във фланг!

Октавиан стисна зъби, после отсече:

— Прати човек до Хирций за нови заповеди.

Меценат го зяпна за миг, но бързо се окопоти, изсвири на един вестоносец и се наведе в седлото, за да му даде нареждането. Човекът се втурна между редиците.

Октавиан надникна над рамото на Агрипа, за да огледа обстановката. Равнината беше открита отляво и дори без заповеди неговият легион вече беше започнал да подминава биещите се, избутван от натиска отзад. Октавиан кимна и взе решение. Не можеше да позволи на Марк Антоний да излезе победител.

— Седми Победоносен! Седми Победоносен! — изрева той. — Кохорти от първа до четвърта да заобиколят отляво! Живо! Обкръжете ги!

Мъжете, които досега се бяха чудили защо военачалникът им мълчи, нададоха ликуващи викове. Наблъсканите им редици се отпуснаха, когато две хиляди души поеха наляво и излязоха от основната преса, за да се разгърнат и да заобиколят ожесточената блъсканица отпред.

Ефектът се почувства веднага щом хората на Октавиан се затичаха към оголения фланг на войниците, които продължаваха да натискат напред. Октавиан усети как блокът пред него трепна, след като кохортите му започнаха да избиват вражеските легионери отзад и да ги притискат към собствените им предни редици, които вече не можеха да удържат стената от щитове. Изсумтя доволно, когато хората му отново поеха напред и ускориша крачка.

Едва не уби вестносеца, който го докосна по крака — мечът му полетя надолу и спря в последния момент. Октавиан наруга клетия войник за глупостта му.

— Какви са заповедите?

— Консул Хирций е убит, префекте. Консул Панса е тежко ранен и изнесен в тила. Командването е твое.

От цялата врява на хилядите мъже наоколо Октавиан си помисли, че не е чул добре.

— Какво?

Вестносецът повтори думите си, като този път викаше. Мнозина войници наоколо го чуха и се обърнаха.

Октавиан рязко вдигна глава. Можеше да сложи край на всичко. Разполагаше с хора и позиция да обкръжи и унищожи легионите на Марк Антоний. За момент се замисли дали да не го направи, но онзи човек се бе отнесъл честно с него. Марк Антоний му се беше доверил и не беше враг.

— Свирете отбой! — изрева Октавиан на най-близките тръбачи. Те вдигнаха тръбите си и дългият монотонен сигнал отекна по редиците. Октавиан зачака и кимна, когато сигналът беше повторен от другата страна.

Двете армии се разделиха, макар че между тях имаше умиращи войници. Стотици гласове зареваха заповеди в легионите на Марк Антоний и те също отстъпиха, задъхани и отчаяни, неспособни да повярват, че не са пометени.

— Слез от коня, Агрипа. Трябва да ме видят — каза Октавиан.

Приятелят му прехвърли крак през главата на коня и скочи леко на земята.

— Изравни редиците! Оправи строя! — заповяда Октавиан и гласът му отекна над хората му. Неговите хора. Без Хирций и Панса той бе единственият командващ и очуканите сили на Марк Антоний

изглеждаха незначителни в сравнение с неговите. Загледа как осемте легиона отстъпиха, отдалечавайки се на сто крачки от противника. Междувременно четиримата легати препуснаха към него, лицата им бяха зачервени и гневни.

Октавиан със задоволство забеляза, че никой от неговите генерали не е и помислил да оспорва заповедта му. Обърна се към тях и най-близкият заговори:

— Цезар, врагът е в смут. Държим ги в ръцете си!

Октавиан го изгледа хладно и видя едва сдържаната му ярост.

— Това са римски легиони, легате — каза той. — Заповедта ми е да се строите в карета в плътна формация. Ще им бъде позволено да се изтеглят. Повторете нареждането.

Легатът го зяпна, но накрая сведе глава.

— Карета. Плътна формация. Ще им бъде позволено да се изтеглят, префекте.

— Много добре. А сега се върнете при легионите си и очаквайте допълнителни заповеди.

Четиримата легати не бяха свикнали да бъдат отпращани по такъв начин, но думите на Октавиан бяха недвусмислени. Не им оставаше нищо друго освен да отдадат сковано чест и да се върнат на местата си.

Октавиан се обърна и загледа как легионите на Марк Антоний се оттеглят към разрушената крепост и прохода към Галия. Видя как самият Антоний язди сред редиците и спира, за да погледне към Октавиан, който още беше яхнал коня на Агрипа. За един дълъг момент двамата се наблюдаваха мълчаливо, след което Марк Антоний обърна коня си и продължи напред.

На Марк Антоний вече не му беше студено. Изминалият час беше един от най-лошите в живота му и той още не можеше да повярва, че му е позволено да напусне бойното поле. Легионите му бяха в шок, неспособни да разберат на какво са станали свидетели. *Знаеха*, че са изгубили сражението. Просто нямаше смисъл по-силният противник да стои и да ги гледа как отстъпват. Вече *знаеха*, че са се изправили срещу Цезар, и приказката между хората бе, че той е показал милост към тях.

Марк Антоний дръпна поводите на коня си и се загледа назад към осемте легиона, които все още изглеждаха почти непокътнати. Не можеше да види мъртвите. Легионите не бяха напреднали повече от половин миля след първия порой копия и стрели и телата бяха скрити от редиците. Марк Антоний затърси Октавиан сред конниците. Имаше един, който вероятно бе той, но не можеше да каже със сигурност. Пергаментът изпука под бронята му и Марк Антоний едва не го извади да го прочете отново, макар че го беше правил поне сто пъти досега. Съобщението бе съвсем просто, донесено му от един екстраординарий преди три дни.

Ако се срещнем в сражение, консулите ще бъдат
отдясно. Ако те паднат, битката ще приключи, давам
честната си дума. Задръж вестителя.

Писмото бе подпечатано с печат, който Марк Антоний познаваше много добре. Не искаше да рискува живота на хората си. Възнамеряваше да игнорира посланието, докато не видя размерите на изправилата се срещу него армия. През цялата атака сърцето сякаш се беше качило в гърлото му, докато пращаше верни хора на сигурна смърт срещу дясното крило, без да мисли за отбрана или за втори план. А ето че се беше получило. Ветераните му бяха прегазили легионери, ликтори и гвардейци, като разбиха първите два реда, насочени в една-единствена точка. Само при тази атака Марк Антоний беше изгубил стотици. Маневрата беше самоубийствена и той така и не можеше да се отърси от чувството, че Октавиан го е прилягал, за да го унищожи. Но когато консулите паднаха, битката изведнъж спря.

Хората му се построиха в карета и продължиха към разрушената крепост и прохода, водещ към Галия и свободата. Марк Антоний внезапно се усмихна. Помисли си, че отново е единственият консул на Рим и ще минат седмици преди Сенатът да чуе за обрата. Беше хвърлил монетата, дадена му от Октавиан, но тя бе паднала на правилната страна.

Легионите вече започваха да навлизат в прохода. Марк Антоний извика най-близкия екстраординарий.

— Петроний, нали така?

— Да, консуле — отвърна младият мъж.

— Върни се и намери... Цезар — каза Марк Антоний. — Предай му, че съм му длъжник.

[1] Войник, който се подготвя за имуний (легионер със специални умения като дърводелец, полеви лекар и т.н.). — Б.пр. ↑

Главата на Октавиан клюмна отново; умората беше ужасна. Вярно бе, че боят изтощава човек повече от всяка друга дейност. Не беше сам — легатите, събрали се в командирската палатка в равнината, непрекъснато се прозяваха. Навън още духаше, но железните мангали осигуряваха някакво подобие на топлина, а виното прогонваше остатъците от студа. Легионерите бяха лишени от лукса да почиват, тъй като Октавиан беше наредил да издигнат вал около огромния лагер. Той беше приключен бързо: хиляди хора грабнаха лопатите и се справиха за нула време с каменистата земя. Въпреки това Октавиан беше твърдо решен още на следващия ден да изтегли легионите на юг, по-далеч от студената планина и обратно към меките ветрове на лятото в Северна Италия.

Настроението на хората също бе топло и Октавиан се усмихна, когато чу Меценат да се смее на нещо, казано от един легат. Лежеше върху натрупани одеяла и беше свил едно на топка под главата си вместо възглавница. Поднос студена храна чакаше до лакътя му, а слугите стояха наблизко и пълнеха чашата му всеки път, когато я изпразнеше. Всяка кост и мускул го боляха, но болката беше приятна и изобщо не можеше да се сравнява с онази заплаха, че ще рухне по време на битката.

С притворени очи Октавиан наблюдаваше четиримата легати, доведени от Хирций и Панса на север. Държаха се на групичка и се чувстваха неловко, въпреки че беше казал на останалите да ги приемат радушно. Беше ги поздравил за победата, но трябваше да направи повече, преди да са осъзнали, че вече са част от неговата армия, а не просто дадени назаем от Сената. Разтърка очи и реши да стане, за да не задреме от топлината. Хората на тези легати се бяха сражавали с Цезар, независимо дали командирите им разбираха значението на това. След този ден те бяха негови. Силата на името още го смайваше, но той вече се беше научил да приема тази магия. Рим някога беше принадлежал на Сената и великите оратори, но Юлий Цезар беше направил легионите свои.

Когато стана. Меценат и Агрипа го посрещнаха с радостни възгласи и Октавиан им се ухили.

— Той се надигна! — възкликна Меценат и му подаде пълна чаша. — Тъкмо казвах на Павлиний, че можехме да се справим по-добре със стрелци. Видя ли как летят стрелите? Марк Антоний има отряд сирийски стрелци, които се представиха великолепно с лъковете си.

Октавиан не беше забелязал точно тази подробност и поклати глава. Осъзна, че всички го наблюдават внимателно и го чакат да заговори.

— Не мога да се гордея особено от победа срещу два пъти помалобройна армия, но все пак е по-добре, отколкото да загубим. За победата!

Вдигна чашата си и всички пиха. Октавиан погледна новите легати и реши да прекара остатъка от вечерта в тяхната компания, за да научи силните и слабите им страни. Разпозна най-възрастния от тях, който се бе обърнал към него в края на битката — Юстиний. Изглеждаше така, сякаш изобщо не се беше сражавал. Официалната му тога беше току-що извадена от багажа му и той гледаше и слушаше учтиво, сякаш се намираше на банкет на сенатори, а не в лагер насред полето.

Октавиан тъкмо прекосяваше ниската палатка, за да поговори с него, когато един от стоящите на пост legionери влезе, отдаде чест и докладва:

— Децим Юний е тук. Искане да разтваря с консулите Хирций и Панса.

— Трудна работа — промърмори Меценат.

Октавиан го изгледа предупредително. Панса все още береше душа в лечебницата. Бълнуваше и треската му бе толкова силна, че никой не можеше да направи нищо за него. Октавиан обаче не биваше да показва, че е доволен от начина, по който са се обърнали нещата за него.

— Да влезе — каза той. Умората му моментално се беше изпарила и той се обърна към входа в горчиво очакване. Чудеше се как да постъпи.

Децим Юний имаше кръгло месесто лице, което му придаваше младежки вид. Въпреки това изглеждаше достатъчно стегнат в тогата

на римски сенатор и огледа строго палатката, като накрая отдаде сковано чест.

— Научих, че консул Хирций е убит — каза той. — Кой командва сега, за да мога да се оплача пред него? Кой позволи на Марк Антоний да се измъкне в Галия, когато беше в ръцете ни?

Всички погледи се насочиха към Октавиан, който отначало не каза нищо. Наслади се на момента, докато Децим Юний се взираше последователно в лицата, объркан от настъпилото мълчание.

— Мисля, че длъжностите пропретор и префект ме правят командващ — каза най-сетне Октавиан. — Така или иначе, аз съм Гай Юлий Цезар и тази армия е моя.

Говореше колкото на Децим Юний, толкова и на новите легати, но името не остана незабелязано от новодошлия, който пребледня и запелтечи.

— Аз... Пропретор Цезар... — започна той, като се мъчеше да намери подходящите думи. Пое дълбоко дъх и продължи, макар че лицето му беше пребледняло от тревога. — Две хиляди мои legioneri все още са в плен в Кастра Тавринорум, под охраната на хора на Марк Антоний. Искам разрешение да ги освободя и да възстановя крепостта. Изкарах късмет, че консултът ме подмина на път към прохода, но запасите ми са на привършване. Ако искам да задържа позицията си тук, трябва да помоля за храна и материали...

Гласът му замря под студения поглед на Октавиан.

— Твоята *позиция* ли, Децим Юний? — попита Октавиан. — Нещата са прости. Ти си един от онези, които убиха Бащата на отечеството. Като негов осиновен син мой дълг е да настоявам за възмездие.

Децим Юний пребледня още повече. Кожата му лъщеше от пот.

— Аз... аз получих амнистия от Сената на Рим, пропреторе — с треперещ глас каза той.

— Амнистия, която аз отменям — отвърна Октавиан.

— С какво право? Сенатът...

— Не е тук — прекъсна го Октавиан. — Аз съм командващият тук и ще откриеш, че властта ми е абсолютна, поне доколкото се отнася до теб. Стража! Арестувайте този човек, за да бъде съден. Можеш да избереш когото пожелаеш за свой застъпник, Децим Юний. Съветвам те да намериш някой изключително опитен.

Стражът постави ръка на рамото на Децим Юний и той подскочи.

— Не можеш да го направиш! — извика Юний. — Беше ми дадена амнистия за свалянето на тиранин. Нима и ти ще станеш такъв? Къде е законът във всичко това! Аз съм недосегаем!

— Не и за мен — каза Октавиан. — Утре сутринта ще събера съда на старшите офицери. А сега го отведете.

Децим Юний оклюма и се остави да бъде изведен. Октавиан се обърна към другите в палатката, като насочи вниманието си най-вече към новите легати.

— Ще ме критикувате ли за това? — попита тихо.

Юстиний беше единственият от новите, който го погледна в очите. Поклати глава и каза:

— Не, Цезар.

Процесът започна по изгрев-слънце. Осем легиона се бяха разположили на лагер около едно-единствено лаврово дърво и малкото пространство около него се намираше в центъра на море от хора. През нощта студът се беше засилил и вятърът отново навяваше скреж.

Децим Юний беше избрал да се защитава сам и говори почти цял час. Легионите чакаха и гледаха. Накрая млъкна и Октавиан стана от мястото си.

— Изслушах думите ти, Децим Юний. Намирам аргументите ти за кухи. Няма амнистия, щом си един от убийците на Цезар. Онова, което е било дадено по-късно, е без значение. Сенатът не може да заповяда на слънцето да залезе, след като е изгряло. Като са те оставили с впечатлението, че престъплението ти е опростено, те са прекрачили границите на властта си. Като Цезар аз отменям тази амнистия тук и ще го направя официално, когато се върна в Рим. Ти си първият от Освободителите, който ще плати за деянието си. Ти ще си един от многото, с които ще се срещнеш отново от другата страна на реката^[1].

Децим Юний се взираше мълчаливо в него. В очите му се четеше поражение. Нито за миг не си беше правил илюзии за изхода от процеса и сега вдигна глава, отказвайки да покаже страх.

— Обявявам те за виновен за убийството и оскверняването на божествения Юлий — каза Октавиан. — Присъдата е смърт. Обесете го.

Гледаше с безизразна физиономия как двама legioneri хващат Децим Юний и го повеждат към дървото. Преметнаха въже през един клон и стегнаха примката около врата му, докато той стоеше неподвижен и дишаше тежко. А после започна да ги къне в името на всички богове. Октавиан кимна на legionerите и те задърпаха заедно въжето.

Думите на Децим Юний секнаха още с първото рязко дръпване. Едната му ръка се вдигна и задраска грубото въже, което се стягаше около гърлото му. Двамата войници продължиха да дърпат и осъденият се вдигна на пръсти, а след това се отдели от земята. Краката му заритаха и двете му ръце полетяха към гърлото. Юний инстинктивно сграбчи въжето над главата си и се набра. Войниците си казаха нещо и единият хвана здраво въжето, за да понесе тежестта, докато другият отиде до ритаия осъден и изби ръцете му настрани.

Децим Юний се загърчи в спазми, мехурът му се изпразни и той започна да се души. Смъртта не беше бърза, но legionerите чакаха търпеливо; наложи се да махнат още веднъж ръцете му, преди да увисне неподвижно, като бавно се въртеше. Когато всичко свърши, войниците задърпаха краката му надолу, докато вратът му се счупи, след което положиха тялото на земята и магнаха въжето. Единият извади меча си, за да отсече главата от тялото. Нужни му бяха три удара, за да я отдели и да я вдигне победоносно към събралото се множество. Legionerите нададоха ликуващи викове, загледани като хипнотизирани в бялото на обърнатите очи.

Октавиан въздъхна дълбоко и потръпна от облекчение. Надяваше се новината да стигне до ушите на по-силните като Брут и Касий или онези като Светоний, които все още се боричкаха в Рим. Рано или късно щяха да научат и да се замислят какво означава това за тях. Октавиан тепърва беше започнал да събира дълговете, които му се дължаха.

— Легати, елате при мен — нареди той.

Осмината генерали го приближиха, смълчани след онова, на което бяха станали свидетели. Октавиан стоеше пред тях в безупречно

излъсканата си броня, с лице без бръчки и изпълнен с младежка енергия, която сякаш струеше от него.

— Хората видяха намеренията ми — каза им той. — Преди да продължа, искам гласовете им. Спомням си, че Цезар понякога свикваше войнишко събрание, за да разбере настроенията на хората си. Ще направя същото тук, за да съм сигурен, че мога да разчитам на подкрепата им.

Погледът му се спря върху легатите, дошли на север с Хирций и Панса. Разбираха го отлично. Той вече беше демонстрирал авторитета си и не беше разумно да му отказват.

— Свикайте всички офицери до тесерарий^[2]. Ще говоря с тях и ще ги попитам как искат да постъпят.

Легатите мълчаливо отдадоха чест.

Докато слънцето се издигаше в небето, основната маса от легионите се дръпна от командирската палатка, а две хиляди офицери се събраха, за да чуят думите на Октавиан. Той ги изчака, като пиеше чиста вода и си мислеше за смъртта на Децим Юний. Беше се надявал да изпита някакво удовлетворение, но никога досега не се беше срещал с този човек и чувството го нямаше. Въпреки това отправи кратка молитва към Юлий, че ще може да въздаде същото правосъдие и на останалите Освободители, един по един.

Когато офицерите се събраха, Октавиан излезе от палатката и застана пред тях.

— Вече знаете защо съм тук — каза високо. — Ако не сте разбрали досега, вече знаете и защо оставих Марк Антоний да се изтегли от битката вчера. Моите врагове са онези, които убиха баща ми Цезар, божествения водач на Рим. Преди действах прибързано и взех решения, които не мога да върна. Сега стоя пред вас, защото помня Цезар, а той познаваше мъдростта на легионите, които командваше. — Замълча, за да им даде време да осъзнаят комплимента, след което продължи: — Заедно с вас аз съм дясната ръка на Рим. Аз съм мечът, който ще съсече предателите като Децим Юний. Без вас съм просто обикновен човек и завещаното от баща ми ще приключи с мен.

— Какво искаш от нас, Цезар? — извика някой.

Октавиан погледна събралите се офицери.

— Поговорете помежду си. Поговорете с хората си. Разполагаме с осем легиона, които са достатъчни за всяка задача. Цезар ми е казвал,

че сте мъдри, така че ми го покажете. Вие ми кажете какво трябва да направя.

Отстъпи показно настрани, за да не кара офицерите да се чувстват длъжни да останат. Със задоволство забеляза, че те се разприказваха помежду си, и след известно време се върна в палатката и легна в сумрака, заслушан в мърморенето, виковете и смеха на мъжете, които обсъждаха какво да правят занапред.

Бяха изминали едва три часа, когато Юстиний влезе в палатката. Гледаше го така, сякаш можеше да види сърцето му.

— Хората решиха — каза той.

Октавиан кимна, излезе заедно с него и зае същото място, на което беше стоял преди. Офицерите се бяха събрали отново да му кажат решението си и той видя, че мнозина от тях се усмихват.

— Кой ще говори от името на всички? — попита Октавиан.

Вдигна се гора от ръце и той избра напосоки. Един як центурион се изправи на крака.

— Цезар, за нас е чест, че се обърна към нас за мнението ни.

Надигна се рев и Октавиан трябваше да вдигне ръце, за да въдвори тишина.

— Някои от нас смятат, че трябва да заемеш мястото на Децим Юний на север — каза центурионът.

Неколцина мъже се развикаха одобрително, но мнозинството остана мълчаливо.

— Останалите... повечето от нас... смятат, че в Рим има поне един незает консулски пост — продължи центурионът. Офицерите се разсмяха и Октавиан се усмихна с тях. — Вярно, твърде си млад. В нормално време никой не може да стане консул, преди да е навършил четирийсет и две. Но в миналото е имало изключения и самият божествен Цезар е едно от тях. На мнение сме, че осем легиона зад гърба ти ще са достатъчни, за да убедят Сената, че възрастта ти не е пречка да бъдеш избран за консул.

Всички зареваха, за да покажат подкрепата си, и Октавиан се разсмя с глас. Стоящият наблизо Меценат се наведе към него и промърмори с усмивка:

— Сигурен съм, че това, което казват, и онова, което искаш да чуеш, е чисто съвпадение. Ставаш все по-добър в тази игра.

Октавиан го погледна с блеснали очи. Когато офицерите млъкнаха, за да чуят отговора му, той пое дълбоко дъх.

— Казахте и аз ви чух. Но ако тръгна на юг, за да се кандидатирам за консул, няма да го направя като водач на нашественици. Ще се обърна към гражданите на Рим за техния глас, но втори път няма да вкарвам легиони в града. Ако народът сметне за подходящо да ме направи консул, ще получа правосъдието, което ми беше отказвано досега — правосъдието, което беше отказвано и на вас. Желаете ли да се върнем?

Отговорът им беше напълно очакван, но въпреки това Октавиан изпита задоволство от оглушителния рев, бързо поет от масата легионери. Войниците щяха да научат новината бързо. Връщаха се у дома, за да изберат новия Цезар за консул.

Лежачият в лекарската палатка Панса чу рева и се опита да си поеме дъх. Беше толкова слаб, че езикът му се плъзна в гърлото му и го задуши. Съдържанието на стомаха му се надигна и избълва от отворената му уста и разбития нос. Консулът задраска лицето си, застена и размаха ръце, докато се давеше, но всички бяха навън и слушаха как офицерите приветстват Цезар. Когато лекарите се върнаха да се погрижат за него, той вече бе мъртъв, с изскочили от орбитите очи.

Сенаторите наблюдаваха промените в изражението на младия мъж пред тях. Беше отговорил на всеки техен въпрос и те бяха впечатлени. Потеклото му беше безупречно. Единствено младостта му ги възпираше да го подкрепят открито. Той обаче не изглеждаше смутен и когато говореше, гласът му звучеше гладко и убедително като на много по-възрастен.

Бибил не можеше да откъсне очи от Секст Помпей. Сякаш пред тях стоеше някакъв гръцки атлет със стройни рамене и бедра, с онази фина мускулатура, която бе характерна само за водещите активен живот. Бибил избърса челото и устните си с кърпа. След три часа в театъра всички бяха уморени, но виновникът за спешното събрание все още изглеждаше свеж. Невъзмутимото спокойствие на Помпей помагаше най-много за убеждаването на по-възрастните мъже. Той беше твърде млад на години, за да заеме такъв сериозен пост, но пък

животът му беше дал зрелост и сериозност, които бяха достойни за одобрение.

Светоний беше последният, който имаше още въпроси към младежа. Когато сенаторът се надигна от мястото си, спокойният поглед на Помпей се спря върху него. Светоний се поколеба и забрави какво щеше да пита.

— Ти, такава... описа смъртта на баща си в Египет — започна той, като си даваше много добре сметка за въздишките и раздраженото мърморене на хората около него. Останалите сенатори искаха да гласуват и да се приберат по домовете си. Светоний сви устни и прокара длан по косата, която беше зализал така, че да прикрива плешивото му теме.

— Освен това разказа за брат си, убит от хората на Цезар в Испания. Казваш, че сестра ти... Лавиния... е оцеляла. И, такава... основният ти опит е на сушата, но въпреки това искаш да оглавиш флота? Кажи на това събрание защо трябва да дадем такава власт на толкова млад мъж като теб.

Секст Помпей се огледа, преди да отговори. Жестът не остана незабелязан за повечето сенатори и те се изкискаха, когато той се усмихна.

— Баща ми е построил този театър, сенаторе, въпреки че днес го виждам за първи път. Радвам се, че той се използва за нещо повече от онова, за което е бил предназначен. Радвам се също, че името му не е забравено въпреки опитите на фракцията на Цезар, която се оказа такава отрова за политиката на този град. Нима Цезар не е отново като опрян в гърлото ви нож? По пазарите се мълвят непрекъснато подобни неща, за него се говори дори на форума.

Направи пауза като роден оратор, за да могат слушателите да попият всеки довод, преди да продължи със следващия.

— В мое лице имате повече от син на баща си, макар да не се боя да поставя честта си върху тази на Гней Помпей. Сражавах се срещу армиите на Цезар в Испания почти откакто се помня. Преди това видях как баща ми беше наръган от чуждоземни роби в Александрия, само за да угодят на Цезар. В моето противопоставяне срещу Октавиан не е нужно да изпитвате опасения относно моята лоялност. Аз съм може би единственият човек в Рим, чийто враг е сякаш предопределен от звездите.

Замълча отново — знаеше, че Светоний ще го върне на въпроса за флота, — и когато сенаторът отвори уста, продължи:

— Сражавал съм се на кораби, сенаторе. Както казах, разполагам с три галери, пленени от силите на Цезар, с които атакувах и други кораби. Докато той водеше Рим, аз можех да съм само пират с моето име и кръв, но вие променихте това. Този нов Цезар, който подронва авторитета на Сената, който се осмелява да пренебрегва законите на Рим, винаги ще бъде мой враг. Но ако слуховете са верни... — той се усмихна иронично, сигурен, че не е преценил погрешно тревожните новини, които се разпространяваха из града през последните дни, — тогава той разполага с прекалено силна армия, на която не може да се опълчи никаква сила в тези земи, поне не и тази година. Когато стигне Рим, той ще се забие под кожата му и ще е нужен нагорещен нож, за да бъде премахнат.

Светоний кимаше. Думите бяха като обобщение на всичките му страхове.

— Но Октавиан не разполага с флота в Брундизиум — продължи Помпей. — Или поне засега той не е негов. Това са последните сили, които са на ваше разположение и под ваше командване. Искам от вас само да ме поставите начело на този флот. Ще го използвам, за да всея ужас в сърцето на този нов Цезар и да го унищожа в името на Сената. Най-малкото няма да позволя флотът да попадне в ръцете му. Името ми ви казва, че можете да ми се доверите, сенатори, сякаш седите в дома на баща ми.

— Благодаря за отговора — промълви Светоний и седна на мястото си.

Гласуването мина бързо, само с няколко против и въздържаха се. Секст Помпей щеше да оглави флота — власт, която беше почти абсолютна и лишена от всякакъв контрол. Дори онези, които помнеха баща му, знаеха, че това е огромен риск, но също така си даваха сметка, че Цезар се придвижва на юг към Рим и че този път води със себе си осем легиона. Не можеха да позволят да получи и флота. Така целият римски свят щеше да зависи от неговата милост.

[1] Има се предвид река Стикс, която прекосяват душите, за да стигнат до царството на мъртвите. — Б.пр. ↑

[2] Офицер в центурия, който получава паролата за нощната стража, записана върху дъсчица (лат. tessera). — Б.пр. ↑

Вратите на Рим бяха затворени и залостени. Имащите право на глас жители на града бяха излезли на Марсово поле още по тъмно. Всички свободни граждани бяха там, подредени на центурии според произхода и имотното си състояние, а градът се изпълни с аромата на десетки хиляди блюда, които ги чакаха на връщане.

В миналото в изборните дни цареше празнична атмосфера. Навсякъде беше пълно с улични артисти и търговци на храна, които за един ден изкарваха повече пари, отколкото за цял месец. Сега обаче от другата страна на Тибър се бяха разположили осем легиона като някакво море от блестяща броня, очакващо резултата. Гледката на подобна сила в непосредствена близост до Рим потискаше духа на гражданите.

Представителите на всяка центурия идваха да хвърлят гласа си в огромни кошове, като ги пълнеха бавно с дъсчици. Октавиан стоеше наблизо, облечен в проста бяла тога. Много добре долавяше страхопочитанието на онези, които минаваха покрай него, и се усмихваше на всички, разменяше няколко думи с тях и благодареше за подкрепата им. А подкрепящите го не бяха никак малко. Той погледна към Бибил, който стоеше и се потеше, въпреки че един роб му вееше, а друг държеше сенник над главата му. Преди години Бибил се бе кандидатира за консулската длъжност с Цезар и Октавиан знаеше, че спомените му за онзи ден несъмнено са все още ярки. Беше чувал историите и беше трудно да не погледне към хълма Яникулум, където се вееше високо издигнато знаме. Докато то беше там, изборите щяха да продължат, но ако хората на върха видеха приближаваща армия, знамето щеше да се свали и целият град щеше да се приготви да се защитава. При предишното кандидатиране на Бибил приятелят му Светоний беше уредил знамето да бъде свалено, след като станало ясно, че резултатите са срещу него. Цезар беше предвидил предателството и хората му бяха задържали знамето вдигнато достатъчно дълго, за да стане консул. Октавиан се усмихна при мисълта за онези събития.

— Четирийсет и два за Цезар и Педий; четирийсет и осем за Бибил и Светоний! — обявиха дирибиторите^[1].

Сенатът бе прибягнал до голямо ухажване, за да си осигури толкова много гласове от първите гласуващи центурии. Октавиан се усмихна спокойно. Знаеше, че влиянието на сенаторите не е така силно сред по-бедните класи, докато името Цезар бе като звън на звънец за всички онези, които бяха получили завещаните им пари.

— Надявах се на по-добри резултати дотук — каза стоящият до него Педий.

Октавиан се замисли отново дали не беше сгрешил, когато го бе избрал за свой колега. Педий бе с трийсет години по-стар от него, с лице, покрито с дълбоки бръчки, и тясна заострена брадичка. Всичко в него изглеждаше остро, но Педий беше нервен дребен човек, имащ навика да дъвче устните си, когато е притеснен. Вярно бе, че навремето е бил клиент и приятел на Цезар. Това приятелство не се беше оказало достатъчно, за да гласува против амнистията, но той поне беше човек, който не бе застанал открито на страната на Освободителите. Октавиан го загледа внимателно, опита се да го види през очите на гласуващите и тихо въздъхна. Беше принуден да ухажва и открито да подкупва Педий, за да го накара да се кандидатира с него. И двамата знаеха, че целта на всичко това е само да не допуснат Бибил или Светоний до втория консулски лост, но въпреки това Педий се беше пазарил така, сякаш му е било писано да заеме тази длъжност. Октавиан отмести поглед от сенатора с воднистите очи и се загледа към огромното Марсово поле, на което се бяха събрали сто хиляди свободни мъже. Отново му се прииска Меценат да беше пожелал поста. Приятелят му обаче не искаше и да чуе за подобно нещо и само се беше разсмял, когато чу предложението.

— Петдесет за Цезар и Педий; петдесет и три за Бибил и Светоний! — обявиха дирибиторите и неколцина от онези, които все още чакаха реда си да гласуват, нададоха радостни викове. Не можеха да се върнат в града, докато печатите от портите не бъдат свалени, и някои бяха нетърпеливи, докато други се наслаждаваха на принудителния почивен ден далеч от работата и семействата си.

Октавиан тупна Педий по гърба, при което сенаторът подскочи.

— Дотук гласуваха центуриите на знатните — каза той. — Мисля, че търговците и занаятчиите ще предпочетат нас пред Бибил и

Светоний.

Педий раздвижи уста, сякаш се мъчеше да извади парче хрущял, попаднало между зъбите му.

— Дано да си прав, Цезар. Едва ли е нужно да ти казвам каква е опасността от загубата точно на тези избори.

Октавиан погледна на запад, където чакаха четирийсет хиляди легионери. Беше ги спрял от другата страна на Тибър и изчака цял ден, преди да се яви пред Сената и да обяви, че се кандидатира за консул. Беше направил всичко, за да извади жилото на въоръжената заплаха срещу града, но въпреки това войниците си бяха там. Мнозина от тълпата непрекъснато обръщаха глави към легионите. Октавиан не мислеше, че Рим ще гласува срещу човек, опрял нож на гърлото му, макар и да беше положил всички усилия да скрие оръжието.

Усмихна се при вида на растящата купчина дъсчици. Виждаше как Бибил кипва, когато гласовете в полза на Цезар и Педий започнаха да се увеличават. Избирателите продължаваха да идват и тенденцията се превърна в буен поток, когато центуриите на търговци и занаятчии се възползваха от възможността да показват какво е мнението им за мъжете, възприемани като убийци на Цезар. Добре беше, че преброяването бе публично, така че всеки отиващ при кошовете да подаде гласа си вече знаеше, че споделя настроенятия на мнозинството.

Октавиан виждаше задоволството им. Мнозина от гласуващите му кимаха, докато пускаха дъсчиците си, стотици и стотици граждани на Рим му показваха, че може да разчита на подкрепата им. Усещането беше опияняващо. Беше поискал консулската длъжност заради властта и сигурността, които щеше да му осигури тя, но в действителност нещата бяха много по-важни. Жителите на Рим бяха лишени от правото на глас и всякакви недоволства и бунтове се потушаваха жестоко. Това беше тяхното отмъщение срещу Сената и Октавиан се наслаждаваше на всеки миг от него.

В ранния следобед се стигна до положение, при което масата от по-бедните класи вече не можеше да повлияе на резултата. Дирибиторите се посъветваха и дадоха знак на тръбачите. Тръбите зазвучаха над Марсово поле и чакащите отвъд Тибър легиони нададоха рев като океан в далечината.

Викът беше поет от гласувалите до десетките хиляди, които нямаше да имат възможност да пуснат дъсчиците си. Те също искаха да покажат одобрението си и ревът им се стовари върху Октавиан. Той отпусна рамене, като дишаше тежко; тогата му беше станала хлъзгава от избилата по кожата му пот. Все си беше повтарял, че изобщо не се съмнява в резултата, а ето че сега усети болезненото напрежение, което бе стегнало всичките му мускули. Знамето на Яникулум беше тържествено спуснато под погледите на гражданите. Зазвучаха тръби, печатите от бронз и восък бяха разбити с чукове и градските врати се отвориха. Жени, деца и роби се изсипаха с хиляди, за да се присъединят към своите съпрузи, братя и синове, и празничната атмосфера се засили, когато научиха новината.

Октавиан беше взел със себе си само двама телохранители — само толкова му бяха позволени за официалното гласуване. Те не бяха в състояние да спрат хилядите, които напиреха да говорят с него, да го докоснат и да го потупат по гърба. Хората бяха безброй и той си тръгна, преди да са се скупчили прекалено много около него и да го задушат в ентусиазма си. Раздвижването му донесе известно облекчение, но хората продължаваха да ликуват и да го следват, докато вървеше през полето към шестимата стражи, които държаха бял бик, приготвен за жертвоприношение. Агрипа и Меценат също бяха там и сияеха от гордост. Октавиан им кимна. Знаеше, че приятелите му разбират през какво е минал, за да стигне дотук. Предстоеше гадание за новите консули и близо стотина жреци, официални лица и писари се бяха събрали, за да запишат събитието. Войници разчистиха място за ритуала и гадателите подготвиха ревящото животно.

Квинтина Фабия беше облечена в ослепително бяло и лицето ѝ бе изрисувано така добре, че приличаше на маска на младостта. Тя се поклони на Октавиан и Педий, когато те приближиха, и подаде наточен железен сърп. Октавиан го взе и изпробва инструмента върху косъмчетата на ръката си, докато гледаше едрия бик.

— Сигурна съм, че Юлий те гледа сега — топло рече жрицата. — Той би се гордял със сина си.

Октавиан сведе почитателно глава. Стражите хванаха въжетата и издърпаха бика към края на ограденото пространство. Бикът беше упоен със смес от опиум и други билки, така че бе замаян и муден. Поличбите нямаше да са добри, ако им се наложеше да гонят раненото

животно из Марсово поле. Октавиан се помъчи да потисне усмивката си, когато си представи картината. Знаеше, че е леко зашеметен след изборите, но трябваше да остане сериозен и тържествен до края.

Припяването започна и гадатели и прорицатели отпратиха молитви към боговете да пратят знак и да благословят започващата консулска година. Октавиан стоеше като истукан и накрая Квинтина трябваше да го побутне по рамото, за да му подсказе, че моментът е настъпил.

Той пристъпи към завързания бик. От това разстояние можеше да види миглите му и да надуши миризмата на чисто от кожата му. Постава ръка върху главата и забеляза, че животното преживя лениво, без да осъзнава какво предстои. Гледката му напомни за Педий и отново го напуши смях.

С рязко движение Октавиан прокара сърпа през мощната шия на бика. Кръвта рухна като порой в бронзовите съдове, приготвени долу. Животното изпръхтя и като че ли отначало не усети болката. Купите се напълниха и бяха сменени с нови, а пълните бяха предадени на гадателите, които се загледаха в червената течност, за да видят бъдещето.

Бикът замуча и се задърпа, но кръвта продължаваше да изтича. Животното бавно падна на колене и тъмнокафявите му очи се изцъклиха. Бикът измуча по-силно и опъна въжетата, мъчейки се да се изправи. Октавиан го гледаше, чакаше го да умре и си мислеше за Децим Юний. Бикът на един харуспекс^[2] го извади от унеса му. Мъжът сочеше с трепереща ръка към небето. Октавиан погледна нагоре с всички останали и видя ято черни птици да прелита над града в далечината. Усмихна се, когато разпозна, че са лешояди. Според легендата при основаването на Рим Ромул видял дванайсет от тези птици. Заедно с хилядите граждани той се опита да преброи тъмните петна, но те се движеха непрекъснато и Октавиан не можеше да е сигурен колко са точно.

— Видях дванайсет — високо и ясно изрече Квинтина Фабия.

Октавиан примигна. Птиците кръжаха на фона на залязващото слънце и трудно можеше да се каже колко са. Числото обаче беше повторено от хората около него и Октавиан най-накрая се разсмя.

— Това е добра поличба — каза той. Имаше късмета на Цезар, защото самият той бе уверен, че е видял само девет птици. Те бяха

изчезнали в яркото слънце, но това беше достатъчно. Дванайсет лешояда бяха послание към жителите на Рим, че настъпва ново начало.

Когато извадиха черния дроб на бика, краят му беше прегънат и Квинтина Фабия грейна и вдигна високо кървавия орган, който изпръска бялата ѝ роба в яркочервено. Кръвта се стичаше на струйки по ръцете ѝ. Гадателите нададоха радостен вик, писарите записаха всяка подробност върху восъчни таблички, за да ги препишат в градските архиви по-късно вечерта. Знаменията бяха отлични и Октавиан поклати възхитено глава и отправи мълчалива благодарствена молитва към своя наставник и съименник.

Основната част от тълпата беше последвала новите консули да гледа жертвоприношението. Докато поличбите се разчитаха и разгласяваха из Марсово поле, Бибил и котерията му стояха до кошовете за гласуване. Бибил загреба шепа полирани дървени жетони и ги изсипа бавно обратно, след което погледна кисело Светоний и Гай Требоний.

— Поръчах да ви доведат коне — каза той. — На пристанището в Остия ви очаква кораб. Вървете с моята благословия.

Тонът му бе мрачен и недоволен, но и той наред с всички останали усещаше започващата промяна. Октавиан беше спечелил най-високата длъжност в града и поддръжниците на Цезар вземаха връх заедно с него. Клиентите в Сената вече нямаше да си мълчат. Бибил благодари на личните си богове, че флотът не е в ръцете им. Беше останало поне това, тънка сламка, за която можеше да се хване.

Светоний погледна към града и хълма Яникулум. Спомни си други избори и друг Цезар, но тогава бе по-млад и по-способен да издържи на повратите на капризната съдба. Поклати глава и приглади оредяващата си коса, която вятърът беше разрошил, разкривайки плешивото му теме.

— Отивам при Касий — заяви той. — Това е само един ден, Бибил. Секст Помпей държи флота на запад. Касий и Брут държат Изтока. В Рим ще настъпи глад без доставки на жито по море и жителите му ще страдат, притискани от двете страни, докато не бъдат задушени. Това гласуване, тази *гнусотия* днес е само един малък провал, нищо повече. Ще видя този град отново, кълна се.

Той се обърна към Гай Требоний, който беше отвлякъл вниманието на Марк Антоний, докато убиваха Цезар. По-младият мъж се беше гордял много, че е обявен за един от Освободителите, макар да не беше вдигнал нож в онзи ден. Сега последиците от решението му го преследваха и той изглеждаше не на себе си.

— Това е неправилно — с треперещ глас каза Требоний. Никога не беше напуснал Рим и мисълта за други градове го изпълваше с безпокойство. — Той обеси Децим Юний без подобаващ съд! Как е възможно той да остане недосегаем, а ние да сме принудени да бягаме? Отстранихме един тиранин, враг на държавата. Защо не го разбират?

— Защото са заслепени от злато, имена и глупави мечти — озъби му се Светоний. — Повярвай ми, видял съм предостатъчно. Добри хора работят мълчаливо — и какво става с тяхното достойнство и чест? Остават незабелязани за онези, които викат, подскачат и се подмазват на мръсната тълпа.

Пресегна се да хване Требоний за рамото, но онзи се дръпна инстинктивно и лицето му пламна. За миг ръката на Светоний се мъчеше да улови въздуха, после се отпусна.

— Живял съм с Цезари. Дори убих един от тях — рече той. — Но мъже като Касий няма да оставят нещата така, повярвай ми. Цената ще бъде изписана с кръв и ще се постарая тя да бъде платена.

За първи път от много години новите консули не можеха да влязат в града според обичая. От сградата на Сената все още бяха останали само почернели основи и затова Октавиан и Педий тръгнаха към отворените врати на театъра на Помпей. Тълпата ги последва чак до линията войници, разположени да охраняват достойнството на Сената.

Октавиан спря пред огромните колони от бял мрамор и се загледа в засъхналата бича кръв по ръцете си, докато сенаторите минаваха покрай него. Мнозина ги поздравяваха и той им отвърщаше — знаеше, че трябва да започне да плете фината мрежа от съюзи, ако иска да спечели дори и най-простото гласуване. Поличбите обаче му бяха дали начален тласък, на който сенаторите не можеха да устоят.

Педий стоеше до него и устата му се движеше непрекъснато, сякаш правеше опит да се изяде отвътре. Той като че ли не изпитваше

радост от знаменията или поста си, макар че сега името му щеше да влезе в историята на града. Октавиан едва не се ухили, когато забележа колко е нервен. Съвсем не го беше избрал заради идеалите или ума му. Педий беше най-добрият му избор просто защото не бе силен. Октавиан беше научил много от предишните си грешки и особено от катастрофалното настаняване на легионерите на форума по-рано същата година. Вече знаеше, че не може да подмине с лека ръка начина, по който го виждат останалите. Народът и Сенатът щяха да дадат отпор на всеки груб опит за заграбване на властта. Дори като консул трябваше да действа внимателно. И Педий беше неговият щит.

— Консуле — каза му Октавиан. По-възрастният мъж се сепна от титлата и на преживящите му устни заигра колеблива усмивка. — С удоволствие ще предложи лично на гласуване куриатното постановление. За мен ще е чест, ако ти предложиш отмяна на амнистията.

Педий незабавно кимна. Октавиан се беше съгласил да плати за построяването на новата му къща в крайморското градче Херкулан, където живееха само най-богатите римляни. Педий обичаше изтънчеността и учтивостта, но знаеше, че подкрепата му е купена и че всичко това е формалност. В същото време обаче беше познавал божествения Цезар и му се възхищаваше от години. Срамът, че не е гласувал против амнистията, още го глождеше. Макар Октавиан да не го знаеше, къщата край морето беше само пяна в сравнение с това чувство.

— За мен ще е удоволствие, Цезар — рече той.

Октавиан се усмихна. Рим беше негов. През седмиците на подготовка един човек нито за миг не се бе усъмнил, че той ще стане консул по волята на народа. Марк Антоний му беше писал с молба да се срещнат на неутрална територия, където да замислят кампания срещу Освободителите. И тя щеше да започне днес.

[1] Преброители на гласове, които раздават табличните за гласуване. — Б.пр. ↑

[2] Жрец, гадаещ по вътрешностите на жертвено животно. — Б.пр. ↑

ТРЕТА ЧАСТ

Река Лавиний се виеше през северния район. При Мутина беше образувала десетина островчета с различна големина, от отделни стърчащи скали с едно-единствено дръвче върху тях до гъсти горички, заобиколени от водата и откъснати от останалия свят.

Октавиан погледна през реката към мястото, където го очакваше Марк Антоний. И двамата не се доверяваха напълно един на друг, поради което островът беше идеално място за среща. На отсрещния бряг два галски легиона стояха търпеливо, строени в карета, но неспособни да се намесят, ако Октавиан замисли някакъв коварен ход. Същото се отнасяше и за Седми Победоносен и Девети Македонски — те нямаше да могат да му помогнат, ако Марк Антоний беше решил да го убие.

Самото стигане до този момент представляваше сложен танц, по време на който двете страни размениха безброй писма и обещания. И двамата гарантираха неприкосновеност на другия, но реалността винаги включваше един последен риск. Октавиан погледна към Агрипа и Меценат. Двамата вече бяха стъпвали на острова, за да го претърсят за скрити войници или евентуални капани. „Невъзможно е да се предвиди всичко“, помисли си Октавиан. Пое дълбоко дъх и погледна със съмнение люлеещата се лодка.

— Ако сме пропуснали нещо и ако нещата не се развият добре, бих искал да умра с увереността, че Марк Антоний ще ме последва на оня свят — рече той. — Това са нарежданията ми. Ако бъда убит, той не бива да напусне острова жив.

Прецени разстоянието и видя, че Марк Антоний е избрал място, до което не може да достигне хвърлено копие.

— Докарайте скорпионите и ги насочете към реката — каза Октавиан.

Предишния ден легионите му бяха успели да сглобят тежките оръжия и той изпитваше известно облекчение, когато те бяха изтеглени от воловете и обърнати към острова. Забеляза, че на отсрещния бряг правят същото, и се запита какво ли ще е да стои на онова малко парче

земя и да чуе избръмчаването на тетивите, запращащи железните си стрели над водата.

— Готови ли сте? — попита той приятелите си.

Вместо отговор Агрипа се качи в лодката и провери въжетата. Меценат сви рамене, без да сваля поглед от очакващите ги фигури.

— Направи всичко, което можеше. Ако има някакъв заговор, той няма да доживее да види края му, това ти го гарантирам.

— Освен ако изобщо не е там — обади се Агрипа, докато сядаше. — Онзи високият с бронята може да е просто някой офицер, изпратен да ни подлъже да отидем на място, където да може да ни атакува с катапултите и лъковете си.

— Винаги си бил оптимист, Агрипа — отвърна Меценат.

Въпреки това благородникът се качи в лодката, но предпочете да остане прав и хвана веслото на кърмата. Четиримата гребци вече бяха заели местата си — опитни с мечовете ветерани, които бяха оставили оръжията в краката си, за да ги сграбчат при нужда. Като един всички погледнаха към Октавиан.

— Да тръгваме — каза той. — Да видим какво иска.

Октавиан се качи и седна на дървената преграда, без да откъсва очи от целта им.

— Отплавайте, гребете или каквато там е заповедта — каза той.

Агрипа го погледна обидено, но ветераните оттласнаха лодката от брега и я вкараха в течението. Четирите гребла се потопиха във водата и лодката набра скорост в посока към острова.

Октавиан с изненада откри, че пътуването му харесва. Агрипа видя изражението му и се усмихна.

— В малките лодки има някаква магия — рече той. — Но все пак галерите са по-добри.

При напомнянето за огромния флот, който беше изчезнал от Брундизиум, усмивката на Октавиан помръкна. Колегата му Педий беше успял да прокара решение за отнемане на командването на Секст Помпей, но това не беше върнало корабите.

— След като приключа тук, ще ми трябва мой собствен флот — каза Октавиан.

— В момента си в собствения си флот — изтърси Меценат.

Октавиан изсумтя.

— Мислех за това. Рано или късно ще трябва да се разправя със Секст Помпей. Без контрол над морето никога няма да можем да изправим легионите срещу Касий и Брут.

Агрипа потърка брадичката си и каза:

— Ще струва скъпо. С какво разполага Секст? Около двеста галери, нали така? За построяването само на половината ще са нужни десетки милиони сестерции, както и време за обучение на легионерите.

— Какъв е смисълът да се договарям с Марк Антоний, ако не мога да напусна Рим поради страх от пирати? — отвърна Октавиан. — Ще намеря парите. И хората. Давам ти пълна свобода, Агрипа. Построй ми флот.

Стигнаха острова и слязоха от лодката. Без да кажат нито дума, гребците започнаха да си слагат бронята, която можеше да ги удави, ако я бяха носили преди и лодката се преобърнеше. Октавиан ги чакаше нетърпеливо, като барабанеше по дръжката на гладиуса си.

Марк Антоний лично слезе по песъчливия бряг и загледа приготвленията им леко развеселен. Изглеждаше здрав и силен, висок почти колкото Агрипа и с мускуесто телосложение на войник въпреки годините си.

— Добре дошъл, консуле — каза той. — Измина дълъг път, откакто аз носех титлата, която сега е твоя. Както ти писах, давам ти честната си дума, че тук си в безопасност. Помежду ни има примирие. Искам да те представя на спътниците си. Ще дойдеш ли с мен?

Мъжът, когото Октавиан беше видял за последен път да бяга към Галия, като че ли не изпитваше никакъв страх от въоръжените войници. Изглеждаше спокоен като римски патриций, наслаждаващ се на прохладен следобед край реката. Октавиан се усмихна и също влезе в ролята.

— Ще дойда — каза той. — Имаме много неща за обсъждане.

— След като най-сетне реши да те изслуша — промърмори Меценат.

Тръгнаха с Марк Антоний към мястото, където имаше издигната палатка и маси. От тази страна на острова Октавиан можеше да огледа много по-добре галските легиони на отсрещния бряг. Едва ли беше случайно, че реката тук беше по-тясна. Дузина скорпиони и две центурии стрелци го наблюдаваха, готови да действат при първия

намек за предателство. Странно, но Октавиан изпита задоволство при мисълта, че е възприеман като заплахата. Не искаше да е единственият, разкъсан от безпокойство.

Марк Антоний беше в приповдигнато настроение като домакин. Видя, че Октавиан гледа към стоящите в готовност legioneri, и каза:

— Времената са тежки, нали, Цезар? Лепид си помисли същото, когато пристигнах в Галия. Благодарен съм, че не видях нищо нередно в това да предаде командването на един римски консул.

— Бивш римски консул — машинално го поправи Октавиан, но видя, че Марк Антоний започва да се мръщи, и побърза да добави: — Но и мъж, когото Юлий Цезар наричаше приятел и който, надявам се, ще бъде съюзник в тежките времена.

— Както кажеш. Открих, че с колкото повече legioneri разполагам, толкова по-лесно намирам съюзници — отвърна Марк Антоний и се разсмя гръмогласно. — Лепид? Позволи ми да ти представя новия Цезар и новоизбран консул.

Мъжът, към когото Марк Антоний се обърна, изглеждаше сличен и не на мястото си. Октавиан не познаваше лично Лепид; знаеше само, че е префект на Галия, назначен от Цезар след връщането му от Изтока. На пръв поглед Лепид не изглеждаше впечатляващо. Беше леко прегърбен, поради което приличаше повече на книжник, отколкото на старши офицер, макар че носът му бе чупен неведнъж и едното му ухо бе здравата пострадало при някакъв стар конфликт. Беше останал само малко хрущял, розов и без обичайната форма. Косата му беше гъста, но напълно бяла. В негово присъствие Октавиан възприемаше младостта си като сила вместо слабост.

— За мен е чест да се запознаем, Цезар — каза Лепид. Гласът му бе тих и твърд и даваше известна представа за човека зад очуканата външност.

Октавиан хвана протегнатата му ръка и я стисна.

— И за мен е чест да се срещна с вас, господа. Предполагам, че като консул на Рим моят ранг е най-висок. Ще седнем ли?

Посочи дългата маса и нарочно тръгна към нея, за да не позволи на Марк Антоний да определя темпото. Меценат и Агрипа го последваха незабавно и заеха позиция зад гърба му, когато той седна на почетното място.

Марк Антоний изглеждаше раздразнен, но постъпи великодушно и се настани срещу Октавиан, а Лепид седна до него. Четирима от хората им стояха на достатъчно разстояние, за да не изглеждат като непосредствена заплаха, макар че беше ясно защо са тук. Октавиан погледна през рамо към гребците, които бяха заели автоматично позиции срещу хората на Антоний. Получиха се две ясно обособени групи и напрежението изведнъж се прояви отново, когато Марк Антоний сложи ръце върху масата.

— Мога ли да започна? — каза той и продължи, преди някой да успее да отговори. — Предложението ми е просто. Разполагам с петнайсет легиона в Галия, като се броят тези на Лепид. Ти имаш осем. Цезар, както и цяла година като консул. Ти се нуждаеш от войска, за да се разправиш с Освободителите, а аз искам пост и власт в Рим, а не да бъда изгнаник в Галия. Бихме могли да стигнем до някакво съглашение, не мислиш ли?

Октавиан мислено благодари на боговете за тази типично римска прямота. Поне в това отношение с Марк Антоний си приличаха — и двамата не обичаха двуличието и игричките на Сената.

— Къде е мястото на префекта Лепид в това? — попита той с абсолютно спокоен глас.

— Двамата с Лепид говорим като един човек — каза Марк Антоний, преди Лепид да успее да отговори. — Рим вече е виждал триумвират. Предлагам да си поделим властта с цел да разбием Освободителите на изток. Не мисля, че можеш да постигнеш това без моите легиони.

Октавиан се замисли. Предложението беше добро, стига да можеше да му се довери. Самият Цезар беше създал първия триумвират с Крас и Помпей. Едва ли беше нужно да се споменава колко зле бе завършил той за другите двама. Октавиан се вгледа внимателно в очите на Марк Антоний и видя напрежението в тях. Бившият консул се правеше, че е със силни позиции, но нещо го тормозеше и Октавиан затърси подходящите думи, за да разбере какво е то.

— Триумвиратът трябва да бъде признат от Сената, за да е законен — каза той. — Мога да предложа най-малко това. Разполагам с достатъчно клиенти, за да спечеля всяко гласуване.

Марк Антоний видимо се отпусна и Октавиан погледна покрай него към легионите на брега на реката.

— И в същото време ми се струва, че печеля много малко от това. Аз съм консул със Сенат, който не смее да ми се противопостави. Разбира се, имам своите врагове, но мога да създам нови легиони.

Марк Антоний поклати глава.

— Имам сведения от Сирия и Гърция, според които не разполагаш с толкова време. Цезар. Ако не действаш бързо, Брут и Касий ще станат твърде силни. А аз ти предлагам силата да ги разбием преди да се е стигнало дотам.

Октавиан пак се замисли. Консулите бяха с ограничени пълномощия, въпреки че привидно разполагаха с огромна власт. Временната диктатура, която предлагаше Марк Антоний, щеше да го постави над закона, да го направи недосегаем през жизненоважните години, докато изгради свой флот и армия. Сети се обаче, че още не е открил слабостта, принудила Марк Антоний да преговаря с него. Мисълта го загложди. Октавиан погледна отново покрай седящите на масата към легионите на брега и разсеяно попита:

— Как плащаш на хората си?

За негова изненада Марк Антоний се изчерви и призна:

— Не им плащам. — Каза го така, сякаш вадеха думите с ченгел от устата му. — Изплащането на заплатите на войниците под мое командване трябва да е част от съглашението.

Октавиан кривна глава. Петнайсет легиона правеха общо седемдесет и пет хиляди души, плюс около двайсет хиляди помощен персонал. Запита се колко ли време са карали без пари. Бедността беше сурова господарка и Марк Антоний се нуждаеше от него или най-малкото от средствата в Рим и от завещанието на Цезар.

Октавиан се усмихна по-топло на двамата мъже срещу себе си.

— Мисля, че разбирам основните аргументи. Но що за глупак ще съм, ако приема да изляза срещу Касий и Брут и изгубя Галия, ако тя остане без войници?

Марк Антоний махна пренебрежително с ръка.

— В Галия от години цари мир. Цезар прекърши гръбнака на племената и уби водачите им. Няма нов върховен крал след Верцингеторикс. Галите отново се разделиха на хиляди враждуващи родове и ще си останат в това положение поколения наред. Но аз няма

да изтегля всички римляни от Галия. Мога да оставя два-три легиона, които да държат крепостите за няколко сезона. Ако галите се разбунтуват, ще науча веднага. А те знаят какво ги очаква, ако решат да надигнат глава.

Октавиан го погледна със съмнение и се запита дали Марк Антоний не се надценява. Последното, което искаше, бе да води война на два фронта. Марк Антоний правеше опасен ход с опразването на Галия само и само за да седне на масата за преговори.

След дълъг изпълнен с напрежение момент, през който двамата не сваляха поглед от него, той кимна.

— Добре. Ясно е, че сте имали време да обсъдите как точно ще действа този триумвират. Кажете ми как виждате нещата и аз ще реша кое е най-добро за Рим.

Трите дни преговори бяха оставили Марк Антоний без сили, а Октавиан изглеждаше толкова свеж, колкото и когато седна за първи път на масата. Всяка сутрин се връщаше на същото място, след като Меценат и Лепид проверяваха острова за скрити войници. Нямаше никакви измами и Октавиан започна да се изпълва с увереност, че може и да се стигне до съглашение. Въпреки това оспорваше и дискутираше енергично всяка точка, а другите двама оклюмваха все повече.

Октавиан предложи прокараването на решение в Сената, което да узакони уговорката им. В замяна Марк Антоний му обеща пълен контрол над Сицилия, Сардиния и цяла Африка, в това число и Египет. Дарът бе твърде спорен, тъй като Секст Помпей контролираше морето на запад, но въпреки това Октавиан прие. Марк Антоний щеше да задържи Галия като своя сфера на влияние, а Лепид щеше да получи района на север, където за кратко бе управлявал Децим Юний. Испания и останалата част от Италия щяха да бъдат общо владение. Октавиан нареди изпращането на три милиона сестерции на отсрещния бряг на реката и има удоволствието да види как Марк Антоний се отпуска и изглежда известно време отново млад, преди отново да се заровят в поредните детайли.

На третия ден съглашението беше записано и подпечатано от тримата. Заедно те образуваха „Троен комитет за въдворяване на ред в

държавата“ — тромаво и грозно име, което би трябвало да скрие онова, което представляваше всъщност временен съюз между трима силни мъже, които се стремят да постигнат целите си. Октавиан нямаше илюзии относно това, но пък Марк Антоний никога не се бе проявявал като негов враг въпреки цялата си типично римска арогантност. Истинските му врагове обаче набираха сили с всеки ден и Октавиан се нуждаеше от власт и легиони, за да се справи с тях.

Последната част от съглашението стана причина за най-много спорове. Когато бе станал диктатор, Корнелий Сула бе въвел така наречените „проскрипции“ — списък на хора, заклеени от държавата. Влизането в подобен списък означаваше сигурна смърт, тъй като всеки гражданин можеше да изпълни присъдата и да донесе главата на заклеения в замяна на част от имуществото му, докато останалото се разпродаваше и парите влизаха в държавната хазна. Това беше много опасна власт. Октавиан чувстваше как тя го примамва още от самото начало и се мъчеше да ѝ се противопостави. Единствените имена, които назова, бяха на останалите деветнайсет, които бяха участвали в убийството на Цезар в театъра на Помпей. Лепид и Марк Антоний добавиха своите жертви и Октавиан преглътна нервно, докато четеше имената на сенатори, които познаваше добре. С това съглашение колегите му искаха да си уредят стари сметки.

Още два дни се разправяха за списъка, налагаха вето върху избора на другите поради лични причини и отново разглеждаха списъка име по име. Накрая всичко беше приключено. Проскрипциите щяха да предизвикат хаос в Рим, но след разпродаването на имотите на тези хора Октавиан щеше да разполага със средствата, необходими му за построяването на флот и водене на война. Отново прочете списъка. Брут и Касий бяха на първо място. Източната половина от римските владения не се споменаваха никъде в съглашението. Щеше да изглежда като фантазия да си делят земите, докато те все още бяха в ръцете на врага. Въпреки всичко имаше взето решение. Касий и Брут, които някога бяха защитени от закон и амнистия, сега щяха да бъдат обявени за врагове на държавата. Поставянето им в началото на списъка беше важна победа.

Шест дни след първото си стъпване на малкия остров Октавиан отново беше тук. Марк Антоний и Лепид сияеха от постигнатото — отново бяха вкарани в играта благодарение на единствения, който

имаше властта да го направи. Помежду им все още нямаше много доверие, но през дните на спорове бяха започнали да се уважават, макар и с неохота. Марк Антоний дишаше бавно и спокойно, докато гледаше как Октавиан подпечатва съглашението за триумвирата, след което го подпечатва със собствения си фамилен пръстен.

— Пет години са достатъчни да оправим грешките на миналото — каза той. — Дано боговете ни се усмихват поне през това време.

— Сега ще дойдеш ли с мен в Рим, за да видиш как това се превръща в закон? — с усмивка го попита Октавиан.

— Не бих го пропуснал за нищо на света — отвърна Марк Антоний.

Бреговата линия на Сицилия беше идеална за пиратски флот. Високите хълмове непосредствено до морето позволяваха на Секст Помпей да чете подаваните с флагове сигнали и да праща галерите си на бързи нападения. Робите гребци напругаха всичките си сили и носовите на корабите пореха морето. Секст примижа срещу яркото изгряващо слънце, за да разчете сигналите, и се озъби, когато видя червения флаг, подобен на капка кръв на фона на планинския връх. Сигналът едва се виждаше заради пушека от вулкана в центъра на големия остров — боботещо чудовище, което разтърсваше земята и караше мъртва риба да изплува на повърхността, където хората му я пронизваха с харпуните си и с радост откриваха, че вече е сварена. Нощем понякога виждаха смътно сияние от върха — идваше от разтопената скала, която бълбукаше и пълзеше по склоновете.

Пейзажът идеално отговаряше на омразата му и беше опияняващо, че разполага с власт и кораби, за да налага волята си. Вече не рискуваше да си навлече гнева на римския флот всеки път, когато пращаше екипажите си да атакуват търговски кораби. Римският флот беше негов, със заповед върху пергамент, запечатана с огромен восъчен печат и лента. Старшите офицери можеха само да му отдават чест и да се подчиняват, когато видеха печата. От този момент той разполагаше с оръжие, мощно като всяко друго, което бе на разположение на Рим. Даже по-мощно, като се имаше предвид, че с това оръжие държеше крайбрежието в мъртва хватка. Натоварените със зърно кораби от Африка и самата Сицилия вече не плаваха към

полуострова. Рим беше откъснат от половината храна и стоки, от които се нуждаеше, а Секст можеше много повече.

Обърна се към Ведий, новия си пръв помощник. Вероятно щеше да е по-компромисно, ако беше назначил на негово място някой от старшите офицери, но Ведий беше с него от години като пират и Секст му имаше доверие. Ведий още нямаше трийсет, но му липсваха острите очи, необходими да разчита флаговете, и затова чакаше да чуе новината, почти разтреперан от възбуда. Когато Секст го откри, той беше кръчмарски вълк и свързваше двата края, като се биеше за пари, повечето от които изпиваше или пропиляваше на зарове. Бяха открили нещо в другия първия път, когато Секст го просна на земята и му счупи челюстта. Ведий го беше атакувал три пъти през следващия месец, но всеки следващ опит беше по-неуспешен от предишния и накрая той се отказа от желанието да си отмъсти и започна да проявява интерес към римския благородник, който говореше и се държеше като човек от простолюдието. Секст се усмихна на човека, който не беше знаел какво означава редовно хранене, преди да стъпи на галера и да започне да напада римски кораби. Явно дори вълк можеше да бъде опитомен с достатъчно храна.

— Вдигнат е червеният флаг. Някъде там има храбра душа, рискуваща живота си, за да закара дрънкулки на господарката си.

В миналото вторият флаг щеше да бъде жизненоважен, тъй като показваше броя на корабите. Един или два означаваха мишена, но повече представляваха прекалено голям риск и хората му оставаха скрити в заливите и теснините покрай брега.

Сърцето на Секст затуптя по-бързо в очакване на познатото удоволствие. Той стоеше на палубата на чудесна римска галера с легионери и роби, готови да грабнат веслата и да я изстрелят в морето. В малкия залив, където беше прекарал нощта, бяха хвърлили котва още пет галери и очакваха заповедите му. Той извика на подаващия сигнали и загледа как собственият му флаг изпълзява по мачтата. Гребците бяха събудени от плющенето на камшици. Другите галери отговориха с дисциплина, която започваше да му харесва — вдигнаха котви и приготвиха греблата само за няколко мига. Едва не се разсмя на глас, когато усети как корабът му поема през тъмните води към открито море. Другите също се стрелнаха напред като излезли на лов ястреби. Неговите грабливи птици, само половин дузина от смъртоносните

кораби, които му бяха предоставени. Крайбрежието приютяваше двеста галери от любопитни очи и всички те очакваха заповедите му.

Движението изкара сестра му от малката ѝ каюта, което само засили напрежението му. Не му харесваше как я гледа Ведий.

Беше на осемнайсет и Секст ѝ бе баща и брат едновременно и предпочиташе да я държи близо до себе си, вместо да я оставя сред грубите мъже в лагерите си на сушата.

— Няма причина за тревога, Лавиния. Аз върша почтена работа за Сената и охранявам брега. Можеш да останеш, освен ако не се завърже сражение. Тогава искам да слезеш долу, нали?

Очите ѝ проблеснаха раздразнено, но тя кимна. Макар че имаше същата руса коса като неговата, тя се виеше около лице, което бе почти детско. Секст я погледна с обич, докато тя връзваше косата си на опашка и се взираше в морето, наслаждавайки се на вятъра и пръските. Той много добре усещаше, че Ведий следи всяко нейно движение с мътния си поглед.

— Оглеждай се за вражески кораби — рязко му нареди Секст.

Ведий беше грозен, дума да няма. Лицето му беше така разкрасено, че носът, устните и ушите му бяха целите в белези, а веждите представляваха само дебели розови ивици, многократно изтръгвани от железни ръкавици. Първото им сбиване беше започнало, когато Секст му бе казал, че има лице като тестис, но ако не беше онзи щастлив удар в озъбената му уста, Секст знаеше, че сега можеше да е мъртъв. Никой обаче не е в особено добра форма със счупена челюст, а и след това той бе запознал Ведий с реалността на мечовете. Определено нямаше да позволи на този човек да ухажва сестра му. Макар и млада, тя бе с благородническа кръв и Секст скоро щеше да ѝ намери някой богат сенатор или претор. Видя как Лавиния присвива очи към морските птици, накацали по въжетата, и се усмихна с обич.

Галерите излязоха от залива с умерена скорост, гребците още загряваха. Секст се изпълни с тържество, когато корабите се подредиха във формата на стрела, без да е нужно да дава заповеди. Първоначалните му екипажи просто се хвърляха към целите си с дивашки викове. Военните галери обаче бяха дисциплинирани и смъртоносни и както обикновено Секст се втурна към носа, наведе се напред и впери поглед в далечината, докато корабът му цепеше вълните.

На хоризонта имаше два съда, едва забележими петънца на яркото слънце. Те забелязаха галерите му и започнаха да обръщат обратно към сушата. Вече беше късно. Ако не стигнеха до някое пристанище, единственото, което им оставаше, беше да вкарат корабите си в плитчините и да изчезнат, ако искат да спасят живота си. Секст се засмя, когато солената вода го изпръска. Държеше се само с една ръка за бляскавото бронзово око, взиращо се над вълните. По тази част на брега нямаше никакви убежища, само отвесни скали, които можеха да превърнат търговските кораби на трески по-бързо и от него. Секст извика на офицерите и барабанныят ритъм се ускори, огромните гребла започнаха да се потапят по-енергично във водата и скоростта се увеличи. Другите галери тутакси подеха темпото и се понесоха над вълните, докато търговските кораби осъзнаха грешката си и се опитаха да обърнат отново към открито море.

Секст вече беше достатъчно близо, за да види единственото платно; другият кораб беше галера, която с лекота изпреварваше спътника си. Изненада се, когато галерата обърна и се насочи право към него, сякаш капитанът ѝ си мислеше, че има шанс срещу шест бойни кораба. Секст беше очаквал да ги преследва по западния бряг в продължение на трийсетина мили, преди да ги вземе на абордаж.

Ведий изникна до рамото му и каза:

— Може би предпочита бърз край.

Секст кимна. Не беше сигурен обаче. Действията на капитана на галерата бяха абсолютно безсмислени. Греблата се спускаха и вдигаха като избелели от слънцето криле и тласкаха кораба към него.

— Вдигнете флагове „едно“, „две“, „атака“ и „второстепенен“ — каза той.

Обичаше системата на легионите и я беше овладял бързо, дори се наслаждаваше на сложните заповеди, които можеше да дава. Две от галерите му щяха да се впуснат в преследване на търговския кораб, докато той се справи с този странен тип, който си мислеше, че може да се вкопчи в гърлото му. Секст гледаше как две галери се отклоняват, без да намаляват скоростта, а самият той нареди на останалите четири да забавят ход наполовина.

Противниковата галера продължаваше все така безстрашно да се движи към него.

— Ако го ударим от двете страни, ще потъне като камък — каза Ведий. Гледаше ухилено приближаващата галера.

— Има и по-лесни начини да се самоубиеш — отвърна Секст. — Той рискува всичко, за да стигне до нас. Разполагаме с предостатъчно сили да се справим лесно с него, каквото и да предприеме.

Приближаващата ги галера беше далеч от брега и гребците ѝ сигурно вече бяха изморени. Секст знаеше, че дори капитанът да обърне и да побегне с максимална скорост, ще може с лекота да го настигне и да го удари много преди корабът му да е стигнал брега. В далечината видя как двете му галери настигат беззащитния търговски кораб. Той свалише платното си в знак, че се предава, и хората му щяха да ограбят всичко ценно, преди да го подпалят. Секст се обърна и видя, че греблата на галерата се вдигат от водата и се прибират.

— Четвърт скорост! — извика Секст. — Лавиния, слизай долу.

Тя не беше помръднала от мястото си. Държеше се за мачтата и се взираше в морето с тъмните си очи, без да пропуска нищо. Богове, понякога си мислеше, че това момиче не е с ума си. Сякаш изобщо не разбираше от опасност. Е, по-късно щеше да си поговори хубаво с нея.

Галерата му приближаваше предпазливо, докато той не започна да различава лицата на мъжете на люлеещата се палуба. Беше готов да нареди заден ход при първия сигнал за измама, но на палубата не се виждаха никакви катапулти, стрелци или войници с копия.

— Приблужи още — извика той на Ведий.

Корабите запълзяха напред и обкръжиха спрялата галера. Секст — беше готов за внезапна поява на стрелци — се наведе над носа и извика на мъжете на палубата:

— Този кораб е чудесен подарък! Моите благодарности. Предайте се веднага и ще убием само неколцина от вас.

Отговор не последва, но Секст видя как роби започнаха да спускат през борда малка лодка с помощта на въжета и макари. Щом лодката се озова във водата, двама мъже се спуснаха по въжена стълба, качиха се в нея и загребаха към галерата на Секст.

Той повдигна вежди и се обърна към Ведий.

— Това е нещо ново.

Обзе го внезапна тревога. Цезар беше избран за консул и нищо чудно мъжете в лодката да носеха заповед, която го лишаваше от поста му. Не че това щеше да има някакво значение. Той имаше подпечатан

документ и на капитаните им бе забранено да четат съдържанието му. За тях той беше командващият и не можеше да бъде освободен, освен ако сам не пожелае.

Щом лодката се приближи, той попита почти без да повишава глас:

— Кои сте вие?

— Публий и Гай Каска — отвърна единият от двамата мъже. Беше запъхтян, несвикнал с тежката работа с греблото. — Свободни хора и Освободители, търсещи убежище.

За момент Секст се замисли дали да не ги остави да се удавят, но тези двамата можеха поне да му разкажат последните новини от Рим. Чу зад себе си как Ведий изтегля късия си кинжал и поклати неохотно глава.

— Качи ги на борда и плени галерата. Чувал съм тези имена. Искам да чуя за убийството от мъже, които са били там.

Видя, че търговският кораб гори в далечината. Усмихна се при гледката на черния пушек, издигащ се в небето като флаг, после рязко нареди:

— Лавиния! Веднага слизай долу!

— Искам да видя! И да чуя какво имат да кажат! — отвърна тя.

Секст погледна двамата братя. Едва ли представляваха някаква опасност.

— Добре, но само този път — каза той с неохота. Не можеше да ѝ откаже нищо.

Ведий ѝ се усмихна със счупените си зъби и голите си венци. Тя изобщо не му обърна внимание и усмивката му помръкна.

Слънцето още напичаше, макар че есента вече настъпваше и дърветата бяха обагрени в червено и златно, Агрипа стоеше на брега на Авернското езеро, загледан през половината миля дълбока вода към отсрещния бряг. Там, където някога се бе сгушило само едно малко селце, днес имаше римски аванпост с десетки хиляди мъже, които се трудеха здравата от сутрин до здрач. На брега се издигаха огромни скелета, поддържащи строящите се корпуси на двайсет галери. Дори от това разстояние виждаше хората по гредите и ударите на чуковете достигаха до него в неподвижния въздух. Три завършени галери се носеха по водите на езерото и екипажите им се състезаваха кой ще излезе напред.

— Добре, впечатлен съм — каза стоящият до него Меценат. — Направи истински чудеса само за няколко месеца. Но въпреки това виждам един малък проблем в плановите ти, Агрипа.

— Няма никакъв проблем. Октавиан ми даде два легиона и всеки дърводелец и корабостроител, останал в Италия. Преди два дни подписах заповед за изсичане на гората в имението на един сенатор и той дори не се осмели да възрази. Мога да построя корабите, Меценате.

Меценат се загледа в надпреварващите се кораби.

— Не се съмнявам в това, приятелю, макар че дори петдесет-шейсет галери няма да са достатъчни за победа над флота. Обаче...

— С четирийсет ще го победя — прекъсна го Агрипа. — Аз съм моряк, откакто се помня, Меценате! Познавам галерите и мога да ги направя по-добри. Ела да ти покажа новите. Имам идея за оръжие, което ще изненада Секст Помпей.

Тръгнаха покрай брега. Меценат чуваше заповедите към гребците на корабите, плъзгащи се по огледалната повърхност. Приятелят му беше взел идеята за неограничени средства дотолкова присърце, че Октавиан беше пратил Меценат на юг, за да види къде потъват всички тези милиони всеки месец. Ако се съдеше по това, което виждаше тук, сумата щеше да се увеличи още.

— Забелязах недостатък в плана ти, Агрипа — каза Меценат и се ухили. — Вече си имаш таен флот и виждам, че тренираш легионери да го използват. Ще се появи обаче една малка трудност, когато дойде време да изкараш корабите в морето.

Агрипа го изгледа кръвнишки.

— Не съм идиот, Меценате. Знам, че езерото не е свързано с морето.

— Някои хора биха сметнали това за проблем, когато става дума за морски флот — отбеляза Меценат.

— Разбирам защо ти е толкова весело. Брегът обаче е само на миля оттук и неслучайно избрах това езеро. Разполагам с неограничен брой работници. Те ще прокопаят канал, по който ще изкарам корабите в морето.

Меценат го погледна слисано.

— Мислиш ли, че може да се направи?

— Че защо не? Египтяните са издигнали грамадните си пирамиди с десетки хиляди роби. Вече пратих земемери да определят откъде ще минава каналът. Само една миля. Меценате! Разстоянието не е голямо за хора, построили хиляди мили пътища.

Когато приближиха корабостроителницата, шумът от чуковете се засили. Навсякъде сновяха мъже, помъкнали торби с инструменти и плувнали в пот. Меценат тихо подсвирна, когато погледна най-близката галера. Никога не си беше давал сметка колко големи са тези кораби. По-нататък имаше още единайсет, на различни стадии на завършеност. Меценат докосна дъбовите греди, които поддържаха кила на галерата. Във въздуха се носеше аромат на прясно отсечено дърво и той виждаше стотици дърводелци по стълби и платформи, с чиято помощ достигаха до всяка част от кораба. Докато гледаше, осем мъже поставиха една греда на мястото ѝ и наместиха краищата ѝ, за да може един от тях да забие един дървен клин, дебел колкото ръката му.

— Колко плащаш на хората? — попита Меценат.

— Два пъти повече, отколкото биха могли да изкарат където и да било другаде — изсумтя Агрипа. — Майсторите дърводелци са на тройна надница. Октавиан каза, че имам свобода на действие и че най-важното е скоростта. Това не е евтино. Мога да построя флота му, но цената е висока, щом иска корабите бързо.

Меценат погледна приятеля си. Изглеждаше уморен, но и горд.

— Тази работа ти харесва — усмихнато рече Меценат.

Преди Агрипа да отговори, чуха тропот на колела. По пътя за намиращия се на десет мили оттук Неапол идваше кола.

— Кой е това? — попита Агрипа подозрително.

— Приятел. Искаше да види корабите.

— Меценате! Как мога да пазя галерите в тайна, щом каниш приятелите си да гледат какво правя? Как изобщо е успял да мине през стражата по пътя?

Меценат се изчерви.

— Дадох му пропуск. Виж, Вергилий е поет и знае как да пази тайни. Просто си помислих, че може да напише няколко стиха за това място.

— Да не си мислиш, че имам време за поети? Няма ли да ми доведеш и скулптори и художници? Това е таен флот. Меценате! Отпрати го. Само с идването си вече е видял прекалено много. Виждам, че има кочияш. Ще се наложи да го задържа. Ще го водя на заплата с останалите, но няма да го пусна до пролетта.

— В такъв случай ще го откарам аз — отвърна Меценат.

Двамата загледаха как поетът слиза, загледан в огромните корпуси. Въздухът беше прашен и Вергилий кихна и си избърса носа със скъпа копринена кърпа.

— Насам — извика му Меценат.

Приятелят му ги видя, махна им и тръгна към тях.

— Виж — каза Меценат. — Наистина е добър и Октавиан го харесва. Вече е прочут в градовете. Нищо не ти струва да си любезен с такъв човек. Ще те направи безсмъртен.

— *Не искам* да съм безсмъртен — озъби му се Агрипа. — Искам да построя флота преди Секст Помпей да умори от глад цялата страна.

Новодошлият бе закръглен и дребен, с къдрава черна коса. Докато приближаваше, кихна отново, а щом дойде при тях, изохка:

— Кълна се, Меценате, мислех си, че въздухът ще ми се отрази добре, но прахта е ужасно неприятна. Ти трябва да си Агрипа, гениалният корабостроител, нали? Аз... аз съм Вергилий. — И замълча, видимо разочарован, когато Агрипа го изгледа с празен поглед. — Аха. Виждам, че славата ми не ме е изпреварила чак дотук. Няма значение. Меценат ми каза, че си измислил някакви подобрения за галерите. Вярно ли е?

— Меценате! — ахна Агрипа. — На колко още хора си казал? Няма да се учудя, ако флотът на Помпей ме чака, когато изляза в морето.

Меценат смутено разпери ръце.

— Споменах му само няколко подробности, колкото да събудя интереса му. Вергилий знае, че не бива да казва нито дума на никого, нали?

— Разбира се — незабавно отвърна Вергилий. — Поетите знаят много тайни. Така или иначе, подозирам, че няма да остана дълго на този свят. С всеки ден силите ми се топят.

Издуха шумно носа си и Агрипа го изгледа раздражено.

— Е, ще задържа кочияша ти — рязко рече той. — Меценат ще те откара обратно до града.

Вергилий примигна.

— Той е точно такъв, какъвто го описа. Меценате. Строг и типичен римлянин, но с тялото на млад Херкулес. Харесвам го. — Поетът се обърна към Агрипа. — И тъй, след като вече видях да строиш флота си, няма ли да ме разведеш да го огледам?

— Не — отвърна Агрипа, който вече едва се владееше. — Зает съм.

— Цезар каза, че трябва да погледна подробните планове, Агрипа — каза Меценат. — Реших да взема Вергилий с мен, за да води бележки. Давам ти думата си, че може да му се има доверие.

Изгубил търпение, Агрипа вдигна очи към небето и отведе Меценат на десетина крачки настрани, за да си поговори с него насаме.

— Този не ми прилича на... мъж, Меценате. Чувал съм, че на подобни типове не може да им се има доверие. Клюкарят като жени.

— Какви типове имаш предвид? — невинно попита Меценат.

Агрипа се изчерви и извърна поглед.

— Знаеш какво имам предвид. Поне ми кажи, че е, нали се сещаш... — Гърлото му се стегна и той с мъка поясни: — Подаващ, не поемащ.

— Вече съвсем ме обърка — отвърна Меценат, макар че очите му проблеснаха развеселено.

Агрипа не можеше да го погледне.

— Меч, а не ножница! Богове, не знам как да кажа такива неща. Знаеш какво имам предвид!

— Да, знам — отвърна Меценат със смях. — Просто исках да чуя как ще се изразиш. Вергилий! Приятелят ми иска да знае какво си — меч или ножница?

— Моля? О, меч, разбира се. Добра римска стомана, това съм аз!

Агрипа изстена. Изглежда кръвнишки двамата, но се гордееше с онова, което беше създал край езерото, и част от него искаше да им го покаже.

— Добре, елате с мен — рече той.

Вергилий и Меценат се спогледаха ухилено и го последваха. Агрипа отиде до една стълба и започна да се изкачва, като се прехвърляше с непринудена лекота от платформа на платформа. Меценат и Вергилий го последваха по-бавно и накрая стигнаха до недовършената палуба. Част от нея все още беше непокрита, така че можеха да видят пейките на гребците долу.

— Отначало опитах да сложа четири гарвана^[1] вместо обичайния един. Резултатът е на дъното на езерото. Горната част на галерата стана много тежка. Въпреки това съм решил да приспособя няколко, тъй като така ще мога да изсипя повече мъже на вражеския кораб, но ако има вълнение, галерите няма да са достатъчно стабилни. Тепърва трябва да намеря начин да постигна числено превъзходство.

Обърна се към Меценат с надеждата, че го разбира, но благородният му приятел гледаше объркано.

— Гребците на тези кораби няма да са роби. Всеки ще бъде войник, избран със съревнование от легионите на Октавиан. Предлагам два пъти по-високо заплащане за всеки, който може да спечели мястото. По отношение на бойци би трябвало да превъзхождаме трикратно всеки екипаж на Секст Помпей.

— Това вече е преимущество — призна Меценат. — Но Помпей разполага с двеста галери. Ще ти е нужно и нещо повече.

— Имам нещо повече — кисело рече Агрипа и погледна Вергилий. — Ако обаче ви го покажа, искам да се закълнете, че ще умрете, преди да сте казали на когото и да било. И без това ми е достатъчно трудно да попреча на работниците да изчезнат в града и да започнат да дрънкат пред всеки, който поиска да ги изслуша.

— Още веднъж имаш честната ми дума — каза Меценат. Вергилий повтори сериозно думите му.

Агрипа кимна и викна на един от работниците на палубата:

— Изкарайте катапулта.

— Катапултите не са нищо ново — малко нервно каза Вергилий.
— Всяка бойна галера ги има.

— И изстрелват камъни, които по-често падат в морето, отколкото върху целта си — изръмжа Агрипа. — Проблемът е в точността, така че се заех да го реша. Те не разполагат с нищо подобно.

Под ръководството на дърводелеца шестима мъже издигнаха от недрата на кораба греди и въжета. Меценат и Вергилий гледаха как работниците сглобяват машината на палубата. Първо заковаха за дъските кръгла платформа, която можеше да стои неподвижно дори в буря. Върху нея в специално предвидени жлебове поставиха бронзови топки. Отгоре беше закрепен друг дървен кръг и се получи площадка с височина шест стъпки, която можеше да се върти с лекота дори когато върху нея има товар. Останалата част от катапулта беше сглобена с бързина, постигната след дълга практика.

— Тази кука... — започна Меценат.

— Мълчи и гледай — каза Агрипа.

Рамото на катапулта се изви назад към огънатите железни пръти, подобно на миниатюрна версия на скорпионите, използвани от легионите. На края на рамото обаче нямаше чаша за камък. За края му беше закрепена огромна желязна кука с четири извити зъбци, завързана за дълго навито въже. Мъжете зачакаха сигнал и Агрипа рязко махна с ръка. Тримата подскочиха, когато рамото рязко се изправи и запрати куката във въздуха. Въжето се изви зад нея като змия. Куката се издигна на сто крачки, преди да полети надолу и да потъне в меката почва.

Агрипа се обърна доволно към двамата си спътници.

— Камъкът може да не улучи или да отскочи от палубата и да падне в морето. Куката обаче ще прелети над вражеския кораб и ще се закачи за дървото. Разбира се, те ще се опитат да съсекат въжето, но в него съм добавил и медни нишки. На всяка палуба ще има по три такива катапулта и когато изстрелят куките си, мъжете ще придърпат бързо галерите една до друга. Тогава спускаме гарваните и сме на борда им преди да са успели да организират някаква отбрана.

Меценат и Вергилий кимаха, но не изглеждаха особено впечатлени.

— Ще видите — обеща им Агрипа. — Корабите в езерото вече са оборудвани с новите оръжия. Смятах да ги изпробвам днес, преди да пристигнете и да ми пропилиете сутринта.

Обърна се и извика заповед към най-близката галера, която упражняваше бързи маневри. Гласът му достигна до кораба и капитанът отвърна с вдигане на ръка. Гребците загребах назад и галерата се озова в обхвата на другата, която я преследваше. Меценат и Вергилий се обърнаха навреме, за да видят как трите въжета и куките се издигат във въздуха над другата галера, след което я захващат. Легионерите сграбчиха макарите и започнаха да навиват въжетата обратно; краката им намираха опора в специални трупчета, заковани за палубата.

— Сега ще видите — каза Агрипа.

Куките бяха закачили противниковата галера под ъгъл. Когато въжетата се опънаха, екипажът се втурна към борда, от който щеше да дойде атаката. Това наруши баланса на кораба, той рязко се килна и палубата му се превърна в пързалка. Още мъже се плъзнаха към ниската страна с панически викове. Греблата от другата страна се издигнаха от водата, а гребците от ниската се замятаха, когато водата на езерото нахлу в кораба. Преди Агрипа да успее да изреве нова заповед, галерата се преобърна с оглушителен трясък, показвайки извития си лъскав корпус, който досега бе под повърхността.

Меценат преглътна нервно, осъзнал, че току-що е станал свидетел на удавянето на двеста мъже, ако не и повече. Дори онези, които можеха да плуват, трудно можеха да се спасят от студената вода. По-навътре в езерото екипажът на първата галера стоеше като зашеметен от онова, което бяха направили.

Меценат погледна Агрипа и видя, че приятелят му се разкъсва между ужаса и задоволството.

— Богове, мислех си... — Извика на екипажа на галерата да спасят евентуалните оцелели и избърса потта от челото си.

— Знаеше ли какво ще се случи? — попита го потресеният Вергилий.

Агрипа поклати глава.

— Не. Но това не е игра. Ще използвам всичко и няма да пропусна нито едно предимство.

Галерата бе заобиколена от съскащи мехури. Чуваха слабите викове на хората, останали в палубата на гребците. Въпреки всичко някои от попадналите в капана успяха да се измъкнат и изплуваха, като мятаха ръце, викаха и отчаяно се мъчеха да се задържат на повърхността, докато ги спасят.

— Трябват ми още двацет милиона сестерции за построяването на канала до морето — каза Агрипа. — Ще осигуря на Цезар нужните му галери и ще унищожа Секст Помпей каквото и да струва това.

— Ще се погрижа да ги получиш — каза Меценат. Обичайното му добро настроение се беше изпарило.

* * *

Октавиан вдигна ръка и другите наддавания незабавно спряха.

— Четири милиона сестерции — каза той.

Аукционерът кимна и остави настрана подпечатаните документи за собственост, за да може да ги вземе след края на разпродажбата. Никой участник в наддаването не смееше да си навлече неприязънта на един консул и триумвир, макар че имението на Светоний беше добро, на брега на река и с чудесна къща на хълм недалеч от Рим. До него имаше друг имот, който Октавиан беше наследил от Цезар, и той не можеше да изпусне възможността да увеличи земите си. Въпреки това му беше малко странно да наддава за имоти, които самият той бе изкарал на пазара. Десет процента от финалната цена отиваше за гражданина, който беше предал фигуриращия в списъка, и след публикуването на проскрипциите имаше ужасяващи сцени, в които тълпата разбиваше вратите на нарочените и ги измъкваше на улицата. Често беше представяна само главата на нещастника с искане за награда.

За съжаление случаят със Светоний не беше от тези. Сенаторът беше изчезнал веднага след консулските избори и Октавиан беше пуснал всичките си шпиони и клиенти да го издирят наред с останалите Освободители, които все още бяха живи. В отсъствие на Светоний имението му беше конфискувано и основната част от парите за него щяха да отидат за обучаване и подготовка на нови легиони.

— Следва извънградска вила до Неапол, досега собственост на Публий Каска.

Октавиан знаеше кой е Публий Каска — един от братята, които бяха успели да се измъкнат от преследвачите си. Носеха се слухове, че двамата Каска са се предали на съмнителната милост на Секст Помпей, но не можеше да е сигурен дали наистина е така. Нямаше желание да наддава за имотите им, но въпреки това остана, за да види колко сребро ще влезе в хазната от тях.

Наддаването започна вяло, тъй като богатите в залата се мъчеха да познаят дали консулт триумвир няма да им отнеме имота в последния момент. Октавиан усети погледите им върху себе си, поклати глава и леко се извърна. Тогава наддаването продължи с по-бързо темпо, тъй като имението на юг беше прочуто с лозите и плодородните си земи. „В Рим все още има пари“, помисли си Октавиан. Задачата му беше да събере колкото се може повече за кампанията, която щеше да се нуждае от по-голям бюджет от онзи, който Цезар беше събрал за войната срещу партите.

Разтърка уморено очи, когато цената достигна четири милиона сестерции и повечето участници се отказаха. Тайният флот на Агрипа беше изсмукал ужасяваща сума от държавната хазна, но Октавиан нямаше друг избор, освен да налива още сребро и злато в корабите. Без флот легионите, които контролираше с Марк Антоний, бяха на практика безполезни. Цената на хляба вече бе скочила тройно и макар че повечето граждани все още пазеха по-голямата част от парите, получени от Цезар, той знаеше, че няма да мине много време и отново ще започнат гладни бунтове.

Наддаването завърши на шест милиона и четиристотин хиляди. Октавиан направи знак на аукционера, който пребледня, когато си помисли, че е прекратил търга твърде бързо. Октавиан поклати отново глава и посочи купчината документи за имението, което бе купил. Те щяха да бъдат отнесени в една от градските му къщи и парите щяха да се изплатят от един от стотиците пълномощници и слуги, работещи под прякото му началство. Мъжете в залата видимо се отпуснаха, когато го видяха да излиза.

Търгът се провеждаше високо на Квиринал и Октавиан заслиза надолу към форума, без да обръща внимание на ликторите, които го следваха.

Новата сграда на Сената беше почти завършена и той се беше разбрал да се срещне с колегата си Педий при храма на Веста, за да присъстват на поставянето на последния камък. Животът в Рим течеше около него, докато слизаше, и устните му се извиха в крива усмивка при мисълта за някогашните времена, когато едва можеше да си проправи път през приветстващите го тълпи. Днес никой не го приветстваше.

Октавиан потръпна. Годианата клонеше към края си и въздухът бе станал студен. Във всяко отношение новата пролет изглеждаше безкрайно далеч.

Когато стигна форума, усещането за енергията на града се усили. Откритото пространство бе пълно с хиляди мъже и жени, от служители в стотици търговски къщи до сенатори и юристи, обсъждащи всякакви теми; около мнозина от тях имаше струпани тълпи. Рим беше създаван и пресъздаван с думи и идеи преди мечовете и въпреки това беше млад, също като самия него. Сенаторите не бяха изолирани от гражданите, поне през определени дни всеки месец. Те вървяха сред тълпите на форума и изслушваха молбите и исканията на онези, които представляваха. Хората можеха да се обърнат към тях по всякакъв въпрос, от проблем със съседа до обвинение в убийство, и докато вървеше, Октавиан видя Бибил, който разговаряше оживено с група богати търговци. Подобно на Октавиан, Бибил беше увеличил имотите си покрай проскрипциите. Несъмнено беше пратил на търга свои хора, за да наддават от негово име за по-апетитните предложения.

Бибил видя суровите ликтори и студените му очи намериха Октавиан, който вървеше между тях. Октавиан знаеше, че помежду им няма и не може да има примирие. Бибил си траеше, защото Октавиан и Марк Антоний се бяха върнали в Сената с повече власт и по-малко ограничения. Октавиан усети отдалеч неприязънта му и се остави тя да го стопли. Бибил не го поздрави — предпочете да се престори, че не го е виждал.

Педий стоеше пред входа на храма на Веста и разговаряше с Квинтина Фабия. Октавиан почти не беше разговарял с нея, откакто бе станал консул, но беше започнал да я смята за своя поддръжница, най-малкото заради това, че бе леля на Меценат.

За негова изненада Квинтина Фабия тръгна към него с разперени ръце.

— Цезар, чух, че трябва да те поздравя.

Октавиан погледна Педий, но той само сви рамене. Октавиан се остави да го прегърнат. Силата на жрицата беше изненадваща.

— За какво? — попита той, след като тя го пусна.

— За годежа ти, естествено — рече тя.

— А. Честно казано, не се радвам особено на перспективата да имам дванайсетгодишна съпруга, Квинтина.

Беше видял дъщерята на Марк Антоний само веднъж след връщането си в Рим и предстоящият брак бе просто част от пазарлъка между двамата. Ако не друго, съжаляваше Клавдия, но браковете в Рим бяха разменна монета и засвидетелстваха взаимната подкрепа между две фамилии. Той нямаше да попречи на популярността му сред благородните госпожици в града. Октавиан беше хубавец, млад и на власт — силно съчетание, което можеше да му осигури различна партньорка всяка нощ, стига да поискаше. Подозираше, че Квинтина знае много добре това и го дразни, така че се опита да приеме нещата радушно.

— Просто си мислех за други неща, Квинтина. Извинявай.

— Разбира се. Младите мъже са вечно влюбени — отвърна тя.

— Може би. Не знам. Лично аз мечтая за нови легиони, обучени и калени през зимата.

Погледна Педий, който изглеждаше смутен от разговора и малко объркан от вниманието на жрицата.

— Казвай, Педий. Точно днес не съм тук, за да говоря за любов.

Възрастният мъж прочисти гърлото си.

— Много съжалявам, Фабия, но се налага да продължим разговора си друг път.

— О, добре тогава, макар да познавам няколко римски вдовици, които с радост биха се запознали и с по-зрял мъж, Педий. Те имат по-дълбоки вировете от младите момичета, по които си пада Цезар. Реките им не са пресъхнали през годините без мъж. Всъщност тъкмо обратното. Помисли си за това, докато губите чудесната сутрин в разговори.

И тръгна обратно към храма, като остави двамата да се взират след нея. Педий поклати глава, раздвоен между подозрението, че му се подиграват или че проявяват към него истински интерес.

— Формирахме шест нови легиона и обявихме имената им пред Сената. В момента са малко повече от обикновени селяни и ратаи. Обучават се в района на Арециум, но се налага да си делят мечовете и щитовете.

— Тогава купи още.

Педий въздъхна раздразнено.

— Щях да го направя, ако имах пари! Имаш ли представа колко струва екипирането на пет хиляди мъже, да не говорим за трийсет хиляди? Мечовете трябва да дойдат от Испания, а Секст е блокирал целия западен бряг. Хиляда мили. Цезар! Вместо за един месец по море, пристигат четири пъти по-бавно, а дотогава войниците трябва да тренират с пръчки и събрани оттук-оттам оръжия, произведени преди повече от сто години. А където и да потърся пари, навсякъде ми казват, че Цезар ме е изпреварил и всички ковчези са празни.

Октавиан определено не се нуждаеше от още едно напомняне, че Секст Помпей тормози крайбрежието. Касий и Брут ставаха все по-силни в Гърция и Македония и той много добре си даваше сметка за душещата хватка, която изцеждаше силите на страната.

— Уредил съм доставянето и на сребро по суша, от мините в Испания. Освен това търся решение на проблема с флота на Секст Помпей. Това източва хазната, но трябва да съм в състояние да защита легионите, докато прекосяват морето.

— Бих искал да споделяш повече плановете си с мен — каза Педий. — Макар че проскрипциите накараха някои от враговете ти да млъкнат, основните проблеми си остават. Не можем да започнем кампания без още легиони, които да осигурят безопасността на Рим, както и без транспортни кораби, разбира се. Докато не се сдобием с тях, оставаме затворени на сушата.

— Добре, консуле. Няма смисъл да се тюхкаме над трудностите си. Бил съм и в по-тежки положения, повярвай ми.

За негова изненада Педий се усмихна.

— Прав си. И успя да излезеш от тях. Градът още разчита на теб да оправиш нещата, сякаш можеш само с едно махване на ръката да докараш евтино зърно. — Той се наведе малко напред, така че вездесъщите ликтори да не могат да го чуят. — Но всичко, което спечели, може да ти бъде отнето, ако хора като Брут, Касий и Секст Помпей си намерят някой съюзник в Рим.

Октавиан го погледна остро.

— Опитваш се да ме предупредиш ли? Марк Антоний застана до мен, Педий. Не е такъв глупак, че да рискува да се съюзи с хора като тях.

— Може би — отвърна Педий. — Надявам се да си прав. Може би съм просто подозрителен старец, но понякога не е зле да си подозрителен. Ти си много млад. Цезар. Бъдещето за теб е по-дълго, отколкото за мен. Може би трябва да помислиш за тези години, когато вземаш решенията си.

Октавиан се замисли. Знаеше, че Цезар е бил предупреждаван неведнъж, че му се готви покушение, и че винаги е пренебрегвал заплахата.

— Ще бъда готов за всичко, Педий. Имаш думата ми.

— Добре. — Педий се усмихна. — Приятно ми е да съм консул с теб младежо. Не искам това преживяване да приключи преждевременно.

[1] Гарван (лат. *corvus*) — абордажен мост с куки, захващащи се за неприятелския кораб. — Б.пр. ↑

Брут потисна гнева си, насочен повече към собствената му намаляла издръжливост, отколкото към гърка, който танцуваше около него с меч за тренировки. Имаше време, когато щеше да унизи с лекота младежа, но с годините голяма част от скоростта му се беше стопила. Единствено ежедневните тренировки не позволяваха формата му да изчезне напълно.

Беше се сгорещил и знаеше, че лицето и голите му гърди са зачервени. При всяко издишване сякаш бълваше огън, целият се обливаше в пот, а противникът му все още изглеждаше свеж. Беше крайно раздразнително и абсолютно безсмислено, но му се искаше поне за малко младостта му да се върне, за да може да напердаши гърка и бързо да го накара да се предаде.

Клеант все още се опасяваше от римския управител, който го беше предизвикал да му бъде партньор. Въпреки че разликата във възрастта им беше трийсет години, той все още не беше успял да нанесе съкрушителен удар, а само беше нашарил ръцете му с червената боя, нанесена по дървения меч. Въпреки това чувстваше, че двубоят се обръща в негова полза, и нямаше нищо против, че приятелите му викат окуражително край игрището. Рим можеше и да управлява Атина, но местната тълпа открито демонстрираше подкрепата си за младия грък.

Окуражен от възгласите им, Клеант блокира поредната атака с малкия си щит и се хвърли към гърлото на римлянина.

Това беше опасен удар, един от малкото, които можеха да се окажат фатални с дървени оръжия. Брут се напрегна от гняв и отби, след което нанесе серия удари, които принудиха Клеант да отстъпи крачка по крачка. Младежът си помисли, че навремето римлянинът е бил наистина много, ама много добър — и все още се намираше във впечатляваща форма, макар че беше задъхан и от влажната му коса пръскаше пот.

Вместо да го притисне отново, Клеант се поколеба. Всичко, което беше научил при тренировките, се оказа неспособно да пробие

защитата на противника му. Въпреки това не искаше да го побеждава чрез изтощение. Изправи се срещу Брут и направи движение, сякаш прибира меча в ножница на кръста си. Бяха само по гамаша и нямаха истински ножници, но жестът беше недвусмислен. Брут сви устни — навремето и той беше не по-малко арогантен. Пристъпи напред, като не изпускаше от поглед Клеант, докато прибираше меча до бедрото си, готов за удар. Младежите обичаха подобни трикове, които представляваха тест по бързина. Брут гледаше противника си в очите, отпуснат напълно.

Атаката дойде внезапно — удар, който Клеант бе упражнявал хиляди пъти през младия си живот. Ръката му замахна мълниеносно. За негов потрес усети как нещо изгаря врата му отстрани, оставяйки червено петно, което се смеси с потта му и закапа по голите му гърди. Брут нанесе още два бързи удара, един по вътрешната част на бедрото, където човек бързо щеше да умре от загуба на кръв, и втори в хълбока. Всичко се случи за миг и Брут се ухили гадно и отстъпи назад.

— Вторият действащ често се оказва по-бърз. Не са ли те учили на това? — попита той. — Ако е трениран, реакцията му е по-бърза от замисления удар.

Клеант посегна към гърлото си и червената боя изцапа пръстите му. Погледна надолу и видя ивицата по десния си крак. Тълпата се беше смълчала и той сковано се поклони на римския управител.

— Ще запомня урока — каза Клеант. — Ще повторим ли?

Зрителите рязко завъртяха глави, когато на двора за тренировки прозвуча ръкопляскане. Брут видя Касий при парапета.

Изглеждаше свеж и във форма. А до него стояха Светоний и Гай Требоний. Брут стисна зъби и с бързо движение метна дървения меч на Клеант, който беше принуден да го улови.

— Не и днес — отвърна Брут през рамо. — Май имам гости.

И тръгна към очакващите го трима мъже.

— Ще ми направите ли компания в банята? Трябва да махна тази пот от себе си.

Касий кимна, а Светоний като че ли се почувства неудобно и прокара длан по косата си. Гай Требоний го зяпаше с неприкрит интерес.

Гостите последваха Брут в банята и четиримата мъже се съблякоха и дадоха дрехите си на робите, за да ги изчеткат и почистят

на пара. Брут не обръщаше внимание на другите — знаеше, че ще го чакат, независимо какво искаха. Стоически изтърпя излетите върху него кофи вода, след което влезе в горещото помещение. Заобиколен от външни хора, Касий не можеше да обсъжда плановете си и групата седеше мълчаливо, докато парата се виеше около тях. След това Брут се хвърли в басейна със студена вода и накрая отиде на масите, където други роби втриха масло в кожата му и го изстъргаха със стъргалки от слонова кост.

Мина цял час, преди да останат насаме. Някои хора предпочитаха да подремнат след банята, но повечето използваха времето, за да обсъдят насаме важни дела. Робите излязоха, макар че щяха да ги чакат при изхода с надеждата да получат някоя допълнителна монета, когато клиентите свършат разговора си.

Светоний не осъзнаваше, че от парата и маслото косата му е станала на тънки, подобни на змии кичури, абсолютно неспособни да скрият плешивото му теме. Вдигна глава от масата и видя, че другите продължават да лежат със затворени очи.

— Колкото и да е приятно да намериш нормална римска къща в Атина, имаме много за обсъждане — каза той.

Брут издаде звук, подобен на стон, но въпреки това се надигна. Другите направиха същото. Светоний постави ръце върху провисналото си шкембе и отпуснатите си бедра. Банята напълно отнемаше всякакво достойнство и точно сега му се искаше да му върнат тогата.

— Е, какво ви доведе при мен? — попита Брут. — Надявах се да чуя оратора Тенес на агората.

— Заслужава ли си да се чуе? — попита Касий.

Брут сви рамене и махна с ръка.

— Знаеш какви са гърците. Виждат в света само хаос и не предлагат решения. Всичко при тях е прах и вятър в сравнение с римските мислители. Ако не друго, ние сме практични. Когато виждаме хаос, бързо му смачкваме главата.

— Винаги съм смятал, че са арогантен народ — отвърна Касий. — Помня как един ми заяви, че били открили всичко, от боговете до секса. Посочих му, че ние сме заимствали идеите им и сме ги развили. Арес е станал Марс, а Зевс — Юпитер. И, разбира се, макар че не

можем да развием кой знае колко секса, именно на нас ни е хрумнало да го опитаме с жени.

Брут се разсмя и го тупна по рамото.

— Не ми се иска да прекъсвам философската ви дискусия — намеси се Светоний, — но имаме по-належащи проблеми.

Касий и Брут се спогледаха развеселено. Светоний забеляза това и устните му се свиха в тънка неодобрителна линия. Гай Требоний просто гледаше. Не се чувстваше достатъчно уверен, за да се включи в разтвора.

— Е, разказвайте тогава — с въздишка рече Брут. Чувстваше се великолепно отпуснат. — Какво или кой те накара да дойдеш тук от Сирия, Касий?

— Кой друг, ако не Цезар? — отвърна Касий. — Знаеш ли, че е образувал триумвират?

— С Марк Антоний и онзи галски генерал Лепид, да. Не съм чак толкова далеч от Рим, за да не научавам подобни неща.

— Дал си е правомощията на император! — озъби се Светоний, на когото му бе писнало от веселия тон на разговора. — Действа като диктатор, разпродава имотите ни и се подиграва със закона. Знаеш ли за проскрипциите?

Брут се усмихна неприятно.

— Знам, че съм в списъка. И какво от това? Аз бих направил същото, ако бях на негово място.

— Колкото и да се преструваш, не си чак толкова примирен, че друг Цезар се е издигнал над всички ни — сприхаво рече Светоний.

Брут го изгледа студено и Светоний се принуди да се извърне.

— Внимавай, Светоний, поне когато си около мен. В края на краищата аз съм управител на Атина. Не знам какво точно... си *ти*.

Светоний го зяпна, а Касий се ухили и се извърна, за да скрие усмивката си.

— Лишен от имотите си! Ето какво съм. Освен това съм един от Освободителите! Аз спасих Рим от побъркан тиранин, който се подигра с републиката, който унищожи вековна цивилизация, защото беше прекалено силен, за да бъде държан под контрол. Това съм аз, Бруте. А ти кой си?

Брут прие избухването като джафкане на кученце, макар че усмивката му се стопи. Светоний млъкна само за миг и продължи,

дълго задържаните думи буквално се изливаха от него:

— И въпреки всичко, което направих за републиката, фамилният ми дом ми е отнет, законната амнистия, която прокарах, е отменена и животът ми е в опасност. Дори в Гърция съм застрашен от всеки римлянин, който реши да се възползва от възможността да вземе главата ми и да си спечели състояние. Да не мислиш, че си недосегаем, Бруте? Стигнахме дотам да изгубим всичко, защото някакъв си долнопробен роднина на тиранина се опитва да заграби власт, която не е заслужил. Той ще се разправи с всички ни, ако не го спрем.

— Говориш като уплашено старче, сенаторе — отвърна Брут. — Опитай да си спомниш, че имаш достойнство.

— *Достойнство ли?* — повиши тон Светоний.

Брут се извърна от него, оставяйки го изумен и с увиснало чене.

— Не съм стоял със скръстени ръце, Касий — каза Брут. — Работя с легионите и съветите тук, заздравявам лоялността им. Повиших данъците, за да създам нови легиони. Предимно гръко-римска мешавина, но са във форма. Тренират всеки ден и са мои, положили клетва пред мен. Ти можеш ли да кажеш същото?

Касий се усмихна.

— Имам седем легиона в Сирия и още четири от Египет. Мога да извадя на бойното поле общо единайсет, всички добре запасени и екипирани. Те обичат републиката и въпреки отровния шепот на поддръжниците на Цезар в ушите им са абсолютно верни на онези, които освободиха Рим. Не съм си губил времето. Достатъчно добре ме познаваш.

Брут кимна доволно, след което погледна Светоний и каза:

— Виждаш ли, Светоний? Двамата с Касий работим заедно. Създадохме армия, докато ти си се надувал месеци наред и си дрънкал празни приказки в Рим.

Светоний беше чисто гол и всички видяха как по цялата му кожа, от изкривеното от ярост лице до слабините, избиха червени петна.

— Аз бях онзи, който осигури бъдещето на всички ни, като предадох флота на Секст Помпей! — отвърна сенаторът. — Ако двамата с Бибил не бяхме постигнали това, още *тази година* щеше да ти се наложи да излезеш на бойното поле, Бруте. Ето какво спечели цялото мое „надуване“ — времето, което ни е необходимо!

— Всички сме съгласни, че това беше чудесно решение — обади се Касий в опит да намали напрежението между двамата. — Секст Помпей е млад, но враждебността му към фракцията на Цезар е добре известна. Поддържаш ли контакт с него?

— Да — каза Брут. Видя, че Светоний вдига глава, и сви рамене. — Той има единствения флот на запад и името ми не е петно за него и за лагера му. Разбира се, че поддържам контакт. Знаеш ли, че братята Каска са при него?

— Не, не знаех — отвърна Касий. — Това е добре. Макар че и техните имения са били продадени, за да напълнят държавната хазна.

— Кое е още един мотив да са на наша страна — каза Брут.

— Точно сега не искам никакви изненади. Можем да използваме флота и да се прехвърлим в Италия, или да ги чакаме тук. Да, Светоний, знам, че ще дойдат. Октавиан и Марк Антоний не могат да ни игнорират, докато Рим остава без жито. Просто трябва да дойдат. Ще прекосят морето до Гърция, точно както направи Юлий Цезар срещу Помпей. Този път обаче мисля, че ще изгубят половината си хора, понеже Секст ще ги прати на морското дъно. Прав ли съм, Касий?

— Надявам се, че да — отвърна слабият сенатор. — Това е *най-добрата* ни надежда да сложим край на всичко.

Докато излизаха от банята, Брут бръкна в кесията си, за да извади няколко бронзови монети за персонала. Спря, когато извади сребърна сестерция, и я подхвърли на Касий. Той я огледа намръщено, след което се разсмя.

— „Спасител на републиката?“ Сериозно ли, Бруте? Струва ми се, ами, малко нескромно.

Брут се усмихна криво и подхвърли друга монета на Светоний, който я улови и се загледа в лицето, изсечено върху метала.

— Трудно бих успял да побера и вашите имена. Приликата обаче си я бива, не мислите ли? В качеството си на управител аз отговарям за монетосеченето в Атина, така че не беше трудно. Не е зле да напомняме на гражданите *защо* сме убили човек в Рим. — Той кимна на Светоний. — Надявам се, че ще се съгласиш с това.

Касий бе свил устни при думата „убили“, но когато върна монетата, на лицето му беше изписано нещо като задоволство.

— Така е. Образът е всичко. Това е едно от нещата, които научих през годините. Хората знаят много малко, само онова, което им се съобщава. Открих, че са готови да повярват на почти всичко, което им казвам.

Брут изсумтя и подхвърли сребърната монета на прислужника. Робът се поклонил ниско, зарадван от неочаквания късмет.

— Никога не съм отричал, че имах лични причини да участвам, Касий. Всичко, което направих, всичко, което *постигнах*, си оставаше скрито в сянката му. Е, затова осветих тъмните места и се *освободих* от него. Монетите са добри по своя начин. Ние наистина спасихме републиката, освен ако не я изгубим сега заради онова момче Октавиан.

— Няма да изгубим — каза Касий. — Той ще дойде при нас и когато го направи, ще трябва да дойде по море.

— Освен ако не заобиколят от север и не атакуват по суша — мрачно рече Светоний. Брут и Касий го погледнаха, но той отдавна се беше отказал да ги ухажда. — Е? Разстоянието не е по-голямо, отколкото оттук до Сирия. Не можете просто да пренебрегнете заплахата от атака по суша. Какво са около хиляда мили за легионите?

— Сенаторе — с презрение рече Брут, — ако тръгнат да прехвърлят толкова много хора далеч на север, ние ще научим. Разполагаме и с флот, забрави ли? Ако хората на Цезар поведат армията на север, ще бъдем в Рим месеци преди да успеят да се върнат. Ще се радвам, ако опитат! Това би решило всичките ни проблеми наведнъж.

Светоний промърмори нещо неразбираемо и излезе от банята с пламнало лице. Другите го последваха. Открояваха се в гръцката тълпа дори само заради късо подстриганата си коса и военната осанка. Брут направи знак на войниците, които го чакаха, и те веднага отдадоха чест и се построиха около тях.

— Трябва да кажа, че направи добре, като избра Атина, Бруте — отбеляза Касий, докато се оглеждаше. — Приятно място. Дом далеч от дома. Боя се, че Сирия е прекалено гореща през лятото и твърде студена през зимата. Сурово място, но пък легионите там са калени.

— С колко кораби разполагаш, за да ги докараш тук? — попита Брут.

— Кораби ли? С няколко. Малкото, които имах, изпратих на Секст Помпей. Просто не са ми нужни, щом има суша оттук чак до Бероея. Край Бизанциум има баржи, с които да прекосят Босфора. Някой ден трябва да видиш онова място, ако не познаваш района. В известен смисъл градът е толкова гръцки, колкото и Атина, и е по-стар дори от Рим.

— Да, някой ден, когато примката не е на врата ми, може би ще мога да изгубя известно време със стари карти и градове. Колко време ти трябва, за да докараш legionите в Македония?

— Те вече пътуват. През пролетта двамата с теб ще имаме армия, способна да се изправи срещу всичко, което им остане на триумвирите след прекосяването. Можем да изведем на бойното поле деветнайсет легиона, Бруте. Повече от деветдесет хиляди мъже, повечето от които ветерани. Каквато и неудавена сган да стъпи в Гърция, след като Секст поработи върху тях, няма да издържи дълго срещу подобна сила.

— Аз ще командвам, разбира се — каза Брут.

Касий рязко спря насред улицата и другите спряха с него, така че тълпата беше принудена да ги заобикаля като река около стърчаща скала. Чуха се ругатни на гръцки, но римляните не им обърнаха внимание.

— Мисля, че разполагам с повече легиони от теб, Бруте. Хайде да не губим заради разпавии войната, преди още да сме я започнали.

Брут прецени решимостта на жилавия мъж, който стоеше срещу него.

— Имам повече опит от теб и петимата ти легати — рече той. — Сражавал съм се в Галия, Испания и Египет, при това години наред. Не оспорвам верността им към теб, Касий, но вече съм бил жертван от Цезар. Няма да бъда жертван отново.

На свой ред Касий прецени доколко може да се съпротивлява и накрая се предаде.

— Е, в такъв случай ще командваме заедно — каза той. — Войската е прекалено голяма, за да може само един да дава заповедите. Това устройва ли те? Всеки начело на собствените си легиони?

— Аз ще разполагам с осем, а ти с единайсет, Касий, но да, мисля, че можем да ги накараме да се разтанцуват, когато дойде времето. Ще ми трябва обаче конница, под мое командване. Знам как да използвам екстраординариите.

— Добре — отвърна Касий. — Имам осем хиляди. Твои са. Приеми го като жест на приятелство.

Светоний поклати глава. Раздразнението му растеше, докато тези двамата обсъждаха бъдещето, без да отдават дължимото на ролята, която беше изиграл самият той заедно с Бибил.

— Да не мислите, че всичко се свежда само до война? — каза той с насмешка. — Или до няколко монети с гръмки хвалби върху тях?

Брут и Касий го изгледаха кръвнишки, но той не се уплаши и продължи:

— И кой от вас ще стане император, когато всичко приключи? Кой ще управлява Рим като цар?

— Светоний, не мисля, че... — започна Касий. За негова изненада Светоний вдигна ръка, за да го прекъсне.

— Познавам те от момче, Бруте. Забрави ли?

— О, никак даже — отвърна Брут.

В тона му се долавяше предупреждение, но Светоний не му обърна внимание. Тълпата продължаваше да тече около тях.

— Тогава двамата с теб вярвахме в републиката — не само като фантазия, а като нещо истинско, нещо, за което си заслужава да се умре. Юлий никога не е вярвал в това. Републиката струва един живот, помниш ли? Струва също и една смърт. Точно нея се опитвахме да спасим, но по начина, по който говориш, оставам с впечатление, че си го забравил. Помниш ли колко мразеше навремето хора като Помпей и Корнелий Сула? Генерали като Марий, които биха направили всичко, за да се доберат до власт? Цезар беше един от тях, част от същата гадна болест. И същото се отнася за осиновения му син. Ако Октавиан бъде убит или победен, не бива да се появява някой друг като него, който да го замести. Старата република зависи от добрата воля на онези, които са достатъчно силни, за да я разкъсат, но тя струва повече от няколко души. Отдадох живота си на тази кауза и *ще умра* за нея, ако се наложи. Това е залогът — по-голям, отколкото война, флот или друг диктатор. След това или ще имаме императори, или ще бъдем свободни хора. Ето защо сме против Октавиан — не защото търсим отмъщение или за да се защитаваме, а защото вярваме в републиката. За разлика от него.

Брут се канеше да каже нещо, но се отказа. Касий го погледна с изненада.

— Мисля, че успя да затвориш устата на нашия генерал, сенаторе! — Засмя се, за да разведри обстановката, но никой не последва примера му.

— Смятам, че поне един от нас трябва да се замисли какво ще стане след като победим, Касий — студено отвърна Светоний.

— Това е възможност да възстановим старите свободи, споразумението между свободните граждани и държавата, великата свобода. В противен случай ще се окажем само поредното пипало на лозата, която души Рим вече петдесет години.

Бръкна в кесията си, извади монетата, която му бе дал Брут, и я вдигна.

— „Спасител на републиката“ — прочете на глас. — Е, защо не, Бруте? Защо *не*?

Флотът галери заобиколи тока на Италийския ботуш и скоро той изчезна в мъглата и сумрака. Секст избърса солената вода от очите си. Много добре знаеше колко зле понасят хората му плаването. За да се движат бързо в плитки води, корабите му не газеха много, но пък това водеше до нестабилност в бурни води.

А сега Секст виждаше бързо приближаващата буря на хоризонта — черни облаци с далечна пелена дъжд. Цялото небе проблесна и морето сякаш отговори, вълните станаха по-високи и се покриха с бяла пяна.

Капитанът на легиона повръщаше през борда и Секст потръпна, когато вятърът поде капки от повърнатото и ги лепна по лицето и врата му.

— В името на Марс, защо не слезеш долу? — гневно извика той.

Нещастникът се затътри към кърмата, без да се пуска от парапета. Секст тръгна по люлеещата се палуба към носа и се загледа в сивата шир. Навсякъде около себе си виждаше десетки галери, бореци се с вълните. Бяха най-уязвими, когато греблата трябваше да се приберат и отворите да се затворят с насмолено платно, за да не влезе вода в палубата на гребците. Някои галери вече го бяха направили и бяха вдигнали малко платно за бурно време, но повечето продължаваха да се мъчат с греблата и ледената вода нахлуваше през отворите в дървените стени. Мъжете вътре сигурно се бореха за живота си, но поне галерите можеха да се управляват. Другите можеха да заобиколят сушата, разчитайки единствено на парчето плат, веслата на кърмата и редките случаи, в които успяваха да зърнат южния бряг.

Секст преглътна нервно в очакване на трясъка, когато някой кораб се натъкне на скала или може би на съседа си. Винаги имаше опасност, но галерите бяха в относителна безопасност, когато можеха да се насочат към сушата и да заседнат в пясъка. Ставаха уязвими само когато луд като него им наредеше да излязат в дълбоки води.

Една вълна се разби в носа и го измокри до кости. Дъждът забарабани по палубата и намали видимостта още повече. Секст се

взираше към брега, който се виждаше само като смътна линия в сивотата. Трябваше да стигне до някакво убежище преди бурята да се е стоварила върху него с пълната си сила, но както изглеждаше, екипажите му трябваше да изтърпят още, преди да заобиколят носа. Когато успяваше да зърне другите кораби, забелязваше, че все повече и повече се принуждават да изтеглят греблата, за да не потънат. Сега ги насочваха единствено огромните весла на кърмата. През пръските и мъглата Секст виждаше как някои галери се отдалечават в морето и войници се катерят по мачтите, за да виждат по-добре и да ориентират онези долу. Изстена. Знаеше, че ще изкара огромен късмет, ако изгуби само няколко кораба. Искаше му се Ведий да е тук, но първият му помощник беше единственият човек, на когото можеше да повери другата половина от флота. Ведий нямаше да го предаде, сигурен беше в това. Беше оставил с него още двама души, които бяха инструктирани тихомълком да го убият, ако го направи.

Усети сърбеж в тила и когато се обърна, с изненада видя Лавиния — държеше се за главната мачта. Беше заслонила очи с другата си ръка и се взираше в далечината. Секст си помисли, че прилича на призрак с неестествено бледото си лице и развяващо се на вятъра наметало. Напусна мястото си на носа и тръгна към нея, като леко залиташе на люлеещата се палуба.

— Не мога да се безпокоя едновременно и за теб, и за кораба. Какво ѝ е на каютата ти?

— Просто трябваше да подишам. Долу няма никакъв въздух, а корабът се клати и подскача като полудял.

Въпреки загрижеността си Секст се усмихна на измъчения ѝ тон. Пресегна се и махна кичур мокра коса от челото ѝ.

— Няма да продължи още много, обещавам. Скоро ще заобиколим носа и морето ще стане по-спокойно.

Погледна отново към буреносните облаци. Лавиния видя тревогата му и безпокойството ѝ се засили.

— *По-лошо* ли ще стане?

Той се ухили, за да ѝ вдъхне увереност.

— Ние сме късметлии, забрави ли? Ще се справим.

Това беше тяхна стара и горчива шега. Семейството им беше посрещнало много повече несгоди, отколкото му се полагаше. Ако в името Помпей все още беше останал някакъв късмет, той определено

се бе паднал на Секст и Лавиния. Тя завъртя очи при неуспешния му опит да я развесели. Брат ѝ забеляза, че трепери в мокрото си наметало, и каза:

— Ще замръзнеш, ако останеш тук.

— Не повече от теб — отвърна тя. — Поне се магнах от вонята на пот и повърнато. Долу е... неприятно.

— Ще го преживееш — каза той без капка съчувствие. — Нали винаги го правим? Казах ти, че ще се грижа за теб, и ето че имам чудесен флот под мое командване.

В същия миг галерата рязко се издигна на върха на една вълна и се понесе надолу. Лавиния писна и Секст хвана здраво и нея, и мачтата.

— Май предпочитам времето, когато беше пират — каза тя. — Тогава поне ми носеше скъпоценности.

— Които ти продаваше и инвестираше! Давах ти ги да им се радваш, а не да бъдеш благоразумна.

— Поне единият от нас трябва да е благоразумен — отвърна тя. — Когато всичко това приключи, ще ми трябва зестра. А на теб ще ти трябват пари за къща, ако искаш някога да създадеш семейство.

Той я прегърна силно. Спомняше си хилядите разговори в потеклите времена. Като деца двамата бяха изгубили всичко освен бащиното си име и неколцината верни слуги, които все още тачеха Гней Помпей. В най-черните моменти бяха разговаряли за живота, който щяха да имат един ден, с къща, слуги и мир просто спокойствие и мир, без повече заплахи и преследване.

— Радвам се, че все още се тревожиш за мен — рече той. — Но ще съм още по-доволен, ако слезеш долу и ми намериш някое добро наметало, както и едно сухо за теб.

Лавиния не можеше да възрази на подобна молба, пък и виждаше, че той трепери не по-малко от нея.

— Добре — каза тя. — Но ще се върна.

Той я отведе до люка и го задържа отворен, докато тя се спусне по стълбата. Още се усмихваше, докато вървеше обратно към носа и се вглеждаше в сивото море, за да види какво е пропуснал.

„Поне капитаните от Сирия знаят какво правят“, помисли си Секст, докато корабът му ги следваше. Десетте очукани галери се държаха на разстояние една от друга и се движеха сравнително умело.

За да стигнат дотук от Сирия, бяха прекосили откритото море и умората личеше както по корабите, така и по хората. Секст си каза, че е взел правилно решение, когато нареди на капитаните на Касий да водят при заобикалянето на носа.

Сепна се, когато чу силен трясък някъде отляво. Присви очи и се вгледа, но не можа да види какво е станало. Южният бряг на Италия едва се виждаше и това го окуражи. Скоро щяха да заобиколят носа и да се озоват в по-спокойни води. Искаше му се да може да събере флота, но имаше опасност скалите да разпорят дъната на галерите.

Вятърът зафуча около мачтата и носът се заби в поредната огромна вълна. Секст се вкопчи с всички сили в парапета, за да не бъде отнесен. Закашля се, когато ледената вода влезе в дробовете му. Когато зеленият бронзов таран на носа се издигна отново, си пое дъх. Бурята продължаваше да приближава. Погледна назад и видя, че римският капитан още се превива. Приличаше на труп, но въпреки това се държеше и ругаеше немощно. Секст се ухили при вида му и се зарече да му го припомни, ако оцелеят.

Сирийските галери все така се движеха с мъка напред. Нямаше безопасно място, където да изчакат бурята да отмине. Оставаше им само да продължат безумното заобикаляне и да обърнат към Брундизиум. Секст за пореден път си каза, че Касий е прав. Разполагаше с достатъчно кораби, за да блокира цялата страна, ако ги раздели на две части, подобно на ковашки клещи. Никой друг не разполагаше и със сто галери, какво оставаше за двеста и двайсет. Имаше силата да умори Рим от глад.

Със засилването на бурята настроението му ставаше все по-мрачно и студът вътре в него отговаряше на студа, който бе сковал кожата му. Баща му можеше да управлява републиката. Секст и Лавиния можеха да израснат сред всички удобства. Всичко това му беше откраднато на едно египетско пристанище. Баща му беше убит от чуждоземни роби само за да угодят на Цезар.

Години наред Секст знаеше, че е не повече от досадна конска муха за римската мощ. Верни на баща му хора все още му изпращаха сведения от града и той бе видял шанса си и рискува да бъде екзекутиран, когато се върна там, за да отправи молбата си лично. Ведий беше възразявал и твърдеше, че не бива да се доверява на благородните старци в Сената. Вълкът от таверните не разбираше, че

Секст познава добре тези хора. Баща му беше един от тях. Въпреки това той се уплаши, когато те отначало се захванаха с пиратското му минало и с младостта му, но нещата някак потръгнаха благодарение на заплахата от Октавиан и легионите му. Секст беше получил флот, който нямаше равен на себе си в тези води, и моментът, в който Сенатът гласува, успя да успокои донякъде болката, която изпитваше още от смъртта на баща си.

Сега Касий го беше призовал и той бе отговорил. Флотът му беше оръжие, способно да въвлече привържениците на Цезар в битка, която не можеха да спечелят. Секст отново избърса солената вода от очите си и оголи зъби срещу фучащия вятър. От малък беше научил, че такова нещо като справедливост не съществува. Не беше справедливо, че му отнеха бащата. Не беше справедливо човек като Цезар да управлява Рим като цар. Секст беше живял години наред в отчаяние и горчивина, оцелявайки благодарение на това че е по-безжалостен и по-готов да убива от онези около него. Това беше брутална школа и той знаеше, че никога няма да стане отново онова невинно дете, което беше навремето. Усмивката му се разтегна на вятъра, устните му се дръпнаха назад, оголвайки кучешките му зъби. Нищо от това не беше от значение. Касий и Брут бяха убили тиранина и той най-сетне имаше шанс да опустошава и изтощава силите на Октавиан. Един ден щеше да възстанови всичко, което му бе отнела фамилията на Цезар, и това беше единственото, което го интересуваше, което му бе нужно да знае. Сянката на баща му го наблюдаваше. Заради честта на стареца си заслужаваше да изтърпи някаква си буря.

Подбуден от някаква странна и неразбираема радост, Секст запя срещу вятъра моряшка песен. Пееше лошо, но енергично и достатъчно силно, за да накара измъчения капитан да вдигне глава и да го изгледа слисано. Други от екипажа се ухилиха, когато видяха как младият им водач реве и тропа с крака на носа.

Секст усети тежестта на наметалото върху мокрите си рамене. Лавиния се беше върнала и го гледаше, сякаш беше побъркан.

— Долу говорят, че някакво морско чудовище е започнало да реве пред кораба — рече тя. — Да сляза ли и да ги успокоя, че просто си се разпял?

Секст ѝ се ухили и се уви с наметалото. Бурята разбиваше морето на пяна и пръски, които жилеха лицето му.

— Остани на носа с мен — извика й той. — Корабът се нуждае от нашия късмет.

Двамата застанаха един до друг, хванати за ръце, докато флотът не заобиколи носа и бурята не остана да ръмжи и святка зад гърбовете им.

Агрипа се почеса по челото — сърбеше го от засъхващата по кожата му кал. Не помнеше откога не бе успявал да дремне за повече от няколко часа. Чувстваше се изтощен, но беше приключил. Две хиляди души с лопати и колички бяха изкопали ров с дължина малко повече от миля. Оставаше да бъде пробита само крайната част. На канала работеха повече от трийсет земемери, които проверяваха дълбочината с дълги пръти, докато хората се трудеха. Каналът трябваше да е широк двайсет и четири крачки, за да побере тесните галери с прибрани на палубата гребла; ширината обаче не беше създала толкова проблеми, колкото дълбочината. Агрипа беше прекарал цял ден в проверка на сметките на земемерите. Галерите не биваше да засядат, тъй като в такъв случай цялото начинание щеше да се окаже безсмислено. Той погледна огромните врати, които задържаха водите на езерото. Сами по себе си те бяха огромно постижение. Опитни строители бяха забили в глината дървени греди с огромни тежести върху тях, които биваха вдигани и пускани стотици пъти от екипи потящи се работници. Изкопаха основите на известно разстояние от езерото, като пълнеха траншеята с вода. Дърводелците работеха ден и нощ и когато земната преграда беше махната и водата нахлу, масивните порти издържаха. Никой от работниците не обичаше да стои близко до тях, докато копаеха към морето. Дървото изстенваше от време на време и водата се процеждаше от малки пролуки, капеше на дъното на канала и превръщаше земята в кал. Беше трудно, но както му бяха обещали земемерите, две хиляди души можеха да построят почти всичко и най-сетне каналът беше готов.

Галерите все така се състезаваха и маневрираха в езерото, новите екипажи събираха силите, които щяха да са им нужни в бъдеще. Агрипа беше разположил по целия бряг мишени за стрелба, а един от корабите с тежките гарвани отгоре беше закотвен и сега приличаше на бодливо прасе от стрелите, които стърчаха от бордовете му. Агрипа се намръщи при гледката и се запита кой е забравил да нареди да приберат стрелите. Всяка беше безценна, макар че около Неапол се

беше развила цяла индустрия, която да му осигурява всичко необходимо. Беше наредил всички каруци да пътуват демонстративно на сто мили на север, след което да завиват на запад и обратно на юг, но въпреки това подозираше, че цялата тази секретност е пълен фарс. Хората му трябваше почти всеки ден да гонят местни момчета, които все се промъкваха по брега, за да крадат инструменти или просто да зяпат галерите. Мъже колкото населението на цял град се бяха събрали около Авернското езеро и Агрипа беше принуден да обеси двама от дърводелците си, задето бяха убили един местен по време на някаква нескопосана кражба. На единствения път на изток имаше стража, но въпреки това представители на властите в Неапол непрекъснато идваха и искаха някакви неща от него, било то справедливост или компенсации за нещо, което бяха извършили хората му. Ако не бяха новите галери, които се строяха денонощно, сигурно щеше да се отчае, но среброто на Октавиан се изливаше и флотът растеше. Суровото дърво щеше да се изметне през зимата и щеше да има нужда от постоянни грижи и ремонти, но той разполагаше с хора и за това.

Земемерите го чакаха да даде сигнал, а Агрипа се вирише уморено и отмяташе хиляди неща наум, за да е сигурен, че не е пропуснал нещо жизненоважно, което не може да се поправи след отварянето на канала. Погледна гладката варовикова замазка, която покриваше глината отдолу. Бяха го уверили, че е в състояние да задържа вода, но въпреки това той се тревожеше, че водата ще се просмуче в канала и ще го остави с езеро, станало изведнъж прекалено плитко за галерите му.

Пое дълбоко дъх и се замоли на Минерва. Богинята на майсторите несъмнено щеше да погледне благосклонно на проект като канал до морето. Тази мисъл доведе след себе си друга молитва — към Нептун, и накрая Агрипа направи рогатия знак, за да прогони злото. Не можеше да се сети кое друго божество заслужава молитвите му, така че вдигна ръка и рязко я спусна.

— Хайде — промърмори той. — Дано всичко да мине добре.

Портите бяха изработени от огромни греди, стърчащи от двете срещуположни страни и задържани от железни резета, забити в камъка. При издърпването на резетата от двете страни подпираха дузина мъже, но налягането отзад им помагаше. Агрипа загледа как един храбър строител слезе в траншеята и с чук изби основния клин.

Екипите поеха натиска и удържаха водите, докато строителят се втурна да се спасява. Веднага щом той се качи горе, те задържаха в обратна посока и водата нахлу в канала с неописуем рев.

Вратите се завъртяха на пантите си, удариха се в стените и екипите се дръпнаха задъхани. Агрипа затича покрай канала, но водата го изпревари и той видя как над последната преграда се надигна огромна, висока двайсет или повече стъпки вълна, която оплиска работниците и те избухнаха в смях.

Стигна до края на канала, когато водата вече се беше успокоила, кална и с изтръгнати растения в нея. Морето се намираше от лявата му страна и на Агрипа му се прииска да беше прокопал канала направо до него. Оставаха само петдесетина крачки пясъчлива земя, но земемерите бяха настояли за друга порта преди последното отприщване, ако случайно стане нещо с нивото или — което беше по-лошото — ако ги видят от морето и ги атакуват, преди да са готови. Корабите на Секст Помпей дебнеха някъде в тъмните води и той можеше да стовари десет хиляди мъже на сушата, ако забележеше нещо интересно.

Работниците зареваха ликуващо, когато каналът се напълни и издържа, а нивото му се изравни с това на езерото. Агрипа най-сетне се ухили. Искаше му се Меценат и Октавиан да бяха тук, за да видят това. Гордост изпълни гърдите му и той се разсмя, наслаждаваше се на силната миризма на сол и водорасли, изпълваща въздуха. Когато приключеха и последната част, щяха да повторят същото отново, но новите му галери вече щяха да чакат на опашка в канала. Щяха да излязат в морето с потока кафява вода и Октавиан щеше да разполага със своя флот, готов да се впусне в преследване на галерите на Секст Помпей.

Марк Антоний вървеше по ръба на скалите с Лепид и гледаше надолу към пристанищния град. При предишното му посещение в Брундизиум шест легиона го чакаха тук, за да поеме командването им и да раздава наказания. Сега онова огромно стълпотворение на войници му изглеждаше незначително. Дванайсет легиона бяха заели всяка педя свободна земя на цели мили около градчето; множеството беше достатъчно да съсипе икономиката на района за години напред,

тъй като прибираще всичко полезно, от коне и храна до желязо, бронз и кожа.

— Довечера съм на вечеря с Букцион и Либурний — с крива усмивка каза Марк Антоний. — Мисля, че легатите ще искат да се извинят за дребното провинение, че се разбунтуваха, докато бяха под мое командване.

Изкиска се, развеселен от приумиците на съдбата, която ги бе разделила и сега отново ги събираше. Събитията в републиката бяха превърнали всичките му планове в посмешище. Преди година не можеше да си представи, че ще стои на тези скали със Сената в ръцете му и съюзен с младеж, когото почти не помнеше. Настроението му помръкна, когато си даде сметка, че преди година Юлий беше все още жив. Никой не би могъл да предскаже събитията след покушението. Марк Антоний се смяташе за късметлия, че е оцелял и се е издигнал, без значение кой друг се е издигнал с него.

— Цезар като че ли се вслушва в тях — каза Лепид. — Няма да е зле да ги разпиташ за пътуването до Гърция. Колко време можем да стоим тук без кораби?

— Колкото е необходимо, за да предпазим Рим от нашествие — отвърна Марк Антоний. Не му харесваше да чува името Цезар, когато ставаше дума за Октавиан, но това се превръщаше в сурова реалност и той предполагаше, че след време няма да го дразни толкова. — Но съм съгласен, че не е достатъчно да седим и да чакаме. Мога да си мечтая за нов флот, но със същия успех мога да мечтая и на хората ми да поникнат криле. Не знам всичките му планове, Лепиде. Сега ние сме преградата, която не позволява на Брут или Касий да дебаркират на този бряг. Докато сме тук, те не могат да прекосят морето. Кой би си помислил, че галерите ще се окажат толкова важни? Бъдещето на Рим е във флота, докато легионите стоят в бездействие.

— В такъв случай трябва да построим нови кораби — раздразнено рече Лепид. — Но всеки път, когато попитам, онзи негов приятел Меценат ми казва да не се безпокоя за това. Поставял ли си въпроса пред Цезар? Щях да съм по-радостен, ако знаех, че поне сме се захванали със задачата. Не искам да прекарам години наред на този бряг в очакване да бъда атакуван.

Марк Антоний се ухили и се извърна, за да скрие развеселената си физиономия. Беше пристигнал от Рим вчера, а Лепид киснеше в

Брундизиум вече близо три месеца. Марк Антоний беше доволен от начина, по който действаше триумвиратът, макар да си даваше сметка, че Лепид едва ли е на същото мнение. Нямаше да е от полза да му напомня, че е включен само за да осигури на Марк Антоний допълнителен глас при всяко евентуално разногласие. Като се изключи това, изобщо не го интересуваше какво си мисли Лепид.

Вятърът духаше на пориви и, и двамата чувстваха как енергията му приповдига духовете им. Марк Антоний не можеше да види Гърция в далечината, но си представяше Брут и Касий там. Прищевките на съдбата го бяха поставили на този бряг и когато всичко приключеше, Рим щеше да помни единствено победителите.

Докато се взираше в необятната шир на океана и белите гребени на вълните, нещо привлече вниманието му надясно. Марк Антоний обърна глава и замръзна. Доброто му настроение се пресече като старо мляко в стомаха му.

— Богове, виждаш ли това? — промълви Лепид момент по-късно.

Марк Антоний кимна. Иззад носа се беше появил рояк галери — източени, бързи и опасни. Много бяха с изпочупени гребла и опитното му око прецени, че самите кораби също са очукани. Въпреки това продължаваха да напредват и сърцето на Марк Антоний се сви.

— Шейсет... не, осемдесет... — мърмореше Лепид.

Бяха най-малко сто, половината от флота на Секст Помпей. Марк Антоний установи, че неволно е направил рогатия знак срещу зли сили. Корабите бяха повече от достатъчно да блокират източния бряг на Италия и да спрат малките съдове, които разнасяха съобщения и държаха търговията жива.

— Май Секст Помпей е чул, че легионите ни се събират тук — каза той. — Могъщи Юпитер, какво ли не бих дал за флот! Ще пратя вестоносец в Рим, но не можем да пресечем сега, та дори Октавиан да ми намери десет кораба за утре.

Галерите излязоха в черното море по новолуние. Три нощи след завършването на канала Агрипа беше очаквал идеалните условия, за да отвори последните порти. Не можеше да действа, докато бурята вдигаше вълните прекалено високо за преустроените му галери. Стабилността се оказа най-големият проблем, тъй като всяко от нововъведенията му добавяше допълнителна тежест към горната част. Неведнъж му се наложи да изостави някой замисъл, когато откриваше, че той или намалява скоростта на корабите, или ги превръща в убийствени капани за екипажите. Месеците работа по галерите бяха най-отчайващите и завладяващи в живота му, но ето че вече беше готов, а и дори да не беше, Октавиан беше изпратил при него Меценат, за да му нареди да пуска корабите.

Като никога приятелят му беше мълчалив. Агрипа усещаше, че на Меценат му се иска да е където и да е, само не тук, но гордостта не му беше позволила да откаже назначението. Щяха да посрещнат вражеския флот заедно, само с четирийсет и осем галери. Всичко зависеше от планирането на времето и изненадата — както и от късмета, което не даваше покой на Агрипа, тъй като залогът бе прекалено висок.

В тъмното малкият флот си разменяше съобщения с лампи с капаци, чиито приглушени светлини отбелязваха позициите на строяващите се кораби. Отне им цял следобед и вечерта, за да изпълзят по канала с прибрани гребла, докато мъжете на сушата ги теглеха с въжета. Щом корабите се озоваха в дълбоки води, всички бяха обзети от радостна възбуда.

Агрипа не можеше да не се гордее с това постижение. Хората му бяха изкопали воден път до морето. Бяха построили огромни кораби — и когато идеите се бяха оказвали погрешни или прекалено тромави, ги разглобяваха и започваха отново без никакви оплаквания. Помисли си, че трябва да се погрижи екипажите и офицерите да бъдат наградени — стига някой от тях да оцелееше.

Морето беше черно. Нищо чудно наоколо да се спотайваха многобройни галери, дебнещи ги като хищници. Агрипа преглътна нервно. На юг се намираше Сицилия — огромна маса суша и малки заливчета, за които се твърдеше, че приютявали вражеския флот. Надеждите му бяха да се приближи колкото се може по-близо преди зазоряване. След това новите му оръжия и тактика щяха или да успеят, или да се провалят. Хората му бяха тренирали непрекъснато, но Агрипа знаеше, че все още не могат да маневрират толкова добре, колкото опитните екипажи. Избърса потта от челото си, когато новопостроените кораби вдигнаха платна. Галерата му пое напред с останалите, единственият шум бе съскането на водата под носа. Сицилия се намираше пред носа на Италийския ботуш и до нея имаше почти двеста мили. Агрипа крачеше по палубата и си припомняше картите. Изкушаваше се да откаже сражение и да откара флота си на източния бряг, където Октавиан отчаяно се нуждаеше от кораби. Знаеше, че с мъничко късмет може да придвижи флота на юг през деня, а през следващата нощ да заобиколи тока на Ботуша, може би дори преди Секст Помпей да разбере, че се намира в тези води. Решението щеше да е правилно, ако Помпей не бе разделил флота си и не бе пратил сто галери покрай източния бряг. Новината, която му бе донесъл Меценат, промени всичко.

При двойната блокада търговията и по двата основни бряга на Италия беше прекъсната. Рим вече беше заплашен с глад и обсадата не можеше да се търпи повече. Трябваше да бъде разбита. Агрипа усещаше тежестта на отговорността върху плещите си. Ако се провалеше, Октавиан щеше да остане затворен години наред в Рим и да бъде принуден да преговаря или дори да се предаде на Освободителите. Агрипа знаеше, че няма да имат втори шанс. Всичко се свеждаше до вратата на Октавиан в него.

Четирийсет и осем галери бяха вдигнали платна в нощния вятър, но Агрипа почти не ги виждаше. Опасността белите платна да бъдат забелязани бяха принудили хората му да ги боядисат с боя от брош, като ги потапяха отново и отново в огромните казани, докато не станеха ръждивокафяви. Така нямаше да издадат положението си на всеки, който си направеше труда да погледне в морето. Платната бяха с цвѳета на засъхнала кръв, но вършеха работа.

— Донесъл съм нещо добро — каза Меценат зад гърба му и почука с глинена чаша по каната, за да подчертае думите си.

Агрипа поклати глава и със закъснение осъзна, че Меценат не може да види жеста му.

— Без мен. Сега трябва да съм трезвен и бодър.

— Трябвало е да се родиш спартанец, Агрипа — рече Меценат. — Лично мен хубавото червено вино просто ме отпуска. — Напълни чашата и изруга, когато разля вино на палубата. — Е, за късмет — рече и отпи. — Няма да е зле да поспиш, щом трябва да си бодър. Поне морето е спокойно. Предпочитам да не умирам, докато си повръщам червата през борда.

Агрипа не отговори. Умът му беше насочен изцяло към галерите. Меценат като че ли не разбираше каква отговорност лежи на раменете му. Всяка модификация, всяка нова тактика бяха негово дело. Провалът щеше да означава, че е пропилял половин година тежък труд и невъобразими пари — както и собствения си живот. Корабите му бяха добре скрити в нощта, но утрото щеше да ги разкрие за неприятелските очи. Не знаеше дали да се страхува, или да очаква с нетърпение момента, когато видят първата вражеска галера, понесла се към тях.

Менас, първият помощник на Ведий, разтърси началника си. Ведий се събуди с пъшкане, опита се да се обърне и замаха раздразнено, за да разкара ръката му от рамото си.

— Какво има? — сънено попита той.

Беше прекарал толкова много нощи на откритата палуба, че малката каюта, запазена за капитана, му изглеждаше невероятен лукс. Дюшекът можеше да е на бучки и тънък, но беше много по-удобен, отколкото да лежи под платнище на вятъра и дъжда.

— Сигнална светлина — каза Менас.

Менас бе сухопътен офицер и Ведий усещаше презрението му зад нарочно неутралното му поведение. Въпреки всичките си претенции и войскова чест той си оставаше под негово командване. Ведий плесна ръката му, надигна се рязко, удари главата си в една греда и изруга.

— Добре, идвам — каза той и излезе от малката ниша, като разтриваше темето си.

Последва Менас по късата стълба до палубата, загледа се в посоката, в която сочеше подчиненият му, и видя проблясък високо на планинския връх. Системата беше наблюдателите да палят огньове нощем, ако забележат нещо да се движи в морето.

— Някой се опитва да се промъкне — с мрачно задоволство каза Ведий.

Явно товарът беше ценен, щом капитаните и собствениците бяха склонни да рискуват корабите им да се натъкнат на невидими скали. При тази мисъл той потърка мазолестите си длани. Въображението му се изпълни с видения на злато, сандъци със сребърни монети за легионите или, още по-добре, млади дъщери на някой тлъст сенатор. Заради Лавиния Секст задържахше жени на борда съвсем за кратко и за откуп, но сега Секст не беше тук. Ведий отдавна не бе лягал с жена и се ухили. Отзивчиви или не, курвите на Сицилия не можеха да се сравняват с някоя римска девица, която да споделя каютата му за няколко дни.

— Изкарай ни в морето, Менас. Хайде да оскубем няколко тлъсти римски гъски.

Менас се усмихна криво. Грубият боец от кръчмите го отвърщаваше, но Сенатът бе дал на хора като Ведий флота, истинския орел на Рим, и на него не му оставаше друго, освен да се подчинява и да крие погнусата си.

Нямаше нужда да са предпазливи, след като западният бряг бе под техен контрол. Менас извади тръбата от пояса си и протяжният ѝ сигнал полетя над водите. Осемте галери потеглиха тутакси — капитаните очакваха сигнала още откакто бяха видели огъня на върха. Техните тръбачи също надуха тръбите. Хорът им щеше да стигне до следващия залив и да предупреди тамошните екипажи да ги последват.

Галерата започна да набира скорост и Ведий усети свежия полъх по лицето си. Нищо не можеше да се сравнява с това чувство за бързина и сила и той можеше само да благославя Секст Помпей, че го беше запознал с него. Старата болезненост се обади и Ведий потърка челюстта си. Дължеше всичко на Секст, откакто младият мъж го бе спасил и му бе дал цел в живота, когато Ведий беше долнопробен пияница и побойник. Казваше си, че Секст никога нямаше да успее да

го победи, ако беше трезвен, но счупената челюст така и не заздравя добре. Болката така и не отмина, челюстта хрущеше и всяко хранене беше мъчение. Римският благородник беше зад гърба му години наред, но тази нощ командването бе единствено в ръцете на Ведий. Чувството беше главозамайващо и му харесваше страшно.

— Средна скорост! — извика Ведий, след което нареди да му донесат нещо за пиене, за да се доразсъни. Един легионер му предложи вода и Ведий се разсмя.

— Никога не пия вода. Кръвта се подхранва с вино. Донеси вино!

Долу началникът на гребците го чу и барабанът заби по-бързо. Гребците, които доскоро бяха спали на пейките си, раздвижиха гърбове с лекота, постигната от дългата практика. Галерите излязоха в морето в стегнат строй, като набираха скорост, състезаваха се коя ще стигне първа до плячката. Остров Капри, на сто мили северно от Сицилия, остана зад тях.

Агрипа присвиваше очи в мрака. Светлата точка в далечината ту се появяваше, ту изчезваше. Нощното небе се беше завъртяло около Полярната звезда, но до зазоряване оставаха още часове и той не разбираше кой ли ще пали огън по това време.

— Трябва ми информация, Меценате — каза Агрипа. Стори му се, че приятелят му свива рамене, но не можеше да е сигурен в тъмното.

— Никой не знае къде е вражеският флот — каза Меценат. — Имаме клиенти в Сицилия и на всеки остров покрай брега, но те не могат да ни държат в течение, след като нямаме връзка със сушата. Движиш се слепешком, приятелю, макар че според мен трябва да приемеш, че онзи огън не е запален от овчари, опитващи се да прогонят студа.

Агрипа не отговори. Безсилието го лишаваше от думи. Остров Капри беше като огромна тъмна маса отдясно; единствената светлина беше онази точка на най-високия връх. Впери поглед в далечината за приближаващи ги галери.

— Не съм подготвен за нощен бой — промърмори той. — Екипажите не могат да използват куките, ако не виждат врага.

— Понякога боговете си играят игри с нас — отвърна Меценат.

Гласът му беше безгрижен и това помогна на Агрипа да се успокои. Но точно тогава забеляза нещо, наведе се над борда и се взря в размазаните сенки.

— Гледай да не паднеш — каза Меценат и го хвана за рамото. — Изобщо не държа да поемам командването. Ти си единственият, който разбира от тия неща.

— В името на всички адове, *виждам ги!* — каза Агрипа. Сигурен беше — смътните сенки можеха да са единствено издължените корпуси на галери. — Тръбач! Три къси!

Това беше сигнал за строяване по флагмана.

Меценат гледаше с престорено спокойствие как платната се спускат и огромните весла се потапят във водата. Галерата на Агрипа забави ход и се разлюля, след което отново набра скорост. Другите галери ги последваха; капитаните зареваха заповеди, изоставяйки всякакви опити да останат незабелязани.

— Ще продължим покрай брега до зазоряване — каза Агрипа. — Богове, къде е слънцето? Трябва ми светлина.

Вече чуваха ритмичното биене на барабани — непознатите галери се приближаваха.

— Не могат да продължат дълго с това темпо — каза Меценат. Думите му прозвучаха донякъде и като въпрос.

Агрипа кимна с надеждата, че приятелят му е прав. Месеци наред хората му тичаха по цели мили около езерото. Бяха жилави и здрави като хрътки, но гребането беше изтощително дори за мъже в най-добрата им форма. Нямаше представа дали калените военни галери на Секст Помпей няма да са в състояние просто да настигнат флота му и да го вземат на таран.

— Е, защо си тук? — попита Агрипа. Зададе въпроса, за да намали задушаващото го напрежение. — Искam да кажа тук на корабите.

— Знаеш защо — отвърна Меценат. — Нямам ти доверие, ако си сам.

И двамата се ухилиха и зъбите им проблеснаха в сумрака. Плясъкът на греблата и ритъмът на барабаните сякаш се засилваха с всяка минута и сърцето на Агрипа трепкаше като на сърна, преследвана от глутница вълци.

— Каква е *истинската* причина?

Доколкото можеше да прецени, вражеските галери почти ги бяха настигнали и той се напрегна за първия трясък при сблъсъка на бронзов таран в дърво.

— Същата, поради която и ти рискуваш живота си! — отвърна Меценат. — Заради него. *Винаги* е заради него.

— Мислиш ли, че той знае какво чувстваш?

— Какво?! — възкликна невярващо Меценат. — Какво *чувствам* ли? Сериозно ли избираш точно този момент, когато животът ни е на косъм, за да ми кажеш, че според теб съм влюбен в Октавиан? Мръсник!

— Просто си помислих...

— Помислил си грешно, невеж маймуняк такъв! Богове, дошъл съм тук да посрещна бруталния враг редом с теб, при това не другаде, а в морето, и какво получавам в замяна? Двамата с Октавиан сме приятели, космат лайно такова. Приятели!

Някъде наблизо се разнесе оглушителен трясък. Мъже закрещяха и се чува плясъци, но нощта беше черна като мастило и не можеха да кажат откъде точно идват звуците и дали някой от техните екипажи се дави в мрака.

— Двамата с теб хубаво ще си поговорим, когато всичко това приключи! — озъби се Меценат. — Щях да те призова на двубой още сега, ако можех да те видя и ако не беше единственият, който знае как да води бой с кораби.

И наред цялото си пламенно възмущение чу как Агрипа се разсмя. Едва се сдържа да не го удари.

— Ти си добър човек. Меценате — каза Агрипа. Белите му зъби проблясваха в тъмното.

Ако можеше да го види. Меценат щеше да се уплаши от жилите, изпъкнали по врата и гърдите му — и от страх, и от ярост към враговете. Агрипа беше почти обезумял, неспособен да действа и заобиколен от врагове, без да знае дали в следващия момент няма да се озове във водата. Говоренето с Меценат мъничко му помагаше.

— Знам, че съм добър човек, маймуно. Същото се отнася и за теб. А сега бъди така добър да ми кажеш, че можем да избягаме от тези галери.

Агрипа погледна на изток. Молеше се да зърне зората. Усещаше как галерата скърца и се напруга под него като жива. Солени пръски хвърчаха от веслата и жилеха лицето му.

— Не знам — промърмори той.

Ведий се мъчеше да различи нещо в непрогледната чернота. Които и да бяха онези, имаха много кораби. За момент си беше помислил дали не е попаднал в някакъв капан, но те бяха продължили да бягат, греблата им се потапяха във водата и я превръщаха на бяла пяна. Беше наредил атака на пълна скорост и бързо скъсяваше разстоянието до странните тъмни кораби. Заповяда таран. Галерите се плъзгаха по спокойните води с максималната скорост, на която бяха способни. Ведий знаеше, че гребците не могат да издържат дълго на това темпо. Скоростта за таран беше последният напън преди сблъсък с врага и можеше да се поддържа за не повече от сто удара на сърцето, след което трябваше да намалят. Рязко завъртя глава, когато чу някакъв трясък, но не успя да види нищо, а гребците долу вече грохваха.

— Средна скорост! — изрева той. Чу сигнала на тръбата, но въпреки това зад него се разнесоха уплашени викове, когато един от корабите му едва не изпочупи греблата на друг.

— Запалителни стрели! — извика Ведий.

Огънят не беше от голяма полза в морето. Катранът и насмолените парцали на върха на стрелите не им позволяваха да летят надалеч. Ведий ги използваше срещу търговски кораби, но най-често след като боят беше приключил и имаше заповед да изгори корабите. Бързо движещите се дървени галери бяха мокри от носа до кърмата, а стрелите често изгасваха във въздуха или след като паднеха на палубата. Въпреки това той даде заповедта и двама мъже изнесоха мангал, пълен с жарава. Крепяха го като безценно дете, ужасени от мисълта, че могат да разсипят въглените върху палубата. Върхът на стрелата лумна в жълти пламъци, когато стрелецът я доближи до мангала. В червеното сияние на въглените Ведий загледа като омагьосан как стрелецът опъва лъка и запраща стрелата високо във въздуха.

Всички проследиха полета ѝ. За миг на Ведий му се стори, че вижда гребла, движещи се в тъмното като крака на рак или паяк, а

после стрелата потъна със съскане в черното море.

— Дай пак. Не спирайте да стреляте. И променяйте посоката! Искam да виждам.

Горящите стрели се издигаха и падаха и даваха на Ведий достатъчно светлина, за да оформи картина в ума си. Пред него имаше десетки галери, макар да не можеше да каже колко точно. Те също бяха минали на средна скорост, колкото да стоят на безопасно разстояние от всичко, което можеше да прати срещу тях. Ведий погледна на изток с надеждата да зърне сивата светлина преди изгрева. За момент му се прииска Секст да беше тук и да види чудесната плячка, но в отсъствието му самоувереността му беше нараснала и той беше доволен, че командва. Секст щеше да разбере, че приятелят му не го е разочаровал в решителен момент. Галерите му се разгърнаха и продължиха да преследват плячката си.

Ведий усети как корабът му се люшна и изруга, когато изгубиха скорост. Чу викове отдолу и изръмжа. Сърцето на някой гребец се беше пръснало или просто човекът бе припаднал, греблото му бе спряло да се движи и разваляше темпото на останалите. Случваше се от време на време и той знаеше, че началникът на гребците бързо ще се намеси, за да извлече тялото и да сложи някой войник на мястото на нещастника.

Галерата забави ход, докато другите гребци използваха възможността да си починат, пък било и съвсем за кратко. Ведий късо се изсмя, когато греблата отново се раздвижиха и корабът започна да набира скорост. Никога не беше яздил в битка, но предполагаше, че усещането е същото, когато врагът бяга пред теб и слънцето всеки момент ще изгрее. Флотът му се носеше в тъмното като вино море и възбудата му се засили, когато осъзна, че вижда носа пред себе си. Утрото настъпваше и той беше готов.

Утрото в морето настъпваше бързо — тук нямаше планини или хълмове, които да скриват лъчите. Слънцето се появи отначало като горяща нишка на хоризонта, позлати вълните и разкри двата флота. Нито една от страните не хареса гледката. Агрипа преглътна нервно, като видя какво голямо числено превъзходство има противникът, а Ведий изобщо не беше очаквал да види толкова много кораби пред себе си.

Веднага щом слънчевите лъчи прогониха мрака, Агрипа зарева нови заповеди — от галерата му ги предаваха с разноцветни флагове. Беше накарал капитаните си да научат наизуст нова система сигнали, непозната за вражеските галери. Испита мрачно задоволство, когато присви очи на север и загледа как противниковият командир вдига флагове, които му бяха много добре познати. Това бе поредното ново оръжие — можеха да научат намеренията на врага и да реагират максимално бързо. Срещу толкова много галери Агрипа се нуждаеше от всяко преимущество, което можеше да измисли.

По-големият флот отговори с цялата военна дисциплина, която Агрипа беше очаквал — разгърна се и образува огромна дъга, която продължи да се носи напред. Имаха числено превъзходство. Агрипа виждаше само най-близките шейсетина галери, но зад тях имаше и други. Пое дълбоко дъх и си заповяда да запази спокойствие. Беше подготвен за това и беше изгубил един кораб при тренировките. Не можеше да се отърси от ледения ужас, който го обхвана, но вече беше направил всичко по силите си, за да има някакъв шанс срещу подобно множество.

— Пригответе флага за атака. Вдигнете флаг „готови“.

Агрипа гледаше огромната приближаваща дъга кораби. Разстоянието беше по-малко от миля и той различаваше сигналите, които си разменяха. Кимна, когато видя заповедта „щурмова скорост“ на мачтата на флагмана. Така значи. Който и да беше командирът, корабът му се намираше в центъра.

— Онзи там! — извика той. — Сигнали „заден“, „обърни“ и „атака“!

Даването на заповедта отне известно време, но галерите на Агрипа бяха виждали сигнала и реагираха моментално. Само за миг бягството им спря напълно и беше последвано от бавно обръщане, по време на което бяха най-уязвими. Ако врагът ги настигнеше, докато бяха обърнати с борд към него, бяха почти обречени. Агрипа видя как вражеските галери ускоряват като излитащи птици, превръщайки водата в пяна. Закъснях. Галерите на Агрипа ги посрещнаха челно и се стрелнаха напред, когато греблата заработиха отново.

Двата флота се сблъскаха с ужасяваща скорост.

— Богове, толкова са *много*! — възкликна Меценат. Беше се вкопчил в парапета с такава сила, че кокалчетата му бяха побелели.

Агрипа не отговори; очите му улавяха всяка подробност на ослепителната светлина на слънцето. Не беше проста работа всеки от корабите му да потопи два вражески. Знаеше, че ако му се удаде възможност да унищожи флагмана и да пръсне останалите, ако успее да оцелее в първия сблъсък, ще има шанс за победа.

Извика единия кормчия и му показва кораба, който искаше. Мъжът присви очи срещу слънцето, прецени разстоянието и се втурна обратно към кърмата. Агрипа можеше просто да му изреве заповедта от носа, но искаше да е сигурен, че е разбрал правилно.

Малкият му флот щеше да удари в центъра: нямаше друг избор. Врагът щеше да ги обкръжи незабавно, но галерите не бяха така маневрени като легионите. За да потопят корабите му, те трябваше да ги вземат на таран на висока скорост или да ги вземат на абордаж и да прехвърлят войници по мостовете.

Разстоянието се скъсяваше и на Агрипа му оставаше единствено да се надява, че е подготвил хората си достатъчно добре. Първото изпитание в морето беше на нерви — капитаните от двете страни крещяха заповеди наляво и надясно, за да насочват корабите и да отгатнат намеренията на противника. Агрипа преглътна с мъка. Първото оръжие беше собственият му кораб, който можеше да остане без гребла, ако врагът минеше прекалено близо до него и убиеше половината гребци от едната страна — стига да отгатнеше правилно намеренията му. При грешка щеше да последва челен сблъсък, при

който и двата кораба щяха да потънат преди някой да успее да извади меча си.

Беше се задъхал от страх и възбуда. Видя вражеския капитан, вкопчен в носа. Греблата се вдигаха и спускаха енергично. Знаеше, че командирите на легиони инстинктивно се дърпат наляво, за да обърнат силната си дясна страна срещу врага. Агрипа обаче нямаше представа дали галерата се командва от човек от легионите, или от някой пират на Секст Помпей.

— Пригответе гарвана! — изрева той. — Пригответе харпаксите!

Екипите на катапултите страшно се гордееха с името, което бяха избрали за новото си оръжие. Куките „грабители“ можеха да завлекат цели кораби, ако успееха да ги използват в хаоса на сражението.

Навсякъде около него корабите му посрещаха врага, но Агрипа трябваше да се съсредоточи само върху галерата, която се носеше към него. Ако изгубеше кураж и завиеше твърде рано, другият капитан щеше да се възползва от това и да го вземе на таран. Агрипа започна да брои наум, докато корабите летяха един срещу друг, без да забавят скорост. На петдесет крачки разстояние другата галера не се отклони нито педя и Агрипа изведнъж осъзна, че капитанът няма да отстъпи: че арогантно смята, че противникът му ще обърне и ще побегне. Не можеше да каже откъде го знае, освен по неотклонния курс, по който се движеше неприятелят.

— Агрипа? — тихо се обади Меценат, загледан с ужас в приближаващия кораб.

— Още не — промърмори Агрипа.

Даде командата в последния миг:

— Прибери греблата на левия борд! Десните — горе!

Гребците бързо издърпаха греблата на левия борд. Греблата на десния борд само се вдигнаха. Двамата кормчии натиснаха кормилното весло и корабът започна да завива надясно почти без да намалява скорост.

Агрипа се напегна и се вкопчи в парапета, когато галерата се понесе покрай вражеския кораб, разбивайки с носа си десетки гребла. Чу писъците, когато огромните дръжки блъснаха хората на пейките, като трошаха гръбнаците им.

Екипажът на Агрипа изрева тържествуващо и греблата и от двете страни отново се спуснаха във водата. Искаха да приключат с ранения

кораб, но към тях се носеха други противници и обръщането щеше да е равнозначно на самоубийство.

Една галера се носеше право към тях, втора малко зад нея и отдясно.

— Пригответе харпаксите! Цел дясно на борд!

Навсякъде около него корабите се бяха вкопчили в битка.

Много и от двете страни бяха изгубили греблата си и бяха станали напълно беззащитни. Доста бяха пробити и вече се килваха и започваха да потъват. Тела осейваха кипналата вода и давящите се, се мятаха сред сребристи мехурчета.

Галерата срещу него набираше скорост, но Агрипа изрева на екипите на харпаксите да се целят в дясната. Куките полетяха високо във въздуха и противниковите екипажи зяпаха с отворени уста как те стигат до кораба и се захващат. Легионерите му завъртяха макарите и бойците се втурнаха към левия борд, за да попречат на кораба да се преобърне, докато се влачеше странично през вълните.

Галерата срещу него като че ли се плъзна наляво. Хората на Агрипа залитнаха, когато захванатият от тях кораб се килна, преобърна се и започна да потъва, и Агрипа почувства, че и неговата галера започва да се накланя.

— Бравди! В името на Марс, отсечете въжетата! — изрева той панически.

Изруга медните нишки, които беше втъкал във въжетата — те устояха на първите удари, а корабът му продължаваше да се накланя, повлечен от изчезващата под водата галера. Първото въже се скъса и издрънча като струна, звукът се чу из целия кораб. Второто от трите също се скъса под трескавите удари на двама мъже, а после и третото, което удари като камшик един войник и го запрати през борда с лице, превърнато в кървава каша.

Галерата на Агрипа рязко се изправи, вдигайки вълна от пръски.

— Харпакси! — изкрещя той. Вече беше прегракнал. — Нови въжета и куки!

Всеки екип имаше втори комплект, но докато войниците го приготвяха, друга галера се беше озовала до тях. Агрипа едва успя да нареди греблата на левия борд да бъдат прибрани отново, преди корабите да докоснат бордове със смразяващо кръвта стържене.

Агрипа се озъби, когато видя абордажният мост на противника да се вдига, тикан от потящи се войници.

— Отблъснете ги!

Не можеше да напусне поста си на носа, но видя Меценат да вади гладиуса си и да грабва един щит от дървената стойка. Заедно с първата вълна войници приятелят му се втурна към врага, докато собствените му екипи вдигаха своите мостове. Вражеският кораб беше приближил под ъгъл, така че мостът при кърмата не можеше да стигне до борда му, а остана да стърчи като дървен език, на който несигурно стояха мъже. Най-близкият до носа мост се стовари върху палубата на противника и големият железен шип се заби дълбоко в дъските.

Войниците на Агрипа се изсипаха по тесния мост, а други отблъскваха онези, които се опитваха да се прехвърлят на тяхната палуба. Агрипа видя центурия легионери на вражеската галера, но второто му предимство се прояви незабавно. Всеки от гребците му си беше спечелил мястото на турнири по двубой с мечове. Сега те изоставиха пейките си и се втурнаха на палубата. Бяха три пъти повече от вражеските легионери и всеки от тях беше ветеран и въртеше опитно меч. Меценат се прехвърли с тях през моста, като изблъскваше противника с щита си, докато групата му се мъчеше да освободи място за останалите, които я следваха.

Беше същинска касапница. За момент двете страни се мъчеха да се прехвърлят всяка на вражеския кораб, но онези, които успяваха да се доберат до галерата на Агрипа, биваха посичани моментално и телата им политаха през борда. Собствените му войници си пробиха път, избивайки противника, след което се спуснаха в трюма, за да се разправят с гребците.

Разнесоха се ликуващи викове, когато измъкнаха на палубата капитана — мъж с шлем с пищни пера, който се беше опитал да се скрие под палубата, когато бе видял, че корабът му е превзет. Все още жив, той бе хвърлен през борда заедно с доспехите си, за да се удави — и ето че Агрипа вече бе сразил още един кораб. Изкушаваше се да се прехвърли на него, но вражеският флот все още беше навсякъде наоколо.

— Подпалете го и се връщайте бързо — нареди той, като се оглеждаше за нова заплаха, докато черният дим се издигаше във въздуха, съпровождан от писъците на гребците. Агрипа стисна зъби. В

подобна битка нямаше място за справедливост. Знаеше, че нещастниците долу не го бяха атакували по свой избор, но нямаше какво да направи за тях и не можеше да показва милост. Войниците му се върнаха на борда и вдигнаха гарваните от палубата.

Галерите се разделиха. Стълбът дим на противниковия кораб бързо се сгъсти, а от трюма забълваха оранжеви пламъци. Агрипа извика окуражаващо на хората си, които отново заеха местата си, като оставиха окървавените мечове в краката си и хванаха греблата с покритите си с мехури ръце. Навсякъде около него малкият му флот продължаваше да се сражава.

Изведнъж бе настъпило странно затишие. Битката се беше разпростряла на огромно разстояние, докато галерите се вкопчваха една в друга. Водата бе покрита с масло, трески и тела, някои от които все още се движеха. Агрипа видя много преобърнати корпуси, но нямаше начин да каже дали са негови, или вражески. От онези, които все още се биеха, можеше да разпознае всеки свой кораб само от един поглед. Остана доволен, когато видя броя им. Обърна се, когато чу катапултите и видя как въжетата полетяха отново от един от корабите му, за да довлечат поредната вражеска галера достатъчно близо, за да я нападнат. Дали заради късмет, или защото се бяха научили да не дърпат прекалено силно, корабът му си остана изправен, след което бойците се втурнаха по двата моста и с поредния неприятелски кораб беше свършено.

Меценат дойде при него, задъхан от боя. Огледа се невярващо. Никога досега не беше виждал морска битка.

— Спечелихме ли?

Агрипа поклати глава.

— Още не. Но половината от корабите, които виждаш, са извън строя. Можем да ги превземем, но няма смисъл.

Нареди четвърт скорост на началника на гребците и галерата пое между горящите съдове. Всички чуваха викове и писъци сред пламъците, черният пушек ги задавяше. Вятърът се позасили и отнесе дима на изток. Меценат с потрес откри, че слънцето все още е ниско над източния хоризонт. Беше му се сторило, че се сражават от часове.

Докато се движеха през отломките, Агрипа видя първия кораб, който бяха ударили. Екипажът беше работил здравата, за да прехвърли гребла на разбития борд и да възстанови донякъде подвижността на

съда. Агрипа видя сигналните флагове на мачтата му и се огледа да види колко кораби ще се отзоват. Измина сякаш цяла вечност, но накрая видя в далечината вдигнати флагове и вражеските галери започнаха да се връщат.

Агрипа също даде сигнал за прегрупиране, след което не му остана нищо друго, освен да чака.

— Сега ще видим — мрачно рече той.

Откри най-близката галера, която изглеждаше невредима и беше издигнала на мачтата си знамето на римския флот, и се обърна към хората си.

— Тази там. Няма смисъл да ги чакаме да ни дойдат.

Хората му бяха изтощени от дългото нощно гребане и сражението, но Меценат долови свирепото задоволство у екипите, които навиваха въжетата и зареждаха катапултите. Не бяха в настроение да губят, след като бяха стигнали чак дотук.

Докато гледаше как вражеският флагман дава сигнали, Ведий кипеше от мълночервена ярост. Сигналите бяха абсолютно безсмислени дори за опитните свързочници от легионите, които бяха под негова команда. Който и да беше противникът му, бе коварен кучи син. Онези летящи куки бяха съсипали галерите му. Беше видял как три се преобръщат пред очите му, докато самият той се мъчеше да въдвори някакво подобие на ред сред гребците под палубата.

Потръпна. Съвсем доскоро вярваше, че няма нищо, способно да накара стомаха му да се преобърне. Беше наблюдавал с абсолютно спокойствие убийства и изнасилвания. А ето че на долната палуба имаше осакатени и изпотрошени тела и крайници, смазани от греблата и удара с другия кораб. Не искаше да слиза отново там, сред вонята на вътрешности и такова невъобразимо количество кръв, че се събираше на локви и се плискаше в такт с люлеенето на кораба. Над шейсет души бяха загинали, когато собствените им гребла ги бяха направили на парчета. Ведий беше останал безпомощен, очаквайки удара на тарана, който ще ги запрати на дъното. Въпреки това не изпадна в паника и войниците му се бяха заели с твърди лица и типично римска дисциплина бързо да разчистят труповете и да преместят греблата. Един-двама избълваха съдържанието на стомасите си, докато работеха,

но само избърсаха уста и продължиха нататък. Менас бе сред тях и Ведий започваше да изпитва нещо като уважение към римския офицер: той не се беше дръпнал от задачата, работеше наравно с останалите и излезе горе така оплискан с кръв, сякаш се беше трудил в кланица.

Известно време Ведий можеше само да гледа и да дава сигнали, за да държи флота си заедно, докато врагът го разсичаше. Противниковите галери до една бяха въоръжени с онези ужасяващи куки, а когато корабите се озоваваха плътно един до друг, кучите синове минаваха през легионерите му като коса през пшеница. Беше видял четири вражески кораба да потъват след таран и хората му приветстваха с ликуващи викове всеки успешен удар, но Ведий знаеше, че самият той е изгубил много повече. Дори сега, когато галерата му горе-долу можеше да се движи, той виждаше, че много от корабите му са килнати, горят или просто се носят безпомощно по вълните с изпочупени гребла и осеяни с трупове палуби.

С присвити очи видя, че галерата на вражеския командващ обръща, разбутвайки трески и тела. Набра скорост в нова посока и подобно на оса атакува един от корабите му, който се връщаше към него. Ведий изруга безсилно. Половината от гребците му бяха мъртви и не можеше да поддържа добро темпо, нито пък да развие достатъчно скорост за таран, способен да нанесе сериозни поражения. За първи път се замисли дали да не спаси колкото се може повече кораби и просто да побегне. Секст щеше да иска да научи за тези нови оръжия и тактики.

Отказа се да дава нова заповед, тъй като искаше първо да види колко от корабите му са оцелели. Доколкото можеше да прецени, все още имаше числено превъзходство и можеше да превърне катастрофата в победа, независимо на каква цена.

Щом видяха сигналите му, корабите загребаха към него от всички страни. Докато се връщаха, сърцето на Ведий се сви още повече. Галерите бяха очукани и разбити, бордовете им бяха оплискани в кръв или в тях зееха огромни отвори, през които можеше да види гребците, седнали само на една стъпка над морските вълни. Щяха да са късметлии, ако успеят да стигнат до брега. Забеляза само три останали невредими галери, чиито екипажи се взираха смаяно в другарите си, тепърва проумявайки мащабите на поражението. Поклати глава. Знаеше, че хората му не са свикнали да губят, но това

не променяше реалността. Малкият флот от четирийсет или петдесет кораба ги беше направил на пух и прах.

Двайсет и девет галери докретаха до неговата позиция, а междувременно вражеският командир беше взел на абордаж една от тях. Ведий гледаше с надежда, докато не видя как от отворите за греблата забълва пушек и врагът продължи нататък, издирвайки поредната си цел. Освен това подаде нов сигнал и Ведий не можеше да го разчете. Пристигнаха още кораби и се построиха около флагмана. Присвил очи от яркото слънце, Ведий се опита да преброи вражеските съдове и резултатът не му хареса.

— Менас! Преброй ги! Слънцето ми пречи да виждам.

Първият му помощник броеше на глас, макар че корабите непрекъснато меняха позициите си.

— Двайсет и три... двайсет и пет... двайсет и... осем. Мисля, че са толкова. Да заповядам ли атака?

Ведий затвори очи за момент, после ги разтърка. Не можеше да каже, че животът му е бил добър. Просто бе имал няколко добри дни, това бе всичко.

— Престани да мислиш като легионер, Менас. Време е да бягаме към убежищата си.

Менас кимна и каза:

— Разбрано.

Даде заповеди и очуканите галери загребаха на юг към Сицилия.

Докато двата флота се построяваха. Меценат се взираше в далечината. Агрипа вече знаеше, че са изгубили само двайсет галери, макар резултатът все още да му тежеше като провал. Харпаксите му се бяха оказали смъртоносни и ефективни в сражението, а двата гарвана и опитните бойци бяха свършили останалото.

— Оттеглят се... натам — каза Меценат.

Агрипа застана до него.

— На юг, натам е юг — обясни той. В гласа му вече не се долавяше никаква гордост: беше толкова уморен, че едва говореше.

— Ще ги последваш ли? — попита Меценат.

— Налага се. Тръгнали са натам, накъдето искам да продължа и аз. Нямам нищо против да ги преследвам още един ден и да ги изгоря.

Вече не могат да ни избягат.

— Мислиш ли, че можем да го направим отново срещу Секст Помпей? — попита Меценат.

Агрипа се огледа. Десетина кораба наблизко горяха и галерите му стояха настрани от тях, тъй като се опасяваха, че искрите и въглените могат да се прехвърлят и върху тях. Други бяха преобърнати и не можеха да бъдат спасени, но имаше и много други, които бяха останали без екипаж и чакаха да бъдат пленени.

— Мисля, че да, след един месец ремонти и набиране на нови екипажи. Можем да го направим отново. Трябва да го направим.

Брут се усмихна. Беше открил, че това е едно от многото предимства на младата съпруга. Не само че той изпитваше по-голям стимул да се поддържа във форма, вместо да се предава на възрастта, но и у Порция липсваше онзи цинизъм, с който се беше сблъсквал през годините. Тя се смееше с по-голяма лекота от него и когато го правеше, смехът ѝ бе заразителен. Всеки път, когато си помислеше за нея, мрачното му настроение веднага изчезваше.

— Подиграваш ми се — каза Порция. Нацупи му се — знаеше, че той обожава това. Нощем Брут понякога хапеше лекичко долната ѝ устна, като се наслаждаваше на пълнотата ѝ.

— Не бих посмял — отвърна той. — Оценявам по достойнство римския ти дух и желанието ти да се грижиш за съпруга си по време на кампания. Просто казвам, че вече съм опитвал гозбите ти и смятам, че е най-добре да оставиш тази работа на прислугата.

Тя ахна в престорена ярост и замахна с котлето, сякаш се канеше да го хвърли по него. Беше облечена като гръцка селянка, с проста бяла туника с широк пояс и тъмnochервено наметало. Докато говореше, движеше длани по тъканта и тя изглеждаше едва ли не като част от нея, жива и непрекъснато в движение. Брут погледна с обич жена си, обута в сандали със скъпоценни камъни, струващи много повече от селските къщи, покрай които минаваха всеки ден. Тъмната ѝ коса беше вързана със сребърни нишки и другите римски жени в лагера вече бяха започнали да имитират стила ѝ с по-прост грим и облекло, сякаш можеха да се надяват да изглеждат прекрасни като нея.

— Аз ще се грижа за съпруга си! — заяви тя.

Брут пристъпи към нея и я прегърна през кръста.

— Знаеш, че не бих искал нищо друго, но може би в кръвта на съпруга ти вече има достатъчно въглен.

Порция ахна и го отблъсна.

— Никога не си опитвал моето пиле с билки, съпруге. Ако беше, нямаше да ми се подиграваш така.

— Вярвам ти — със съмнение отвърна той. — Ако искаш, няма да се оплаквам. Всеки залък ще бъде нектар за мен и ще се усмихвам, докато дъвча гъона.

— О! Ще видиш ти! Ще съжаляваш за думите си, когато те оставя да спиш сам през нощта!

И се отдалечи, като размахваше котлето и викаше прислугата. Брут се загледа след нея, после погледът му обгърна лагера. Видя, че някои легионери се усмихват, когато виждат младата жена на командира си, и я зяпат с копнеж. Брут се вгледа за момент в тях и изражението му стана мрачно. Това беше недостатъкът, разбира се. Никога не можеше да е сигурен, че някой младок няма да рискува главата си, за да я ухажда, заслепен от похот или любов, докато здравият му разум се дави като пале във вино.

Пое дълбоко дъх, напълни дробовете си с топлия въздух и издиша през носа. Обичаше Гърция. Като млад войник беше пътувал през същата страна, където сега се бяха събрали легионите му. Другар му беше един прошарен стар войник. Рений, сприхав и безжалостен син на Рим, който от много години лежеше в гроба. За момент Брут си спомни как двамата вървяха рамо до рамо при първото му бойно назначение. Поклати глава. Тогава бе толкова млад. Всички онези, които обичаше, бяха все още живи и двамата с Юлий бяха приятели, твърдо решени да оставят следа в този свят.

Гледаше назад през годините и едва успяваше да разпознае младежа, който бе при онова първо пресичане на Гърция. Юлий вече се издигаше в Рим, но се нуждаеше от военна сила. Брут бе твърдо решен да стане негов генерал, негов най-близък поддръжник. Изобщо не си беше представял, че ще настъпи ден, когато ще вдигне ръка да убие приятеля си.

Седна на едно повалено дърво, отбелязващо границата на селската градина, която бе избрал за пренощуване. Виждаше цялата си младост и буквално се потопи в нея. Спомни си Тубрук, управителя на извънградското имение на Юлий. Брут не искаше да види разочарованието в очите му, ако все още беше жив. Тубрук никога не би разбрал какво ги е разделило. За някои беше по-добре да умрат, за да не се терзаят душите им от всичко, което бе последвало.

Майка му Сервилия бе все още жива, вече побеляла старица, която въпреки това вървеше с изправен гръб и осанката ѝ скриваше

годините ѝ. Юлий я беше обичал, призна си Брут, макар да го гризеше, че собствената му майка години наред се умилкваше около приятеля му. Накрая Юлий я беше зарязал заради своята египетска царица, единствената жена, способна да му роди син.

Брут въздъхна. Беше видял как майка му се състарява едва ли не за една нощ, след като зарязва всички преструвки, че е все още млада. Беше си помислил, че ще повехне и ще умре, но у Сервилия нямаше и капка слабост. Годините само я направиха по-здрава, като тиково дърво или обработена кожа. Зарече се да я посети, когато се върне в Рим, може би заедно с младата си жена, макар да знаеше, че двете ще си издерат очите като котки.

— Какво си се замислил? — обади се изненадващо Порция зад гърба му.

Не беше чул стъпките ѝ и се стресна, а после се подразни, че някой може да го приближи неусетно. Възрастта му отнемаше всичко, което го правеше такъв, какъвто беше навремето. Въпреки това ѝ се усмихна.

— Нищо. Нищо важно.

Порция се намръщи красиво.

— Да ти покажа ли белега си? Моето доказателство, че може да ми се има доверие?

И преди Брут да отговори, отметна наметалото и показа дългото си загоряло от слънцето бедро. С едната си ръка повдигна края на гръцката си туника и се видя тъмнорозовият белег, дълъг почти колкото дланта му. Брут се огледа, но никой не гледаше. Наведе се и целуна белега, при което тя въздъхна и погали главата му.

— Не биваше да си го правиш — каза той прегракнало. — Виждал съм мъже да умират от треска след по-леки рани.

— Това ти показва, че не съм някаква празноглава куртизанка, която можеш да загърбиш просто така. Аз съм римлянка, съпруге, с римски добродетели, и съм чудесна готвачка. Така че можеш да ми довериш мислите си и всичко останало. Току-що се беше отнесъл някъде много далеч.

— Мислех си за Юлий — призна той.

Тя кимна и седна на дървото до него.

— Така и предполагаш. Винаги имаш това изражение, когато си мислиш за него. Тъжно най-вече.

— Е, виждал съм тъжни неща — рече той. — И изгубих голяма част от живота си в търсене на правия път, по който да тръгна. — Махна към легионите, разположени на лагер около тях в продължение на цели мили. — Надявам се вече да съм го намерил. Искам да се върна в Рим, Порция. Макар и да обичам тази страна, тя не е мой дом. Искам отново да стъпя на форума, може би да служа като консул известно време.

— И аз бих го искала — за теб, не за себе си, съпруге. Щастлива съм, където и да си. Достатъчно си богат, за да живееш охолно, хората те уважават и обичат. — Тя се поколеба. Не беше сигурна докъде може да стигне със спора, който бяха водили неведнъж. — Не искам да те изгубя. Знаеш, че ще умра още същия ден.

Брут я прегърна. Изглеждаше дребничка до него. Усети топлината на тялото ѝ през тънкия плат и долови аромата на косите ѝ.

— Ти си малко луда, да знаеш — промърмори той. — Но въпреки това те обичам. И няма да ме изгубиш. Порция. Аз свалих тиранин, а не цар. Нима трябва да подгъвам коляно пред някакво си момче, нарекло се със същото име? Познавах *истинския* Цезар. Октавиан няма право на това име. Абсолютно никакво право.

Порция вдигна ръце и докосна лицето му. Дланите ѝ бяха изненадващо хладни.

— Не можеш да поправиш онова, което е счупено, любов моя. Не можеш да оправиш целия свят. Мисля, че от всички други ти си направил най-много и си бил нараняван предостатъчно през живота си. Нима е толкова ужасно сега да се наслаждаваш на плодовете на труда си? Робите да ти бъдат подръка и да се наслаждаваш на добрата храна и лятото? Да прекараш тези години с мен в някоя хубава вила край морето? Баща ми има едно великолепно място в Херкулан. Всеки ден пише писма и управлява имотите си. Нима това е срамно? Не мисля.

Той я погледна. Не можеше да се каже, че тя не разбира какво го кара да продължава напред. Беше споделил с нея всичко за миналото си — както провалите, така и триумфите. Тя се бе омъжила за него с пълното съзнание кой е той и кой иска да стане, но това не ѝ пречеше да настоява за мир и оттегляне от активния живот. Брут можеше само да съжалява, че синът им беше умрял така рано. Отглеждането на едно момче можеше да отклони вниманието ѝ от съпруга ѝ. Но след това тя

не беше забременяла отново, сякаш утробата ѝ бе умряла заедно с детето. Мисълта за това го разстрои и той поклати глава.

— Не съм стар като баща ти. Порция, поне засега. Предстои ми още една битка. Ако не я проведе или ако изгубим, ще казват за мен само, че съм убиец, а не освободител на Рим. Ще говорят за Марк Брут като за долен предател и ще пишат историята така, както им изнася. Виждал съм да се прави и преди, Порция. Няма да им позволя да го сторят и с мен. *Не мога* да им позволя да го сторят! — Хвана китките ѝ и свали ръцете ѝ на гърдите си, върху сърцето.

— Зная, че си добър човек, Марк — тихо каза тя. — Зная, че си най-добрият от всички, по-добър от онзи мършав Касий, от Светоний и останалите. Зная, че ти е болно да си част от заговорите им, също както и да продължаваш да се биеш. Мисля, че прекалено много те е грижа как те гледат на теб, любов моя. Какво значение има, че някакви си дребосъци живеят в неведение кой си бил и кой си все още? Нима достойнството ти е толкова крехко, че не можеш да понесеш смеха и на най-долния просяк на улицата, докато минаваш покрай него? Нима ще отговориш на всички обиди, дори отправени от такива, които не са достойни да завържат сандалите ти? Ти *наистина* освободи Рим, съпруге. Ти възстанови републиката или поне им даде възможността да видят едно бъдеще без диктатори и царе, които да ги управляват като роби. Самият ти го казваш. Нима това не ти е достатъчно? Направил си повече, отколкото повечето хора биха могли да направят за десет живота, и аз те обичам заради това, но сезоните се менят и ще дойде време, когато ще трябва да оставиш меча.

— Ще го направя, кълна се. След тази битка. Веднага след тази битка, Порция. Боговете ми дадоха за врагове всички лъвове в Рим. Ако могат да бъдат победени, няма да има кой да създаде империя от пепелищата. Републиката ще продължи напред и ще има мир хиляда години. Всичко това е в ръцете ми, също както ти си в ръцете ми.

Завърши последните думи, като плъзна ръце по тялото ѝ и започна да я гъделичка. Тя запищя и се загърчи, но той продължи, без да обръща внимание на протестите и съпротивата ѝ, докато в очите ѝ не се появиха сълзи.

— Ти си чудовище! — със смях каза тя. — И изобщо не ме слушаш.

Той поклати глава.

— Знаеш, че те слушам. Част от мен не желае нищо повече от това да върви като свободен човек, заслужил свободата си в името на Рим. Искam го, но няма да позволя да бъда управляван отново от царе в лицето на Марк Антоний и още по-малко на Октавиан. Ще се изправя срещу тях още веднъж и ако боговете ми се усмихнат, ще вляза заедно с теб в града, докато всички младежи зяпат прелестта ти. И ще съм доволен.

Когато тя отговори, в очите ѝ имаше тъга, макар да се опитваше да се усмихне.

— Надявам се, любов моя. Ще се моля за това.

Отпусна глава на гърдите му и известно време седяха в мълчание и се взираха към равнината, където легионите приготвяха вечерята си.

— Освен това го обичах — рече Брут. — Той беше най-добрият ми приятел.

— Знам — унесено отвърна тя.

— Веднъж се сражавах срещу него, Порция. Тук, в Гърция, при Фарсала. Искa ми се да можеше да видиш битката. Беше невероятна. — Той издиша бавно. Спомените бяха ярки в ума му. — Той разби войската на Гней Помпей и след като всичко приключи, ме откри на бойното поле. Прегърна ме, както аз прегръщам теб сега — и ми прости за предателството.

Гласът му секна, спомените върнаха стари мъки и сподавен гняв. От онзи момент Брут беше човекът, на когото му бе простено за предателството от благородния Цезар. Мястото му бе отредено в историите и поемите на Рим — слабият предател, благословен от подобрия от него. Брут потръпна. Не беше признал на Порция как се бе чувствал онзи ден в Гърция. Беше ѝ споделил, че се страхува за републиката, когато Цезар доведе Клеопатра и сина си в Рим. Бе изразил мнението си, че те се опитват да положат основите на династия, която да владее света.

Всичко това бе вярно, но само отчасти. Съдбата на Цезар беше решена през онзи ден при Фарсала, когато той беше пречупил и измъчвал приятеля си, прощавайки му пред очите на всички.

Порция сякаш беше задрямала в обятията му и той леко я вдигна и я целуна по челото.

— Хайде, любов моя. Искam да опитам онова твое пиле с билки.

Тя се размърда, прозя се и се протегна като котка. Той я гледаше с обич.

— Денят е много топъл — рече тя. — Още много ли имаме да вървим?

— Не чак толкова, но ще трябва да те върна в Атина, когато се срещна с легионите на Касий.

— Предпочитам да остана в лагера.

— Казваш ми го за стотен път, но военният лагер не е място за теб, много добре го знаеш. Ще се погрижа да си в безопасност, преди да потегля към брега.

— Не разбирам защо трябва да отиваш да се срещаш с легионите му, след като брегът е в обратната посока.

— Той води повече от половината армия, Порция. Добре е войниците да се срещнат, преди да затръбят тръбите. А и сред тези хълмове не са много равнините, в които могат да се построят деветдесет хиляди души.

— Как се казва мястото, към което отиваме? — попита тя.

— Филипи — отвърна той и сви рамене. — Просто малко градче, като всяко друго.

Октавиан вдиша дълбоко свежия въздух. Стоеше на скалите край Брундизиум и виждаше на мили навътре в морето. Слънцето печеше в гърба му, но той не можеше да се отпусне, особено в компанията на Марк Антоний. Помежду им имаше над трийсет години разлика и Октавиан трябваше да полага усилия, за да не се чувства застрашен от мъжа, който беше познавал един много по-различен Рим, преди Цезар да се издигне и да поеме властта над града и останалия свят.

Дори от тази височина на скалистата пътека не можеше да види гръцкия бряг, който се губеше някъде в маранята. Вниманието му беше насочено към тъмносиньото море извън пристанището, където се сражаваха галерите. Приличаха на детски играчки и бяха твърде далеч, за да чува заповедите и трясъка на катапултите, запращащи запалителни снаряди и камъни високо във въздуха.

Предишната нощ Агрипа беше заобиколил тока на Италийския ботуш, възползвайки се от спокойното море и слабия вятър. Октавиан беше научил за пристигането му едва сутринта, когато изтощеният

вестител беше стигнал при него, след като бе прекосил полуострова с максималната скорост, на която беше способен. Октавиан и Марк Антоний трябваше да се изкачат на най-високата точка на брега, за да видят галерите на Агрипа, но още от самото начало бе станало ясно, че Секст Помпей също е бил предупреден за идването му. Корабите му вече бяха строени, когато Агрипа се появи с първата светлина на зората. Добре отпочинали, галерите на Помпей незабавно се хвърлиха в атака с пълното съзнание, че гребците на Агрипа са уморени след цяла нощ гребане покрай брега.

— Богове, видя ли това? — извика Марк Антоний.

Знаеше не по-зле от Октавиан, че бъдещето им е в ръцете на Агрипа. Ако приятелят на Октавиан се провалеше, легионите нямаше да могат да прекосят гъмжащото от хищни галери море и да се надяват, че ще оцелеят. Антоний все още го беше яд, че не е знаел за тайното построяване на флота в Авернското езеро.

— Кое? — попита Октавиан, без да го поглежда.

— До най-близкия горящ кораб при онази скала, два кораба наляво. Онзи, който току-що се преобърна. Приятелят ти се справя добре въпреки численото превъзходство на Секст.

Флотът на Агрипа беше малоброен, макар да наброяваше почти петдесет галери. Октавиан подозираше, че някои от корабите са по-скоро за показ или примамка за Секст Помпей. Разбира се, някои от тях се биеха с пълни екипажи, докато други само се опитваха да направят таран, като се носеха с пълна скорост сред останалите. Пред очите на Октавиан един кораб удари с носа си друг и пробиха корпуса му. Нападателят обаче не успя да се освободи и двете галери останаха заклещени. Екипажите им се сражаваха на палубите не само за да спечелят, но и да решат кой ще остане на кораба, който не потъва. Октавиан видя гребящите назад гребла и разбра, че нападателят е някой от капитаните на Помпей. Гребците на Агрипа се изсипваха на палубата при всяка атака, след като прибираха греблата и ги завързваха с вериги. Това бе опасна тактика, тъй като ставаха уязвими за други кораби, но численото превъзходство бе от жизнена важност, поне според преценката на Октавиан.

Макар да знаеше, че корабите на Агрипа са с червени платна, бе почти невъзможно да се каже със сигурност кой печели. Някои от галерите на Агрипа се клатеха като дебели старици на най-малкия

полъх на вятъра и Октавиан можеше само да си представя постоянния ужас на хората в тях — как очакват всеки момент да се преобърнат и да потънат в студеното море. Бяха в сравнителна безопасност, докато гребците работеха, но веднага щом и те се включваха в боя, корабите ставаха опасно нестабилни. Поне един вече беше потопен от съвсем слаб сблъсък с противника.

— Можеш ли да кажеш кой има надмощие? — попита Марк Антоний.

Гласът му звучеше напрегнато и Октавиан го погледна, преди да поклати глава. По-възрастният мъж беше изнервен, както и можеше да се очаква предвид големия залог и невъзможността да повлияе на изхода от сражението.

— Никой засега — каза Октавиан. После добави почти шепнешком: — Нищо не мога да направя оттук.

Погледна към слънцето и видя, че са прекарали тук цялата сутрин. Минаваше пладне, а двата флота все още се сражаваха, все повече и повече кораби лумваха в пламъци, потъваха или се преобръщаха. Хиляди мъже вече бяха станали жертва на огъня, мечата или водата. Масовият сблъсък в началото се беше превърнал в уморено боричкане, изпитание на издръжливост и воля, в което всеки капитан рискуваше с още един враг или просто гледаше да се дръпне настрана, за да могат гребците му да си поемат дъх. В това нямаше нищо красиво, осъзна Октавиан. Някак беше очаквал, че ще е различно. Реалността бе друга — сякаш двама стари боксьори се блъскаха слепешком, вече окървавени, но въпреки това неспособни да паднат, тъй като са се вкопчили един в друг. Бъдещето му зависеше от равновесието и Октавиан отправи молитва към Юлий и Марс Агрипа да се справи.

Не беше наивен. Знаеше, че някои престъпления остават ненаказани. Крадци и убийци понякога отърваваха кожата и си живееха добре, умираха щастливи и стари в домовете си. Навремето Юлий му беше разказал за един човек, който обрал свой приятел и използвал парите, за да започне успешна търговия. Приятелят умрял в нищета, а крадецът благоденствал и дори се кандидатираше за сенатор. Човек обаче можеше да иска правосъдие, дори то да не идваше само или по волята на боговете. Правосъдието не се даваше, а трябваше да се вземе. Октавиан не можеше да остане спокоен, докато

Освободителите бяха живи и продължаваха да представят престъпленията си за добри дела.

Беше видял монета с главата на Брут и надпис на реверса, който го величаеше като „Спасител на републиката“. Стисна зъби. Нямаше да им позволи да откраднат историята от онези, които бяха заслужили повече от тях. Нямаше да им позволи да превърнат онова, което бяха направили, в благородна постъпка.

Секст Помпей виждаше около себе си само отчаяние. Екипажът му се сражаваше от часове. Бяха издържали три атаки с абордаж, като всеки път едва успяваха да освободят кораба, преди да бъдат прегазени. Малцина от хората му бяха невредими и повечето умираха за глътка вода и миг почивка. Начинът им на живот ги поддържаше в добра форма, но им липсваше онази безкрайна енергия, която му даваше собствената му младост. Беше навършил деветнайсет само преди няколко месеца и бе отпразнувал рождения си ден с тържество, устроено от капитаните на легионите. Бяха вдигнали чаши за негово здраве и онези, които помнеха баща му, бяха произнесли прочувствени речи. Братята Каска бяха прочели нова поема на Хораций, която се разпространяваше из градовете и славеше републиката като най-скъпоценната перла сред всичко, сътворено от човека.

Всичко това беше щастлив и далечен спомен, докато гледаше отломките и телата, носещи се във водата навсякъде около него. Никой в Рим не беше научил, че разполага с верига от конници през най-тясното място на сушата, за да поддържа връзка с Ведий. Беше направил *всичко* както трябва и въпреки това то не се беше оказало достатъчно. Съобщението дойде навреме, за да се построи в очакване на вражеския флот, и по зазоряване се чувстваше уверен. Няколкото надраскани думи върху парче пергамент обаче не го бяха подготвили за самоубийствената тактика на галерите срещу него, нито за ужаса от абордажните куки, които прелитаха със свистене над главата му. На два пъти екипажът му се беше измъкнал, като успя да разсече въжетата, уловили кораба му. Остатъците им все още се търкаляха на палубата, медните нишки блестяха на слънцето. Не бяха намерили нито миг покой, за да освободят куките и да ги хвърлят през борда.

Оставаше му само да гледа как вражеските галери разбиват и потопяват половината му флот. Неговите кораби бяха започнали добре, дисциплинирано пробиваха корпуси и изпочупваха гребла, но за всеки потопен вражески кораб Секст губеше три свои. Галерите на противника се движеха като стършели, жилеха със запалени стрели от близко разстояние, после тръгваха на абордаж, докато екипажът се мъчеше да угаси пламъците, преди да са се разраснали. На Секст му отне твърде много време да установи, че половината от корабите срещу него са само с гребци и не представляват истинска заплаха. Всички бяха с червени платна. Опасните се криеха сред тях, изсипваха бойци през двата си моста и избиваха хората му, след което подпалваха корабите и продължаваха нататък.

Над морето се стелеше гъст дим и Секст чуваше от всички посоки скърцането и пляска на гребла. Не знаеше дали не е обкръжен от врага и дали може да рискува да сигнализира на собствените си кораби. Рязко заповяда на гребците си да поддържат средна скорост, макар че те изнемогваха и през часовете от зазоряване не едно тяло беше изнесено отдолу. От пъргавостта и бързината на бойната галера не беше останала и следа и сега корабът едва се влачеше.

Силен порив на вятъра разнесе донякъде пушека и сега можеше да вижда по-надалеч. Картината не му донесе утеха — видя десетки потъващи кораби, носещи се като мъртви риби на повърхността; водата беше осеяна с трупове. Още повече кораби продължаваха да горят и когато димът се разнесе, той видя три галери, които се движеха в стегната формация и ловуваха между отломките. Една от тях беше с готови за стрелба катапулти и Секст разбра, че е взет на прицел веднага щом врагът го забележа, и започна да завива. Помисли си за сестра си Лавиния, която бе на сигурно място долу. Не можеше да им позволи да я заловят.

— Обърни към брега и карай към плитчините! — извика той на началника на гребците. — Таранна скорост за последната четвърт миля. Последен опит и ще можем да се скрием на сушата.

Изтощените гребци чуха гласа му и отново ускориha темпото, изгубени в мъглата на болката. Галерата му се понесе напред и той чу виковете зад себе си — вражеските капитани също увеличаваха скоростта.

Битката го беше отнесла на мили от Брундизиум. Секст забеляза един песъчлив залив и се насочи към него, кормчиите му с твърда решимост поддържаха курса.

Лавиния излезе от трюма. Беше позеленяла от часовете, прекарани в зловонния сумрак. Видя преследващите ги галери и брега пред тях и сърцето ѝ се сви заради брат ѝ. Беше прекрасен, застанал на носа и следящ с отчаяна съсредоточеност плитчините. Въпреки тежкото положение той ѝ се усмихна, когато тя докосна ръката му.

— Дръж се за мен — каза ѝ Секст. — Ако ударим скала, здравата ще ни раздруса при тази скорост. Не познавам тукашния бряг.

Тя се вкопчи в ръката му и в следващия миг корабът внезапно се разтресе, когато килът застърга по дъното. Секст изруга, ужасен, че галерата ще заседне и ще го остави в безизходица на една ръка разстояние от сушата. Началникът на гребците зарева заповеди, гребците се напрегнаха, стъргането спря и галерата изведнъж се озова в по-дълбоки води.

— Почти стигнахме! — извика Секст.

Беше се надявал да стигнат до самия бряг и да изтеглят галерата на пясъка, но вместо това тя се клатеше в прибоя, греблата от едната страна се чупеха. Секст протегна ръка на сестра си.

— Хайде, ще трябва да си понамокриш полите.

Скочиха в разпенената вода. Секст усети пясък под краката си и страхът му донякъде изчезна, когато видя, че вражеските галери обръщат и отново се насочват към открито море. Бяха го видели как едва не засяда в плитчината и не им оставаше друго освен да гледат и да го обстрелват със стрели, които не достигаха целта си.

Галерата се клатеше на прибоя, който в крайна сметка щеше да я разбие на парчета. Секст обаче беше отвел екипажа си на безопасно място и всички почнаха да напускат кораба и да излизат на брега.

Вятърът се усилваше и по вълните се появяваха бели гребени. В далечината се виждаха горящи и преобърнати кораби. Всичките надежди на Секст се бяха превърнали в пепел.

Капитанът му Квинт обаче беше оцелял. Беше вир-вода и без капка сила, но попита високо:

— Имаш ли други заповеди?

Секст едва не се разсмя на абсурдния въпрос.

— Дори и да имах, Квинте, би ли могъл да ги изпълниш? Флота го няма. Отново сме пехотинци. — Замисли се за момент и продължи: — Възможно е обаче да има и други оцелели. Изведи хората на високо и претърси брега. Двамата със сестра ми тръгваме към най-близкото селище.

Квинт отдаде чест и извика на хората си да го последват. Секст беше доволен просто да седи на горещия жълт пясък и да съзерцава морето. Лавиния го гледаше, неспособна да намери думи, с които да го успокои. Над главите им кресяха чайки, а галерата скърцаше, клатушкаше се и се тресеше в прибоя. След малко Секст се обърна към сестра си и ѝ се усмихна.

— Хайде — каза и хвана ръката ѝ. Повече я през дюните към скалите, за да намери някаква пътека, която да ги отдалечи от морето, погълнало надеждите му.

— Какво ще стане сега? — попита Лавиния.

Секст сви рамене.

— Цезар и Марк Антоний ще преминат. Не мога да ги спра.

— Не, Секст. Имах предвид какво ще стане с нас?

Вместо отговор той ѝ показа кесията на колана си.

— Няма да позволя да ти се случи нещо лошо. Имам скъпоценни камъни и златни монети. Ако успеем да стигнем до някое градче, ще сме в относителна безопасност. След това ще се върнем в Испания. Там все още има хора, които помнят баща ни, Лавиния. Те ще ни приютят.

Катеренето по стръмните кози пътеки бе изнурително. Секст и сестра му напредваха бавно, като се хващаха за изсъхнали храсталаци. Бяха задъхани, когато стигнаха върха, и Секст изпревари Лавиния в последния момент. И изведнъж рязко спря, и от гърдите му се изтръгна стон, смес между гняв и пълно отчаяние. Зад него Лавиния вдигна уплашено глава.

Квинт беше там заедно с онези от екипажа, които го бяха последвали. Вързани и напълно обезсърчени. Пазеха ги строени в редица легионери.

Центурион с украсен с пера шлем пристъпи напред. Беше наблюдавал засядането на флагманския кораб и сега се взираше в

младежа и сестра му, които приближаваха, като изтупваха пясъка и пръстта от ръцете си.

— Секст Помпей? Имам заповед от триумвирите Цезар и Антоний да те арестувам. Името ти е включено в проскрипциите.

Секст се обърна към сестра си и скришом ѝ бутна кесията в ръцете.

— Благодаря, че ми показва пътеката — каза и се дръпна от нея.

Погледът на центуриона се стрелна от Секст към Лавиния. И двамата бяха русокоси. Момичето беше видимо ужасено. Центурионът прочисти гърлото си и бързо взе решение. Самият той имаше дъщери, а заповедта му не споменаваше нищо за сестра.

— Ако дойдеш, без да се съпротивляваш, ще наредя някой от хората ми да придружи... местното момиче до града.

Секст леко отпусна рамене; мъчеше се да скрие страха, който го беше обхванал, когато видя войниците. Знаеше какво означават проскрипциите. Виждаше го в доволните изражения на войниците, които го чакаха и сигурно вече се чудеха как да похарчат наградата за главата му.

— Благодаря, центурион — каза той, затвори за миг очи и се олюля, когато умората най-сетне взе връх. — Ще съм благодарен, ако избереш... надежден човек, който да я придружи.

— Не се безпокой за това. Ние не воюваме с жени.

Лавиния погледна Секст с широко отворени, изпълнени с ужас очи, докато един як легионер я отвеждаше, хванал я внимателно за ръката.

Октавиан не беше изтощен. Подозираше, че се нуждае от нова дума, за да опише как се чувства. „Изтощен“ се бе чувствал преди седмици. Не че не можеше да спи или да яде. Правеше го и понякога заспиваше като труп, преди да стане само след няколко часа. Ядеше машинално, без да усеща вкуса, само за да накара тялото си да продължи да действа. Всеки ден обаче го товареше с толкова неотложни задачи, че беше плувнал в пот още от събуждането си преди зазоряване до рухването в леглото, обикновено с дрехите. Трудностите около придвижването и снабдяването на двайсет легиона и помощните войски изискваха екип от хиляди, цял отделен легион от чиновници и помощници. Те работеха под негово пряко началство и въпреки това понякога не бяха в състояние да направят каквото и да било без одобрението му.

Това бе област, в която Марк Антоний не показваше никакви особени умения, макар Октавиан да подозираше, че по-възрастният мъж е доволен, че му е прехвърлил този товар. Всеки път, когато бившият консул беше натоварен с някаква отговорност, Октавиан откриваше, че работата си остава занемарена, докато не се заеме сам с нея. Не можеше да се отърси от чувството, че фино го манипулират, но хиляди задачи щяха да останат неизпълнени, ако и той ги пренебрегнеше. А легионите още чакаха да бъдат прехвърлени в Гърция.

Осигуряването на защитата на Рим от нападение, докато е на кампания, се оказа логистичен кошмар. Колегата му Педий се задоволяваше да командва Сената и сенаторите не оказваха съпротива в града. Но останалите задачи! Само придвижването на десетки хиляди през страната, като през цялото време трябваше да им се осигурява храна и вода, се оказа почти непосилно начинание. След месеците блокада отклоняването на една трета от зърнените запаси на Рим за изхранване на гладните войници трудно можеше да намали напрежението в столицата. Октавиан обаче знаеше, че доставките ще

играят основна част в кампанията срещу Брут и Касий в Гърция. Гладните войници не се сражаваха добре.

Съмняваше се, че Касий и Брут имат подобни неприятности. Те можеха да си осигурят храна и бойци от Изтока и по-късно да се занимават с последствията. Имаше моменти, когато Октавиан се чудеше дали няма да триумфира в Гърция само за да прекара следващите десетина години в потушаване на бунтове в римските провинции.

Легионите, които беше оставил в града, изглеждаха достатъчно внушително, но за всеки с по-набито око бе ясно, че обучението им тепърва започва. И в тази насока Марк Антоний не показва абсолютно никакъв интерес. Октавиан сам беше събрал три нови легиона, плати на цяло поколение младежи да постъпят в тях, след което ги настави във военните селища, където те все още бяха замаяни от рязката промяна в живота им.

Усещаше как галерата леко се поклаща под краката му на слабото вълнение и чакаше слънцето да изгрее, преди да слязат на суша. Това беше петото му прекосяване за този месец. Всеки час от деня се използваше за пускането на натъпкани с галери войници. При предишните прекосявания бяха изгубили два кораба и почти шестстотин души. Галерите се сблъскаха и преобърнаха точно когато се бяха отдалечили достатъчно от брега, за да направят спасяването на хората в тях невъзможно. След този инцидент капитаните станаха по-предпазливи, но пресичането се беше забавило и цялата операция се проточи една седмица повече от първоначалните планове.

Октавиан се загледа на изток към изсветляващото небе. Изгряващото слънце осветяваше с бледите си лъчи гръцкия бряг, където войската се строяваше и продължаваше към вътрешността. Поклати глава, изпълнен с трепет. Никой досега не беше събирал на едно място двайсет легиона. Освен стоте хиляди войници имаше още четирийсет хиляди помощен персонал в лагерите и трийсет хиляди конници, заемащи допълнително място в галерите, които Агрипа бе успял да спаси след морските си сражения. Гръцкото крайбрежие бе опустошено в продължение на цели мили, към вътрешността бяха прокарани нови пътища само за придвижването на хора и екипировка, които прииждаха всеки ден.

Изстена, като си помисли за цената на цялото това начинание. Рим беше останал без пари: увери се лично в това, докато обикаляше къщите на аргентариите и хазната на Сената. Беше наредил на всяка мина и монетен двор под римска власт да увеличат продукцията си, но при липсата на нови работници щяха да минат години, преди да заработят нормално. Знаеше, че в Рим все още има останало богатство — някои сенатори бяха натрупали състояния от именията на проскрибираните и от заеми, отпускани срещу високи лихви по време на кризата. Октавиан имаше разписки от петнайсетина души за десетки милиони ауреуси. Дългът щеше да бъде тежест за държавата за цяло поколение, но той нямаше друг избор и постави името си под тях, когато нуждите станаха по-неотложни. Известно време бе пазил богатството, което бе наследил, но след това вкара и него в кампанията. Опитваше се да не мисли колко бързо изчезнаха парите.

Когато светлината се засили, капитанът на галерата пое към новото пристанище, построено специално за прехвърлянето. Октавиан изчака да спуснат моста на левия борд и слезе на сушата.

Десетина мъже го очакваха и той се насили да им се усмихне; усмивката му стана истинска, когато видя Меценат и Агрипа. Групата едва не го погълна още щом слезе от галерата. Всички го наобиколиха и всеки се опитваше да привлече вниманието му, а гаденето и умората притъпяваха отговорите му. Той поклати глава и се опита да се стегне, да мисли и да работи на висока скорост поне още веднъж.

Не разбираше какво се случва с него. Беше млад и във форма, но сънят и храната сякаш вече не можеха да възстановят нито духа, нито тялото му. Всяка сутрин се будеше объркан, обзет от невидими ужаси, докато не осъзнае, че се е събудил. Веднага след умиването и обличането се захващаше за работа, като налагаше на мозъка си да открива находчиви отговори и решения.

— Няма ли да оставите консула да си поеме дъх? — внезапно се озъби Агрипа.

Октавиан поклати глава и сетивата му се изостриха. Отдалечаваше се от пристанището, заобиколен от всички страни от хора, които му задаваха въпроси и се опитваха да му покажат купища документи. Даваше си сметка, че им е отговарял, но дори животът му да зависеше от това, не можеше да си спомни какво точно е казал. Агрипа бе доловил, че нещо не е наред, по празния поглед на приятеля

си и беше използвал ръста и силата си, за да изблъска неколцина настрани, въпреки че с това си навлече гнева им.

— Не, Пенций, нищо не е чак толкова важно — чу Октавиан отговора на Меценат на някакъв друг мъж. — А сега защо не млъкнете и не ни оставите малко сами? Армията ще се срине, защото е трябвало да чакате, така ли?

Октавиан нямаше представа кой е другият, но отговорът му, какъвто и да бе, явно беше погрешен, тъй като Меценат рязко пристъпи към него и двамата изостанаха, като се разправяха ожесточено.

През последния месец пристанище Дирахиум се беше променило до неузнаваемост. Такива са легионите, помисли си отнесено Октавиан. Можеха да построят всичко. Огледа се, когато стигна главния път, водещ към разрасналото се вече градче. От двете му страни се издигаха огромни добре охранявани складове, пълни с храна и екипировка. Легионите бяха изсекли околните гори и ги бяха нарязали на дъски, за да построят цели улици и квартали. Магазини и ковачници работеха ден и нощ без прекъсване, във въздуха се носеше воня от кожарските работилници. Всичко това щеше да бъде изоставено, когато продължаха напред, но войниците щяха да потеглят с нови подковани сандали и добре екипирани екстраординарии. През ръцете му бяха минали хиляди заявки и подробностите се размиваха в съзнанието му.

На теория нямаше причина чиновниците и пълномощниците да не могат да го съпровождат навсякъде из огромния крайбрежен лагер, но когато стигнаха до палатките на войниците, Меценат и Агрипа успяха да убедят останалите да престанат така гръмко да се домогват до вниманието му. При предишното си идване Октавиан едва беше спрял Агрипа да не хвърли един човек във водата, когато онзи прекали с нахалството си, но този път странната летаргия, която го беше обхванала, му пречеше да възразява и той само гледаше тъпо как едрият му приятел задържа някакъв мъж и му обяснява кратко, ясно и грубо какво да направи със заявките си.

След това тримата останаха сами. Агрипа вървеше отзад, за да е сигурен, че никой няма да посмее да им досажда.

— Слава на боговете, това е последният път — рече Агрипа.

Слънцето все още се издигаше, пътят пред тях бе ярко осветен и обещаваще пореден горещ ден под безоблачното синьо небе. Минаха през най-старите лагери, където се бяха настанили първите войници още преди шест седмици. Легионерите по навик и по заповед ставаха рано, така че наоколо вече сновяха хиляди мъже, ядяха топла овесена каша или пиеха чай. Мнозина се упражняваха, за да раздвижат крайниците и мускулите си след спането на каменистата земя. В лагера цареше дружка атмосфера и мнозина възкликваха, когато разпознаваха Агрипа, и го сочеха на другарите си. За съвсем кратко време той бе станал прочут — мъжът, който бе смазал флота на Секст Помпей и беше осигурил прехвърлянето им в Гърция.

Изкачиха крайбрежните хълмове и Октавиан погледна към равнината зад тях. Чувстваше тежест зад очите. В светлината на утрото не можеше да види края на огромния лагер, който се простираше във всички посоки. Нужни бяха по-остри очи от неговите, за да различат границата между двете основни сили, но такава съществуваше. Марк Антоний командваше самостоятелно легионите си и Октавиан го доядя, когато си спомни една друга дразнеща подробност. Колегата му беше настоял да прекоси пръв. В резултат легионите му бяха заели най-добрите места в близост до вода и сянка. След това бившият консул имаше нахалството да се оплаква за всеки прахосан ден, докато Октавиан прехвърляше собствените си легиони в Гърция. Марк Антоний успяваше да игнорира безбройните проблеми у дома и да се съсредоточи единствено върху командването на силите си и разузнаването на терена. Отначало това изглеждаше маловажно, но пристигането му пръв тук му бе позволило да разположи легионите си в авангарда без никакво официално решение. Октавиан се усмихна уморено при мисълта за Педий, който несъмнено правеше същото в Рим.

— Ял ли си? — попита Меценат.

Октавиан го погледна с празен поглед и се опита да мисли. Помнеше някаква купа с овесена каша и мед, но можеше да я е изял и предишния ден. Дребните подробности като храненето се губеха в масата неща, които трябваше да свърши.

Меценат видя, че ръцете на Октавиан треперят, и загрижено стрелна с поглед Агрипа.

— Трябва да ядеш. Дори Марк Антоний да тръгне сега, ще минат часове, преди да можем да потеглим и ние. Изяж нещо топло и дремни за няколко часа. Богове, Октавиане, изглеждаш изтощен. Направи предостатъчно.

— Не изтощен — изпъшка Октавиан. — Трябва ми нова дума. — С мъка събра сили и се поизправи, като се мъчеше да проясни мислите си. — Да, ще хапна нещо. Агрипа, би ли се върнал да ми доведеш онези чиновници? Не мога просто да не им обръщам внимание.

— Можеш, колко пъти да ти го казвам — отвърна Агрипа. — Аз ще говоря с тях и ще преценя дали има нещо, което не търпи отлагане. Точно сега едва ли има много за вършене.

— Добре — каза Октавиан и не можа да скрие облекчението си. Призляваше му от подробности. Подобно на войниците в лагера, искаше да продължи напред и да се бие. Подпечатването на някакво нареждане за купуване на хиляда чифта сандали от някакъв гръцки търговец вече не беше сред приоритетите му.

Приблжиха командирската палатка и сърцето на Октавиан се сви, когато видя, че го чакат още десетина души.

Марк Антоний беше в отлично настроение. Командният му пост се намираше в началото на легионите, които бе довел в Гърция. Беше му станало навик всяка сутрин по изгрев-слънце да язди по външния периметър на лагера, та хората му да го видят с излъсканата броня и наметалото и това да им вдъхне кураж. Обичаше да го виждат колкото се може повече войници, за да им напомня, че се сражават за конкретен водач, а не за някакъв безличен Сенат. Отдавна подозираше, че подобни неща са от значение, когато става въпрос за бойния дух на легионите, а тези, които командваше сега, до голяма част му бяха непознати. Малцина го помнеха от кампаниите с Юлий и когато го поздравяваха, той гледаше да спира и да разменя с тях по няколко думи; знаеше, че така войниците ще го запомнят до края на живота си. Това не изискваше големи усилия от негова страна, а хората бяха очаровани, че си прави труда да разговаря с прости войници, особено когато успяваше да си спомни някое име или място от далечното минало. Мъже, които са били младежи, когато са се сражавали с Верцингеторикс, сега бяха стари кучета и мнозина се бяха изкачили

нагоре по стълбицата през годините. Когато в паметта му изникваше някоя сцена от онези дни, Марк Антоний направо не можеше да повярва, че е минало толкова време. Това го караше да се чувства остарял.

— Легати — поздрави той мъжете, които го очакваха. — Каква чудесна утрин. Имаме ли новини от брега?

Задаваше един и същи въпрос всеки ден и съвсем честно не можеше да повярва, че на Октавиан му е нужно толкова време, за да прехвърли войските си. На моменти се изкушаваше да поведе легионите си към вътрешността и да остави Октавиан да го догонва, но здравият разум надделяваше всеки път. Имаше достатъчно шпиони и информатори сред местното население и знаеше, че Брут и Касий са събрали огромна армия. Щеше да му е нужен всеки легион, с който разполагаше — а може би дори и повече от това.

Мисълта, че Рим е в ръцете на човек като консула Педий, го беше разтревожила достатъчно, за да остави Лепид в града. Триумвирът щеше да прекара конфликта в относителна безопасност, но поне Марк Антоний нямаше да открие, че е изгубил Рим, докато се сражава с враговете си. След убийството изненадите бяха твърде много и той се надяваше, че Лепид не е достатъчно амбициозен, за да посегне на нещо отвъд възможностите си.

В резултат на това беше принуден да назначи друг командващ левия му фланг. Не беше сигурен дали Понтий Фабий е най-способният от военачалниците му, но пък той бе най-старият, с почти двайсет и пет години служба на всеки пост, от сенатор до военен трибун. Сега забеляза, че в качеството си на пръв помощник Понтий стои леко настрана от останалите и не се изненада, че именно той заговори от името на легатите.

— Говори се, че и последният кораб е пристигнал, триумвире. Очакваме да потеглим днес. — Усмихна се. Знаеше, че новината се очаква отдавна.

Марк Антоний обърна за момент очи към небето.

— Чудно ми е защо новината не пристигна още снощи. Така вече щяхме да сме на път. Все пак радвам се да го чуя.

С благородно усилие се сдържа от критики към Октавиан, без да си дава сметка, че го прави непрекъснато. В резултат на това почти

всичките му хора се смятаха за част от основната армия, следвана от помощни войски, които само се влачат зад тях.

— Легионите готови ли са за потегляне?

Легатите отговориха с отсечено кимане. Триумвирът беше с цяла глава по-висок от тях и сякаш имаше два живота; от цялата му фигура струеше безгранична енергия. Той потупа Понтий по рамото, докато минаваше покрай него, и нареди да му донесат закуска. Слугите се втурнаха да изпълнят заповедта му.

— Значи денят настъпи, господа. Елате и закусете с мен. Имам пресен хляб, но само не ме питайте откъде съм го намерил. Пълномощникът ми е или гений, или крадец, още не съм разбрал кое от двете.

Всички се усмихнаха, насядаха около него и вдигнаха чаши с вода от близкия поток. Дванайсетте легиона около тях започнаха да събират нещата си и да се готвят да напуснат брега.

— Прати вестоносец на Цезар, след като приключим — каза Марк Антоний на Понтий. — Тази сутрин потеглям на изток. Ще го видя в първия лагер. — Отпи глътка вода, за да прокара хляба, и разсеяно порови в подноса варени зеленчуци, за да открие нещо, което става за ядене. — Стига да успее да ме настигне, разбира се.

Мъжете на масата чинно се засмяха, макар че вече мислеха за предстоящата кампания. Проблемът не беше в откриването на врага. Всички съобщения казваха едно и също — армията на Брут и Касий беше намерила добра позиция и я укрепяваше от месеци. Това беше най-лошият сценарий за всеки командир на легион — да се изправи срещу качествени войници на предварително избран и подготвен от противника терен. Никой не виждаше нещо специално в името, което съобщаваха съгледвачите. Градчето Филипи може и да беше наречено на Филип Македонски, бащата на Александър, но за римските войници, които седяха и дъвчеха тази сутрин, то си беше просто поредното гръцко селище. Намираше се на двеста и петдесет мили на изток и щяха да стигнат до него за дванайсет дни или по-малко. Маршът щеше да заздравя краката им и да оправи формата им, също като на хрътки. Щяха да пристигнат готови да прекършат гръбнака на всеки, осмелил се да се противопостави на волята на Рим.

Думите на Марк Антоний бяха съобщени на легионите на Цезар, събрали се на брега. Дори Понтий Фабий да не беше братовчед на Меценат, до края на деня щяха да пристигнат най-малко половин дузина други съобщения, които да запознаят Октавиан с всяка подробност за действията и намеренията на колегата му. Октавиан беше открил, че съветът на Педий преди месеци е добър и че изобщо не е зле да има неколцина доверени хора около другите двама триумвири. Не ставаше въпрос за доверие или липсата му. Отдавна бе приел афоризма на Агрипа, че най-важното за един командващ е информацията. Човек никога не може да е сляп, ако хиляди очи му носят вести всеки ден.

Легионите на Марк Антоний потеглиха по обед — затръбиха тръби и войниците зареваха развълнувано, че най-сетне тръгват след месеци подготовка. Марк Антоний трепна изненадано, когато сигналът и виковете бяха подети отзад и легионите на Цезар също тръгнаха в безупречен строй.

Град Филипи беше построен като просто укрепление в планините, но триста години са много време, когато трябва непрекъснато да гледаш на север към враждебните племена. Подобно на каменните стени и агората, първоначалната твърдина все още си беше там, погълната от стотици други постройки, които бяха изпълзели, за да образуват тесни улички по хребета. Касий с удоволствие разгледа малкия храм на Филип Македонски, скътан на една търговска улица. Беше познавал и друг мъж, провъзгласен за божество, и това го накара да се усмихне. Ако не беше добрият път към брега, малкото градче щеше отдавна да е угаснало заедно със славата на основателя си, или може би с тази на неговия син.

Касий нямаше други планове за селището освен да го използва като сборен пункт за легионите си и за онези на Брут, докато чакат Секст Помпей да разпердушини силите, опитващи се да се прехвърлят в Гърция. Когато дойде вестта за катастрофалните морски битки, двамата бяха променили плановите си и започнаха да се оглеждат за най-доброто място, където да посрещнат врага. При новите обстоятелства Брут пръв бе забелязал възможностите, които можеше да им представи Филипи като център на формацията им. Имаха достъп до морето по Виа Егнация, римски път, построен върху много по-стар, който беше в състояние да поеме всякакво количество хора и оборудване. Самият Филипи се намирал на височина, която бе почти недостъпна от запад, както и беше възнамерявал бащата на Александър Велики. От гледна точка на Касий, мястото имаше още едно преимущество — южният подход към него се пазеше от стръмен хълм и огромно блато в подножието му. Дъждовете бяха силни през изминалата зима и тресавището определено представляваше сериозно препятствие за легионите.

След като Касий и Брут взеха решение да превърнат градчето в команден център, войниците построиха огромна дървена палисада, стигаща до самото блато. Благодарение на естествения терен и римските умения градът не можеше да бъде атакуван от тази посока;

планините го защитаваха от север, а от изток беше морето. Врагът можеше да приближи единствено от запад и щеше да се озове като във фуния срещу военните машини на двайсет римски легиона. Всичко, от заострените колове до скорпионите и тежките катапулти, беше в готовност.

Измина повече от месец от пристигането на първите новини за дебаркирането на противника в Дирахиум. Двамата командващи бяха заети да преследват постоянно нарастващия брой екстраординарии, които разузнаваха района. Касий беше довел от Сирия партски конни стрелци, които се оказаха брутално ефективни и точни дори когато галопираха по неравния терен. Въпреки това постоянните малки сблъсъци бяха доказателство, че легионите приближават и че командирите им се опитват да научат всичко възможно за силите и терена пред себе си.

Касий тихо се оригна в юмрук, докато гледаше блатото. Беше на същата дажба като войниците и това не му харесваше особено. Поне през седмиците чакане беше успял да натрупа запаси. Знаеше, че има възможност пленените галери на Секст скоро да блокират гръцкия бряг. От братята Каска нямаше никакви вести. Касий предположи, че или са се удавили, или са загинали в сраженията.

Подозираше, че мисли прекалено много за своя съкомандир, вместо за хората, срещу които щеше да се изправи. Брут обаче беше такава странна смес от качества, че Касий така и не знаеше какво да очаква при срещата им. Брут оживяваше като спомен от собствената му младост, когато обучаваше екстраординариите. Офицерът начело на партските стрелци вървеше след Брут като изгубено кученце и сияеше от похвалите на римлянина. При тази мисъл настроението на Касий помръкна още повече. Брут успяваше някак неусетно да спечели уважението на хората около себе си, без да полага усилия. Касий нямаше тази дарба и се дразнеше, че му се налага да говори със старшите офицери, докато очите им не се откъсват от Брут. Очакваха само една дума или одобрително кимане от негова страна, а Касий биваше напълно забравен. Оригна се отново и кисело се замисли за това как легионите бяха приветствали жената на Брут, когато тя замина за брега.

Запита се дали да не повдигне въпроса за командването на дясното крило. Легионите бяха склонни да приемат командира на тази

позиция като главен и Брут беше разположил частите си на широкия хребет, без да си направи труда да се консултира с колегата си. Те щяха да поемат най-тежката атака, в това нямаше съмнение, но въпреки това войниците изглеждаха доволни, сякаш им бе възложена почетна задача.

Успя да скрие цялото си безпокойство, когато се качи на коня и тръгна по хребета на Филипи, показвайки, поне според него, добро настроение и увереност на всеки, който можеше да го види. Отляво птиците кръжаха и ловяха насекоми над блатата, а отпред теренът се спускаше на огромна вълна към западната равнина. Именно там двамата с Брут бяха разположили легионите си в очакване на врага. Касий кимна замислено, докато препускаше в тръс сред сирийските части. Те тъкмо се хранеха и войниците скачаха и отдаваха чест, докато минаваше покрай тях. Стотици преобръщаха дървените си паници, докато се изправяха. Той им махна разсеяно да продължат да се хранят, като се мъчеше да измисли какво още може да се подобри.

— Мястото е добро — промърмори си той. Знаеше, че Филип Македонски го е избрал, за да спре тракийските орди, но не беше чувал градчето някога да е било атакувано. Сред блатата и високите части на Филипи никога не беше проливана кръв. „Това ще се промени“, помисли си той със смесица от задоволство и ужас. Най-добрите римляни щяха да умрат на земята около него. Вече нямаше как да промени това.

Стигна до група легионери, седящи в сянката на една маслина, толкова стара, че спокойно можеше да е посадена и от самия Филип. Те го видяха да приближава и скочиха на крака преди да им махне да не го правят.

— Готови сме — извика един от тях.

Касий кимна в отговор. Знаеше, че са готови. Всички бяха готови. Бяха направили всичко възможно и сега единственото, което му трябваше, бе Марк Антоний и Цезар да надценят поне мъничко собствените си способности и да бъдат разбити при най-доброто укрепление, което бе виждал в живота си.

Октавиан присви очи срещу слънцето; болката в главата пулсираше, сякаш следваше ритъма на сърцето му. Беше привикнал с

жаждата през последните осем дни и си повтаряше, че му е по-леко на гърба на коня, отколкото на легионерите, които маршируваха на изток. Когато спираха, се редяха на опашка, за да напълнят меховете си с вода. Най-опитните пиеха рядко, като преценяваха внимателно времето между отделните глътки, за да им остава малко запас.

През първия ден се бяха отдалечили на дваайсет мили от брега, а на втория изминаха почти дваайсет и четири. Това се оказа средното им темпо, когато легионерите установиха, че мускулите им заякват. Това беше едно от любимите занимания на мъжете, докато бяха на поход — да вземат дължината на крачката си от три стъпки, после да умножават броя на крачките и да получават изминатите мили. Дори без карти легионите през цялото време имаха доста добра представа какво разстояние са изминали.

Когато спряха по обед, Октавиан седна в сянката на едно крайпътно дърво и избърса потта от лицето си. Погледна бутилката си от полирано желязо, запоена с калай и поставена в месингов кожух. Знаеше, че трябва да я напълни, но усещаше вкуса на метал в устата си и при мисълта за още глътка от топлата като кръв вода му приляваше. До следващото спиране оставаха часове и той или трябваше да стане и да напълни бутилката от бъчвите, карани след легионите, или да поръча на някой да го направи вместо него. Нито едната от възможностите не му допадаше. „Водоносците ще се появят всеки момент“, каза си той. Слънцето обаче беше започнало да пече по-силно и го усещаше върху кожата си като удари с чук.

Тръсна уморено глава в опит да махне щипещата пот от очите си. Никой от мъжете около него като че ли не страдеше много от жегата. Меценат и Агрипа дори изглеждаха свежи и отпочинали. Бяха в чудесна форма, досущ като конете, които яздеха.

Октавиан отвори уста колкото се може по-широко и челюстта му изпука. Напоследък почти не се упражняваше в двубой или надбягване с Меценат и Агрипа. Може би това беше причината. Не беше във форма и го чувстваше. Нямаше нищо, което да не може да се излекува със здрава работа и студена вода. Вкусът на метал в устата му се засили и Октавиан едва не повърна.

— Цезар? — повика го някой.

„Меценат“ — помисли си той. Отвори уста да отговори и болката така прониза главата му, че изстена. Свлече се покрай дървото и падна

на сухата земя.

— Мамка му! Цезар!

Чу още думи, но усещаше как съдържанието на стомаха му се натрупва в гърлото. Не можеше да го спре. Усети как нечий силни ръце го хващат, докато пропадеше през ръба в ревящ мрак.

Меценат заслони очи и загледа легионите на Марк Антоний, които продължаваха да маршируват в далечината. Беше пратил вестители да предадат, че на Цезар му е станало лошо. Нямаше начин да го запазят в тайна. Каквито и публични декларации за братство да бяха направили триумвирите, човек като Марк Антоний щеше да реагира с подозрение, ако съюзникът му поиска спиране, докато маршируваха към вражеските сили.

Легионите не даваха признаци за спиране и Меценат въздъхна с облекчение. Последното, което му трябваше, беше да чуе гръмкия глас на триумвира, предлагащ помощ. Най-добрите военни лекари вече се занимаваха с Октавиан, макар че Меценат не си позволяваше да се отдава на надеждата. Лекарите можеха нещо да отрежат крайник и да спрат кръвотечението с нагорещено желязо. Ранените войници понякога преживяваха тези операции и дори треските след тях. По тялото на Октавиан обаче нямаше рани, които да се лекуват, освен многобройните червени петна от ухапвания, които бяха получили всички, докато бяха сред дюните. Меценат разсеяно почеса една своя пъпка, като се питаше колко ли време ще мине, преди да им наредят да продължат напред, със или без главнокомандващия.

Всеки от осемте легати беше минал през лечебницата през деня, докато мъжете се разполагаха навсякъде, където можеха да намерят поне мъничко сянка. Всички изпитаха облекчение, когато слънцето започна да залязва зад тях, макар че това им напомняше и за изгубеното време.

Агрипа излезе от палатката. Беше смълчан.

— Как е той? — попита Меценат.

— Още гори. Преди малко започна да говори, но несвързано. Още не е дошъл на себе си.

Меценат се огледа, за да види дали не ги подслушват. Легатите Букцион, Силва и Либурний се бяха събрали недалеч, затова той се

наведе към приятеля си.

— Мислиш ли, че е като онзи припадък?

Агрипа сви рамене.

— Какво разбирам аз от медицина? Слава на боговете, този път не се изпусна. Между другото, добре, че се сети да го завиеш с онази попона. Аз... казах на лекарите за първия път.

Меценат го изгледа остро.

— Нужно ли беше? Никога не е казвал, че иска някой да научава.

— Реших, че може да имат повече шансове да му помогнат, ако знаят. Трябва да обясним това, Меценате, освен ако не смяташ, че можем да останем тук за няколко дни, без никой да задава въпроси. Така или иначе, вече го направих. Мисля, че това няма да промени отношението на хората към него. Те знаят, че и Цезар е имал подобни припадъци. Както и Александър.

Меценат се замисли за момент, после каза:

— Това може да свърши работа. Довечера ще пусна приказката, може дори да се понапия с някои офицери. Ще кажа, че е от това, че се намира в страната на Александър.

— Я стига глупости — изсумтя Агрипа.

— Глупости, на които ще се хванат. Благородното заболяване на Цезар. Това означава, че той е Цезар по кръв, а не само по име. Ако им кажа подобно нещо, то няма да навреди.

Двамата се умълчаха и останаха така дълго, безпомощно очаквайки някакви новини или промяна в състоянието на Октавиан.

— Нужен ни е, Агрипа — каза Меценат. — Той е единственият, който свързва всичко това заедно.

— Името Цезар... — започна Агрипа.

— Не е името! Нито кръвната връзка. А той самият. Хората гледат *него*. Богове, той се зае с това, сякаш е роден за него. Никога не е имало толкова голяма армия, освен онази, срещу която се изправяме. Ако зависеше от Марк Антоний, той още щеше да е в Рим и ти много добре го знаеш.

Меценат срита някакво камъче.

— Той пое командването на легионите на Марсово поле — и те го приеха. Ако беше поискал да избие Сената, *можеше* да го направи още тогава. Единствено чувството му за чест го спря да стане император само за една нощ. Богове, Агрипа, помисли си само! Той се

изправи пред римските легати след смъртта на консулите и те се присъединиха към него. Октавиан те избра да построиш флот. Кой друг би го направил? Може би има нещо в кръвта му! Но той ни е нужен сега, в противен случай тази армия ще стане армия на Марк Антоний и всичко направено от Октавиан ще се окаже в неговите ръце.

— Миналия път се съвзе бързо — каза най-сетне Агрипа.

Меценат го погледна уморено.

— Тогава нямаше треска. Сега изглежда по-зле. Ще се моля на сутринта да е съвсем свеж, но ако не е, пак ще се наложи да продължим напред. Марк Антоний ще настоява.

— Лесно мога да направя носилка — рече Агрипа. — Може би да я закрепя между два коня... — Гласът му замря, докато обмисляше проблема. — Възможно е.

По зазоряване Марк Антоний вече беше пратил назад вестители, които да разберат къде е отишъл ариергардът му. Освен това изпрати заповеди да го настигнат възможно най-бързо, сякаш знаеше, че Октавиан все още е в безсъзнание.

Агрипа работеше бързо с дъските на една каруца за вода и собствените си инструменти. Слънцето едва се беше отделило от хоризонта, когато носилката беше готова. Бе грубо изработена, но той беше опънал навес отгоре и отпуснатото тяло на Октавиан беше завързано за нея със заръката редовно да му капват по няколко капки вода в устата.

Приятелят му изглеждаше безжизнен. Агрипа докара собствения си кон, за да го завърже за другия край на носилката, но тя се люлееше толкова опасно между двете животни, че той се отказа и нареди легионерите да се редуват и да я носят по двойки. Двамата с Меценат я носеха през първите два-три часа. Така можеха да наглеждат приятеля си, докато продължаваха на изток с останалите.

Беше дълъг и тежък ден под палещото слънце. Агрипа и Меценат бяха готови да предадат носилката на друга двойка след обедната почивка. Не се изненадаха, когато видяха двама легати да яздят към тях. Букцион беше един от онези, които се бяха разбунтували, вместо да атакуват Цезар на форумата. Беше рискувал цялото си бъдеще, залагайки на Октавиан, и безпокойството се четеше във всяка бръчка на лицето му. Флавий Силва беше предал честта си в ръцете на младежа,

когато му се закле на Марсово поле. Никой от двамата не искаше да го види да пада, след като бяха стигнали дотук.

Меценат съзря възможността, когато двамата застанаха до Агрипа и скриха Октавиан от очите на хората.

— Стойте така.

След това внимателно развърза ремъците, придържащи Октавиан за носилката, бръкна под тънката ленена завивка и извади пълния наполовина мях. Букцион го погледна объркано, но после се сети и каза:

— Хитро.

— Агрипа го измисли — обясни Меценат, отдалечи се, за да излее урината зад един храст, след което се върна. — Трудното е слагането. Искаш ли да опиташ?

— Не... не, благодаря. Някои неща са запазени за близки приятели.

Меценат въздъхна.

— Никога не съм си помислял, че ще... както и да е. Той е мой приятел. Опитайте се да ни скриете колкото се може по-добре от войниците. О, и не бих споменал нито дума за това пред него, ако бях на вашето място.

Пъхна празния мях под завивката, нагласи го и обясни:

— Би трябвало да издържи до довечера. Почти се изкушавам да дам меха на Марк Антоний следващия път, когато поиска вино.

Букцион се изсмя, но когато погледна другите трима, видя на лицата им само безпокойство за лежащия в безсъзнание млад мъж и взе решение.

— Ще сменя единия от вас. Ще ми помогнеш ли, легат Силва?

Силва кимна, плю на ръцете си, хвана прътите и се обърна към Меценат:

— Ще се погрижиш ли някой да води коня ми?

Меценат кимна. Беше трогнат от готовността им да помогнат.

Двамата легати вдигнаха носилката и Букцион каза:

— Е, да вървим. По един или друг начин той ще стигне до Филипи.

За огромно удоволствие на Меценат и Агрипа войниците нададоха приветствени викове, когато видяха легатите им да носят Цезар към битката.

Марк Антоний навъсено изучаваше картите. Не бяха съвсем точни, но се бяха подобрили след донесенията на съгледвачите и екстраординариите през изминалата седмица. Макар че партските конни стрелци ги изстребваха, бяха оцелели достатъчно мъже, за да се върнат и да опишат терена на писарите. Най-добрите дори бяха направили бързи скици с въглен, докато се бяха крили из блатата или бяха наблюдавали от хълмовете.

Резултатът струваше живота на трийсет и седем души, а за десетина други сега се грижеха лекарите. Марк Антоний се загледа в картите и се запита дали най-добрите му съгледвачи не са били сред убитите. Позицията, избрана от Брут и Касий, нямаше нито едно очевидно слабо място.

— Какво мислиш, Понтий? — попита той. — Хвърли едно око на това и ми кажи дали не съм пропуснал нещо.

Първият му помощник приближи масата, на която беше разстлан голям лист, притиснат с оловни тежести. Различи големия хребет над блатата, както и неравномерната наъбена линия, означаваща дървената палисада, която пазеше укрепения град от юг. На самия хребет правоъгълници маркираха разположението на вражеските сили. Трудно беше да се съди за числеността им, но Марк Антоний се беше надявал да има числено превъзходство и сега се чувстваше разочарован.

Понтий не отговори веднага и Марк Антоний продължи раздражено:

— Покажи ми място, където мога да атакувам и което не е от запад. Богове, как са успели да намерят това място? Море и планини от двете страни, блата от третата? Можеш да си сигурен, че са подготвили и единствения подход. Ако атакуваме от запад, ще е истинска касапница без абсолютно никаква гаранция за победа.

Вече започваше да си мисли, че цялата кампания е белязана с лош късмет. Първо Цезар беше рухнал от някакво заболяване — и го донесоха на бойното поле на носилка, моля ви се! Марк Антоний беше видял пристигането на Октавиан в лагера, но гледката не успя да повдигне духа му. Самият той много добре знаеше какво преимущество е Цезар да е до него. Та нали два от собствените му

легиони преминаха на негова страна! Присъствието му можеше да е огромно предимство, но ако младежът умреше преди сражението, това щеше да бъде изтълкувано от войниците като ужасна поличба. Марк Антоний стисна зъби. Щеше да е по-поносимо, ако можеше да открие начин да пробие защитата и да се добере до легионите на хребета на Филипи.

Касий беше коварен старец, не можеше да се отрече. Марк Антоний знаеше, че Брут е доста способен на бойното поле, особено с екстраординариите, но това! В цялата защита ясно се четеше почеркът на Касий. При наличието на добри римски легиони в подготовката *не можеше* да има грешка. Касий и Брут щяха да защитават силната си позиция, а Марк Антоний щеше да си троши главата в стените им.

— Предполагам, че имаш съгледвачи в блатата, нали? — внезапно попита Понтий.

Марк Антоним се сепна и рязко излезе от унеса и мрачните си мисли.

— Разбира се. Водата на места достига до шията и дъното е от черна тиня, която може да погълне кон. Няма начин да се мине оттам. Изненадан съм, че са си направили труда да построят онази дървена преграда покрай хълма, ако трябва да съм честен. Блатото е достатъчно препятствие... — И млъкна. Юлий Цезар беше прекосявал широки реки в Галия. Марк Антоний го беше виждал с очите си. Какво беше едно блато в сравнение с тях? То не бе по-дълбоко от река. Трябваше му само път през него.

— Мисля... — започна Понтий.

Марк Антоний вдигна ръка, за да го накара да млъкне.

— Чакай. Чакай малко. Ако *успее* да прокарам път през блатото, за предпочитане тесен, тръстиките ще скриват хората ми, нали така? — Поколеба се само докато Понтий кимна, след което продължи с растяща възбуда: — Те *знаят*, че трябва да изкачим проклетия хребет, така че трябва да настъпя от юг. Хората ми могат да разрушат палисадата — онова, което е построено от човек, може да бъде съборено от човек. Трябва само да измисля как да пресека блатото. Изобщо няма да разберат какво ги е сполетяло.

Тупна Понтий по гърба и излезе от палатката.

Заслонили очи, Брут намръщено гледаше как екстраординариите на Антоний препускат нагоре по склона и мятат високо във въздуха копия и оловни топки. Топките летяха по-надалеч и можеха да нанасят ужасни поражения, макар че копията всяваха повече страх сред гъстите редици. Те се изсипваха върху стоящите или клекнали войници на билото и Брут не можеше да види дали има ранени и убити. Знаеше, че намерението на конниците е да вбесят защитниците дотолкова, че да ги накарат да напуснат безопасната си позиция. Хората му бяха достатъчно дисциплинирани, за да не се поддадат, но се дразнеха, че не са в състояние да отговорят. През първия ден бяха хвърлени едно-две копия и стрели на скорпион, но те не нанесоха никакви загуби на пръснатите конници. Оръжията работеха най-добре срещу масирана атака. Брут знаеше, че дотогава хората му просто трябва да издържат градушката и да не забравят, че ще имат възможност да си го върнат с лихвите.

Ездачите на Марк Антоний продължаваха жилещите атаки близо два дни, като се наслаждаваха на всеки вик от болка, който предизвикваха. Брут кипеше при мисълта, че триумвирът се гордее с тактиката си. Накрая легионите от Рим трябваше да атакуват или да потеглят обратно с подвити опашки. Брут много добре знаеше какви количества храна изяждат всеки ден, тъй като и неговите хора опразваха бързо запасите във Филипи.

Късно следобед Брут се беше качил на градските стени и сега гледаше строените за бой легиони, достигащи до средата на западния склон. Ако Марк Антоний и Октавиан атакуваха, щяха да напредват нагоре, обсипвани с копия, олово, железни стрели и някои други изненади, които им беше подготвил. Гледката би трябвало да го изпълни със задоволство, но недостатъкът на подобна силна позиция бе в това, че противникът можеше да маневрира свободно — за разлика от него. Те бяха свободни да обикалят целия околн терен и да търсят слаби места, а на него му оставаше единствено да седи и да чака началото на истинската касапница.

От височината на градската стена и благодарение на наклона Брут виждаше на цели мили на запад, чак до огромния лагер на Октавиан и Марк Антоний. Гледката беше необичайна за човек с неговия опит — високите насипи с палисада, портите и стражите, характерни за Рим на бойното поле — и в същото време това, което виждаше, беше врагът му. Странно беше да е в положението, в което се бяха оказвали толкова много народи, откакто римляните бяха напуснали пределите на седемте хълма, облечени в желязо.

Когато видя, че Марк Антоний е заел позиция на десния фланг, Брут остана донякъде разочарован. И двете страни имаха двама главнокомандващи, но Касий щеше да се изправи срещу Марк Антоний, а Брут отново трябваше да се занимава с момчето. Изхрани се върху сухите камъни. Много добре си спомняше Октавиан. Беше го учил да язди, или най-малкото да язди с кавалерията. Устните му се изкривиха в усмивка, когато осъзна, че се чувства предаден заради това, че ще трябва да се изправи срещу младежа на бойното поле. Може би Октавиан щеше да изпита същото чувство, когато дойде времето.

Спомените му бяха за момче, но Брут знаеше, че в предстоящото сражение ще се срещне с мъж. Каза си, че не бива да подценява новия Цезар. Самият той все още си спомняше какво е да си толкова млад, без да изпитваш болка в ставите и без ужасната мудност в движенията, която тихомълком го беше обхванала през последните години. Помнеше как тялото му работеше така, както трябваше, и дори да го раняха, му минаваше като на куче. Изпъна гръб при тази мисъл и се намръщи, когато гръбнакът му изпука.

— Ако изобщо ме помниш, момче, ще те е страх да се изправиш пред мен.

Каза го така, сякаш Октавиан можеше да го чуе. Един от гвардейците му изви глава към него, но Брут не му обърна внимание. Тепърва предстоеше да види хората на Октавиан в действие. Екстраординариите, които препускаха пред редиците му, носеха отличителните знаци на галските легиони, за да покажат ясно на защитниците кой ги тормози. Брут кипна от гняв при мисълта за собствените му хора, принудени да стоят и да чакат, докато враговете им викаха, сипеха подигравки и се опитваха да оставят по още някой труп с всяка атака.

Най-големите армии, събирани някога от Рим, стояха на по-малко от миля една срещу друга. Слънцето се спускаше към хоризонта и дори този дълъг ден щеше да приключи след час-два.

Касий видя, че вестителят е зачервен и потен, и се напрегна в очакване на тревожни новини.

— Какво има?

— Трябва да дойдеш. Жителите на града мислят, че са видели някакво движение в блатата.

Касий изруга, яхна коня си и го смушка с пети, за да го подкара нагоре по склона. Погледна през рамо и видя екстраординариите на Марк Антоний да препускат през собствения си прахоляк, поели на поредната атака. Видя черните оловни топки, изстрелвани от прашките, и неволно се сви. Войниците отново вдигнаха щитовете над главите си.

Касий подкара коня си след вестносеца. През цялото време минаваха между чакащи легионери. Земята не се виждаше от войници, които вече втори ден седяха или стояха, без да правят нищо.

Когато стигна града, видя един от трибуните да му маха от стъпалата. Касий го последва нагоре и видя Брут, който вече вървеше към него. Касий вдигна ръка, за да го поздрави.

Трибунът посочи към простиращите се в далечината блатата, обрасли с високи тръстики.

— Ето там. Виждате ли? Зад онова криво дърво.

Касий се наведе напред и присви очи, но зрението му не бе така остро като навремето. Виждаше само размазани зелени и кафяви петна.

— Не мога да видя *нищо* от такова разстояние — рязко каза той. — Опиши ми.

— Аз виждам — обади се Брут. — Има движение. Чакай... да. Ето там.

— Нали казаха, че блатата са непроходими — рече Касий.

Брут сви рамене.

— Изпратих хора да проверят и те едва не се удавиха, преди да стигнат до средата, така че се наложи да се върнат. Всичко може да се мине, ако има достатъчно дърво и време. Според мен Марк Антоний

ни отвлича вниманието със своите екстраординарии, докато се опитва да се промъкне откъм фланга ни.

— Откъм фланга или в гръб — горчиво рече Касий. — Ще трябва да пратя хора да пазят стените тук, а също и пътя. Градът е като остров. Мога да го държа завинаги с легионите, с които разполагаме.

— Дай заповед тогава — каза Брут. — Аз ще удържа билото.

До ушите им долетя рев и двамата рязко вдигнаха глави и се вслушаха.

— Какво беше това? — остро попита Касий.

Говореше на въздуха. Брут вече тичаше по стената и изчезна надолу по стълбите. Касий се обърна към трибуна.

— Трийсет и шести и Трийсет и седми легиони да заемат позиции при палисадите. Искам...

Поколеба се, тъй като не можеше да си спомни кои точно легиони са най-близо. Накрая изгуби търпение.

— Други три да идат да пазят източния път. Не можем да позволим на врага да стовари войници от морето.

Това би трябвало да е достатъчно. Каквото и да бе намислил Марк Антоний, щеше да се натъкне на римски легиони. Касий изпука с кокалчета и загледа как трибунът се отдалечава на бегом да предаде заповедите му. Човек с неговото положение не биваше да тича през глава по стената като момче, но пък той явно отчаяно искаше да разбере каква е причината за рева отпред.

Шумът се засилваше все повече и повече. Касий пребледня. Все пак успя да се овладее, слезе по стъпалата на улицата, яхна коня си и препусна обратно към позициите.

Лятото беше горещо и над Филипи от седмици не бе паднала и капка дъжд. Докато екстраординариите на Марк Антоний препускаха пред вражеските редици, около тях се вдигна огромен облак прах, който ги следваше, увисваше в неподвижния въздух и се сгъстяваше все повече и повече, докато те мятаха копия и оловни топки. За да стигнат на нужното разстояние, препускаха в галоп, приближаваха се на трийсетина крачки от предните редици — достатъчно близо, за да различат лицата, които ги гледаха кръвнишки. Легионите на Касий и Брут стояха неподвижно, опрели щитове в сухата земя и с готови за

действие мечове и копия. Те *ненавиждаха* конниците и мнозина нетърпеливо докосваха дръжките на мечовете — изгаряха от желание да се втурнат напред и да изкормят суетните кавалеристи, които им се подиграваха открито.

Почти двеста конници препускаха пред редиците, като преценяваха разстоянието и демонстрираха храбростта си пред стоящите войници. Дори когато копията и топките им свършваха, те не се оттегляха и от време на време дори се насочваха право към безстрастните редици, за да видят дали някой няма да трепне или да се опита да хвърли по тях копие. Прахолякът продължаваше да се вдига и конниците препускаха в оранжево-жълтата му мъгла.

От лагера излезе нова центурия конници. Всеки носеше копие в дясната си ръка и прашка и торба оловни топчета, вързани за седлото. Офицерите викаха команди, конете им танцуваха напред-назад в сложни маневри, които рязко контрастираха с мрачните войници, които ги наблюдаваха. Цялата центурия се събра и запрати копията си, като проследи полета им с поглед. След това конниците завиха в галоп и препуснаха пред редицата. В същото време предишната центурия обърна и се понесе обратно през прахта.

Сблъсъкът беше поразителен. В облака прах двете групи останаха невидими една за друга за няколко мига и пътищата им се пресякоха. Конете се сблъскаха с ужасна скорост и ездачите им политаха във въздуха. Някои падаха и се изправяха замаяно на крака, докато други оставаха проснати на земята.

Легионерите на билото видяха трийсет или четирийсет конници да лежат безпомощно, станали жертва на собствената си самоувереност. Беше им дошло до гуша — вече два дни търпяха ударите и обидите им. Центурионите и опциите усетиха опасността и зареваха заповеди, но предните редици вече бяха изтеглили мечовете и се нахвърлиха с дивашки викове върху ранените. Нищо не можеше да ги спре. Хиляди пресякоха невидимата линия, която ги бе разделяла цели два дни — истинска орда, понесла се напред, предвкушаваща отмъщението.

Войниците зад тях също реагираха и се втурнаха напред, докато офицерите им се колебаеха какво да правят. Имаше ли заповед? Не бяха чули тръби, нито паролата „Свобода“, която бе знак за атака. По-предпазливите извикаха на частите си да останат на място, докато

други решиха, че са пропуснали сигнала, и тръгнаха напред. Най-сетне правеха нещо. Бяха чакали сражението седмици наред — и ето че то вече започваше.

Подобно на ревяща лавина от хора, цялото дясно крило на Брут се понесе надолу по склона, като прегازی падналите конници. Легионерите наръгваха всичко лежащо по земята и продължаваха напред. Виждаха пред себе си легионите на Цезар, които се суетяха стреснато.

Офицерите нагоре по хълма изгубиха ценни моменти в опит да наредят всички да спрат. Заповедите се предаваха надолу по веригата, но междувременно първите два легиона бяха забелязали, че противникът не е готов и не очаква никаква атака. Легатите отпред пренебрегнаха заповедта за спиране, тъй като им се откриваше възможност да нанесат сериозни поражения. Те виждаха шанса и се възползваха от него: разчитаха на собствения си авторитет със съзнанието, че онези отзад не са наясно с положението. Заповядаха атака, докато легионите на Цезар все още тичаха да се строят.

Моментът увисна във въздуха. Спускащите се по склона легиони надигнаха копията. Онези отзад видяха какво е положението и нямаха избор, освен да ги последват.

Високо над втурналите се редици Брут проумя какво се случва. Виждаше как легионите му се изсипват на равното, набрали инерция по склона. Отначало лицето му потъмня от ярост. Разполагаше със седемнайсет хиляди конници по краищата на хребета и внезапната атака на пехотата ги беше направила почти безполезни, неспособни да слязат на равно и да препуснат с пълна скорост към врага. Гледаше безсилно как първите два легиона прекосяват милията между двете войски през телата на хора и коне, превърнали се във вълна от червено и сиво.

Сърцето му заблъска. Моментално разбра, че легионите му са отишли твърде много напред, за да може да ги върне. Трябваше да хвърли останалите като подкрепление или да гледа как войниците му загиват от мечовете на числено превишаващия ги противник. Пое дълбоко дъх и изрева команда за настъпление. Ядосани офицери погледнаха назад да видят кой се намесва, но когато осъзнаха, че е самият Брут, веднага повториха заповедта. По цялото било на Филипи зареваха тръби.

Настъпи объркване, когато двете части се срещнаха по средата на склона, но Брут продължи да рече заповедите си и постепенно легионите се обърнаха, за да се построят и да поемат към неприятеля.

Отляво легионите на Касий се движеха в обратната посока, за да пазят от атака през блатата, и за момент Брут си представи двете половини на армията като змии, виещи се една около друга. Изправи се в седлото. Конят му беше идеално обучен и стоеше абсолютно неподвижно въпреки блъсканицата. В далечината през облака прах, вдигнат от сандалите на войниците, видя как легионите му се сблъскват с крилото на Цезар.

Брут се озъби. В изражението му нямаше нито радост, нито съжаление. Искаше да е долу в равнината. Трябваше да е там. Смуши коня и препусна.

Марк Антоний почти не видя хаоса на склона, макар че звуците от битката достигнаха до него над вонящото блато. В продължение на два дни цял легион работеше в черната мръсотия, която ги спираше на всяка крачка, докато хиляди други поваляха дървета далеч от Филипи, нарязваха ги на дъски и товареха дъските на каруци.

Работата беше изнурителна и ставаше още по-тежка заради комарите, мухите и змиите, както и заради вонящия газ, който се вдигаше на всяка крачка. Въпреки това успяха да направят пътека, по която можеха да минат двама души един до друг. Тя минаваше от началото на блатото до средата му, след което продължаваше към палисадата. Задачата му през този ден бе да приближи легионите си колкото се може по-близо, като разчиташе, че тръстиките ще ги скрият от неприятеля.

Войниците се промъкваха приведени, докато хиляди не се озоваха на дъските, а други хиляди чакаха да тръгнат след тях. Самият Марк Антоний беше минал с първите и се намираше само на петдесет стъпки от дървената преграда, изградена от хората на Касий.

Всяко нещо, построено от човек, може да бъде разрушено от човек, напомни си Марк Антоний. В подножието на хребета хората му цяла нощ срязваха носещите греди, като заглушаваха звука на трионите с помощта на вързопи плат. Градът спеше спокойно над тях и не се чуваха никакви тревожни викове.

Когато бяха готови, той прати заповед на екстраординариите да задържат вниманието на врага насочено на запад, след което зачака залеза. Хората му бяха уязвими за стрели и копия откъм града. Нуждаеше се от слаба светлина, която да попречи на защитниците да се прицелват, но достатъчна, за да могат хората му да се покатерят по склона и да пробият стените.

Преди моментът да дойде, преди слънцето дори да е докоснало хоризонта, Марк Антоний чу страхотна врява и замръзна. Сигурен беше, че са ги забелязали. Това означаваше, че някъде горе пристигат подкрепления. Трябваше да атакува или да се изтегли, но и в двата случая се налагаше да действа бързо. Взе решение и се изправи, въпреки че схванатите му колене запротестираха.

— Атака! — изрева той.

Хората му се втурнаха напред и най-близките до палисадата метнаха въжета, черни и вонящи от тинята. За няколко спираци дъха момента гредите само застанаха, но после изпукаха и половината конструкция рухна. Хлъзгавите колове изпопадаха по земята и войниците минаха по тях и продължиха нагоре към стената.

Марк Антоний погледна крепостта. Стените на Филипи стояха от векове, но неговите хора не бяха невежи диваци. Стотици носеха въжета с куки, а други бяха въоръжени с брадви с дълги дръжки, с чиято помощ се изкачваха. Напредваха бързо и скоро Марк Антоний видя първите си хора по самата стена. Катереха се, като намираха стотици опори, или я разбиваха с тежки удари, за да направят път на онези след тях.

Ако имаше късмет, щеше да види Касий и Брут мъртви преди още слънцето да е залязло. Закатери се задъхан, като си помагаше с ръце по рохкавата почва и плюеше прахта, която пълнеше устата му. Сърцето му туптеше яростно, тялото му плувна в пот. Нямахше значение. Болката бе просто нещо, на което не трябва да се обръща внимание.

Седми Победоносен пръв пое удара на легионите на Брут, които се понесоха по склона към тях. Войниците бяха сварени абсолютно неподготвени и не успяха да се строят, когато клането започна.

Стотици загинаха при първия сблъсък. Неумолимата римска машина разсичаше силите на Октавиан. Още и още се спускаха надолу по склона, но крилото на Марк Антоний беше стопено наполовина или дори повече, тъй като много от хората му бяха отишли при блатото. Можеха само да удържат позициите, като забиваха щитовете си в земята и клякаха зад тях. За да не бъдат обкръжени, войниците започнаха бавно да отстъпват, оттегляйки се крачка по крачка към равнината на север.

В командирската палатка в лагера Октавиан се размърда. Нямахте представа за катастрофата, пред която са изправени легионите му. Не видя първата атака, в която легатът Силва бе свален от коня си с копие и след това разкъсан на парчета. Хората около Силва побягнаха и дадоха пример на останалите, които изведнъж изоставиха позициите си. За времето, необходимо на легата да умре, легионът му беше изтласкан назад към следващия, който също не беше в състояние да удържи срещу вълна настървени римски войници, намиращи се на крачка от победата. Осми Близнашки отстъпваше с бой, но Седми Победоносен се пречупи и не можеше да направи нищо друго, освен да задържи позициите си, образувайки стена от щитове.

Стигнаха покрайнините на огромния лагер и се опитаха отново да оказат отпор, но междувремевно всички легиони на Брут се бяха насочили срещу тях. Легионите на Октавиан се озоваха изправени срещу огромна сила, канеща се да ги разкъса на парчета в яростта си, и отстъпиха от лагера, изоставяйки екипировка и припаси за сто хиляди души — както и командира си, лежащ в безсъзнание в палатката.

Хората на Брут нахлуха в лагера, жадни за плячка. Някъде в очертанятия му се намираха сандъците със злато и сребро и дори ранените се впуснаха да ги търсят, като убиваха всеки, който се озовеше пред очите им.

Командирските палатки бяха в центъра на лагера, издигнати съгласно добре известните на всеки легионер правила. Войниците зареваха възбудено и се втурнаха към тях като вълци.

Меценат потъна до коляно в тинята и изруга. Всяка крачка в блатото беше изпитание. Напрягаше всички сили да освободи краката си и коленете го боляха от неестествените движения. Обърна се към Агрипа, подхлъзна се на някакъв потопен дънер, падна в студената тиня и изруга.

Онзи, когото носеха, падна с него. Октавиан. Целият в кал.

— Ставай, Меценате — озъби се Агрипа. — Трябва да влезем още по-навътре.

Чуваха рева на битката зад тях, както и гласовете на хората на Марк Антоний някъде отляво. Блатото беше достатъчно голямо, за да ги скрие, така че се бяха озовали в един притихнал свят. Незнайни хлъзгави неща бързаха да избягат от тях и те виждаха вълнички в неподвижната вода, докато вървяха приведени и мъкнеха своя изпаднал в безсъзнание приятел навътре и все по-навътре, като през цялото време очакваха вик, че са забелязани.

Треската на Октавиан беше ужасна. Понякога приятелят им промърморваше нещо, веднъж почти се събуди, но после тялото му отново се отпусна.

— Мисля, че се отдалечихме достатъчно — каза Меценат. — В името на Марс, какво ще правим? Не можем да останем тук.

Наместиха Октавиан върху малка могила сред тръстиките, с лице към залязващото слънце и потопени във водата крака.

Поне нямаше опасност да се удави. Агрипа побутна друга поплътна могила и реши да рискува и да седне. Отпусна се внимателно и изстена, когато водата стигна почти до кръста му. Меценат също си намери подобно местенце.

— Ако имаше по-добра идея, да я беше споделил — озъби му се Агрипа. Погледът му долови някакво лъкатушещо движение и той рязко дръпна крак, когато нещо се плъзна през водата. — Змия! На това място дори драскотина ще ти докара треска, та какво остава да те ухапе змия!

— Ти си по идеите — каза Меценат. — Така че ако имаш някакви, сега е моментът да ги изложиш.

— Един от двамата ни трябва да иде да види как се развиват нещата — каза Агрипа. — Ако легионите са изклани, най-добре е да останем тук за няколко дни, след което да се опитаме да стигнем до брега.

— Пеша? И да влачим Октавиан? Ще имаме повече шансове, ако се предадем още сега. Богове, Брут изкара късмет днес. Не мисля, че той е наредил атаката. Не чух никакви тръби, когато започна. А ти?

Агрипа поклати глава. Заедно с осемте легиона той и Меценат с ужас бяха видели как войниците се изсипват надолу без предупреждение. Дватамата се спогледаха, взеха моментално решение, втурнаха се към палатката, където Октавиан лежеше в безсъзнание, и го отнесоха, докато легионите на Брут продължаваха безумната си атака надолу по склона. За известно време намериха убежище сред останалите сили на Марк Антоний, но тези легиони също започнаха да отстъпват и Агрипа реши да влязат в блатото. Все още не знаеше дали е взел правилното решение.

Октавиан изведнъж трепна и започна да се плъзга в черната вода. Меценат го улови под мишниците и го издърпа обратно върху пречупените тръстики. Приятелят му отвори за момент очи и каза нещо, което Меценат не разбра, след което отново изпадна в несвяст.

— Гори — каза Меценат.

Водата беше ледена, недокосната от слънцето в сумрачния свят на сенки и тръстики. Меценат се запита дали Октавиан усета как студът се просмуква в него и дали той няма да прогони треската, която го измъчваше.

— Защо не се буди? Предишния път не беше така — каза Агрипа.

— Предишния път нямаше треска. Мисля, че през последния месец напрежението му дойде в повече. На няколко пъти трябваше да го карам да яде насила, а и по принцип си е кожа и кости. — Нещо избръмча покрай ухото на Меценат и той се плесна, обхванат от внезапна ярост. — Богове, ако някога ми се случи да се окажа на един меч разстояние от Брут или Касий, няма да пропусна възможността, кълна се.

Слънцето залязваше и блатото започваше да потъва в мрак, който сякаш се надигаше отдолу като мъгла. Измъчваха ги жилещи насекоми, които кацах по голите им ръце и крака. Двамата се опитаха да се настанят колкото се може по-удобно. И дума не можеше да става за сън на подобно място, особено когато имаше опасност Октавиан всеки момент да се плъзне във водата и да се удави. Очертаваше се дълга, много дълга нощ.

Касий се изплю в чашата, но в гърлото му се надигна още жълта жлъч. Беше гъста като супа и увисваше на дълга нишка от устата му, докато кашляше. Той избърса устните си с кърпа, раздразнен, че тялото му е решило да го предаде точно сега. Стомахът му се бунтуваше и болеше и той знаеше, че причината за това не е страхът.

Войниците на Марк Антоний бяха пробили палисадата му, сякаш тя изобщо не представляваше препятствие. Прехвърлиха се през стените на Филипи и избиха стотици от хората му, като ги отблъснаха назад, а след първите нападатели идваха още и още.

За да спаси живота си, той се беше изтеглил в северния край на градчето, където бе командният му пост, но така изгуби контакт с офицерите си. Нямаше представа къде са легионите му и дали все още следват заповедта му да защитават градчето откъм блатото. Беше изпратил петнайсет хиляди души на изток да пазят главния път, макар че сега си мислеше, че това е било грешка. Така само беше успял да отслаби редиците на защитниците там, където имаше най-много нужда от тях.

Подаде чашата на слугата си Пиндар, който дискретно я отнесе. Единственият друг с него беше легатът Тициний, който явно се чувстваше неудобно далеч от легиона си.

— Трябва да видя какво става, Тициний — каза Касий. — Има ли начин да се качим на покрива?

— Има. Отзад. Ще ти покажа.

Излязоха и отидоха до късото стълбище покрай външната стена. Касий се качи на плоския покрив и се огледа. Зрението му не беше добро и това само засили още повече чувството му за безсилие.

— Кажи ми какво виждаш, Тициний.

— Изглежда, легионите на Брут са превзели лагера на противника — каза Тициний, като присви очи. — Мисля, че врагът се е оттеглил и се строява зад него, макар че е прекалено далеч и не виждам подробности.

— А тук, на билото? Какво е онова движение?

Тициний преглътна неспокойно. Градчето беше дълго около миля и той виждаше хиляди пехотинци и екстраординарии на възвишението от страната на блатото. Сражаваха се, но беше трудно да определи кои, кои са и коя страна има надмощие. Заслони очи, за да ги предпази от докосващото хоризонта слънце. Скоро щеше да се стъмни и предстоеше нощ, изпълнена със сблъсъци и звън на мечове. Той поклати глава.

— Не мога да кажа дали все още държим града, но... — Вниманието му бе привлечено от центурия екстраординарии, която яздеше към тях. — Идват конници. Не виждам знамена или други отличителни знаци.

— Мои ли са? — остро попита Касий и присви очи. Виждаше накъде сочи Тициний, но конниците бяха като размазано петно. В гърлото му отново се надигна жлъч при мисълта, че може да бъде заловен. Ако завладееше града, Марк Антоний нямаше да дари врага си с бърза смърт. — *Мои ли са, Тициний?* Трябва да знам.

Тонът му се бе повишил почти до вик и легатът трепна.

— Ще изляза да ги пресрещна и ще разбера.

Касий впери поглед в него. Даваше си сметка, че човекът предлага да жертва живота си, тъй като кавалерията можеше да е под командата на Марк Антоний. Едва не отказа. Все още имаше време да избяга, но ако конниците бяха негови и бяха отблъснали атаката от блатата, можеше отново да контролира нещата. Протегна ръка и стисна рамото на легата.

— Добре, Тициний. Благодаря ти.

Легатът отдаде сковано чест, слезе на улицата и тръгна с твърда крачка. Касий се взираше след него.

— Едва ли заслужавам подобна вярност — каза тихо.

— Господарю? — обади се слугата му Пиндар.

Гледаше го загрижено и Касий поклати глава. Той беше лъв на Рим. Не се нуждаеше от ничие съжаление, независимо как се развиват нещата.

— Нищо, момко. А сега ти ще бъдеш моите очи.

Погледна към слънцето и се намръщи, когато видя, че от него е останала само гънка златна ивица на западния хоризонт. Небето беше пламнало и въздухът бе топъл. Пое дълбоко дъх, опита се да покаже римска твърдост и зачака да чуе съдбата си.

Тициний смуши коня си и препусна по каменните улици. Тропотът на копитата отекваше от къщите от двете страни. Животното изпръхтя неспокойно, когато се подхлъзна на камъните, но легатът го смуши отново и го подкара по улицата, която щеше да го изведе срещу конниците.

Чуваше ги много преди да се появят пред очите му и стомахът му се беше свил от страх. Ако бяха неприятели, щяха да го убият веднага. Погледна за миг назад и видя Касий и слугата му на покрива. Стисна зъби. Той бе слуга на Рим и нямаше да избяга от дълга си.

Излезе на малък площад, все още осветен от последните слънчеви лъчи, и видя първите редици конници в другия му край. Рязко дръпна юздите и конят изцвили и затанцува на място, докато той се взираше в тях. А те препуснаха към него, като изтегляха мечовете си.

Тициний позна един от тях и въздъхна с облекчение. Ужасът, стегнал гърдите му, започна да се топи.

— Слава на боговете, Маций — каза той. — Помислих си, че сте хора на Марк Антоний.

— Аз си помислих същото, като те видях — отвърна приятелят му. — Радвам се да те видя жив. Трябваше да се сетя, че си си намерил безопасно местенце.

Двамата слязоха от конете и стиснаха ръце в легионерски поздрав.

— Идвам от Касий — каза Тициний. — Иска да знае новините. Какво става?

— Пълна каша, това става. Последната новина е, че сме превзели лагера им, но те са се изтеглили под строй и утре пак ще се бием.

— Ами атаката тук? — попита Тициний. Не личеше конниците да са участвали в сражение и това го обнадежди. Изражението на приятеля му обаче му каза, че новините не са добри.

— Не успяхме да ги задържим. Окопах се на хълма и покрай града откъм блатото. Трудна работа ще е да ги отблъснем, но на пътя край морето има свежи легиони, които си лъскат хубавите шлемове и не правят нищо. Утре ще си върнем позицията, сигурен съм.

Тициний го тупна по рамото, окуражен от чутото.

— Ще съобща новините на стареца. Тази част на града засега е спокойна. Не съм виждал други освен вас. — След целия страх, докато яздеше насам, Тициний бе плувнал в пот и избърса лицето си. — Когато ви видях, наистина си помислих, че с мен е свършено.

— Личи си — ухили се Маций. — Май ще черпиш довечера.

Лъчите на залязващото слънце хвърляха златни и оранжеви отблясъци по околните къщи. На покрива Пиндар съобщаваше всичко, което виждаше, докато Тициний приближаваше конниците.

— Спря, господарю... Богове, той... слезе от коня. Обкръжиха го. Съжалявам, господарю.

Касий затвори за момент очи и усети как напрежението изтича от него.

— Тогава ела с мен, Пиндар. Имам задача за теб, преди да си намериш някое безопасно място. Няма да те задържам.

— Ще остана с теб, господарю. Нямам нищо против.

Касий спря на горното стъпало, трогнат от думите му. Поклати глава.

— Благодаря, момко, но не е необходимо. Ела.

Слязоха долу. Сумракът подхождаше на настроението на Касий. Открай време обичаше сивата светлина преди мрака, особено през лятото, когато тя се задържа сякаш цяла вечност и нощта неусетно измества деня.

Касий отиде до масата, на която лежеше гладиусът му. Ножницата беше истинско произведение на изкуството от кожа и златен обков. Той изтегли меча, остави ножницата и опита острието с палец.

Пиндар гледаше господаря си с растящ ужас. Касий се обърна към него, видя болката в очите му и се усмихна уморено.

— Ако ме заловят, ще превърнат смъртта ми в представление, Пиндар. Разбираш ли ме? Не искам да ме набият на кол или да ме

разкъсат на парчета за забава. Не се безпокой, не се страхувам от онова, което предстои. Само го направи чисто.

И протегна меч с дръжката напред към Пиндар. Младежът го пое с трепереща ръка.

— Господарю, не искам да правя това...

— Нима предпочиташ да видиш как ме разкарват пред простите войници? Как ме унижават? Не се безпокой, момко. Аз съм в мир със себе си. Живях добре и повалих *Цезар*. Мисля, че това е достатъчно. Останалото е само... детска врява.

— Моля те, господарю...

— Давам живота си за републиката, Пиндар. Кажи им го, ако те питат. В наметалото ми има кесия. Когато всичко приключи, вземи я и бягай.

Застана изправен пред младежа с меч. Двамата вдигнаха глави, когато чуа приближаващия тропот на копита.

— Направи го — нареди Касий. — Не бива да ме заловят.

— Би ли се извърнал, господарю? Не мога... — задавено рече Пиндар. Дишаше тежко. Касий кимна и отново се усмихна.

— Хайде, бързо. Не ме карай да чакам.

Обърна се към прозореца, загледа се в потъващия в здрач град и бавно пое дъх. Долови аромата на лавандула. Повдигна глава към миризмата и затвори очи.

Първият удар го събори на колене и от разсеченото му гърло се изтръгна стон. Пиндар изхлипа, замахна пак и му отсече главата.

Тициний — беше в приповдигнато настроение скочи на земята. Не беше забелязал никого на покрива, докато се връщаше с Маций и екстраординариите.

— Ела с мен — извика той през рамо. — Касий ще иска да чуе за всичко, което си видял.

Отвори вратата и замръзна. Маций спря зад него.

— Какво има?

Тициний поклати глава и ченето му увисна. Кльощавото тяло на военачалника лежеше в локва кръв, главата му бе отсечена.

— Пиндар! Къде си? — извика Тициний и влезе.

Отговор не последва и той пребледня още повече, докато стоеше над тялото и се мъчеше да разбере какво се е случило. Възможно ли бе слугата да се е оказал предател? Нямаше друго обяснение! Чу как Маций ахна на прага. Беше разбрал какво е станало.

— Помислил си е, че сме врагове. — Поколеба се само за миг. — Аз ще се погрижа за нещата тук. Трябва веднага да намериш Брут. Кажи му какво се е случило.

— Не разбирам... — започна Маций.

— Старецът си е помислил, че идваме да го пленим, Маций. Наредил е на слугата си да му отнеме живота, за да не попадне в ръцете на Марк Антоний и Цезар. Веднага отиди при Брут. Сега той е единственият командващ. Няма други.

Октавиан се събуди в мрака и се размърда. Не разбираше защо краката му са така премръзнали, нито защо въздухът вони и някакви неща шумолят около главата му при всяко движение. Известно време лежа неподвижно, загледан в ясното небе, обсипано с безброй звезди. Помнеше обедната почивка по време на похода и отвратителния вкус на метал в устата си, но след това всичко му беше объркано. Смътно си спомняше, че го носят, че войниците приветстваха нещо, макар да не знаеше какво; чуваше приближаващ звън на оръжия, наоколо цареше паника.

Помъчи се да седне и краката му се хлъзнаха в тинята, която се беше събрала около тях. За негов ужас нечия ръка го докосна, за да го задържи, после се отдръпна. Агрипа беше видял, че се движи, а не просто се плъзга в блатото.

— Октавиане? — изсъска приятелят му.

— Цезар — промърмори Октавиан. Главата го болеше и не разбираше къде се намира. — Колко пъти трябва да ти напомням?

— Меценате? Събуди се.

— Не спя! — разнесе се наблизко гласът на Меценат. — Ти спеше ли? Как може да се спи на такова място? Абсурд!

— Бях задрямал, а не заспал — отвърна Агрипа. — Говори тихо. Не знаем дали наблизко няма още някой.

— Колко време бях зле? — попита Октавиан, докато се мъчеше да седне. — И къде съм всъщност?

— Беше в безсъзнание дни наред, Цезар — каза Агрипа. — Намираме се при Филипи, но нещата не вървят добре.

— Разкажете ми всичко — рече Октавиан. Чувстваше се като пребит. Всяка става го болеше и пипалата на болката се разпростираха от стомаха към крайниците му.

Но беше буден и треската беше отминала.

Брут тъкмо беше задрямал, когато отряд екстраординарии пристигна с новината, че Касий е сложил край на живота си. Първата му реакция бе гняв заради това, че старецът е изгубил вяра в каузата и в самия него. Още не беше свършено. Те не бяха загубили.

Пи вода в прохладния сумрак и задъвка парче сушено месо, докато кавалерийският офицер го гледаше на слабата светлина на лампата. Накрая Брут взе решение.

— Прати хора до всеки легион под командването на Касий. Нареждам им да се строят на равнината долу.

Мъжът се затича към коня си и изчезна в нощта.

Брут стоеше в подножието на хълма. Знаеше, че без Касий не е в състояние да командва двете огромни армии. Заповедите пътуваха твърде дълго на различни фронтове, пристигаха след като обстановката се е променила и само създаваха хаос. Единственият му избор бе да събере легионите заедно... или да бъдат избити поотделно.

Войските маршируваха под звездното небе. Движеха се мълчаливо, без да знаят дали минават покрай приятели или врагове и без да имат особено желание да научават. Вярно беше, че Брут беше оставил Марк Антоний да овладее Филипи, но смяташе, че укрепеният град няма да му даде преимущество. Марк Антоний и Октавиан бяха дошли в Гърция да атакуват, а не да стоят зад укрепления. Касий вече бе мъртъв и Брут знаеше, че те ще искат да завършат с победа и да отмъстят за загубите си от предишния ден. Усмихна се мрачно. Нека дойдат. Беше ги чакал цял живот.

По изгрев-слънце легионите му се събраха в равнината в подножието на Филипи. Брут разговаря с всички легати, един по един или на групи. Беше готов да се бие отново, легион срещу легион, да изпита таланта си на пълководец срещу Марк Антоний и Цезар.

Когато стана достатъчно светло, препусна пред редиците, за да прецени какви сили са му останали. Беше изгубил хиляди, но пък хората му бяха овладели лагера на Марк Антоний и Цезар и бяха изтласкали легионите им, като им нанесоха сериозни поражения.

Във Филипи Марк Антоний видя огромното сбирище в равнината и поведе легионите си надолу. Брут ги виждаше как приближават и прие предизвикателството. Спомни си, че Марк Антоний открай време си беше арогантен, но пък и се съмняваше, че има друг избор. Легатите му щяха да го притиснат дори да се опиташе да задържи войските си.

Брут беше видял огромния изоставен лагер в равнината. Всичко ценно вече беше ограбено, макар че, за съжаление, никой не му беше докладвал за смъртта на Цезар. Щеше да е някак подобаващо Октавиан и Касий да паднат в един и същи ден и да оставят двата стари римски лъва да се бият един с друг. На Брут още му беше трудно да повярва, че е единствен главнокомандващ, но мисълта не беше неприятна. Той бе начело на римска армия. Нямаше Гней Помпей или Юлий Цезар, които да отменят заповедите му. Битката щеше да е само негова. Така бе правилно и тази мисъл го изпълваше с ликуване. Именно затова беше убил Цезар в театъра на Помпей. Най-сетне бе излязъл от сянката на другите.

Вдигна поглед, когато откъм легионите на Октавиан, намиращи се на по-малко от миля, се разнесоха ликуващи викове. Различи в далечината фигура, яздеща пред редиците, и стисна дръжката на меч си, когато разбра, че това явно е Октавиан, че е оцелял и ще се бие отново. Каза си, че това няма значение.

Денят само щеше да стане още по-сладък, когато видеше как претендентът пада. Странно беше, че са му останали само още двама врагове на този свят и че ще се срещне и с двамата в тази равнина. „Марк Антоний ще е самоуверен“, помисли си той. Хората му се бяха справили добре, макар че Касий ги бе лишил от удоволствието да го заловят. Брут безмълвно благодари на стареца за храбростта му. Поне денят нямаше да започне със спектакъла на публична екзекуция.

Октавиан тепърва трябваше да се доказва. Предишния ден легионите му бяха побягнали и сега несъмнено кипяха от ярост заради унижението и бяха твърдо решени да възвърнат честта си. При тази мисъл Брут се усмихна хладно. Неговите хора се биеха за свободата. Това щеше да свърши по-добра работа.

Цялото тяло на Октавиан бе плувнало в пот, макар че бе яздил само една миля пред редиците. Знаеше, че трябва да се покаже на колкото се може повече войници, да им напомни, че се сражават за Цезар, но се чувстваше така, сякаш единствено бронята го държи изправен. Тялото му бе слабо като на малко дете.

Видя вестоносец да препуска в галоп пред редиците, сякаш се наслаждаваше на скоростта си. Когато стигна до него, викна:

— Дисцент Арторий се явява на рапорт, консуле!

— Само не ми казвай, че Марк Антоний е намерил някакъв повод да се забави — отвърна Октавиан.

Екстраординарият примигна и поклати глава.

— Не, консуле. Изпрати ме да ти кажа, че сенатор Касий е мъртъв. Открили са тялото му през нощта в една къща в града.

Октавиан погледна към изправените срещу него легиони. В стълпотворението около позицията на командващия нямаше знамена на Касий. Той избърса потта от очите си и каза:

— Благодаря. Вестта е... добре дошла.

Стоящите наблизо войници чуха конника и новината се разпространи бързо. Последваха радостни възгласи, макар че повечето мъже си останаха безразлични. Познаваха Касий единствено по име. Брут обаче бе все още жив и именно неговите легиони ги бяха изтласкали предишния ден. И сега те искаха да си го върнат. Октавиан погледна редиците и видя изписаната на всяко лице решимост. Хората му определено знаеха, че предстои тежко сражение, но въпреки това го очакваха с нетърпение.

Двете римски армии стояха една срещу друга на около миля разстояние, докато останалите легиони се спускаха от Филипи. Тъй като Марк Антоний идваше от изток, Октавиан трябваше да му отстъпи дясното крило. Знаеше, че колегата му ще очаква това, пък и не можеше да мине през редиците, за да заеме позиция отляво. Октавиан отпи глътка вода от манерката и усети как лекият ветреца изсушава потта по лицето му. Марк Антоний явно не бързаше, сякаш знаеше, че армиите могат да стоят цял ден, докато не пристигне.

Докато чакаше, Октавиан почти очакваше изненадваща атака от легионите на Брут. Хората му бяха напрегнати и готови за подобен ход, но Брут явно предпочиташе да не оголва в разгара на битката фланга си за свежите легиони, които се спускаха по склона.

Утрото отминаваше и слънцето бавно пълзеше към зенита. Октавиан метна празната манерка на Агрипа и взе друга. Дясното крило вече се строяваше част по част и двете римски армии се изправяха една срещу друга на чужда земя. Осъзна, че битката ще е жестока. Какъвто и да бе резултатът, Рим щеше да изгуби сили, за чието възстановяване щяха да са нужни дълги години. Цяло поколение щеше да бъде посечено в равнината на Филипи.

Екстраординариите на двете армии се събраха в края на крилата. Ролята им като вестоносци и съгледвачи целеше само да ги държат заети, докато не се сражаваха. Октавиан гледаше как облечените в наметала кавалеристи изтеглят дългите си мечове и вдигат щитовете си, приготвяйки се за онова, което беше основната им задача. Конете им танцуваха и пръхтяха, усетили растящата възбуда на ездачите си. Погледна надясно, където Марк Антоний най-сетне беше заел позиция в третия ред. Градчето и хребетът бяха опразнени. Всички бяха готови.

Слънцето пълзеше към зенита и двете страни се приготвиха, като изпразваха мехурите си в строя и отпиваха от мехове и манерки, като си запазваха малко вода и за после, когато жегата се засилеше. Срещу толкова многоброен противник битката нямаше да приключи скоро и всички бяха готови да се сражават цял ден. Накрая всичко щеше да се сведе до издръжливост и воля.

Октавиан провери за последен път връзката с легатите си. Седмина от тях бяха все още живи; тялото на Силва от вчера беше станало храна за мършоядите. Октавиан не познаваше мъжа, който го беше заместил, но останалите му бяха известни. Знаеше техните силни и слаби страни, кой действа прибързано и кой е предпазлив. Брут не познаваше така отблизо легионите си, особено онези, които доскоро бяха под командването на Касий. Това беше преимущество и Октавиан възнамеряваше да се възползва от него.

Отговорите от легатите не закъсняха и Октавиан се опита да състави план преди първия сблъсък.

Мъжете го гледаха в очакване на заповеди. Агрипа и Меценат бяха до него, сериозни и спокойни. Те бяха спасили живота му, когато не беше на себе си и в треска. Сега сякаш живееше нов живот и грижите и терзанията на изминалите месеци изчезваха, докато седеше в седлото и се взираше напред. Тялото му беше слабо, но то бе само инструмент. Онова, което имаше значение, беше силно. Духът.

Легионите на Брут се раздвижиха и Октавиан пое дълбоко дъх. Вдигна и отпусна ръка и собствените му редици също поеха напред към врага; ясно се усещаше как напрежението напуска хората. Отдясно Марк Антоний даде същата заповед. По крилата на двете армии екстраординариите подкараха конете си, като формираха леко издадени рога пред легионите. Тръбачите затръбиха сигнал за настъпление.

Двете армии вървяха по суха земя и вдигаха огромни облаци прах. Разстоянието между тях се стопяваше, а после внезапно почерня от хилядите запратени във въздуха копия. Стрелите на партските конници поваляха екстраординариите. Темпото трепна, докато войниците от двете страни прескачаха и заобикаляха мъртвите и ранените и се втурваха напред.

Войските се сблъскаха с гръмовен грохот.

Мъртвешко спокойствие обхвана Брут и той усети хлад в гърдите си, когато армиите се срещнаха. Не беше младеж, увлечен от възбудата и страха, и даваше заповеди хладнокръвно. Намръщи се, като видя колко време е нужно командите му да бъдат изпълнени, тъй като не беше дал пълна свобода на действие на легатите си. Това беше *неговата* битка, макар че започваше да научава колко е трудно да ръководи близо деветдесет хиляди души на бойното поле. Армията беше много по-голяма от онези под командването на Помпей, Сула, Марий или Цезар.

Видя, че партските му стрелци се справят добре на дясното крило и препускат напред почти на миля от позицията му в центъра. Прати команда по маршируващите редици да се разгърнат и да изпразнят колчаните си по вражеските екстраординарии от безопасно разстояние, след което да продължат с мечове. Заповедта беше правилна, но когато стигна до тях, те вече се бяха оттеглили и моментът беше изгубен.

Отначало легионите му притиснаха и двете крила на врага и Брут изпита удоволствие, докато хората му посичаха хиляди от войниците на Марк Антоний. Сянката на Касий гледаше и той искаше старецът да го види на бойното поле.

Това не продължи дълго. Там, където редиците му отслабваха, вражеските легиони настъпваха преди да успее да прати подкрепления.

Когато хората му спечелиха временно надмощие и се врязаха в силите на Октавиан, бързо движещите се легиони стегнаха редиците си срещу тях и кратките шансове се стопяваха като скреж под лъчите на слънцето. Двамата командващи управляваха войската си два пъти по-бързо и макар че отначало бе едва доловима, разликата започна да става все по-съществена, докато денят напредваше сред кръв и болка.

Брут беше наясно какво става. Виждаше бойното поле в ума си, сякаш летеше над него; беше научил този трик преди години от наставниците си. Когато видя, че мудното предаване на командите спъва легионите му, започна да го обзема страх. Даде нова заповед легатите да действат на своя глава с надеждата, че те ще реагират по-бързо, ако са самостоятелни. Нямаше разлика. Един от сирийските легати на Касий предприе необмислена атака, като строи хората си в огромен клин, който да разсече първия ред на Октавиан. Десет хиляди мъже се дръпнаха пред тях, подсилиха редиците и започнаха да избиват сирийските легионери от двете страни. Никой от останалите легати не се притече достатъчно бързо на помощ и броят на убитите беше ужасяващ. Клинът изчезна, погълнат от легионите на Октавиан.

Брут даде заповед за смяна на собствената му предна линия. По цялата дължина на легиона две задъхани редици отстъпиха назад с вдигнати щитове, за да бъдат сменени от свежи войници. По-нататък двете предни редици продължаваха да се бият — заповедта му се беше изгубила някъде по пътя. Беше вбесяващо, но Брут изпрати за втори път вестносци до легатите си.

Отново пое цялото командване в свои ръце и цялата предна линия отстъпи, за да даде път на свежи войници. Те натиснаха за момент, изправени срещу противник, който вече беше уморен и задъхан. После отсреща повториха командата му и неговите хора се озоваха срещу свежи войници по целия фронт.

Брут трябваше да отстъпи малко, когато легионерите отпред бяха изтласкани върху задните редици. Той изруга, като видя как партските му стрелци измират, съсичани от мечове, докато самите те още държаха лъковете си. Цялото дясно крило беше заплашено да бъде разбито, когато легионите на Октавиан започнаха да го обкръжават.

Брут нареди два от легионите му да се врежат в противника и зачака с разтуптяно сърце заповедта му да бъде изпълнена в продължение на цяла миля. В същото време Марк Антоний натискаше

другия фланг. Брут даде нови заповеди на вестоносците. Когато се обърна, дясното му крило беше смачкано и легионите му отстъпваха с вдигнати щитове, блъскайки се в собствените си събрата по оръжие.

— Къде си? — извика Брут. — Излез! Къде си?

И тогава видя, че легионите, които бе пратил в подкрепление на крилото, започват да се движат странично през собствените си редици. Това бе трудна маневра и го заля вълна на ужас и отвращение, когато видя, че вече е твърде късно. Флангът се рушеше и отстъпващите войници само пречеа на притеклите им се на помощ. Настана пълна суматоха, а врагът ги удари точно тогава, като използва много добре екстраординариите, които атакуваха в галоп и се оттегляха. Настана истинска касапница и черно отчаяние започна да обхваща Брут. Нуждаеше се от Касий, но старецът бе мъртъв. С горчивина си призна, че не може да командва толкова много хора.

С качило се в гърлото сърце даде заповед всички да отстъпят сто крачки назад и да оправят строя. Това беше единственият начин да спаси дясното си крило, преди врагът да е унищожил шестте сирийски легиона. Когато сигналят зазвуча над равнината, благодари на боговете, че тази команда може да се дава с тръба.

Легионите на Октавиан също знаеха какво означава този сигнал и продължиха напред, за да се възползват от момента, макар че центурионите се опитаха да ги накарат да отстъпят в строй. Брут видя как предните му редици се огъват, докато тръбите ревяха. Сигналят беше опасно разсейване за уморените мъже. Стотици умряха, докато Брут подкара коня си заднешком — не искаше да обръща гръб на врага. За миг видя празнина между армиите, но тя моментално се запълни, когато легионите на Октавиан се втурнаха напред, като ревяха и удряха мечове в щитовете си.

Стъпка по стъпка армията отстъпваше заедно с него. Хората му бяха вбесени, че трябва да се изтеглят. Брут видя как дясното крило се подрежда в движение, така че пряката опасност за пробив от тази страна започна да намалява. В блъсканицата за момент се озова в първата редица. Замахна към нечий шлем и изсумтя от силата на удара и от задоволство, когато войникът падна. Редиците му се построиха пред него и той извика на тръбачите да свирят край на бавното отстъпление.

Тръбите отново зареваха, но дясното крило продължи да отстъпва. Брут изруга, когато видя положението. Трябваше да прати свежи легиони, за да задържи позицията си, но Марк Антоний избра точно този момент, за да се нахвърли отново върху лявото крило.

Вражеските легиони отстъпиха преди Октавиан да успее да им излезе отстрани и той изруга. От екстраординариите му бяха останали само няколко хиляди и копията и оловните им топки бяха свършили. Оставаше им само да следват отстъплението на крилото и да предприемат рехави атаки.

Устата му беше суха, езикът и устните му бяха залепнали. Извика на Агрипа за вода и приятелят му му подаде нова манерка. Той отпи и се изхрани. Беше плувнал в пот.

Беше видял, че легионите на Брут реагират бавно на всяка нова ситуация, и действаше като обезумял, за да се възползва от тази слабост. Неговите легиони бяха като оси, движеха се наляво и надясно, атакуваха едно място, за да проверят реакцията на врага, след което се втурваха към друго, където редиците оредяваха. Октавиан почувства първия признак за победа, когато оставеното без поддръжка крило се огъна, но после Брут се изтегли в строй и битката продължи с ново ожесточение.

Настъпваше през купища мъртви и ранени, някои от които крещяха така ужасно, че собствените им приятели ги довършваха с бързи удари в гърлото. Мина покрай един войник с разпран корем и разкъсана броня. Човекът седеше прегърбен, придържаше червата си с окървавени ръце и плачеше, докато някой не го уби с милостив удар.

Битката продължаваше вече часове, а се бяха преместили само на двеста крачки от мястото, от което бяха започнали, дори с оттеглянето, предприето от Брут. Октавиан дишаше тежко; беше му дошло до гуша от враг, който не трепва. Не беше в настроение да оценява по достойнство римската храброст и изпрати два почти свежи легиона в центъра, за да огънат противниковите редици с натиска на щитовете си.

Брут прехвърли сили да блокират настъплението и Октавиан незабавно даде заповед Седми Победоносен и Осми Близнашки да атакуват във фланг, като в същото време изтегли екстраординариите в

строй. Двата легиона поеха напред, като скандираха „Цезар!“ — име, което бе всявало паника у врага в течение на цяло поколение.

Брут беше съсредоточил прекалено много сили в центъра и бе хванат неподготвен от внезапния ход. На Октавиан му се стори, че го чува да вика заповеди, макар че врявата от битката достигаше до него от всички страни и не можеше да е сигурен. Крилото отново бе смачкано и касапницата продължи сякаш цяла вечност, преди към позицията да се втурнат свежи подкрепления.

Преди малко легионът на дясното крило на Брут беше почти разбит и се бе спасил единствено чрез бавното оттегляне. Сега, когато Победоносен и Близнашки настъпиха, като крещяха името на Цезар, бойците на Брут се опитаха да отстъпят отново. Нали маневрата беше проработила предишния път.

Но отстъплението се превърна във внезапно бягство — хиляди войници обръщаха гръб на битката и си плюеха на петите. Октавиан даде заповед на екстраординариите, те се нахвърлиха отново върху крилото и още повече войници бяха обърнати в бягство.

Повече от петдесет хиляди задъхани и окървавени мъже все още държаха позицията на Брут. Когато обаче дясното крило бе избито пред очите им, волята за борба ги напусна. Брут по никакъв начин не можеше да спре отстъплението им, макар че ревеше, докато не прегракна, а вестоносците му се втурваха отново и отново във всички посоки, изтощени не по-малко от сражаващите се войници. Бяха изминали по петдесет или повече мили и конете им бяха плувнали в пот, така че всеки следващ път командите на военачалника достигаха до целта си още по-бавно.

Октавиан долови паниката в противниковите легиони. Войниците знаеха, че следващият му ход ще е да им мине в тил и да пререже пътя им за отстъпление. Това бе най-големият ужас за един пехотинец — да бъде атакуван отпред и отзад и да няма накъде да бяга. Те заотстъпваха все повече и все по-бързо. Легионите на Октавиан и Марк Антоний нададоха оглушителен рев и продължиха напред, усетили, че в крайна сметка ще оцелеят, че всяка крачка напред ги води към триумфа.

Брут се огледа отчаяно, мъчеше се да измисли някакъв ход, да открие някакъв незабелязан досега фактор, способен да промени изхода на сражението. Нямаше. Легионите му на дясното крило бяха обърнати в бягство, а на лявото отстъпваха. Не можеше да направи нищо, освен да изтегли и очукания център. Предните му редици все още отблъскваха ударите на врага, който вече виждаше победата и напираше с нови сили.

Легатите непрекъснато изпращаха вестоносци с молба за нови заповеди. Нямаше какво да им нареди и отчаянието загриза волята му. Не можеше да понесе мисълта за самодоволната физиономия на Марк Антоний или за унижението да бъде пленен от Октавиан.

Пое дълбоко дъх. Крайниците му изведнъж бяха станали като от олово. Най-близките легиони все още гледаха към него — хиляди мъже, знаещи, че той държи живота им в ръцете си. Нареди им да отстъпят, да се изтеглят все по-назад и по-назад от кървавата маса мъртви войници, бележещи мястото, където се бяха срещнали двете армии. Когато обърна коня си, за да напусне бойното поле, всичко бе свършило. Видя объркването и страха на хората си, които отстъпваха с него.

Погледна назад. Хълмовете зад Филипи не бяха много далеч. Слънцето залязваше и мнозина от хората му щяха да се спасят от клането, ако успееша да стигнат до склоновете. Каза си, че може да пръсне легионите в планините и може би дори да види отново жена си в Атина.

Армията на Октавиан и Марк Антоний ги притискаше здраво, докато се оттегляха, но светлината намаляваше и когато стигнаха подножието на възвишенията, вече се бе спуснал прохладен сив здрач. Брут поведе легионите си нагоре по неравната земя, оставяйки след себе си диря от мъртвци.

Изпита глух гняв, когато видя, че го следват само четири легиона. Много повече се бяха предали в равнината или бяха изклани. Дори онези с него бяха сериозно окастрени; Брут се съмняваше, че до склоновете са стигнали повече от дванайсет хиляди души.

Зад тях легионите на Октавиан и Марк Антоний ревяха победоносно, удряха щитовете си с мечове и благодаряха на боговете, че са оцелели в битката.

От билото на хълма Брут погледна назад. Всички ярки мечти, които бе имал, сега лежаха съсечени на спечената земя край Филипи.

Октавиан и Марк Антоний се срещнаха в тъмното. И двамата бяха уморени и покрити с кръв и прах, но се поздравиха по легионерски — стиснаха китките си. Много добре си даваха сметка, че са спечелили на косъм. Тази вечер триумвирите бяха победители и всеки риск, който бяха предприели, си заслужаваше.

— Няма къде да избяга — каза Марк Антоний. Неговите легиони бяха по-близо до възвишенията и той ги бе пратил нагоре, за да са до разбития враг, който се изтегляше от бойното поле. — Когато спре, ще го обкръжа.

— Добре. Не стигнах чак дотук, за да му позволя да се измъкне — отвърна Октавиан. Очите му бяха студени и усмивката на Марк Антоний стана напрегната.

— Снощи открих някои от Освободителите да се крият в града — каза Марк Антоний. Това беше предложение за мир между съюзници и той остана доволен, когато видя как изражението на Октавиан отново се оживи.

— Да ми ги доведат.

Марк Антоний се поколеба. Не му хареса тонът, приличаше му прекалено много на заповед. Октавиан обаче беше не само триумвир, но и консул. И нещо повече — бе роднина и наследник на Цезар. Марк Антоний кимна отсечено — признаваше правото му.

Брут не успя да мигне. През последните два дни се беше докарал до края на силите си и мислите му сновяха и драскаха като затворен в кутия плъх. Седеше върху туфа суха трева високо сред хълмовете с ръце в скута, а мечът лежеше в краката му. Гледаше как луната се издига и се наслаждаваше на чистото небе — толкова ясно, че сякаш можеше да се пресегне и да я докосне.

Надушваше киселата миризма на собствената си пот и всяка става и мускул го боляха. Някаква част от него знаеше, че все още трябва да търси начин за бягство, но нощта сякаш крадеше волята му и той го усети като сковано примирение, твърде силно, за да му се противопостави. Беше прекалено уморен да бяга, та дори през планините зад него да имаше някакъв път. Може би Касий беше изпитал същото преди края — не гняв или горчивина, а само покой, обгръщащ го като наметало. Надяваше се да е така.

Нямаше начин да се върне в равнината, нямаше начин отново да стане онзи, който бе някога. Виждаше светлините на Филипи и се мъчеше да заличи образите на Октавиан и Марк Антоний, които в този момент сигурно вдигаха наздравица за неговия провал и за своя успех. Докато слънцето се беше издигало сутринта, се бе радвал на възможността да е единствен главнокомандващ, но накрая нещата изглеждаха съвсем различно. Копнееше да чуе още веднъж сухите иронични думи на Касий или на някой друг стар приятел. Жадуваше за утеха в прегръдката на жена си.

Седеше под звездите, заобиколен от хората си, които се бяха събрали на групички и разговаряха тихо. Усещаше страха им и разбираше безнадеждността им. Знаеше, че те няма да застанат редом с него, когато слънцето изгрее. Защо им бе да го правят, когато можеха да се предадат на благородния Цезар и така да отърват кожата? Брут нямаше да даде яростен последен отпор в планините край Филипи. Единственото, което можеше да направи, бе да умре. Разпозна студа в костите си — умът му се приготвяше за края. Но не го беше грижа. Всичко бе свършило. Беше убил първенеца на Рим и кървавият поток

го бе понесъл през морето до това място, където ветрецът развяваше наметалото му и дробовете му се пълнеха с хладен благоуханен въздух.

Не знаеше дали сенките на мъртвите наистина могат да виждат живите. Ако можеха, може би Юлий беше някъде тук. Брут се вгледа в смълчаната нощ и затвори очи, помъчи се да усети нечие присъствие. Мракът моментално го притисна, почти го задуши. Той отвори отново очи и потръпна от меката чернота, която така приличаше на смърт. За един кратък момент беше държал бъдещето на Рим в ръцете си. Беше вярвал, че има силата да промени историята на града за векове напред. Това се оказаха мечти на глупак — вече го разбираше. Сам човек не може да направи много и другите щяха да продължат без него, без изобщо да знаят, че го е имало. Усмихна се криво. Беше най-добрият от своето поколение, но това не се бе оказало достатъчно.

Спомни си един разговор, който бе водил преди много години. Седеше в работилницата на един бижутер. Табик, и говореше за следата, която ще остави в света. Беше казал на стареца, че иска само да бъде запомнен, че нищо друго не е от значение. Толкова млад беше тогава! Поклати глава. Нямаше смисъл да си спомня провалите си. Беше работил за нещо по-голямо от самия него и старостта го беше настигнала неусетно, докато той бе заслепен от слънцето.

Сам на хълма, Брут се разсмя на глас на грешките, които беше направил, на мечтите и великите мъже, които бе познавал. Всичко това вече беше само пепел и кости.

Във Филипи Октавиан гледаше студено четиримата мъже, които хората му довякоха в стаята и хвърлиха пред него. Видя, че са яли доста бой. Светоний наведе глава и се загледа с почуда в яркочервената кръв, която капеше от главата му на пода. Гай Требоний беше побелял като кост от ужас и трепереше, докато лежеше проснат, без да се опитва да се надигне. Октавиан не познаваше другите двама — за него Лигарий и Галба бяха само имена от проскрипциите. Те обаче бяха част от групата на убийците, забили ножовете си в Цезар преди една година.

Мъжът, който ги гледаше отвисоко, беше млад и силен. Изобщо не му личеше, че е участвал в сражение през деня. Светоний вдигна

глава под любопитния му поглед, извърна се, изхрани кръв върху дървения под и каза:

— Значи сега ще станеш император, така ли, Цезар? Чудно ми е какво ли ще каже Марк Антоний по въпроса. — Усмихна се горчиво, показвайки окървавените си зъби. — Или той също ще стане жертва на амбициите ти?

Октавиан наклони глава и го погледна озадачено.

— Аз съм защитник на римския народ, сенаторе. В мое лице не виждаш император. Виждаш *Цезар* и отмъщението, което сам навлече на главата си.

Светоний се разсмя хрипливо и устните му се разкъравиха отново, когато коричките се нацепиха.

— Виждал съм Цезари да лъжат и преди — рече той. — Ти *никога* не си разбирал крехкото нещо, наречено република. Ти си просто човекът със запалената факла, Октавиане, посягащ към свитъците на по-велики от теб. Виждаш само топлината и светлината и няма да разбереш какво си изгорил, докато от него не остане нищо.

Октавиан се усмихна и очите му блеснаха.

— И въпреки това ще съм жив, за да го видя — тихо рече той. — За разлика от теб.

Даде знак и войникът зад Светоний се наведе. Светоний се опита да се дръпне, но ръцете му бяха вързани и не успя да се измъкне от острието, което преряза гърлото му. Звукът, който издаде, беше ужасен; той зяпна Октавиан с ненавист и изумление. Октавиан го гледаше, докато не падна по очи, и откъсна поглед от него едва когато Гай Требоний извика задавено.

— Ще молиш ли за милост? — попита го Октавиан. — Ще призоваваш ли боговете? Ти не си вдигнал нож на мартенските иди. Може би бих могъл да простя на такъв като теб.

— Да! Моля за милост! — извика Требоний ужасено. — Не бях там на мартенските иди. Помилвай ме. Можеш да го направиш.

Октавиан поклати глава почти със съжаление и каза:

— Ти беше част от това. Сражаваше се на страната на враговете ми. А аз открий, че не съм милостив.

Отново кимна на палача и Гай Требоний нададе измъчен вой, който премина в гъргорене, когато гърлото му беше прерязано.

Воня на урина и изпуснати черва изпълни стаята.

Останалите двама — Лигарий и Галба — не молиха за живота си. Гледаха Октавиан с ужас, примесен с възхищение, но не продумаха и се приготвиха да умрат.

— Нищо ли няма да кажете? — попита ги Октавиан. — Вие сте почти последните от онези храбреци, онези *Освободители*, които убиха Бащата на Рим. Нищо ли нямате да ми кажете?

Галба погледна Лигарий, сви рамене и произнесе едно последно проклятие, преди да коленичи с изправен гръб и да зачака ножа. Октавиан гневно направи знак и ножът преряза още две гърла.

Октавиан пое дълбоко дъх. Беше уморен, но доволен. Знаеше, че ще спи добре и че ще е на крака преди зазоряване. Оставаше само Брут. Само още един ден.

Слънцето изгря. Небето беше ясно. Брут не беше мигнал през нощта, продължила сякаш цяла вечност. Обзет от вътрешен покой, сега гледаше утрото и се чувстваше някак освежен, сякаш дългите часове бяха всъщност години, прекарани в сън. Грижливо свали нагръдника си, като развърза ремъците и остави бронята да падне на земята, за да може хладният въздух да погали кожата му. Потръпна с наслада от усещането, че е жив. Всеки следващ дъх бе по-сладък от предишния.

Легатите дойдоха веднага щом стана достатъчно светло. Той знаеше какво ще кажат още преди да отворят уста. Не можеха да го погледнат в очите, макар че той им се усмихна и им каза, че са направили всичко по силите си и че в никакъв случай не са го разочаровали.

— Няма къде да отидем — промърмори един от тях. — Хората искат да се предадат, преди да са ни изклали.

Брут кимна и изтегли меча си. Откри, че му е трудно да диша. Легатите впериха погледи в него, докато проверяваше острието, а когато вдигна очи, Брут се разсмя на мъката им.

— Живях дълго — каза той. — И имам приятели, които искам да видя отново. За мен това е просто поредната стъпка.

Опря върха на меча в гърдите си и хвана здраво дръжката с две ръце. Пое за последен път дъх и политна напред, така че острието мина между ребрата му и прониза сърцето. Мъжете около него

трепнаха, когато върхът щръкна от гърба му и животът напусна Брут като въздишка.

Войниците на Марк Антоний тръгнаха нагоре по склона и легатите се приготвиха да се предадат официално. Двама от тях заслizaха към изкачващите се. Вестта да не се оказва съпротива и че Брут е умрял от собствената си ръка се бе разпространила бързо.

Марк Антоний дойде с центурия войници. Легатите положиха мечовете си на земята и коленичиха, но той се загледа покрай тях към мъртвия Брут. Наведе се, разкопча брошката на наметалото си и покри с него бездиханното тяло.

— Носете го внимателно — каза на коленичилите легати. — Той бе син на Рим, въпреки всичките си недостатъци.

Те понесоха тялото надолу, където чакаше Октавиан. Новината, че няма да се налага да се бият, се беше разпространила сред войниците като летен пожар и настроението бе печално, докато гледаха как носят покритата в червено фигура към равнината на Филипи.

Октавиан отиде при легатите, докато полагаха тялото на земята. Бяха извадили меча и Октавиан погледна лицето, което дори в смъртта изглеждаше силно.

— Ти беше негов приятел — каза тихо той. — Той те обичаше повече от всички други.

Когато вдигна глава, очите му бяха зачервени от плач. Агрипа и Меценат стояха до него.

— Ето че дойде края — с известна почуда рече Агрипа.

— Не е никакъв край — отвърна Октавиан, докато бършеше очите си. — А началото. — И преди приятелите му да успеят да кажат нещо, направи знак на един от хората на Марк Антоний.

— Отрежете му главата. — Гласът му отново бе станал твърд. — Сложете я при главите на Касий и другите Освободители, които паднаха тук. Ще ги пратя в Рим, за да бъдат хвърлени в краката на статуята на Юлий Цезар. Искam хората да знаят, че спазвам обещанията си.

Гледаше как легатите отсичат главата на Брут и я прибират в торба, за да бъде пратена у дома. Беше се надявал, че ще изпита

радост, когато и последният от убийците падне — и наистина имаше радост, изпълваше го целия.

Марк Антоний се чувстваше стар и уморен. Предстояха триумфи и той знаеше, че би трябвало да изпитва удовлетворение. Беше видял обаче телата на последните Освободители, оставени да се разлагат във Филипи. Вонята на смърт сякаш се беше просмукала в тялото и дрехите му и не можеше да се отърве от нея. Гарваните вече се събираха и кацаха върху лицата на хора, които само преди дни бяха вървели и се бяха смели, пълни с живот.

Не можеше да обясни обхваналата го тъга. Погледна към изгряващото слънце и си помисли за египетската царица, която отглеждаше сина на Цезар. Запита се дали момчето ще прилича на стария му приятел и дали няма да покаже нещо от величието, наследено с кръвта.

Може би през пролетта щеше да остави Лепид да се грижи за делата му в Рим за известно време. След умиротворяването на града можеше да посети Клеопатра и да види Нил и момчето, което един ден щеше да притежава целия свят. Почувства как умората му изчезва. Филипи щеше да остане за години напред място на смърт, но той щеше да е жив и знаеше, че доброто червено вино и още по-червено месо ще му помогнат да възстанови силите си. Осъзна, че е последният генерал от своето поколение. И определено беше заслужил мира, който предстоеше.

ЕПИЛОГ

Марк Антоний стоеше на пристанището на Тарс. Бризът подухваше откъм водата и той изглеждаше страхотно в излъсканата си броня. Едва не се разсмя на нервността си, докато гледаше към устието на реката заедно със стотиците първенци на римския град. Никой от тях не беше предвидил, че египетската царица ще дойде лично, но огромният ѝ кораб беше забелязан още преди дни.

Той вperi поглед в гигантския кораб, който бавно приближаваше пристанището. Описанието му определено не беше преувеличено. Греблата блестяха ослепително на слънцето, тъй като бяха обковани със сребро. Пурпурните платна, които улавяха вятъра и намаляваха тежкия труд на робите на долната палуба, трептяха. Марк Антоний се усмихна. Възможно бе всичко това да е представление — пъстроцветно великолепие, в сравнение с което римското пристанище изглеждаше сиво и невзрачно.

Следеше с наслаждение спектакъла. Корабът приближи кея, разнесоха се команди на непознат език, греблата бяха прибрани и екипажът хвърли от носа и кърмата въжета на чакащите пристанищни работници. Марк Антоний се вгледа в жената на палубата — беше се излегнала под балдахин наред море разноцветни възглавници. Дъхът му секна, когато се изправи с пъргавината на танцьорка. Погледът ѝ се плъзна по очакващото я множество и се спря върху него. Определено не беше случайно, че се беше облякла като Афродита, с оголени рамене. Бледорозовата тъкан се съчетаваше възхитително със загорялата ѝ кожа и Марк Антоний си спомни за гръцкия ѝ произход, който личеше в черните къдрици, прибрани с помощта на мънички златни миди. За момент завидя на Юлий.

Каза си, че не бива да забравя, че тя е съвладетелка на Египет заедно със сина си. Именно Клеопатра бе водила преговорите с настроения срещу нея двор, когато Цезар беше дошъл в земите ѝ. Именно заради нея Кипър отново принадлежеше на Египет, а не на Рим. Корабът ѝ беше минал покрай острова на път към Тарс и Марк

Антоний се запита дали тя си е помислила за Юлий и дали е показала владението си на сина му.

Спуснаха дървена рампа и на нея с песен излязоха десет прекрасни жени. Дванайсет черни войници се строиха като почетна стража на кея; изглеждаха великолепно с тъмната си кожа, контрастираща с бронята от полиран бронз.

Царицата на Египет мина през всички тях, като насочваше момчето си с ръка, поставена на рамото му. Марк Антоний гледаше като омагьосан как се приближават към него. Жените вървяха от двете ѝ страни и тя се движеше в такт с песента.

Марк Антоний прочисти гърлото си и изпъчи гърди. Та той беше римски триумвир!

Тя застана пред него и го погледна в очите.

— Чувала съм за теб, Марк Антоний — каза Клеопатра с усмивка. — Казаха ми, че си добър човек.

Марк Антоний усети, че се изчервява, и кимна.

— Ти си... добре дошла в Тарс, твое величество. Не очаквах подобна чест.

Тя сякаш не мигна нито веднъж, докато слушаше, макар че усмивката ѝ стана по-широка. „Богове, още е прекрасна“, помисли си Марк Антоний. Изпиваше я с очи и не искаше да откъсне поглед от нея.

— Да ти представя сина си. Птолемей Цезар.

Момчето пристъпи напред, все така с ръката ѝ върху рамото му. Беше тъмнокосо и сериозно, макар и само на шест години. Изгледа свирепо Марк Антоний, макар да му се наложи да вдигне глава. Изобщо не изглеждаше впечатлено.

— Наричаме го Цезарион, малкия Цезар — каза Клеопатра. Марк Антоний долови обичта в гласа ѝ. — Знам, че си познавал баща му.

— Да — отвърна Марк Антоний, загледан в лицето на момчето. — Той беше най-великият човек, когото съм познавал.

Клеопатра леко наклони глава, докато го слушаше. Цялото ѝ внимание бе съсредоточено върху едрия римлянин, който я посрещаше в земите си. Усмихна се още по-широко, когато чу искреността в гласа му.

— Знам, че Цезарион би искал да научи повече за баща си, Марк Антоний, стига да желаеш да му разкажеш.

Протегна му ръка и Марк Антоний я пое официално и поведе царицата от пристанището, излизайки от трансa, който го беше обхванал, откакто тя бе стъпила на кея.

— За мен ще е удоволствие — каза той. — Историята е чудесна.

ИСТОРИЧЕСКИ БЕЛЕЖКИ

Никой писател не е предал по-великолепно от Уилям Шекспир погребалната реч на Марк Антоний, макар че в пиесата липсва подробността с восъчната кукла, а такава наистина е имало. Вярно е, че разбунтувалата се тълпа подпалила сградата на Сената за втори път, по време на импровизираното кремиране на тялото на Цезар. Николай Дамаскин твърди, че убийците му са били 80, докато историкът от 1 век Светоний говори за 60. Плутарх споменава 23 рани, което предполага съществуването на основна група и други, които не са нанесли удари. Известни са имената на деветнайсет от тези основни заговорници — Гай Касий Лонгин, Марк Брут, Публий Каска (който всъщност нанесъл първия удар), Гай Каска. Тулий Цимбер, Гай Требоний (който отклонил вниманието на Марк Антоний по време на убийството), Луций Минуций Базилус, Рубрий Руга, Марк Фавоний, Марк Спурий, Децим Юний Брут Албин, Сервий Сулпиций Галба, Квинт Лигарий, Луций Пела, Секстий Назон, Понтий Аквила, Турулий, Хортензий и Буколиан.

За онези, които се интересуват от подробности, имотите и имуществото на Публий Каска били продадени на търг покрай проскрипциите; сред вещите имало и една маса, купена от богат римлянин и след това откарана в едно провинциално градче на юг — Помпей. Краката с лъвски глави на масата се запазили в пепелта на изригналия Везувий и могат да се видят и до днес; върху тях все още е изписано името на първоначалния собственик.

Макар да го представих малко по-възрастен, за да се впише в хронологията на предишните книги, Октавиан е бил на около деветнайсет по време на убийството на Цезар през 44 г. пр.н.е. Научил новината в Гърция/Албания и се върнал в Брундизиум (дн. Бриндизи) с кораб. Когато стигнал до Рим и научил за осиновяването си от Цезар,

сменил името си на Гай Юлий Цезар Октавиан, макар че малко след това изоставил последното си име и никога повече не го използвал.

Завещанието на Цезар било написано на по-ранен етап от живота му, макар да не е известно кога точно. Вярно е, че е оставил по 300 сестерции на всеки гражданин — общата сума възлизала на около 150 милиона сребърни монети, както и огромната градина на бреговете на Тибър. Въпреки това след всички дарения Октавиан получил около три четвърти от състоянието му. Макар завещанието да е било депозирано в храма на Веста, както е описано и тук, то всъщност е било прочетено публично от последния тъст на Цезар, Луций Калпурний.

Най-важната част от това завещание е, че то нарича Октавиан син на Цезар и по този начин автоматично го изстрелва до положение, което никога не би могло да се купи с пари и имоти. Заедно с осиновяването вървяла и „клиентелата“ — десетки хиляди граждани, войници и знатни семейства, положили клетва пред Цезар. Тази връзка няма съвременен еквивалент и е по-близка до феодалните или родовите отношения, отколкото до деловите връзки. Спокойно може да се твърди, че без това наследство Октавиан не би могъл да оцелее в римската политика.

Преди връзката си с Клеопатра Марк Антоний е имал доста деца, повечето от които са останали неизвестни за историята. От Фулвия е имал двама синове — Марк Антоний Антил и Юл Антоний. Промених името на втория на Павел, тъй като Юл е твърде близко до Юлий. Името Антил всъщност е прозвище. По-късно той бил изпратен при Октавиан с огромна сума и предложение за мир, но Октавиан задържал златото и го върнал при баща му.

Подобно на Юл Антоний, смених името на Децим Брут на Децим Юний, тъй като не исках да стават обърквания с две еднакви имена. Убиецът на Цезар всъщност е бил далечен роднина на Марк Брут. Вярно е, че той е получил район в Северна Италия като награда за участието си в покушението. Вярно е също, че Марк Антоний решил да се разправи с него с легионите от Брундизиум и че Октавиан бил натоварен със задачата да го спре. Каква ирония само — враговете на Октавиан да му наредят да спре човека, който бил най-голям поддръжник на Цезар!

Бележка за страхливостта. Напоследък стана модно Октавиан да се представя като някакъв слабак. В действителност той не е бил нито слаб, нито страхливец. Има исторически сведения как е влязъл невъоръжен в неприятелски лагер, за да говори на разбунтували се легионери — като тялото на последния, дръзнал да излезе насреща му, лежало на земята пред него. Вярно е, че в моменти на силен стрес е получавал странни припадъци. Някои съвременни автори предполагат, че е страдал от астма или воднянка, макар че римският историк Светоний го описва в подобни моменти като изпаднал в дълбок сън и безчувствен, което изобщо не съответства на тези заболявания. Като се има предвид, че редица представители на рода са страдали от епилепсия, твърде е вероятно и той да е получавал подобни пристъпи, които го оставяли напълно безпомощен. Враговете му определено злорадствали при подобни случаи, но във всеки друг аспект от живота си той показвал невероятен кураж. След изгубения ден, през който не бил на себе си, той застанал начело на легионите в битката при Филипи. В друг случай не отстъпил от мястото си по време на бунтове, докато около него летели стрели и камъни. Веднъж пръв минал по един нестабилен мост и бил зле наранен, когато той се срутил. С две думи, твърденията, че Октавиан е бил страхливец, са безпочвени.

Смъртта на консулите Хирций и Панса по време на кампанията срещу Марк Антоний е била добре дошла за Октавиан.

Опростих събитията, които всъщност са се разиграли по време на две големи битки в рамките на една седмица. Панса паднал в първата, а Хирций във втората, като така Октавиан останал единствен командващ. Няма сведения, че Октавиан е заговорничил с Марк Антоний, макар да предполагам, че това не означава, че не е имало заговор. Това е един от онези исторически моменти, при които изходът би могъл да се сметне за прекалено щастлив, без някой да го е подбутнал в нужната посока. Октавиан не е участвал в първата битка, но се е сражавал лично във втората, с което си осигурил римските орли.

След като признал властта на Сената и приел поста пропретор (еквивалент на губернатор на провинция), Октавиан се оказал единствен командващ осем легиона. След битката плъзнали интересни слухове. Минало известно време, преди Панса да умре от раните си, поради което някои твърдели, че бил отровен от личния си лекар по нареждане на Октавиан. Говорело се дори, че Октавиан лично премахнал Хирций, макар че това почти със сигурност не е вярно.

Докато пребивавал в Атина, Брут бил редовен патрон на философски дебати и дискусии, подобно на мнозина други римляни в Гърция преди него. Малката сцена с тренировката е измислица, макар че той наистина е бил в много добра форма при Филипи и несъмнено е тренирал редовно. Детайлът с по-бързия съперник е малко известна истина за стрелците от американския Запад, която не се сдържах да не включа. Онзи, който извади пръв револвера, предизвиква несъзнателна реакция на опитния противник, който действа по-плавно и с по-голяма скорост. Звучи противно на интуицията, но и японските специалисти по кендо потвърждават, че инстинктивната реакция след хиляди часове тренировки често е по-бърза от удара, нанасян след контролирано решение.

Относно монетите: Брут и Касий наистина са секли монети след убийството на Цезар. Най-прочути са монетите с главата на Брут от едната страна и думите *Eid Mar* на реверса, с два кинжала около кепето на освободен роб. Други свързват Брут с думите „свобода“ и „победа“ — ранен пример на пропаганда в епоха преди масовите комуникации.

Относно построяването на флота: Агрипа е построил тайния си флот при Авернското езеро, недалеч от съвременния Неапол. Езерото е удобно с това, че се намира само на една миля от морето и горе-долу на същото ниво. Римските земемери си свършили отлично работата, но цялото начинание било сравнително дребно в сравнение с построяването на акведукт с дължина стотици мили или прокарането на път през хиляди мили. Като се има предвид, че 25 000 души с лопати, работещи на Панамския канал, са били в състояние да прехвърлят 760 000 кубични метра пръст на ден, каналът на Агрипа би

могъл да се изкопае само за три-четири дни от хиляда души. И като добавим усложненията като шлюзовете на канала, които да удържат водата на езерото, един месец изглежда разумен срок за изграждането на съоръжението.

Катапултите с куки, известни като хариакси или „грабители“, наистина са съществували, макар да не е съвсем ясно какво са представлявали. Описанието на въртящите се бронзови основи, подобни на лагери, идва от подобен проект на езерото Генцано край Рим, от чието дъно през 30-те години на миналия век били извадени римски кораби. В Генцано римляните прокопали тунел от езерото до морето. Преди екскурзията си до Италия не знаех, че древните са имали лагери. Находката определено си заслужава да се види.

С подобни нововъведения и въпреки че е имал насреща си много по-многоброен противник. Агрипа е успял да унищожи римския флот под командването на Секст Помпей. Това е един от онези ключови моменти в историята, в които един човек е повлиял на цялото бъдеще на държавата. И въпреки това събитието си остава почти неизвестно днес.

Понякога с оглед на повествованието се налага да променя основния ход на историята. През по-голямата част от книгата се придържах към нея, но свързаните със Секст Помпей събития са се разиграли *след* Филипи, а не преди, както съм ги представил тук. Октавиан се съгласил на среща в морето за неуспешни мирни преговори, на която адмиралът Менас предложил да отсече котвата на кораба и да го остави да се носи неуправляем, като по този начин предаде Рим на Секст. Секст вече бил дал думата си, че ще сключи примирие. Той бил ужасно ядосан на Менас, но не заради предложението, а защото не го е направил, без да му казва — така не биха могли да го обвинят в клетвопрестъпничество.

Втората съпруга на Брут, прелестната Порция Катона, е била интересна личност. Според историческите сведения тя случайно научила, че съпругът ѝ замисля покушение срещу Юлий Цезар. Порция била много млада и прочута с красотата си. Брут казал, че не

може да довери подобна тайна на жена, и за да докаже верността си, тя наранила бедрото си с нож, като търпяла болката и треската цял ден, преди да му покаже какво е направила. След това той ѝ се доверявал. Когато заминал за Атина, Брут я оставил в Рим, а не я взел със себе си, както пиша тук. Вместо да представям отношенията им с писма, предпочетох да я пратя в Гърция при съпруга ѝ. Макар да не е ясно как точно, Порция се самоубила след смъртта на Брут при Филипи.

За поетите. Странно е съвпадението, че двамата най-известни поети на римския свят, Квинт Хораций Флак и Публий Вергилий Марон, са се познавали. Историята понякога ни изненадва с куп велики имена в рамките на едно и също поколение, какъвто е случаят с Микеланджело и Да Винчи, които са се познавали и са си съперничели в една по-късна епоха.

Благородният приятел на Октавиан Меценат е привличал поети в широкия си кръг от познати. Той е познавал добре Вергилий: и двамата били млади, под трийсетте. Първата среща на Хораций с Брут била в Атина и той участвал в битката при Филипи, макар че бил принуден да избяга в настъпилия хаос.

Филипи наистина бил основан от Филип Македонски като укрепено селище срещу тракийските племена. Днес градът е в развалини, но е бил възстановяван най-малко два пъти само през управлението на Август. По време на битките е представлявал укрепена твърдина върху голям хълм до блато, което Касий смятал за непреодолимо, особено след като хората му построили дървени палисади покрай бреговете му.

Преди да рухне напълно. Октавиан успял да даде нареждане да бъде отнесен до Филипи на носилка. Намирал се е в лагера, когато започнала непланираната атака. Легионите на Брут се втурнали напред без заповед, след като дни наред търпели нападенията на конниците. Тук сгъстих събитията, тъй като сблъсъците продължили много дни, без да се случи нищо особено.

Докато Марк Антоний превеждал легионите си през блатата и превземал лагера на Касий, легионите на Брут овладели неговия лагер,

но Октавиан го нямало там. Не знаем къде точно е отишъл, но се твърди, че се е скрил в някакво блато, а блатото в района на Филипи е само едно. Агрипа и Меценат почти със сигурност са били с него.

През първия ден битката била абсолютно хаотична, огромни части се разминавали на слабата светлина и не знаели дали са обкръжени от приятели, или от врагове. Вярно е, че Касий си помислил, че ще го заловят, и помолил слугата си Пиндар да го убие. Когато Тициний се върнал с новината, че приближаващите конници са на тяхна страна, Касий вече бил мъртъв и Брут останал единствен командващ на легионите срещу Марк Антоний и Цезар.

Октавиан се възстановил достатъчно, за да участва в битката от 23 октомври 42 г. пр.н.е., когато Брут извел сам легионите си в равнината. Силите на цезарианците се сражавали храбро, може би с желанието да си върнат за поражението от предишния сблъсък. Октавиан и Марк Антоний действали добре заедно. Те разбили легионите на противника и Марк Антоний повел преследването на Брут, който се оттеглил в горите над Филипи с остатъците от четири легиона.

Именно Марк Антоний обкръжил изтощения противник. Брут научил, че хората му смятат да се предадат, и на следващата сутрин се сбогувал с другарите си и се пронизал с меча си.

Марк Антоний се отнесъл към тялото му с уважение, като го покрил със собственото си наметало. Когато дошъл да види Брут, Октавиан наредил да отсекаат главата му, за да бъде хвърлена в краката на статуята на Цезар.

Вярно е, че след Филипи Октавиан езекутирал много пленници, в това число почти всички останали живи Освободители. Накрая получил своето отмъщение. Преминал през болести и катастрофи, неуспехи и предателства, за да стане консул и триумвир начело на Рим.

Марк Антоний заминал на изток, за да възстанови и да утвърди римската власт в провинциите, докарани до банкрут от подготовката на Касий за войната. Именно Антоний поставил на трона на Юдея цар Ирод, известен с избиването на младенците, когато се опитвал да попречи на предсказанието за раждането на Христос.

Всеизвестно е, че Марк Антоний се срещнал с Клеопатра, когато тя пристигнала в Тарс с царския си кораб с пурпурни платна и сребърни гребла. По онова време тя била в началото на трийсетте и все още била прочута с красотата и ума си. Твърди се, че за срещата с римлянина се облякла като Афродита. Последвалата връзка щяла да бъде голямата любов в живота на Антоний. Когато годините на спорове и напрежение между Антоний и Октавиан най-сетне довели до конфликт през 31 г. пр.н.е., Марк Антоний изгубил морското сражение при Акциум и още едно при Александрия. Двамата с Клеопатра се самоубили, когато станало ясно, че поражението им е пълно. Синът ѝ от Юлий Цезар, Птолемей Цезарион, бил убит в Александрия по заповед на Октавиан. Тогава той бил едва седемнайсетгодишен.

Октавиан управлявал десетилетия наред като Август Цезар — титла, означаваща „благороден“ или „възвишен“. Той бил първият, въвел Рим в златния век на разширяването на империята до смъртта си през 14 г. През целия си дълъг живот Октавиан нито веднъж не се нарекъл император — тази титла започнала да се използва едва от приемника му Тиберий. Дългото управление на Октавиан било точно това, което било нужно на Рим, за да се консолидира след десетилетията граждански войни. Съвсем правомерно може да се твърди, че наследството на Октавиан е Римската империя и че неговият период на стабилно управление е спасил Рим от унищожение и хаос. Именно благодарение на Август и Юлий Рим просъществувал по-дълго от всяка друга империя в историята и името Цезар се превърнало във владетелска титла.

Като автор на исторически романи обичам да пътувам до страните, за които пиша, стига да имам тази възможност. Но наред с това се нуждаю от най-добрите истории, за да науча подробностите. Наред с историите на Плутарх и Дион Касий, много съм задължен на Антъни Еверит за великолепната му книга „Август — животът на първия римски император“. Препоръчвам я на всеки, който се интересува от този период. Благодаря много и на Шийла Броутън,

която положи огромен труд, за да състави списък на убийците на Цезар.

Напълно възможно е да се напишат още две или три книги за управлението на Август Цезар и онези след него. Има още много истории за разказване. Замисълът на този роман обаче бе да представи събитията непосредствено след покушението и съдбата на онези, които на мартенските иди на 44 г. пр.н.е. наръгали Юлий Цезар на стъпалата на театъра на Помпей. Нито един от тях не умрял от естествена смърт.

Кон Игълдън

{TEXT:-2}

Издание:

Автор: Кон Игълдън

Заглавие: Кръвта на боговете

Преводач: Венцислав Божилов

Издание: първо

Издател: ИК „Бард“ ООД

Град на издателя: София

Година на издаване: 2013

Тип: роман

Националност: английска

Печатница: „Полиграфюг“ АД, Хасково

Излязла от печат: 18.03.2013

Редактор: Иван Тотоманов

ISBN: 978-954-655-382-9

Адрес в Библиоман: <https://biblioman.chitanka.info/books/8559>

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.